

รายงานสถานการณ์ทางสังคม ประจำปี 2566

Thailand Social Situation Annual Report 2023

สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

Office of the Permanent Secretary; Ministry of Social Development and Human Security

กองมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

รายงานสถานการณ์ทางสังคม ประจำปี 2566

Thailand Social Situation Annual Report 2023

สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
Office of the Permanent Secretary; Ministry of Social Development and Human Security
กองงานบริหารพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

ข้อมูลทางบรรณานุกรม

รายงานสถานการณ์ทางสังคม ประจำปี 2566

จัดทำโดย	กองมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เลขที่ 1034 ถนนกรุงเกษม แขวงมหานาค เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร 10100 โทร 0 2202 9036	
คณะผู้จัดทำ	นางณัฐสุรีย์ อนุศาสนัน ผู้ช่วยศาสตราจารย์รณรงค์ จันโต นายไพบุลย์ นาคเจือ นางสาวจานุการ เสนีย์วงศ์ ณ อยุธยา นางสาวกนกกร เจริญสรรพกิจ นางสาวกุลปาลี ศรภักดิ์ นางสาวเหมือนฝัน เสถียรศรี นางสาวพรชิตา เป็นมั่นคง นายสันติภาพ ภูซัน นางสาวออมทรัพย์ อัครวิชกัจกาย นายศิริพงศ์ สวัสดิ์สันติสุข	ผู้อำนวยการกองมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ รองคณะบดีฝ่ายบริหาร และผู้อำนวยการศูนย์ฝึกอบรมและพัฒนา คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ผู้อำนวยการกลุ่มวิเคราะห์และเฝ้าระวังสถานการณ์ทางสังคม นักวิชาการสถิติปฏิบัติการ นักวิชาการสถิติปฏิบัติการ นักพัฒนาสังคม นักพัฒนาสังคม นักวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล นักวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล นักวิเคราะห์นโยบายและแผน นักวิชาการอิสระ

บทสรุปผู้บริหาร

การจัดทำรายงานสถานการณ์ทางสังคม ประจำปี 2566 มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมข้อมูลวิชาการ วิจัย และนวัตกรรม ข้อเสนอเชิงนโยบายและรายงานสถานการณ์ทางสังคมระดับกรม/เทียบเท่ากรม หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในห้วงปี 2563 ถึงปี 2566 มาใช้ประกอบการวิเคราะห์และสังเคราะห์สถานการณ์และ แนวโน้ม เพื่อจัดรายงานสถานการณ์ทางสังคม ปี 2566 ให้เป็นรายงานระดับประเทศที่มีความน่าเชื่อถือ สามารถนำไปส่งเสริมสนับสนุนให้หน่วยงานประกอบกำหนดนโยบาย แผนงาน โครงการ กิจกรรมที่สอดคล้อง กับบริบท ของพื้นที่ และเป็นเครื่องมือที่เชื่อมโยงให้สามารถเข้าถึงแหล่งทุน/แหล่งทรัพยากรและความร่วมมือ กับภาคี เพื่อการพัฒนาสังคมและจัดสวัสดิการสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในปีงบประมาณ 2566 กองมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (กมพ.) ได้จัด ประชุมหารือการจัดทำรายงานสถานการณ์ทางสังคม ประจำปี 2566 ร่วมกับสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุน วิชาการ 1 – 11 (สสว. 1 – 11) และได้จัดทำรายการข้อมูล และตัวชี้วัดร่วมกับสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุน วิชาการ 5 จังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลักในการดำเนินการจัดทำรายงานสถานการณ์ ทางสังคมระดับจังหวัด/กลุ่มจังหวัด โดย กมพ. ได้ทำการประสานขอข้อมูลจากหน่วยงานภายในกระทรวง พม. และหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งขอความร่วมมือสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดทุกจังหวัด เป็นหน่วยจัดเก็บและรายงานข้อมูลระดับจังหวัดในบางตัวชี้วัด และ สสว. ในเขตพื้นที่ รับผิดชอบติดตาม และรวบรวมข้อมูลนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ จัดทำเป็นรายงานสถานการณ์ทางสังคมระดับ กลุ่มจังหวัด รวมถึง กมพ. ใช้ประกอบการจัดทำรายงานสถานการณ์ทางสังคมระดับประเทศ

การวิเคราะห์สถานการณ์กลุ่มเป้าหมายทางสังคมระดับประเทศ และการวิเคราะห์แนวโน้มของ สถานการณ์ทางสังคม ใช้ข้อมูลจากฐานข้อมูลที่รวบรวมขึ้นจาก 100 ตัวชี้วัด จากหน่วยงานต่าง ๆ ในห้วงปี 2563 – 2565 ซึ่งมีข้อมูลสอดคล้องกับตัวชี้วัดในสถานการณ์ทางสังคม ครอบคลุมทั้งกลุ่มเด็กและเยาวชน สตรีและสถาบันครอบครัว คนวัยแรงงาน คนพิการ ผู้สูงอายุ และกลุ่มคนเปราะบาง

ประเด็นด้านพื้นที่และประชากร

การนำเสนอข้อมูลพื้นฐาน พบว่า ปัจจุบันมีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 66,090,475 คน ข้อมูลย้อนหลัง 10 ปี พบว่า ตั้งแต่ปี 2555 ความหนาแน่น ต่อ ตร.กม. ของประชากร มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และ เริ่มลดลงในปี 2563 เป็นต้นมา นอกจากนี้ ยังเห็นการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างประชากร โดยในปี 2562 เป็นปีแรกที่สัดส่วนประชากรวัยเด็กน้อยกว่าสัดส่วนประชากรวัยสูงอายุ และมีแนวโน้มที่สัดส่วนจะห่างออก จากกันมากขึ้นเรื่อย ๆ

ประเด็นด้านสุขภาพ

สำหรับประเด็นด้านสุขภาพ พบว่า ภาพรวมประเทศในปี 2565 มีแนวโน้มดีขึ้น โดยสัดส่วนแพทย์ เพิ่มขึ้นเป็น 60 คน ทันตแพทย์ 12 คน เภสัช 25 คน และพยาบาล 291 ต่อประชากร 100,000 คน ซึ่งบุคลากร ทางการแพทย์ส่วนใหญ่มีการกระจุกในกรุงเทพมหานคร สูงกว่าพื้นที่เครือข่ายบริการสุขภาพอื่นๆ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำในการกระจายทรัพยากรด้านสาธารณสุขที่เหมาะสม นอกจากนี้ ในประเด็นด้านสุขภาพ

ยังพบแนวโน้มที่สำคัญ คือ อัตราการฆ่าตัวตายสำเร็จ ต่อประชากร 100,000 คน มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นตั้งแต่ช่วงปี 2563 เป็นต้นมา ซึ่งแสดงให้เห็นว่า เมื่อเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจหรือสังคม ที่ส่งผลกระทบต่อคนส่วนใหญ่ จะเป็นช่วงที่อัตราการฆ่าตัวตายสำเร็จมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น

ประเด็นด้านเศรษฐกิจ รายได้ และการทำงาน

สถานการณ์ที่ควรให้ความสนใจเป็นอย่างยิ่ง คือ แนวโน้มหนี้สินในปี 2564 เพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัดเจน ในขณะที่รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อยเท่านั้น โดยหนี้สินของประชากรถูกกักขังเพื่อใช้จ่ายในครัวเรือนสูงสุด ร้อยละ 75.4 และจะเห็นได้ว่าตลอดระยะเวลา 3 ปี ที่ผ่านมา หนี้สินเพื่อการใช้จ่ายในครัวเรือนมีสัดส่วนสูงกว่าหนี้อื่น ๆ ซึ่งอาจจะต้องเผื่อระหว่างเรื่องการเงินหนี้เสียในครัวเรือน จากการกักขังหนี้สินที่ไม่เกิดการลงทุน อย่างไรก็ตาม สัมประสิทธิ์ของความไม่เสมอภาค (Gini coefficient) ของรายได้ในปี 2564 ลดลงเล็กน้อยเมื่อเทียบกับปี 2560 แต่ยังคงมีความไม่เสมอภาคของรายได้อยู่

ประเด็นด้านการศึกษา

ข้อมูลชี้ให้เห็นว่า ในปี 2566 นักเรียนและโรงเรียน มีจำนวนลดลงเมื่อเทียบกับปี 2562 และปีที่ผ่านมา ทั้งนี้ ข้อมูลของระบบสารสนเทศเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (iSEE) ชี้ให้เห็นว่า ประเทศไทยมีจำนวนนักเรียนยากจน 478,324 คน และนักเรียนยากจนพิเศษ 1,307,152 คน ทั้งนี้ รายได้เฉลี่ยครัวเรือนของนักเรียนยากจนพิเศษ มีแนวโน้มลดลงซึ่งแสดงให้เห็นผลกระทบที่ทับซ้อนเพิ่มมากขึ้น กล่าวคือ ครัวเรือนของเด็กยากจนพิเศษมีโอกาสเสี่ยงที่เด็กจะหลุดออกจากระบบการศึกษา ซึ่งมีสาเหตุมาจากผลกระทบทางเศรษฐกิจของครัวเรือน ในขณะที่ข้อมูลยังชี้ให้เห็นว่า ประเทศไทยมีเด็กที่ตกหล่นจากระบบการศึกษา ร้อยละ 12.8 โดยจังหวัดที่มีสัดส่วนเด็กตกหล่นจากระบบการศึกษาสูงสุด ได้แก่ จังหวัดนราธิวาส กำแพงเพชร และพิจิตร ตามลำดับ

ประเด็นด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

ในปี 2565 ข้อมูลการรับแจ้งคดีอาญาตามฐานความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ในขณะที่การรับแจ้งคดีอาญาตามฐานความผิดเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย และเพศ มีสัดส่วนน้อยกว่า และมีแนวโน้มคงที่ เมื่อพิจารณาข้อมูลย้อนหลัง 3 ปี สำหรับประเด็นด้านอุบัติเหตุบนท้องถนน พบว่า สัดส่วนผู้บาดเจ็บต่อประชากร 100,000 คน มีแนวโน้มลดลงในปี 2564 และกลับมาเพิ่มขึ้นในปี 2565 การลดลงของสัดส่วนผู้บาดเจ็บจากอุบัติเหตุบนท้องถนน เนื่องมาจากในปี 2564 มีการล็อกดาวน์ในหลายพื้นที่โอกาสในการเกิดอุบัติเหตุจึงลดลง ในขณะที่ปี 2565 การเกิดอุบัติเหตุและผู้บาดเจ็บกลับมามีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น

ด้านที่อยู่อาศัย

ข้อมูลชุมชนผู้มีรายได้น้อย มีจำนวนทั้งหมด 1,678 ชุมชน แบ่งออกเป็นกรุงเทพมหานคร 695 ชุมชน ปริมณฑล 290 ชุมชน ภาคกลาง 281 ชุมชน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 75 ชุมชน ภาคเหนือ 99 ชุมชน และภาคใต้ 238 ชุมชน

นอกจากนี้ จากการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าว ใช้การสังเกตแนวโน้มสถานการณ์ที่คำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงในอนาคตทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ประกอบกับการวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำมาสู่การนำเสนอแนวโน้มสถานการณ์ทางสังคม 8 ประเด็น

1. เด็กแรกเกิด ในยุคเด็กเกิดน้อย
2. เด็กและเยาวชนในสถานการณ์ทางสังคมและเศรษฐกิจ
3. ความรุนแรงในครอบครัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องและสูงสุดในรอบ 7 ปี
4. ความเท่าเทียมระหว่างเพศกับความเสมอภาคอย่างแท้จริง
5. อัตราส่วนพึ่งพิงทางอายุและการแบกรับของคนวัยแรงงาน
6. สิทธิ สวัสดิการ การศึกษา และการทำงานของคนพิการ
7. ผู้สูงอายุในสังคมสูงอายุโดยสมบูรณ์
8. การยกระดับคุณภาพชีวิตกลุ่มคนไร้ที่พึ่ง ผู้ทำการขอทาน ผู้แสดงความสามารถ และกลุ่มราษฎรบนพื้นที่สูง

ภายใต้กรอบการวิเคราะห์ทั้ง 8 ประเด็นนี้ สามารถนำเสนอรายละเอียดตามกลุ่มเป้าหมาย การปฏิบัติงาน พร้อมทั้งข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ดังนี้

กลุ่มเด็กและเยาวชน

สำหรับกลุ่มเด็กและเยาวชน นำเสนอผ่านประเด็นหลัก 2 ประเด็น คือ เด็กแรกเกิดในยุคเด็กเกิดน้อย และเด็กและเยาวชนในสถานการณ์ทางสังคมและเศรษฐกิจ

ข้อมูลได้แสดงให้เห็นถึงสถานการณ์ที่มีแนวโน้มชัดเจนเป็นอย่างมาก เนื่องจากจำนวนเด็กเกิดใหม่ มีแนวโน้มลดลง ในขณะที่อัตราเจริญพันธุ์รวมของประเทศไทยต่ำกว่าระดับทดแทน ในยุคเด็กเกิดน้อย จะต้องกลับมาทบทวนอีกครั้งว่าการจัดสวัสดิการสำหรับเด็กแรกเกิด โดยเฉพาะโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดมีคุณภาพและครอบคลุมสำหรับเด็กแรกเกิดและครอบครัว ที่มีความต้องการมากที่สุดแล้วหรือไม่ ซึ่งการทบทวนสถานการณ์ทำให้เห็นว่า เด็กแรกเกิดอายุ 0 – 5 ปี ส่วนหนึ่งเผชิญปัญหาความยากจนหลายมิติ การจัดสวัสดิการแบบมุ่งเป้าให้แก่เด็กแรกเกิดในครอบครัวเปราะบางหรือยากจน จึงมีความจำเป็น เพราะจะสามารถช่วยสนับสนุนให้เกิดความช่วยเหลือในรูปแบบอื่น ๆ เพิ่มศักยภาพของครอบครัว และแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำ อย่างไรก็ตาม ยังคงจำเป็นต้องพิจารณาการจัดสวัสดิการแบบถ้วนหน้า (Universal) โดยถือว่าเป็นการลงทุนในเด็กเพื่ออนาคต ซึ่งมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับการพัฒนาโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด คือ

- การพัฒนาระบบและกลไกการตรวจสอบและยืนยันสิทธิ
- การเชื่อมโยงข้อมูลเพื่อจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพชีวิต
- การพิจารณาเพื่อเพิ่มความครอบคลุมของสิทธิ

ส่วนเด็กและเยาวชนในสถานการณ์ทางสังคมและเศรษฐกิจ ข้อมูลเชิงประจักษ์แสดงให้เห็นว่า เด็กและเยาวชนเป็นช่วงวัยที่เผชิญกับปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมหลายอย่าง โดยเฉพาะในครัวเรือนที่มีความเปราะบาง ตัวอย่างเช่น ความเสี่ยงด้านการศึกษา การตั้งครุภัณฑ์ในวัยรุ่น สุขภาพจิตเด็กและเยาวชน การกระทำผิด กลุ่มเปราะบางที่ประสบปัญหาทางสังคม และเด็กและเยาวชนกลุ่ม NEET เด็กและเยาวชนจึงเผชิญกับการถูกลดทอนคุณภาพชีวิตที่ดีจากในระดับที่ควรจะเป็น ความเสี่ยงหลายมิติเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นในการเฝ้าระวังสถานการณ์เด็กและเยาวชนอย่างต่อเนื่อง โดยเน้นความสำคัญ

ของกลไกเชิงพื้นที่ในการปฏิบัติงานอย่างมีส่วนร่วมกับเด็กและเยาวชน เช่น กลไกสภาเด็กและเยาวชน ในท้องถิ่น ซึ่งจะช่วยให้เข้าถึงการสำรวจปัญหาและความต้องการของเด็กและเยาวชนในพื้นที่อย่างแท้จริง ซึ่งมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานการณ์ทางสังคมและเศรษฐกิจ คือ

- การลงทุนด้านการศึกษา ส่งเสริมทักษะชีวิต และทักษะการทำงานในโลกยุคใหม่ให้เด็กทุกช่วงวัย
- การส่งเสริมทางเลือกที่หลากหลายสำหรับเด็กและเยาวชน
- การสนับสนุนบทบาทของพื้นที่ในการดูแลเด็กและเยาวชน และให้เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วม
- การเชื่อมโยงข้อมูลเด็กและเยาวชนในครัวเรือนเปราะบาง ข้อมูลด้านการศึกษา และความต้องการฝึกอบรม

กลุ่มสตรีและสถาบันครอบครัว

สำหรับกลุ่มสตรีและสถาบันครอบครัว นำเสนอผ่านประเด็นหลัก 2 ประเด็น คือ ความรุนแรงในครอบครัว เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องและสูงสุดในรอบ 7 ปี และความเท่าเทียมระหว่างเพศกับความเสมอภาคอย่างแท้จริง

ในช่วง 7 ปีที่ผ่านมาตั้งแต่ปี 2559 – 2565 กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัวได้เปิดเผยข้อมูล ความรุนแรงในครอบครัว พบว่า มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี ทั้งนี้ แนวโน้มที่เพิ่มขึ้นของความรุนแรงในครอบครัว แสดงให้เห็นถึงสถานการณ์ที่มีความสำคัญ และเป็นที่น่าตั้งข้อสังเกตว่าทิศทางการยุติปัญหาความรุนแรงในครอบครัวจะเป็นอย่างไร นอกจากนี้ สิ่งที่เป็นข้อสังเกตได้อย่างชัดเจน คือ การเก็บข้อมูลและการรายงาน ข้อมูลความรุนแรงในครอบครัว อาจจะต่ำกว่าสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ในกรณีดังกล่าวนี้ มีความจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องบูรณาการอย่างเชื่อมโยงข้อมูลที่หน่วยงานต่าง ๆ ร่วมกันจัดเก็บเข้าด้วยกัน เพราะการแสดงให้เห็นขนาดของสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง จะช่วยให้การตัดสินใจเชิงนโยบายและการจัดสรรงบประมาณ มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ส่วนแนวทางการแก้ไขปัญหาความรุนแรงนั้น พบว่า แท้จริงแล้วมีหลากหลายวิธี และแน่นอนว่า ทั้งหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และภาคประชาสังคม ก็อาจจะได้ใช้วิธีการที่หลากหลายในการแก้ไขปัญหาแล้ว แต่ความรุนแรงยังคงมีอยู่และเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง การยุติความรุนแรงในครอบครัวจึงไม่ใช่เรื่องง่าย อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการยุติความรุนแรงในครอบครัวจะไม่ใช่ว่าทำได้ง่าย แต่ไม่ได้หมายความว่า จะทำไม่ได้เลย ซึ่งสถานการณ์ทางสังคมและการทบทวนเอกสารชี้ให้เห็นว่า จะต้องมีการกลับมาทบทวนกฎหมายอีกครั้ง รวมถึงการเปลี่ยนแปลงในเชิงสาเหตุ เช่น การพึ่งพิงทางเศรษฐกิจ และทัศนคติต่อความรุนแรง โดยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับการป้องกันและยุติความรุนแรงในครอบครัว คือ

- การเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อการกระทำความรุนแรง
- การขับเคลื่อนกลไกศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันการกระทำรุนแรงในครอบครัวระดับพื้นที่
- การส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างเพศ โดยให้ความสำคัญต่อความสามารถในทางเศรษฐกิจ
- การเชื่อมโยงระบบฐานข้อมูลความรุนแรงทั้งในครอบครัวและนอกครอบครัว เพื่อการกำหนดนโยบายและงบประมาณ

ในประเด็นความเท่าเทียมระหว่างเพศกับความเสมอภาคอย่างแท้จริง ข้อมูลแสดงให้เห็นว่า แม้ว่าผู้หญิงจะมีโอกาสทางสังคมและเศรษฐกิจเพิ่มมากขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับในอดีตที่ผ่านมา แต่ยังคงติดกับดักในการส่งเสริมความเสมอภาคอย่างแท้จริง โดยเฉพาะโอกาสของผู้หญิงในการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และการมีส่วนร่วมทางการเมือง เนื่องจากมีสัดส่วนของนักการเมืองและผู้บริหารระดับสูงในสัดส่วนที่ค่อนข้างน้อย เป็นสาเหตุหลักที่ทำให้การรายงานช่องว่างระหว่างเพศ พบว่า ประเทศไทยมีคะแนนด้านการเสริมพลังทางการเมือง (Political Empowerment) ในอันดับที่ค่อนข้างต่ำ สถานการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นเพราะประเทศไทยยังคงมีเพดานกระจก ซึ่งเป็นอุปสรรคขัดขวางความก้าวหน้าในการทำงานของผู้หญิงเมื่อเทียบกับผู้ชาย อุปสรรคดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ความเสมอภาคอย่างแท้จริงอาจจะยังไม่เกิดขึ้นได้

อย่างไรก็ตาม ในประเด็นด้านความเสมอภาค เริ่มมีการเสนอให้หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ปรับใช้วิธีการจัดงบประมาณที่คำนึงถึงมิติเพศภาวะ (Gender-responsive Budgeting: GRB) ซึ่งจะช่วยให้เกิดความเสมอภาคในสังคมเพิ่มมากขึ้น จากการใช้วิธีการบริหารจัดการงบประมาณที่คำนึงถึงความจำเป็นที่แตกต่างกันระหว่างเพศ ช่างวัย และสถานะของกลุ่มเป้าหมายทางสังคม โดยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับการส่งเสริมความเสมอภาคอย่างแท้จริง คือ

- การเสริมพลังทางสังคมและค่านิยมที่ให้ความสำคัญต่อความเสมอภาค
- การเสริมพลังทางเศรษฐกิจ
- การเสริมพลังทางการเมืองและการบริหาร
- การพัฒนาระบบการจัดเก็บข้อมูล การวิจัย นวัตกรรม และการสื่อสารสาธารณะ

กลุ่มวัยแรงงาน

สำหรับกลุ่มวัยแรงงาน นำเสนอผ่านประเด็นหลัก คือ อัตราส่วนพึ่งพิงทางอายุและการแบกรับของคนวัยแรงงาน จากการคาดประมาณประชากรของประเทศไทย พบว่า ในปี 2583 สัดส่วนผู้สูงอายุจะมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่วัยแรงงานมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง การเพิ่มขึ้นของผู้สูงอายุและการลดลงของวัยแรงงานทำให้เกิดอัตราส่วนพึ่งพิงทางอายุเพิ่มมากขึ้น วัยแรงงานจะต้องแบกรับภาระการดูแลวัยพึ่งพิง เช่น เด็กและผู้สูงอายุในครัวเรือน การอยู่ในสถานะเช่นนี้หากเป็นกลุ่มคนในครัวเรือนเปราะบาง ยากจน ย่อมจะส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตเป็นอย่างมาก

ดังนั้น จึงจำเป็นจะต้องใช้มาตรการทางสังคมทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อบรรเทาปัญหาและแบ่งเบาภาระวัยแรงงาน รายงานสถานการณ์ทางสังคม นำเสนอมาตรการ 5 ด้าน ที่สามารถช่วยแบ่งเบาภาระคนวัยแรงงานได้ทั้งในปัจจุบัน และเป็นการเตรียมความพร้อมในอนาคต ได้แก่ (1) มาตรการด้านที่อยู่อาศัยและคุณภาพชีวิตที่ดี (2) มาตรการค่าครองชีพ/หนี้สิน (3) การสนับสนุนเด็กและเยาวชน (4) การสนับสนุนผู้สูงอายุในครัวเรือน และ (5) การสนับสนุนการเตรียมความพร้อมเป็นผู้สูงอายุเพื่อการลดภาวะพึ่งพิง สำหรับบทบาทของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีตัวอย่างโครงการที่สามารถช่วยเหลือกลุ่มวัยแรงงานที่ยากจนได้ เช่น การช่วยเหลือด้านที่อยู่อาศัย บ้านมั่นคง บ้านพอเพียง รวมถึงการปรับปรุงนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการดูแลเด็กและผู้สูงอายุ จะช่วยแบ่งเบาภาระของคนวัยแรงงานได้มากขึ้น ซึ่งมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับการลดภาระแบกรับของวัยแรงงาน คือ

- การสนับสนุนที่อยู่อาศัยให้แก่ครัวเรือนที่มีรายได้น้อย
- การพัฒนาระบบฐานข้อมูลเชิงลึกของครัวเรือนประเภทบางให้ครอบคลุมในหลายมิติ
- การเตรียมความพร้อมเป็นผู้สูงอายุที่มีพหุพลัง

กลุ่มคนพิการ

สำหรับกลุ่มคนพิการ นำเสนอผ่านประเด็นหลัก คือ สิทธิ สวัสดิการ การศึกษา และการทำงานของคนพิการ ข้อมูลสถานการณ์ทางสังคม ชี้ให้เห็นว่า มีสัดส่วนของคนพิการที่ได้รับการจดทะเบียน ร้อยละ 51.4 เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนคนพิการจากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ทั้งนี้ ความแตกต่างดังกล่าวเป็นผลมาจากการใช้นิยามที่แตกต่างกัน ซึ่งจำนวนคนพิการจากการจดทะเบียนมีเกณฑ์และข้อกำหนดที่ละเอียดมากกว่า ทั้งนี้ ในจำนวนคนพิการที่จดทะเบียนทั้งหมด มากกว่าครึ่งหนึ่งเป็นวัยสูงอายุ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความทับซ้อนของปัญหา คือ ความพิการ และความสูงอายุ จึงเป็นสถานการณ์ที่จะต้องเฝ้าระวังอย่างใกล้ชิด หากในอนาคตมีจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น และหากประชากรมีสุขภาพไม่ดี ก็อาจนำมาสู่ความพิการเพิ่มมากขึ้นได้ ข้อมูลจากการสำรวจแสดงให้เห็นถึงสถานการณ์การเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการของคนพิการในสัดส่วนที่ค่อนข้างสูง จะมีปัญหาและอุปสรรคในการใช้บริการสวัสดิการค่ารักษาพยาบาล และการส่งเสริมป้องกันโรค เพียงเล็กน้อยเท่านั้น เช่น ข้อจำกัดในการเดินทางไปใช้บริการ ไม่มีเงินสำหรับค่าใช้จ่ายเพิ่มเติม เป็นต้น

สำหรับประเด็นด้านการศึกษาและการทำงาน พบว่า คนพิการที่มีเกณฑ์จะต้องเข้ารับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่วนใหญ่จะได้รับการศึกษา แต่ประเด็นที่ต้องทบทวนเพิ่มเติม คือ การจ้างงานคนพิการ โดยเฉพาะในภาครัฐซึ่งมีสัดส่วนการจ้างงานคนพิการค่อนข้างต่ำ ในขณะที่การจ้างงานในสถานประกอบการภาคเอกชนก็มีข้อจำกัดเช่นกัน กล่าวคือ ความต้องการแรงงานของผู้ประกอบการ และความสามารถของคนพิการอาจจะยังไม่เชื่อมโยงกันมากนัก ทำให้การทำงานของคนพิการไม่ยั่งยืน ในขณะเดียวกัน สภาพแวดล้อมภายนอกก็เป็นอุปสรรคต่อการออกมาทำงานของคนพิการด้วย ถ้าหากจะส่งเสริมการจ้างงานคนพิการ จึงจำเป็นต้องปรับปรุงสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำงานของคนพิการด้วย นอกจากนี้ แม้ว่าการสำรวจจะพบว่า คนพิการต้องการกู้ยืมเงินเพื่อการประกอบอาชีพ แต่สัดส่วนการกู้ยืมเงินกองทุนเพื่อการประกอบอาชีพค่อนข้างต่ำ เมื่อเทียบกับจำนวนคนพิการที่จดทะเบียนทั้งหมด จากประเด็นที่กล่าวมานี้มีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย คือ

- การส่งเสริมให้คนพิการเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการที่มีอยู่
- การประกอบอาชีพหรือการจ้างงานคนพิการ โดยเฉพาะในลักษณะงานที่มีความมั่นคง
- การส่งเสริมกองทุนส่งเสริมคุณภาพชีวิตคนพิการให้มีประสิทธิภาพ
- การพัฒนาฐานข้อมูล และการเก็บข้อมูลคนพิการเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึก

กลุ่มผู้สูงอายุ

สำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ นำเสนอผ่านประเด็นหลัก คือ ผู้สูงอายุในสังคมสูงอายุโดยสมบูรณ์ โดยอนาคตในไม่ช้าประเทศไทยจะกลายเป็นสังคมสูงอายุโดยสมบูรณ์ เนื่องจากแนวโน้มสัดส่วนผู้สูงอายุต่อประชากรเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง สำหรับกลุ่มเป้าหมายผู้สูงอายุ มีประเด็นที่จะต้องให้ความสำคัญ 3 ประเด็นหลัก

โดยประเด็นแรก คือ การมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจ ในปัจจุบันผู้สูงอายุกว่าครึ่งหนึ่งยังคงทำงาน เพราะความจำเป็นทางเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตาม การทำงานของผู้สูงอายุตามความสมัครใจถือเป็นเรื่องที่ดี

เพราะนอกจากจะทำให้ผู้สูงอายุสามารถพึ่งพาตนเองได้แล้ว ยังทำให้เกิดคุณค่าในชีวิต และการเป็นกำลังแรงงานในการพัฒนาเศรษฐกิจอีกด้วย ทั้งนี้ การส่งเสริมโอกาสในการทำงานหรือการประกอบอาชีพ ผ่านการกู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพจากกองทุนผู้สูงอายุ ยังคงพบว่ามีสัดส่วนผู้สูงอายุที่กู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพค่อนข้างน้อย ซึ่งอาจเป็นปัญหาถ้าหากผู้สูงอายุมีความต้องการ แต่ไม่ทราบว่ามีการจัดบริการในลักษณะนี้

นอกจากนี้ ยังต้องให้ความสำคัญต่อประเด็นสุขภาพและการดูแล ข้อมูลการสำรวจพบว่า ผู้สูงอายุกว่าครึ่งหนึ่ง ประเมินว่าตนเองมีสุขภาพปานกลางและสุขภาพไม่ดี ข้อมูลยังแสดงให้เห็นอีกว่า ผู้สูงอายุกว่าร้อยละ 89.6 ไม่มีผู้ดูแล ส่วนหนึ่งเป็นเพราะว่ายังสามารถดูแลตนเองได้ ทั้งนี้ จะต้องเฝ้าระวังอย่างใกล้ชิด หากในอนาคตผู้สูงอายุมีความต้องการผู้ดูแลเพิ่มขึ้น แต่อาจจะไม่สามารถหาผู้ดูแลได้ เนื่องจากในปัจจุบัน สัดส่วนของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพังมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นทุกปี

สำหรับประเด็นสังคมและความมั่นคง ข้อมูลสถานการณ์ทางสังคม ชี้ให้เห็นว่า ผู้สูงอายุ ร้อยละ 85.9 ได้รับเบี้ยยังชีพ และยังมีแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของผู้สูงอายุที่ได้รับการสงเคราะห์จัดหางานศพผู้สูงอายุ นอกจากนี้ ในปัจจุบันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลายแห่ง เริ่มหันมาจัดสวัสดิการสังคมและการบริการทางสังคมแก่กลุ่มผู้สูงอายุในชุมชนเพิ่มมากขึ้น การจัดบริการดังกล่าวถือเป็นระบบและกลไกการดูแลผู้สูงอายุในชุมชน ซึ่งมีความจำเป็นสำหรับผู้สูงอายุและครอบครัว จากข้อมูลที่กำลังกล่าวมาข้างต้น มีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับการดูแลและการสนับสนุนผู้สูงอายุในสังคมสูงอายุโดยสมบูรณ์ คือ

- การมีงานทำและการจ้างงานที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ
- การส่งเสริมสุขภาพและการดูแลในชุมชนทุกระยะ
- การทบทวนรูปแบบการจัดสวัสดิการที่คำนึงถึงสังคมสูงอายุ
- การสนับสนุนกลุ่มผู้สูงอายุในครัวเรือนเปราะบางและมีความเสี่ยง

กลุ่มคนไร้ที่พึ่ง ผู้ทำการขอทาน ผู้แสดงความสามารถ และราษฎรบนพื้นที่สูง

นำเสนอผ่านประเด็นหลัก คือ การยกระดับคุณภาพชีวิตกลุ่มคนไร้ที่พึ่ง ผู้ทำการขอทาน ผู้แสดงความสามารถ และกลุ่มราษฎรบนพื้นที่สูง ข้อมูลแสดงให้เห็นแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของคนไร้บ้าน ซึ่งคาดว่า มีสาเหตุมาจากความเป็นเมือง และผลกระทบหลังจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 เช่น ภาวะทางเศรษฐกิจ การจ้างงาน และการใช้จ่ายเพื่อการมีที่อยู่อาศัย โดยเฉพาะในเมืองใหญ่ เช่น กรุงเทพมหานคร ซึ่งมีสัดส่วนคนไร้บ้านกว่าครึ่งหนึ่งของคนไร้บ้านทั่วประเทศ ภาวะเปราะบางดังกล่าวนี้เกิดขึ้นในกลุ่มเพศชาย และช่วงอายุ 40 – 59 ปี ซึ่งเป็นวัยแรงงานตอนปลาย นอกจากนี้ประเด็นคนไร้บ้านแล้ว ข้อมูลรายงานการให้บริการประชาชน ยังแสดงให้เห็นถึงจำนวนการใช้บริการของกลุ่มคนไร้ที่พึ่งของกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ โดยมีหน่วยงานในพื้นที่ ได้แก่ ศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาทักษะชีวิต สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง นิคมสร้างตนเอง และศูนย์พัฒนาราษฎรบนพื้นที่สูง

ส่วนอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.) พบว่า ยังคงต้องการจำนวนอาสาสมัคร เพิ่มมากขึ้น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ อพม. เป็นกลไกการปฏิบัติงานในพื้นที่ที่มีความสำคัญ คือ การชี้เป้า เฝ้าระวัง สืบสวนกลุ่มเป้าหมาย และคัดกรองปัญหา การให้ความช่วยเหลือ

ในเบื้องต้น และการส่งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นตามกลุ่มเป้าหมาย จากประเด็นที่กล่าวมานี้มีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับการดูแลและคุ้มครองสวัสดิภาพกลุ่มคนไร้ที่พึ่งและคนไร้บ้าน คือ

- การทบทวนระบบและช่องทางการขอความช่วยเหลือ
- การสนับสนุนที่อยู่อาศัยในรูปแบบที่สอดคล้องกับความต้องการ
- การส่งเสริมการมีงานทำและการเข้าถึงอาชีพของคนไร้ที่พึ่งเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต

สำหรับข้อมูลจากระบบสมุดพกครอบครัวอิเล็กทรอนิกส์ (MSO-Logbook) ข้อมูลวันที่ 26 กันยายน 2566 พบว่า มีครัวเรือนเปราะบางทั้งสิ้น 907,818 ครัวเรือน ไม่รวมกรุงเทพมหานคร เมื่อคำนวณอัตราครัวเรือนเปราะบางต่อ 1,000 ครัวเรือน จะพบว่า จังหวัดที่มีครัวเรือนเปราะบางสูงสุด 10 อันดับ ได้แก่ นครนายก พังงา กระบี่ สตูล บึงกาฬ อำนาจเจริญ นครพนม มหาสารคาม กาญจนบุรี และพัทลุง ต่ำสุด 10 อันดับ ได้แก่ สระบุรี นครปฐม พระนครศรีอยุธยา ภูเก็ต ปทุมธานี ระยอง ชลบุรี สมุทรสาคร สมุทรปราการ และนนทบุรี ทั้งนี้ สำหรับประเทศไทยมีอัตราครัวเรือนเปราะบาง คือ หากมีครัวเรือนทั้งหมด 1,000 ครัวเรือน จะมี 45 ครัวเรือน ที่เป็นครัวเรือนเปราะบาง

กล่าวโดยสรุป การวิเคราะห์สถานการณ์ทางสังคมและแนวโน้มสถานการณ์ทางสังคม ประจำปี 2566 นี้ ได้นำมาสู่ประเด็นสำคัญที่จะต้องให้ความสนใจในการปฏิบัติงานทั้งหมด 8 ประเด็น ซึ่งครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในแต่ละกลุ่มรวมทั้ง 29 ข้อเสนอ ซึ่งเป็นแนวทางในการส่งเสริมการปฏิบัติงานที่สามารถสร้างให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และมีความมั่นคงเพิ่มขึ้นต่อกลุ่มเป้าหมายทุกคนในสังคม

สารบัญ

บทสรุปผู้บริหาร.....	I
สารบัญ.....	X
สารบัญตาราง.....	XIV
สารบัญแผนภูมิ.....	XVII
สารบัญภาพ.....	XX
ส่วนที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 หลักการและเหตุผล.....	1
1.2 วัตถุประสงค์.....	3
1.3 นิยามเชิงปฏิบัติการ.....	3
1.4 วิธีดำเนินการ.....	10
1.5 ผลที่คาดว่าจะได้รับ.....	11
ส่วนที่ 2 ข้อมูลพื้นฐาน.....	12
2.1 ประเด็นด้านพื้นที่และประชากร.....	12
2.1.1 ที่ตั้งและอาณาเขต.....	12
2.1.2 ลักษณะภูมิประเทศ และภูมิอากาศ.....	13
2.1.3 พื้นที่การปกครอง.....	14
2.1.4 โครงสร้างประชากร.....	15
2.2 ประเด็นด้านสุขภาพ.....	16
2.2.1 หน่วยบริการสาธารณสุขภาครัฐและภาคเอกชน.....	16
2.2.2 ทรัพยากรด้านสาธารณสุข.....	17
2.2.3 ภาวะสุขภาพ ความเจ็บป่วย และการตาย.....	20
2.3 ประเด็นด้านเศรษฐกิจ รายได้ และการทำงาน.....	26
2.3.1 ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด.....	26

2.3.2 รายได้ หนี้สิน ความไม่เสมอภาคของรายได้ และการออม	27
2.3.3 ภาวะการมีงานทำ	32
2.3.4 ผู้ประกันตน	35
2.4 ประเด็นด้านการศึกษา	36
2.4.1 สถานศึกษา.....	36
2.4.2 เด็กที่เข้าถึงระบบการศึกษาภาคบังคับ	37
2.4.3 กลุ่มเด็กที่มีความเสี่ยงด้านการศึกษา	37
2.4.4 ปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป	40
2.5 ประเด็นด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน.....	40
2.5.1 การรับแจ้งคดีอาญาตามฐานความผิด	40
2.5.2 อุบัติเหตุบนท้องถนน	43
2.6 ประเด็นด้านที่อยู่อาศัย.....	46
ส่วนที่ 3 สถานการณ์กลุ่มเป้าหมายทางสังคมระดับประเทศ.....	47
3.1 ด้านเด็กและเยาวชน.....	47
3.1.1 สถานการณ์ทั่วไปด้านเด็กและเยาวชน	47
3.1.2 สถานการณ์เชิงประเด็น	50
3.1.2.1 เด็กและเยาวชนกลุ่มเปราะบาง.....	50
3.1.2.2 แม่วัยรุ่น/แม่วัยรุ่นเลี้ยงเดี่ยว.....	53
3.1.2.3 พฤติกรรมและความรุนแรงในเด็กและเยาวชน.....	55
3.1.3 เครือข่าย/สวัสดิการด้านเด็กและเยาวชน	58
3.2 ด้านสตรีและสถาบันครอบครัว.....	60
3.2.1 สถานการณ์ทั่วไปด้านสตรีและสถาบันครอบครัว	60
3.2.2 สถานการณ์เชิงประเด็น	64
3.2.2.1 สตรีกลุ่มเปราะบาง	64
3.2.2.2 ความรุนแรงในสตรีและครอบครัว.....	65

3.2.2.3 ความเสมอภาคระหว่างเพศ	66
3.2.3 เครือข่าย/สวัสดิการด้านสตรีและสถาบันครอบครัว	69
3.3 ด้านคนพิการ.....	69
3.3.1 สถานการณ์ทั่วไปด้านคนพิการ	69
3.3.2 สถานการณ์เชิงประเด็น	71
3.3.2.1 การศึกษาของคนพิการ	71
3.3.2.2 การทำงานของคนพิการ.....	72
3.3.3 เครือข่าย/สวัสดิการด้านคนพิการ	74
3.4 ด้านผู้สูงอายุ.....	76
3.4.1 สถานการณ์ทั่วไปด้านผู้สูงอายุ	76
3.4.2 สถานการณ์เชิงประเด็น	83
3.4.2.1 ผู้สูงอายุกลุ่มเปราะบาง.....	83
3.4.2.2 ความรุนแรงในผู้สูงอายุ.....	85
3.4.2.3 การทำงานของผู้สูงอายุ.....	85
3.4.3 เครือข่าย/สวัสดิการด้านผู้สูงอายุ.....	87
3.5 ด้านกลุ่มคนไร้ที่พึ่ง ผู้ทำการขอทาน ผู้แสดงความสามารถ และกลุ่มราษฎรบนพื้นที่สูง.....	87
3.5.1 สถานการณ์ทั่วไปด้านกลุ่มคนไร้ที่พึ่ง	87
3.5.2 สถานการณ์ทั่วไปด้านผู้ทำการขอทาน และผู้แสดงความสามารถ.....	90
3.5.3 สถานการณ์ด้านกลุ่มราษฎรบนพื้นที่สูง	92
3.5.4 ภาคิเครือข่าย/สวัสดิการ	95
ส่วนที่ 4 สถานการณ์เชิงประเด็นทางสังคมและสถานการณ์เร่งด่วน (Hot Issues).....	100
4.1 สถานการณ์เชิงประเด็น.....	100
4.1.1 สถานการณ์กลุ่มเปราะบางรายครัวเรือน.....	100
4.2 สถานการณ์ประเด็นเร่งด่วน Hot Issues	103
ส่วนที่ 5 การวิเคราะห์แนวโน้มของสถานการณ์ทางสังคม.....	110

8 แนวโน้มสำคัญของสถานการณ์ทางสังคม	110
ส่วนที่ 6 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	160
6.1 บทสรุป	160
6.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	161
บรรณานุกรม	167
ภาคผนวก	170

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1	พื้นที่ จำนวนประชากร และความหนาแน่นของประชากร	12
ตารางที่ 2	จังหวัดที่มีความหนาแน่นของประชากรสูงสุด ปี 2565	12
ตารางที่ 3	จังหวัดที่มีบุคลากรทางการแพทย์สูงสุด – ต่ำสุด ปี 2565	18
ตารางที่ 4	จังหวัดที่มีเตียงในสถานพยาบาลสูงสุด – ต่ำสุด ปี 2565	19
ตารางที่ 5	สาเหตุการตายจากโรคต่าง ๆ 5 อันดับแรก	20
ตารางที่ 6	จังหวัดที่มีอัตราการเพิ่มขึ้นผู้ป่วยเป็นโรคซึมเศร้าสูงสุด – ต่ำสุด ปี 2566	21
ตารางที่ 7	จังหวัดที่มีอัตราการฆ่าตัวตายสำเร็จสูงกว่าและต่ำกว่าค่าเป้าหมาย	23
ตารางที่ 8	จังหวัดที่มีร้อยละของเด็กที่มีพัฒนาการสมวัยสูงสุด – ต่ำสุด ปี 2566	25
ตารางที่ 9	จังหวัดที่มีร้อยละของเด็กสูงดีสมส่วนสูงสุด – ต่ำสุด ปี 2566	25
ตารางที่ 10	จังหวัดที่มีผลิตภัณฑ์จังหวัดต่อหัวสูงสุด – ต่ำสุด ปี 2564	26
ตารางที่ 11	จังหวัดที่มีรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนสูงสุด – ต่ำสุด ปี 2564	27
ตารางที่ 12	จังหวัดที่มีหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนสูงสุด – ต่ำสุด ปี 2564	28
ตารางที่ 13	จังหวัดที่มีสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคของรายได้สูงสุด – ต่ำสุด ปี 2564	30
ตารางที่ 14	จังหวัดที่มีร้อยละของครัวเรือนที่มีการออมเงินสูงสุด – ต่ำสุด ปี 2565	31
ตารางที่ 15	จังหวัดที่มีอัตราการว่างงานสูงสุด – ต่ำสุด ปี 2565	33
ตารางที่ 16	จังหวัดที่มีสัดส่วนผู้ประกันตนในมาตรา 33 และมาตรา 39 สูงสุด – ต่ำสุด ปี 2565	35
ตารางที่ 17	สถานศึกษาในระบบ นอกกระบบ รายสังกัด ปีการศึกษา 2566	36
ตารางที่ 18	เด็กที่เข้าถึงระบบการศึกษาภาคบังคับ ปีการศึกษา 2566	37
ตารางที่ 19	จังหวัดที่มีจำนวนเด็กที่ตกหล่นจากระบบการศึกษา สูงสุด – ต่ำสุด ปี 2565	37
ตารางที่ 20	จังหวัดที่มีจำนวนเด็กนักเรียนยากจนและยากจนพิเศษ สูงสุด – ต่ำสุด ปี 2565	39
ตารางที่ 21	จังหวัดที่มีการรับแจ้งคดีอาญาตามฐานความผิดเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย และเพศ สูงสุด – ต่ำสุด ปี 2565	41
ตารางที่ 22	จังหวัดที่มีการรับแจ้งคดีอาญาตามฐานความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ สูงสุด – ต่ำสุด ปี 2565	41
ตารางที่ 23	จังหวัดที่มีการรับแจ้งคดีอาญาตามฐานความผิด ความผิดยาเสพติด สูงสุด – ต่ำสุด ปี 2565	42
ตารางที่ 24	จังหวัดที่มีสัดส่วนผู้บาดเจ็บจากอุบัติเหตุบนท้องถนน สูงสุด – ต่ำสุด ปี 2565	43
ตารางที่ 25	จังหวัดที่มีสัดส่วนผู้เสียชีวิตจากอุบัติเหตุบนท้องถนน สูงสุด – ต่ำสุด ปี 2565	45
ตารางที่ 26	จังหวัดที่มีสัดส่วนผู้ทุพพลภาพจากอุบัติเหตุบนท้องถนน สูงสุด – ต่ำสุด ปี 2565	45
ตารางที่ 27	ชุมชนผู้มีรายได้น้อย	46
ตารางที่ 28	จังหวัดที่มีอัตราเด็กแรกเกิดลดลงสูงสุด - ต่ำสุด เปรียบเทียบปี 2564 – 2565	48

ตารางที่ 29	จังหวัดที่มีเด็กอายุ 0 – 17 ปี ในบ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัด สูงสุด - ต่ำสุด ปี 2566.....	50
ตารางที่ 30	จังหวัดที่มีเด็กในครอบครัวอุปถัมภ์สูงสุด ปี 2565.....	52
ตารางที่ 31	จังหวัดที่มีอัตราการรอดมีชีพสูงสุด ปี 2566.....	54
ตารางที่ 32	อันดับคดีจำแนกตามฐานความผิดหลักสูงสุด ปี 2565.....	56
ตารางที่ 33	คดีเด็กและเยาวชนที่ศาลมีคำสั่งให้คุมความประพฤติ.....	56
ตารางที่ 34	ความรุนแรงต่อเด็กและเยาวชน.....	57
ตารางที่ 35	สภาเด็กและเยาวชน ปี 2565.....	59
ตารางที่ 36	จังหวัดที่มีอัตราการหย่าร้าง สูงสุด - ต่ำสุด ปี 2565.....	61
ตารางที่ 37	ผลสำรวจความเข้มแข็งของครอบครัวไทยระดับประเทศ.....	63
ตารางที่ 38	เปรียบเทียบสถานการณ์ความเข้มแข็งของครอบครัวไทย ปี 2563 - 2565.....	63
ตารางที่ 39	สมาชิกของกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ปี 2566.....	67
ตารางที่ 40	คนพิการที่ได้รับการศึกษา ปี 2565.....	71
ตารางที่ 41	จังหวัดที่มีสัดส่วนรับคนพิการเข้าทำงานตาม ม.33 สูงสุด ปี 2566.....	73
ตารางที่ 42	เครือข่ายด้านคนพิการ.....	74
ตารางที่ 43	สวัสดิการด้านคนพิการ.....	76
ตารางที่ 44	สถานการณ์สังคมสูงอายุจำแนกรายจังหวัด.....	77
ตารางที่ 45	ร้อยละของผู้สูงอายุที่ได้รับเบี้ยยังชีพ.....	80
ตารางที่ 46	จังหวัดที่มีผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียว สูงสุด - ต่ำสุด ปี 2564.....	84
ตารางที่ 47	ความรุนแรงในผู้สูงอายุ.....	85
ตารางที่ 48	เครือข่าย/สวัสดิการด้านผู้สูงอายุ (ยอดสะสม).....	87
ตารางที่ 49	ข้อมูลการสำรวจแรงงานนอกระบบทั่วประเทศ (หน่วย : คน).....	88
ตารางที่ 50	สถิติผู้ใช้บริการภายในหน่วยงานย้อนหลัง ปี 2563 – 2566.....	89
ตารางที่ 51	จำนวนผู้ใช้บริการศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง.....	89
ตารางที่ 52	สถิติสถานการณ์การขอทานทั่วประเทศ.....	90
ตารางที่ 53	พื้นที่ที่พบผู้ทำการขอทานมากที่สุด 5 อันดับ.....	90
ตารางที่ 54	จำนวนผู้แสดงความสามารถ.....	91
ตารางที่ 55	จังหวัดที่มีผู้แสดงความสามารถ สูงสุด - ต่ำสุด ปี 2566.....	92
ตารางที่ 56	สถิติราษฎรบนพื้นที่สูง.....	92
ตารางที่ 57	จำนวนกลุ่มราษฎรบนพื้นที่สูง จำแนกรายจังหวัด (หน่วย : คน/ครัวเรือน).....	93
ตารางที่ 58	จำนวนราษฎรบนพื้นที่สูงแยกตามสภาพปัญหา.....	94

ตารางที่ 59	องค์กรภาคประชาสังคมและเครือข่ายองค์กรภาครัฐและองค์กรภาคธุรกิจ	96
ตารางที่ 60	ประเภทอาสาสมัคร จำแนกประเภท	96
ตารางที่ 61	อพม. จังหวัดสูงสุด 10 อันดับแรก จำแนกตามช่วงอายุ (หน่วย : คน).....	98
ตารางที่ 62	ภาคีเครือข่าย/สวัสดิการสังคม.....	98
ตารางที่ 63	เครือข่าย/สวัสดิการด้านกลุ่มคนเปราะบาง	99
ตารางที่ 64	อัตราครัวเรือนเปราะบางต่อ 1,000 ครัวเรือน.....	100
ตารางที่ 65	จำนวนครัวเรือนเปราะบาง แยกรายมิติ.....	103
ตารางที่ 66	ประเด็นเร่งด่วน Hot Issues เชิงพื้นที่.....	104
ตารางที่ 67	อันดับคดีจำแนกตามฐานความผิดหลักสูงสุด ปี 2565	124
ตารางที่ 68	สถิติความรุนแรงในครอบครัว.....	129
ตารางที่ 69	สถิติความรุนแรงนอกครอบครัว.....	129
ตารางที่ 70	การจ้างงานคนพิการ	148
ตารางที่ 71	การคัดกรองผู้สูงอายุ	152
ตารางที่ 72	จังหวัดที่มีจำนวนคนไร้บ้านสูงสุด 10 อันดับแรก.....	157
ตารางที่ 73	ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการปฏิบัติ	162
ตารางที่ 74	รายการตัวชี้วัดที่ใช้ในการจัดทำรายงานสถานการณ์ทางสังคม ประจำปี 2566.....	171

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่ 1 ความหนาแน่น ต่อ ตร.กม. และ อัตราการเพิ่มของประชากรไทย ย้อนหลัง 10 ปี.....	13
แผนภูมิที่ 2 พื้นที่การปกครอง	14
แผนภูมิที่ 3 จำนวนประชากร ปี 2565	15
แผนภูมิที่ 4 สัดส่วนประชากรวัยเด็กและวัยสูงอายุ ย้อนหลัง 10 ปี.....	15
แผนภูมิที่ 5 หน่วยบริการสาธารณสุขภาครัฐและภาคเอกชน	17
แผนภูมิที่ 6 บุคลากรทางการแพทย์ ต่อจำนวนประชากร 100,000 คน.....	18
แผนภูมิที่ 7 เตียงในสถานพยาบาล ต่อจำนวนประชากร 100,000 คน	19
แผนภูมิที่ 8 จำนวนผู้ป่วยเป็นโรคซึมเศร้า และอัตราการเพิ่มขึ้น.....	21
แผนภูมิที่ 9 อัตราการฆ่าตัวตายสำเร็จ ต่อประชากร 100,000 คน.....	22
แผนภูมิที่ 10 อัตราการฆ่าตัวตายสำเร็จ ต่อประชากร 100,000 คน ปี 2540 - 2565	24
แผนภูมิที่ 11 ร้อยละของเด็กที่มีพัฒนาการสมวัยและสูงดีสมส่วน.....	24
แผนภูมิที่ 12 ผลิตภัณฑ์จังหวัดต่อหัว (GPP per Capita).....	26
แผนภูมิที่ 13 จำนวนรายได้และหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือน	27
แผนภูมิที่ 14 สัดส่วนประเภทหนี้สิน.....	29
แผนภูมิที่ 15 สัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคของรายได้.....	29
แผนภูมิที่ 16 ร้อยละของครัวเรือนที่มีการออมเงิน.....	31
แผนภูมิที่ 17 จำนวนกำลังแรงงาน.....	32
แผนภูมิที่ 18 จำนวนผู้ไม่อยู่ในกำลังแรงงาน.....	32
แผนภูมิที่ 19 อัตราการว่างงาน.....	33
แผนภูมิที่ 20 สัดส่วนของแรงงานนอกระบบ.....	34
แผนภูมิที่ 21 จำนวนการทำงานของคนต่างด้าว.....	34
แผนภูมิที่ 22 สัดส่วนผู้ประกันตนในมาตรา 33 และมาตรา 39	35
แผนภูมิที่ 23 จำนวนนักเรียน ปี 2562 - 2566.....	36
แผนภูมิที่ 24 จำนวนโรงเรียน ปี 2562 - 2566	37
แผนภูมิที่ 25 จำนวนเด็กนักเรียนยากจนและยากจนพิเศษ	38
แผนภูมิที่ 26 ปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป.....	40
แผนภูมิที่ 27 การรับแจ้งคดีอาญาตามฐานความผิด ต่อจำนวนประชากร 100,000 คน	40
แผนภูมิที่ 28 การรับแจ้งคดีอาญาตามฐานความผิด ความผิดยาเสพติด ต่อจำนวนประชากร 100,000 คน..	42

แผนภูมิที่ 29	สัดส่วนผู้บาดเจ็บจากอุบัติเหตุบนท้องถนน ต่อจำนวนประชากร 100,000 คน	43
แผนภูมิที่ 30	สัดส่วนผู้บาดเจ็บจากอุบัติเหตุบนท้องถนน ต่อจำนวนประชากร 100,000 คน	44
แผนภูมิที่ 31	จำนวนชุมชนผู้มีรายได้น้อยทั่วประเทศ ปี 2562	46
แผนภูมิที่ 32	จำนวนเด็กและเยาวชนจำแนกช่วงอายุ	47
แผนภูมิที่ 33	จำนวนและอัตราเด็กแรกเกิด	48
แผนภูมิที่ 34	อัตราส่วนพึงพิงวัยเด็ก	49
แผนภูมิที่ 35	จำนวนเด็กในบ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัด	50
แผนภูมิที่ 36	จำนวนครอบครัว และเด็กในครอบครัวอุปถัมภ์	51
แผนภูมิที่ 37	สัดส่วนสาเหตุการอุปการะเด็ก	52
แผนภูมิที่ 38	จำนวนเด็กและเยาวชนอายุต่ำกว่า 15 ปี ที่ตั้งครุฑ และอัตราการเพิ่มขึ้น	53
แผนภูมิที่ 39	อัตราการคลอดมีชีพในเด็กและเยาวชน ต่อประชากรในช่วงอายุ 1,000 คน	53
แผนภูมิที่ 40	ร้อยละการตั้งครุฑซ้ำในสตรีที่อายุต่ำกว่า 20 ปี	55
แผนภูมิที่ 41	จำนวนแม่วัยใสและแม่วัยใสเลี้ยงเดี่ยวที่ได้รับสิทธิเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด	55
แผนภูมิที่ 42	จำนวนคดีเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีโดยสถานพินิจฯ	55
แผนภูมิที่ 43	จำนวนครอบครัวและเด็กที่เงินสงเคราะห์เด็กในครอบครัวยากจน	59
แผนภูมิที่ 44	สัดส่วนประชากรเพศหญิงจำแนกช่วงอายุ	60
แผนภูมิที่ 45	ครอบครัวที่จดทะเบียนสมรส หย่าร้าง และอัตราการหย่าร้าง	61
แผนภูมิที่ 46	อัตราการว่างงานในสตรี	65
แผนภูมิที่ 47	ความรุนแรงในครอบครัว ในรอบ 7 ปี	65
แผนภูมิที่ 48	อัตราแรงงานในระบบหญิงต่อชาย	67
แผนภูมิที่ 49	เครือข่ายด้านสตรีและสถาบันครอบครัว	69
แผนภูมิที่ 50	จำนวนและสัดส่วนคนพิการที่ได้รับการจดทะเบียน	70
แผนภูมิที่ 51	สัดส่วนคนพิการจำแนกตามช่วงอายุ	70
แผนภูมิที่ 52	สัดส่วนคนพิการจำแนกตามประเภทความพิการ	71
แผนภูมิที่ 53	จำนวนนักเรียนพิการที่เข้าเรียนในโรงเรียนแบบเรียนรวม	72
แผนภูมิที่ 54	จำนวนสถานประกอบการและอัตราส่วนที่ต้องรับคนพิการเข้าทำงาน	72
แผนภูมิที่ 55	สัดส่วนการรับคนพิการเข้าทำงาน	73
แผนภูมิที่ 56	จำนวนผู้สูงอายุ	76
แผนภูมิที่ 57	สัดส่วนผู้สูงอายุต่อประชากร	77
แผนภูมิที่ 58	ผู้สูงอายุที่ได้รับเบี้ยยังชีพ	80

แผนภูมิที่ 59	การคัดกรองผู้สูงอายุติดสังคม ติดบ้าน ติดเตียง.....	83
แผนภูมิที่ 60	ผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียว.....	84
แผนภูมิที่ 61	สัดส่วนของผู้สูงอายุที่ทำงาน.....	85
แผนภูมิที่ 62	ปัญหาจากการทำงานของผู้สูงอายุ.....	86
แผนภูมิที่ 63	ผู้สูงอายุที่กักขังประกอบอาชีพจากกองทุนผู้สูงอายุ.....	86
แผนภูมิที่ 64	ผู้สูงอายุที่ได้รับการสงเคราะห์ในการจัดการงานศพผู้สูงอายุตามประเพณีรายปี.....	87
แผนภูมิที่ 67	จำนวนการเกิดและการตาย ย้อนหลัง 10 ปี.....	113
แผนภูมิที่ 68	จำนวนนักเรียนและโรงเรียน ปี 2562 - 2566.....	118
แผนภูมิที่ 69	จำนวนเด็กนักเรียนยากจนและยากจนพิเศษ.....	119
แผนภูมิที่ 70	อัตราการคลอดมีชีพในเด็กและเยาวชน ต่อประชากรในช่วงอายุ 1,000 คน.....	121
แผนภูมิที่ 71	สัดส่วนสาเหตุของความเสียหายต่อสุขภาพจิต.....	123
แผนภูมิที่ 72	จำนวนคดีเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีโดยสถานพินิจ.....	123
แผนภูมิที่ 73	ความรุนแรงในครอบครัว ในรอบ 7 ปี.....	127
แผนภูมิที่ 74	จำนวนผู้ไม่อยู่ในกำลังแรงงาน.....	128
แผนภูมิที่ 75	อัตราแรงงานในระบบหญิงต่อชาย.....	132
แผนภูมิที่ 76	การรายงานช่องว่างระหว่างเพศ (Global Gender Gap Report).....	135
แผนภูมิที่ 77	การคาดประมาณประชากรของประเทศไทย.....	139
แผนภูมิที่ 78	จำนวนรายได้และหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือน.....	141
แผนภูมิที่ 79	ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน.....	142
แผนภูมิที่ 80	สัดส่วนคนพิการจำแนกตามช่วงอายุ.....	146
แผนภูมิที่ 81	สัดส่วนผู้สูงอายุต่อประชากร และสัดส่วนจำแนกตามช่วงอายุ.....	151
แผนภูมิที่ 82	สัดส่วนผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพัง.....	153
แผนภูมิที่ 83	จำนวนคนไร้บ้าน.....	156

สารบัญภาพ

ภาพที่ 1 อุณหภูมิและปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยรายเดือนในประเทศไทย ปี 2534 - 2563	14
ภาพที่ 2 โครงสร้างประชากรไทย ปี 2513 - 2573.....	16
ภาพที่ 3 รายได้เฉลี่ยครัวเรือนของนักเรียนยากจนพิเศษ.....	39
ภาพที่ 4 อัตราเจริญพันธุ์รวม (Total fertility rate)	49
ภาพที่ 5 การจัดการเบื้องต้นเมื่อถูกกลั่นแกล้งทางออนไลน์	58
ภาพที่ 6 สถานการณ์โครงสร้างครอบครัวไทย.....	64
ภาพที่ 7 ความรุนแรงในครอบครัว ปีงบประมาณ 2565	66
ภาพที่ 8 สตรีกับอำนาจในการตัดสินใจ.....	68
ภาพที่ 9 Women in Politics 2023.....	68
ภาพที่ 10 ผลการจัดบริการของศูนย์บริการคนพิการ	75

1.1 หลักการและเหตุผล

โลกในศตวรรษที่ 21 เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วโดยเฉพาะในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัดเมื่อเทียบกับทศวรรษก่อน การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในทุกแง่มุมของชีวิตมนุษย์ ตั้งแต่วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ไปจนถึงเศรษฐกิจ และบรรทัดฐานทางสังคม

Jamais Cascio นำเสนอโมเดลคำอธิบายโลกความเป็นจริงในปัจจุบันที่เรียกว่า BANI World ซึ่งมีคุณลักษณะ คือ เป็นโลกที่เปราะบาง (Brittle: B) มีความวิตกกังวล (Anxious: A) คาดเดาได้ยาก (Nonlinear: N) และยากที่จะทำความเข้าใจ (Incomprehensible: I) กล่าวคือ ระบบทางสังคมและเศรษฐกิจทุกระดับมีแนวโน้มที่จะเกิดความล้มเหลวได้ง่าย เกิดความวิตกกังวลจากความไม่แน่นอนของข้อมูลและข่าวสารที่เพิ่มขึ้นตลอดเวลา แต่ไม่สามารถควบคุมหรือไม่สามารถตัดสินใจได้ ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผลจะไม่เป็นเส้นตรงอีกต่อไป จนไม่สามารถคาดการณ์อนาคตได้อย่างแม่นยำ รวมถึงการไหลเวียนของข้อมูลที่มีปริมาณมากและซับซ้อนจนกลายเป็นเรื่องยากที่จะทำความเข้าใจ¹ แม้ว่าคุณลักษณะของโลกความเป็นจริงในปัจจุบันจะมีความซับซ้อนและท้าทายเป็นอย่างมาก แต่หากมองอีกมุมหนึ่งจะพบว่า เราสามารถใช้สถานการณ์ดังกล่าวเป็นโอกาสในการพัฒนากลยุทธ์ที่จะสามารถนำทางไปสู่การรับมือกับปัญหาที่เกิดขึ้น และพัฒนาให้เกิดการเตรียมความพร้อมได้ในระยะต่อไป โดยเฉพาะการสร้างเชื่อมั่นว่าการก้าวต่อไปข้างหน้าในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจะไม่มีใครถูกทิ้งไว้ข้างหลัง

การแสวงหาโอกาสจากความท้าทายของโลกในปัจจุบัน ที่มีการไหลเวียนของปริมาณข้อมูลซึ่งเพิ่มมากขึ้นอย่างไม่รู้จบ คือ การจัดการข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ เนื่องจาก ‘ข้อมูล’ เป็นสิ่งที่มีศักยภาพที่แข็งแกร่งในการสร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะข้อมูลขนาดใหญ่ที่มีความซับซ้อนมาก (Big data) การใช้ข้อมูลสามารถนำไปสู่การตัดสินใจทางนโยบายได้ดียิ่งขึ้น การบริหารที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูลจะช่วยปรับปรุงให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ความโปร่งใส และความเป็นประชาธิปไตยในการบริหารราชการ เนื่องจากข้อมูลสามารถช่วยให้การบริหารมีหลักการ มีการอ้างอิงหลักฐานเชิงประจักษ์ และมีความเป็นวิทยาศาสตร์มากขึ้น ด้วยเหตุนี้เอง องค์กรภาครัฐจึงหลายแห่งทั่วโลกจึงหันมาใช้ในการวิเคราะห์เพื่อการกำหนดนโยบายที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูล (Data-driven policy-making)²

¹ Think Insights. (2023). BANI – How To Make Sense Of A Chaotic World?.

<https://thinkinsights.net/leadership/bani/>

² Hwang, S., Nam, T., & Ha, H. (2021). From evidence-based policy making to data-driven administration: proposing the data vs. value framework. *International Review of Public Administration*, 26(3), 291-307.

ทั้งนี้ ความสำคัญของข้อมูลและการเก็บข้อมูลถือเป็นสินทรัพย์มูลค่าสูง (High value asset) ของภาครัฐ นอกจากจะทำให้มีข้อมูลรายบุคคลเชิงลึกในมิติต่าง ๆ แล้ว ยังช่วยให้สามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์ ออกแบบ และขับเคลื่อนนโยบาย มาตรการ หรือโครงการ เพื่อเยียวยาและกระตุ้นการใช้จ่ายได้อย่างตรงจุด ถูกฝาถูกตัว ไม่รั่วไหล และสามารถออกแบบนโยบายให้เหมาะสมกับกลุ่มคนและพื้นที่ (Tailor-made policy) ได้อีกด้วย และที่สำคัญ เราสามารถประมาณการงบประมาณที่ใช้ผ่านแต่ละหน่วยงานได้อย่างแม่นยำ ไม่ซ้ำซ้อน³

สำหรับการเฝ้าระวังและการแก้ไขปัญหาทางสังคม จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องม็ีเครื่องมือหรือคลังความรู้ ด้านสังคมที่รวบรวมข้อมูลทางสังคมไว้อย่างครอบคลุมในทุกประเด็นและทุกกลุ่มเป้าหมาย คลังความรู้ที่สำคัญนี้ คือ รายงานสถานการณ์ทางสังคม โดยรายงานประจำปี 2566 ปรับใช้ฐานข้อมูลจากหน่วยงานต่าง ๆ กว่า 100 ตัวชี้วัด ซึ่งเป็นฐานข้อมูลเดียวกันทั้งในระดับประเทศ ระดับพื้นที่ และระดับจังหวัด โดยอาศัยหลักการสำคัญ 5 ประการ คือ มีความแม่นยำ (Accuracy) มีพื้นฐานจากข้อเท็จจริง (Objectivity) มีความครอบคลุม (Comprehensiveness) มีความชัดเจน (Clarity) และมีความสอดคล้อง (Relevance) กล่าวคือ ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์สถานการณ์ทางสังคมเป็นข้อมูลที่มีการอ้างอิงและเป็นปัจจุบัน นำเสนอข้อมูลด้วยข้อเท็จจริงจากตัวเลข สถิติ ครอบคลุมสถานการณ์ในทุกกลุ่มเป้าหมาย ใช้ข้อมูลเพื่อยืนยันให้เกิดความชัดเจน และมีความสอดคล้องกันในทุกระดับ การรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลสถานการณ์ทางสังคมนี้ จะช่วยสนับสนุนให้หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน สามารถมองเห็นสถานการณ์ที่เป็นปัจจุบัน และสามารถคาดการณ์แนวโน้มในอนาคตเพื่อการวางแผนแก้ไขปัญหาสังคม ด้วยวิธีการประยุกต์ใช้การวิเคราะห์เพื่อการกำหนดนโยบายที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูล และนำไปสู่การพัฒนาองค์กร การพัฒนาสังคม และการพัฒนาประเทศ อย่างมีหลักการ

ดังนั้น โลกความเป็นจริงในปัจจุบันที่มีความซับซ้อนและท้าทาย จึงเป็นโอกาสสำหรับผู้ปฏิบัติงาน ในการปรับใช้ข้อมูลที่มีอยู่ในมืออย่างสร้างสรรค์และมีความหมาย นอกจากนี้ การจัดทำรายงานสถานการณ์ทางสังคม ยังสอดคล้องกับภารกิจของกองมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ตามกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการสำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2563 คือ ‘จัดทำและพัฒนาดัชนีเกี่ยวกับการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ รวมทั้งจัดทำรายงานสถานการณ์ทางสังคม เพื่อติดตามสถานการณ์ สะท้อนการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และเผยแพร่รายงานดังกล่าวให้ประชาชนทราบ’ จากคำอธิบายที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ จึงนำมาสู่การจัดทำรายงานสถานการณ์ทางสังคม ประจำปี 2566 รวมถึงข้อเสนอเชิงนโยบายที่เหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน

³ พงศ์นคร โภชากรณ์. (2564). การใช้ข้อมูลขับเคลื่อนนโยบาย.

<https://www.bangkokbiznews.com/blogs/columnist/127833>

1.2 วัตถุประสงค์

เพื่อรวบรวมข้อมูลวิชาการ วิจัย และนวัตกรรม ข้อเสนอเชิงนโยบายและรายงานสถานการณ์ทางสังคมระดับกรม/เทียบเท่ากรม หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มาใช้ประกอบการวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อจัดรายงานสถานการณ์ทางสังคม ปี 2566 ให้เป็นรายงานระดับประเทศที่มีความน่าเชื่อถือสามารถนำไปส่งเสริมสนับสนุนให้หน่วยงานประกอบกำหนดนโยบาย แผนงาน โครงการ กิจกรรมที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ และเป็นเครื่องมือที่เชื่อมโยงให้สามารถเข้าถึงแหล่งทุน/แหล่งทรัพยากรและความร่วมมือกับภาคีเพื่อการพัฒนาสังคมและจัดสวัสดิการสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.3 นิยามเชิงปฏิบัติการ

ในการจัดทำรายงานสถานการณ์ทางสังคม ประจำปี 2566 มีคำสำคัญที่ใช้ในการนำเสนอข้อมูลโดยกำหนดขอบเขตจากวิเคราะห์ สังเคราะห์ ภายใต้ขอบเขตนิยามเชิงปฏิบัติการ ดังต่อไปนี้

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ (สสว.) หมายถึง สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 1 – 11 (สสว. 1 – 11)

- สสว. 1 ประกอบด้วย นนทบุรี นครนายก ปทุมธานี พระนครศรีอยุธยา สมุทรปราการ สระบุรี และอ่างทอง
- สสว. 2 ประกอบด้วย จันทบุรี ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ตราด ปราจีนบุรี ระยอง และสระแก้ว
- สสว. 3 ประกอบด้วย กาญจนบุรี นครปฐม ประจวบคีรีขันธ์ เพชรบุรี สุพรรณบุรี ราชบุรี สมุทรสงคราม และสมุทรสาคร
- สสว. 4 ประกอบด้วย ชัยภูมิ นครราชสีมา บุรีรัมย์ ยโสธร ศรีสะเกษ และสุรินทร์
- สสว. 5 ประกอบด้วย ขอนแก่น มหาสารคาม ร้อยเอ็ด เลย หนองบัวลำภู หนองคาย และอุดรธานี
- สสว. 6 ประกอบด้วย กาฬสินธุ์ นครพนม บึงกาฬ มุกดาหาร สกลนคร อุบลราชธานี และอำนาจเจริญ
- สสว. 7 ประกอบด้วย ชัยนาท นครสวรรค์ พิจิตร ลพบุรี สิงห์บุรี และอุทัยธานี
- สสว. 8 ประกอบด้วย กำแพงเพชร ตาก พิษณุโลก เพชรบูรณ์ สุโขทัย และอุตรดิตถ์
- สสว. 9 ประกอบด้วย เชียงราย เชียงใหม่ น่าน พะเยาแพร่ แม่ฮ่องสอน ลำปาง และลำพูน
- สสว. 10 ประกอบด้วย กระบี่ ชุมพร นครศรีธรรมราช พังงา ภูเก็ต ระนอง และสุราษฎร์ธานี
- สสว. 11 ประกอบด้วย ตรัง นราธิวาส ปัตตานี พัทลุง ยะลา สงขลา และสตูล

เด็ก หมายความว่า บุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์⁴

⁴ พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560

เยาวชน หมายความว่า บุคคลซึ่งมีอายุตั้งแต่สิบแปดปีบริบูรณ์ถึงยี่สิบห้าปีบริบูรณ์⁵

เยาวชนกลุ่ม NEET หรือ Youth Not in Employment, Education, or Training หมายความว่า เยาวชนช่วงอายุตั้งแต่ 15 – 24 ปี ที่ไม่ได้อยู่ในการทำงาน การศึกษา หรือการฝึกอบรม⁶

แม่วัยใส หมายความว่า เด็กและเยาวชน มีอายุต่ำกว่า 20 ปี ตั้งครรภ์หรือสงสัยว่าตั้งครรภ์โดยไม่ได้ตั้งใจ ไม่ได้มีการวางแผนจะให้เกิดขึ้น

แม่วัยใสเลี้ยงเดี่ยว หมายความว่า หมายความว่า เด็กและเยาวชน มีอายุต่ำกว่า 20 ปี ตั้งครรภ์หรือสงสัยว่าตั้งครรภ์โดยไม่ได้ตั้งใจ ไม่ได้มีการวางแผนจะให้เกิดขึ้น และเป็นแม่เลี้ยงเดี่ยว

ผู้สูงอายุ หมายความว่า บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีบริบูรณ์ขึ้นไปและมีสัญชาติไทย⁷

พหุพลัง หมายความว่า เป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ ในด้านความสามารถ คุณค่า คุณประโยชน์ และศักยภาพในการดำเนินชีวิต ประกอบด้วย 3 ด้านสำคัญ คือ สุขภาพ (Health) หมายถึง การมีสุขภาพทางด้านร่างกายและจิตใจที่ดี การมีส่วนร่วม (Participation) หมายถึง การมีโอกาสได้ทำกิจกรรมที่หลากหลาย มีส่วนร่วมกับผู้อื่น ความมั่นคง (Security) หมายถึง การมีหลักประกันและความมั่นคง คือ ความมั่นคงทางรายได้ ที่อยู่อาศัย และผู้ดูแล⁸

ครอบครัว หมายความว่า บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปที่ใช้ชีวิตร่วมกันฉันสามีภรรยา หรือมีความผูกพันทางสายโลหิต หรือทางกฎหมาย หรือเกี่ยวข้องเป็นเครือญาติ ซึ่งสมาชิกในครอบครัวต่างมีบทบาทหน้าที่ต่อกัน และมีความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกัน⁹

ประเภทครอบครัวตามโครงสร้าง¹⁰

- **ครอบครัวเดี่ยว** หมายความว่า ครอบครัวที่ประกอบด้วยบุคคลที่ใช้ชีวิตร่วมกันฉันสามีภรรยา อาจมีหรือไม่มีบุตร พ่อหรือแม่อยู่กับบุตร หรือพี่น้อง หรือญาติไม่เกินสองรุ่นใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน

⁵ พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560

⁶ Organisation for Economic Co-operation and Development. (2023). Youth not in employment, education or training (NEET). <https://data.oecd.org/youthinac/youth-not-in-employment-education-or-training-neet.htm>

⁷ พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 (ฉบับแก้ไข พ.ศ. 2553)

⁸ คณะกายภาพบำบัด มหาวิทยาลัยมหิดล. (2564). 5 กิจกรรม สูงวัยอย่างมีพลัง.

<https://pt.mahidol.ac.th/knowledge/?p=2413>

⁹ กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. (2562). นิยามและประเภทครอบครัว. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

¹⁰ กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. (2562). นิยามและประเภทครอบครัว. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

- ครอบครัวขยาย หมายความว่า ครอบครัวที่ประกอบด้วยบุคคลตั้งแต่สามรุ่นขึ้นไป หรือครอบครัวเดี่ยวสองครอบครัวขึ้นไปที่มีความผูกพันทางสายโลหิต หรือเกี่ยวดองเป็นเครือญาติ ซึ่งมีความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกัน และอาศัยอยู่ในบ้านหรือบริเวณเดียวกัน

ครอบครัวตามลักษณะเฉพาะที่มีนัยสำคัญ 6 ลักษณะ¹¹

- ครอบครัวพ่อหรือแม่เลี้ยงเดี่ยว หมายความว่า ครอบครัวที่พ่อหรือแม่ต้องเลี้ยงดูบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะโดยลำพัง
- ครอบครัวข้ามรุ่น หมายความว่า ครอบครัวที่มี ปู่ ย่า ตา ยาย อยู่กับหลานตามลำพัง
- ครอบครัวที่ผู้สูงอายุอยู่ด้วยกันตามลำพัง หมายความว่า ครอบครัวที่ประกอบด้วยสมาชิกอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ตั้งแต่สองคนขึ้นไป อยู่ร่วมกันโดยไม่มีสมาชิกช่วงวัยอื่นอาศัยอยู่ด้วย
- ครอบครัวคู่รักเพศเดียวกัน หมายความว่า ครอบครัวที่มีบุคคลเพศเดียวกันใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันฉันสามีภรรยา
- ครอบครัวผสม หมายความว่า ครอบครัวที่ชายหญิงฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่าย มีบุตรติดมาและได้สมรสหรืออยู่กินกันฉันสามีภรรยาเป็นครอบครัวใหม่ และบุตรนั้นอาศัยอยู่ด้วยกัน
- ครอบครัววัยรุ่น หมายความว่า ครอบครัวที่ชายและหญิงมีอายุต่ำกว่า 20 ปี ใช้ชีวิตร่วมกันฉันสามีภรรยา

ครอบครัวเข้มแข็ง หมายความว่า การที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ดำเนินชีวิตร่วมกันอย่างมีจุดหมาย มีสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกัน สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยพึ่งพาตนเอง พร้อมทั้งจะเกื้อกูลสังคมและคนรอบข้าง ปรับตัวได้ในสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง ไม่สั่นคลอนกับปัญหาหรืออุปสรรค เมื่อเผชิญปัญหาก็สามารถร่วมกันแก้ไขจนลุล่วงไปได้ด้วยดี

ความรุนแรงในครอบครัว หมายความว่า การกระทำใด ๆ โดยมีมุ่งประสงค์ให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพ หรือกระทำโดยเจตนาในลักษณะที่น่าจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพของบุคคลในครอบครัว หรือบังคับหรือใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรม ให้บุคคลในครอบครัวต้องกระทำการ ไม่กระทำการ หรือยอมรับการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดโดยมิชอบแต่ไม่รวมถึงการกระทำโดยประมาท¹²

ครัวเรือน หมายความว่า หน่วยการอยู่อาศัย (Unit of residence) ของบุคคลหรือกลุ่มคนที่อยู่ร่วมกันและกินอยู่ร่วมกันในสถานที่เดียวกัน โดยไม่คำนึงถึงความสัมพันธ์ทางสายโลหิตหรือทางเครือญาติ โดยบุคคลเหล่านั้นจัดหาหรือใช้สิ่งอุปโภคบริโภคอันจำเป็นแก่การครองชีพร่วมกัน¹³

¹¹ กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. (2562). นิยามและประเภทครอบครัว. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

¹² พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550

¹³ กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. (2562). นิยามและประเภทครอบครัว. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

ครัวเรือนเปราะบาง หมายความว่า ครัวเรือนที่มีรายได้น้อย หรือ มีปัญหาที่อยู่อาศัยไม่มั่นคง และมีบุคคลที่อยู่ในภาวะพึ่งพิงที่ต้องการได้รับความช่วยเหลือ เช่น ครอบครัวยากจนที่มีเด็กเล็ก แม่เลี้ยงเดี่ยว ผู้สูงอายุ คนพิการ โดยสามารถแบ่งระดับความเปราะบาง ดังนี้

- ระดับ 0 : ครัวเรือนที่มีรายได้มากกว่า 100,000 บาท/ครัวเรือน/ปี แต่มีผู้อยู่ในภาวะพึ่งพิง ตั้งแต่ 1 คนขึ้นไป
- ระดับ 1 : ครัวเรือนที่มีรายได้น้อยกว่า 100,000 บาท/ครัวเรือน/ปี และมีปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัย
- ระดับ 2 : ครัวเรือนที่มีรายได้น้อยกว่า 100,000 บาท/ครัวเรือน/ปี และ หรือ มีปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัย และมีผู้อยู่ในภาวะพึ่งพิงในครัวเรือน 1-2 คน
- ระดับ 3 : ครัวเรือนที่มีรายได้น้อยกว่า 100,000 บาท/ครัวเรือน/ปี และ หรือ มีปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัย และมีผู้อยู่ในภาวะพึ่งพิงในครัวเรือนมากกว่า 2 คนขึ้นไป

คนพิการ หมายความว่า บุคคลซึ่งมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคม เนื่องจากมีความบกพร่องทางการเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหว การสื่อสาร จิตใจ อารมณ์ พฤติกรรม สติปัญญา การเรียนรู้ หรือความบกพร่องอื่นใด ประกอบกับมีอุปสรรคในด้านต่าง ๆ และมีความจำเป็นเป็นพิเศษที่จะต้องได้รับความช่วยเหลือด้านหนึ่งด้านใด เพื่อให้สามารถปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคมได้อย่างบุคคลทั่วไป ทั้งนี้ ตามประเภทและหลักเกณฑ์ที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ประกาศกำหนด¹⁴

คนไร้ที่พึ่ง หมายความว่า บุคคลซึ่งไร้ที่อยู่อาศัยและไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ และให้รวมถึงบุคคลที่อยู่ในสภาวะยากลำบากและไม่อาจพึ่งพาบุคคลอื่นได้ ทั้งนี้ ตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด¹⁵

ผู้ด้อยโอกาส หมายความว่า ผู้ประสบปัญหาความเดือดร้อนและได้รับผลกระทบในด้านเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา สาธารณสุข การเมือง กฎหมาย วัฒนธรรม ภัยธรรมชาติ และภัยสงคราม รวมถึงผู้ที่ขาดโอกาสที่จะเข้าถึงบริการขั้นพื้นฐานของรัฐ ตลอดจนผู้ประสบปัญหาที่ยังไม่มีองค์กรหลักรับผิดชอบ อันจะส่งผลให้ไม่สามารถดำรงชีวิตได้เท่าเทียมกับผู้อื่น¹⁶

ผู้อยู่ในภาวะพึ่งพิง หมายความว่า บุคคลที่ต้องการได้รับการพึ่งพิงจากผู้อื่นในครัวเรือน โดยสามารถแบ่งกลุ่มผู้พึ่งพิงในครัวเรือนเปราะบาง เช่น กลุ่มที่มีความเสี่ยงสูงกว่าบุคคลทั่วไป อาทิ หญิงตั้งครรภ์ ผู้สูงอายุ พ่อเลี้ยงเดี่ยว แม่เลี้ยงเดี่ยว กลุ่มทุพพลภาพ อาทิ คนพิการ ผู้ป่วยจิตเวช ผู้ป่วยเด็ก ผู้ป่วยสมองเสื่อม ผู้ป่วยติดเตียง กลุ่มที่ไม่มีอิสระพอในการตัดสินใจ อาทิ เด็กและเยาวชน นักโทษ กลุ่มผู้ด้อยโอกาส อาทิ คนเร่ร่อน คนไร้บ้าน และคนขอทาน เป็นต้น

¹⁴ พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550

¹⁵ พระราชบัญญัติการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ. 2557

¹⁶ ตามความหมายของ สำนักงานส่งเสริมและพิทักษ์ผู้ด้อยโอกาส (สทอ.)

กลุ่มคนเปราะบาง หมายความว่า บุคคลเปราะบางซึ่งเป็นบุคคลในภาวะพึ่งพิงที่ต้องได้รับความช่วยเหลือและดูแลจากครอบครัว เช่น เด็กเล็ก ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ป่วยติดเตียง เป็นต้น และ/หรือเป็นบุคคลในครัวเรือนที่มีรายได้น้อย (ครัวเรือนที่มีรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปีไม่เกิน 100,000 บาท)¹⁷

คนไร้ที่พึ่ง ตามพระราชบัญญัติการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ. 2557 ได้กำหนดนิยาม คำว่า คนไร้ที่พึ่งว่าหมายถึง “บุคคลที่ไร้ที่อยู่อาศัยและไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ” และ “บุคคลที่อยู่ในสภาวะยากลำบากและไม่อาจพึ่งพาบุคคลอื่นได้” ทั้งนี้ตามที่คณะกรรมการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งประกาศกำหนดซึ่งคณะกรรมการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งได้กำหนดคุณลักษณะประเภทของคนไร้ที่พึ่ง ดังต่อไปนี้

- บุคคลที่ประสบความเดือดร้อน หมายถึง บุคคลสัญชาติไทยที่มีความยากลำบากในการดำรงชีพ เนื่องจากเหตุ หัวหน้าครอบครัวหรือบุคคลที่เป็นหลักในครอบครัว ประสบเหตุ ตาย ทอดทิ้งสาบสูญ หรือต้องโทษจำคุก ประสบอุบัติเหตุหรือเจ็บป่วยร้ายแรงจนไม่สามารถประกอบอาชีพได้ไม่สามารถดูแลครอบครัวได้ด้วยเหตุอื่นใด โดยส่วนใหญ่จะจัดบริการเป็นการช่วยเหลือเฉพาะหน้า และมีการเข้าไปประเมินสภาพแวดล้อม เยี่ยมบ้าน และประเมินความต้องการ จำเป็นก่อนการให้การช่วยเหลือ
- คนเร่ร่อน หมายถึง บุคคลสัญชาติไทยที่ออกมาจากที่พักอาศัยเดิมไม่ว่าด้วยเหตุใด ๆ ก็ตามมาอยู่ในที่สาธารณะหรือบุคคลที่ออกมาจากที่พักอาศัยเดิมมาตั้งครอบครัวหรือมาใช้ชีวิตแบบครอบครัวใหม่ในที่สาธารณะ และทั้งสองกลุ่มอาจจะย้ายที่พักไปเรื่อย ๆ หรืออาศัยอยู่ที่ใดที่หนึ่งในช่วงระยะเวลาหนึ่งเพื่อดำรงชีวิตประจำวันในที่สาธารณะนั้น ๆ และ
- บุคคลซึ่งอาศัยที่สาธารณะเป็นที่พักนอนชั่วคราว หมายถึง บุคคลสัญชาติไทยที่ทำภารกิจบางอย่างและไม่มีที่พักอาศัย ไม่มีเงินเช่าที่พัก

บุคคลที่มีสถานะทางทะเบียนราษฎรแต่ยังไร้สัญชาติ หมายถึง บุคคลที่ถูกบันทึกทางทะเบียนราษฎรของรัฐใดรัฐหนึ่งแต่มิได้รับการรับรองในสถานะคนสัญชาติโดยรัฐนั้นหรือรัฐอื่นใด ที่ประสบปัญหาการดำรงชีพ

บุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียนราษฎร หมายถึง คนไร้รัฐซึ่งอาจจะเป็นคนที่เกิดในประเทศไทยหรือนอกประเทศไทยก็ได้แต่มีเหตุทำให้ตกหล่นจากทะเบียนราษฎรทั้งของประเทศต้นทางและของประเทศไทยที่ประสบปัญหาการดำรงชีพ

ผู้ทำการขอกทาน ตามพระราชบัญญัติควบคุมการขอกทาน พ.ศ. 2559 “ผู้ทำการขอกทาน” คือ ผู้ที่กระทำเพื่อให้ผู้อื่นเกิดความสงสารด้วยวิธีการใด โดยมีความมุ่งหมายให้ผู้นั้นมอบเงินหรือทรัพย์สินแก่ตน รวมไปถึง “ผู้แสดงความสามารถ” คือ ผู้ที่ได้รับการจัดแจงให้เป็นผู้แสดงความสามารถเพื่อแสดงแก่ผู้ชมหรือผู้ฟัง ไม่ว่าจะเป็นการเล่นดนตรีหรือการแสดงอื่นใด ซึ่งทำให้ผู้ชมหรือผู้ฟังเกิดความพึงพอใจต่อการแสดงนั้น โดยส่งมอบเงินหรือทรัพย์สินให้เป็นการตอบแทน

¹⁷ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). คำศัพท์ – NSCR.

<http://nscr.nesdc.go.th/pelcd-glossary/>

สังคมสูงอายุ องค์การสหประชาชาติ (United Nations : UN) ได้ให้นิยาม ผู้สูงอายุ (Older person) หมายความว่า ประชากรทั้งเพศชายและหญิงที่มีอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไป และได้แบ่งระดับการเข้าสู่สังคมสูงอายุ เป็น 3 ระดับ ได้แก่

- ระดับการก้าวเข้าสู่สังคมสูงอายุ (Aging society) หมายถึง สังคมหรือประเทศที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 10 ของประชากรทั้งประเทศหรือมีประชากรอายุตั้งแต่ 65 ปีมากกว่าร้อยละ 7 ของประชากรทั้งประเทศ แสดงว่าประเทศนั้นกำลังเข้าสู่สังคมสูงอายุ
- ระดับสังคมสูงอายุโดยสมบูรณ์ (Aged society) หมายถึงสังคมหรือประเทศที่มีประชากรอายุ 60 ปี ขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งประเทศหรือมีประชากรอายุตั้งแต่ 65 ปี มากกว่าร้อยละ 14 ของประชากรทั้งประเทศ แสดงว่าประเทศนั้นเข้าสู่สังคมสูงอายุโดยสมบูรณ์
- ระดับสังคมสูงอายุนิเวศ (Super-aged society) หมายถึงสังคมหรือประเทศที่มีประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไปมากกว่า ร้อยละ 20 ของประชากรทั้งประเทศ แสดงว่าประเทศนั้นเข้าสู่สังคมสูงอายุนิเวศ

การตอบโต้ทางประชากร หมายความว่า ตามทฤษฎีการตอบโต้หลายทางของประชากร Multiphasic Response Theory ของ คิงส์ลีย์ เดวิส (Kingsley Davis) ใน ค.ศ. 1963 คือสิ่งสำคัญที่ประกอบและเป็นสาเหตุโดยตรงที่ทำให้เกิดการตอบโต้ทางประชากร คือ การที่สภาพเศรษฐกิจและสังคมเปลี่ยนแปลงไป การตอบโต้เหล่านั้น ได้แก่ การย้ายถิ่นออก การเลื่อนอายุการแต่งงาน การครองโสด และการวางแผนครอบครัว

ประชากรรุ่นเกิดล้าน หมายความว่า ผู้ที่เกิดระหว่างปี 2506 – 2526 ซึ่งเป็นช่วงเวลา 20 ปี ที่มีประชากรเกิดในประเทศไทยมากกว่า 1 ล้านคน

อัตราการเพิ่มของประชากร (Growth rate) หมายความว่า อัตราซึ่งประชากรเพิ่มขึ้น (หรือลดลง) ในปีหนึ่งอันเป็นผลจากการเพิ่มตามธรรมชาติและการย้ายถิ่นสุทธิ แสดงในรูปร้อยละของประชากรที่ใช้เป็นฐาน

นักเรียนยากจน นักเรียนระดับประถมศึกษา - มัธยมศึกษาตอนต้น ที่ผ่านเกณฑ์ระบบการคัดกรองปัจจัยพื้นฐานนักเรียนยากจนและมีค่าคะแนนระดับยากจน มีหลักเกณฑ์การพิจารณาประกอบด้วย

1. รายได้สมาชิกครัวเรือนเฉลี่ยไม่เกิน 3,000 บาท/คน/เดือน
2. ผ่านเกณฑ์ความยากจนด้วยวิธีการวัดรายได้ทางอ้อม 8 ด้าน¹⁸

นักเรียนยากจนพิเศษ หมายความว่า นักเรียนระดับอนุบาล - มัธยมศึกษาตอนต้น ที่ผ่านเกณฑ์ระบบการคัดกรองปัจจัยพื้นฐานนักเรียนยากจนและมีค่าคะแนนระดับยากจนพิเศษ มีหลักเกณฑ์การพิจารณาประกอบด้วย

1. รายได้สมาชิกครัวเรือนเฉลี่ยไม่เกิน 3,000 บาท/คน/เดือน
2. ผ่านเกณฑ์ความยากจนด้วยวิธีการวัดรายได้ทางอ้อม 8 ด้าน¹⁹

¹⁸ ตามความหมายของ ฐานข้อมูลเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา

¹⁹ ตามความหมายของ ฐานข้อมูลเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา

โรงเรียนขยายโอกาส หมายความว่า โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) และโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สอนระดับประถมศึกษาและขยายชั้นเรียนโดยเปิดสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในพื้นที่ห่างไกลจากโรงเรียนที่เปิดสอนในระดับมัธยมศึกษาที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เยาวชนที่เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ไม่สามารถเดินทางไปศึกษาต่อในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาได้ ได้มีโอกาสเรียนต่อในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นการเปิดโอกาสหรือขยายโอกาสให้เยาวชนที่อยู่ในเขตพื้นที่ห่างไกลได้มีพื้นฐานการศึกษาที่สูงขึ้น

การจำหน่ายนักเรียน หมายความว่า การดำเนินการให้นักเรียนพ้นสภาพการเป็นนักเรียนจากสถานศึกษาที่เรียนอยู่²⁰

ข้อมูลทั่วไปของโรงพยาบาล²¹

- โรงพยาบาลศูนย์ (รพศ.) หมายความว่า โรงพยาบาลที่ตั้งอยู่ในระดับจังหวัด มีขนาดและจำนวนเตียง ตั้งแต่ 500 เตียงขึ้นไป และมีแพทย์เฉพาะทางต่าง ๆ ครบถ้วน
- โรงพยาบาลทั่วไป (รพท.) หมายความว่า โรงพยาบาลที่ตั้งอยู่ในระดับจังหวัดหรืออำเภอขนาดใหญ่ มีขนาดและจำนวนเตียงตั้งแต่ 200 – 500 เตียง
- โรงพยาบาลชุมชนขนาดใหญ่ หมายความว่า โรงพยาบาลที่ตั้งอยู่ในระดับอำเภอ มีขนาดและจำนวนเตียง ตั้งแต่ 90 – 150 เตียง
- โรงพยาบาลชุมชนขนาดกลาง หมายความว่า โรงพยาบาลที่ตั้งอยู่ในระดับอำเภอ มีขนาดและจำนวนเตียง 60 เตียง
- โรงพยาบาลชุมชนขนาดเล็ก หมายความว่า โรงพยาบาลที่ตั้งอยู่ในระดับอำเภอ มีขนาดและจำนวนเตียงตั้งแต่ 10 – 30 เตียง

เส้นความยากจน (Poverty line) หมายความว่า เป็นเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นเพื่อใช้แจกแจงคนจนและคน ไม่จน โดยเส้นความยากจนนี้คำนวณขึ้นมาเป็นตัวเงิน ที่สะท้อนต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายของบุคคลในการได้มาซึ่งอาหารและสินค้าอุปโภคที่จำเป็นพื้นฐานขั้นต่ำของการดำรงชีพ เส้นความยากจน (Poverty line) ประกอบด้วยเส้นความยากจนด้านอาหาร (Food poverty line) และเส้นความยากจนที่ไม่ใช่อาหาร (Non-food poverty line) รวมกัน มีหน่วยเป็นบาทต่อคน/เดือน²² ปี 2564 เกณฑ์เส้นความยากจนเท่ากับ 2,803 บาท ต่อคน/ต่อเดือน

การจัดทำงบประมาณที่คำนึงถึงมิติเพศภาวะ (Gender-responsive Budgeting: GRB) หรือการจัดทำงบประมาณที่คำนึงถึงมิติหญิงชาย หมายความว่า เป็นหนึ่งในตัวอย่างของเครื่องมือในการบริหารที่จะช่วยส่งเสริมให้เกิดความเสมอภาค โดยการจัดทำงบประมาณ ที่คำนึงถึงการตอบสนองความต้องการและความจำเป็นที่แตกต่างระหว่างเพศ ช่างวัย และสถานะ ซึ่งจะเกิดประโยชน์สูงสุดต่อคนทุกกลุ่ม

²⁰ ตามความหมายของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

²¹ ตามความหมายของ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข

²² ตามความหมายของ สำนักงานสถิติแห่งชาติ

1.4 วิธีดำเนินการ

ในปีงบประมาณ 2566 กองมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (กมพ.) ได้จัดประชุมหรือการจัดทำรายงานสถานการณ์ทางสังคม ประจำปี 2566 ร่วมกับสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 1 – 11 (สสว. 1 – 11) และได้จัดทำรายการข้อมูล และตัวชี้วัดร่วมกับสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 5 จังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลักในการดำเนินการจัดทำรายงานสถานการณ์ทางสังคมระดับจังหวัด/กลุ่มจังหวัด โดย กมพ. ได้ทำการประสานขอข้อมูลจากหน่วยงานภายในกระทรวง พม. และหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งขอความร่วมมือสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดทุกจังหวัด เป็นหน่วยจัดเก็บและรายงานข้อมูลระดับจังหวัดในบางตัวชี้วัด และ สสว. ในเขตพื้นที่รับผิดชอบติดตาม และรวบรวมข้อมูลนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ จัดทำเป็นรายงานสถานการณ์ทางสังคมระดับกลุ่มจังหวัด รวมถึง กมพ. ใช้ประกอบการจัดทำรายงานสถานการณ์ทางสังคมระดับประเทศ โดยมีการดำเนินการเพื่อขับเคลื่อนงาน ดังนี้

- 1) กมพ. ร่วมกับ สสว. 5 ร่วมหารือ พร้อมกำหนดรายการข้อมูลและรูปแบบการจัดทำรายงานสถานการณ์ทางสังคมในระดับจังหวัด/กลุ่มจังหวัด ประจำปี 2566
- 2) กมพ. จัดทำหนังสือประสานขอข้อมูลตามรายการตัวชี้วัดถึงหน่วยงานภายในกระทรวง พม. และหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้อง ในการขอความร่วมมือส่งข้อมูลตัวชี้วัดที่หน่วยงานจัดเก็บ เพื่อจัดทำ Data Set ให้ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด (สนง.พมจ.) สสว. 1 – 11 รวมถึง กมพ. สามารถนำไปใช้ในการจัดทำรายงานสถานการณ์ทางสังคม
- 3) กมพ. จัดส่งหนังสือขอความร่วมมือจัดทำรายงานสถานการณ์ทางสังคมระดับจังหวัด พร้อมกรอกข้อมูลตามรายการข้อมูลที่กำหนดในระบบ Google Sheet และระดับกลุ่มจังหวัด ประจำปี 2566 ให้ สนง.พมจ. 76 จังหวัด และ สสว. 1 – 11
- 4) สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด (สนง.พมจ.) 76 จังหวัด กรอกข้อมูล 23 ตัวชี้วัดที่เป็นสถานการณ์ทางสังคมในระดับจังหวัดผ่านระบบ Google Sheet จากนั้นให้ สสว. 1-11 และ กมพ. นำไปประมวลผลในระดับกลุ่มจังหวัด และภาพรวมประเทศ
- 5) สสว. 1 – 11 รวบรวมข้อมูลสถานการณ์ทางสังคมในระดับจังหวัดตามเขตพื้นที่รับผิดชอบ พร้อมจัดทำรายงานสถานการณ์ทางสังคมระดับกลุ่มจังหวัด
- 6) สสว. 1 – 11 นำเสนอรายงานสถานการณ์ทางสังคมระดับกลุ่มจังหวัดให้พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด (พมจ.) นำไปขับเคลื่อนโครงการระดับจังหวัด พร้อมทั้งจัดส่งรายงานสถานการณ์ทางสังคมระดับกลุ่มจังหวัด ให้ กมพ.
- 7) กมพ. รวบรวมข้อมูลสถานการณ์กลุ่มเป้าหมายจากหน่วยงานระดับกรม/เทียบเท่ากรม ในกระทรวง พม. และหน่วยงานภายนอก รวมทั้งข้อมูลจากรายงานสถานการณ์ทางสังคมจังหวัด และกลุ่มจังหวัดเพื่อจัดทำรายงานสถานการณ์ทางสังคม ประจำปีงบประมาณ 2566

- 8) กมพ. นำส่งร่างรายงานสถานการณ์ทางสังคมและข้อเสนอเชิงนโยบายจากรายงานสถานการณ์ทางสังคม ปี 2566 เป็นเอกสารให้กับหน่วยงานผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกระดับตรวจสอบ ยืนยันและปรับแก้ข้อมูล

1.5 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีรายงานสถานการณ์ทางสังคมพร้อมข้อเสนอเชิงนโยบายที่สะท้อนข้อมูลในระดับจังหวัด กลุ่มจังหวัด และภาพรวมประเทศ ประจำปีงบประมาณ 2566 เป็นข้อมูลประกอบการวางแผนงาน แผนงบ และขับเคลื่อนงานตามภารกิจของหน่วยงานในสังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องกับสถานการณ์ทางสังคมบริบทแต่ละพื้นที่อย่างเหมาะสม และเป็นเครื่องมือที่ใช้เข้าถึงแหล่งทรัพยากร และความร่วมมือกับภาคี เพื่อการพัฒนาสังคมและจัดสวัสดิการสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.1 ประเด็นด้านพื้นที่และประชากร

2.1.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

ข้อมูลประชากร ณ วันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2565 ประเทศไทยมีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 66,090,475 คน โดยมีพื้นที่ทั้งหมด 513,140 ตารางกิโลเมตร เมื่อวิเคราะห์ความหนาแน่นของประชากร พบว่า มีความหนาแน่น 128.80 คน/ตารางกิโลเมตร

ตารางที่ 1 พื้นที่ จำนวนประชากร และความหนาแน่นของประชากร

จังหวัด	พื้นที่	จำนวนประชากร	ความหนาแน่นของประชากร (คน/ตร.กม.)
ทั่วราชอาณาจักร	513,140	66,090,475	128.80

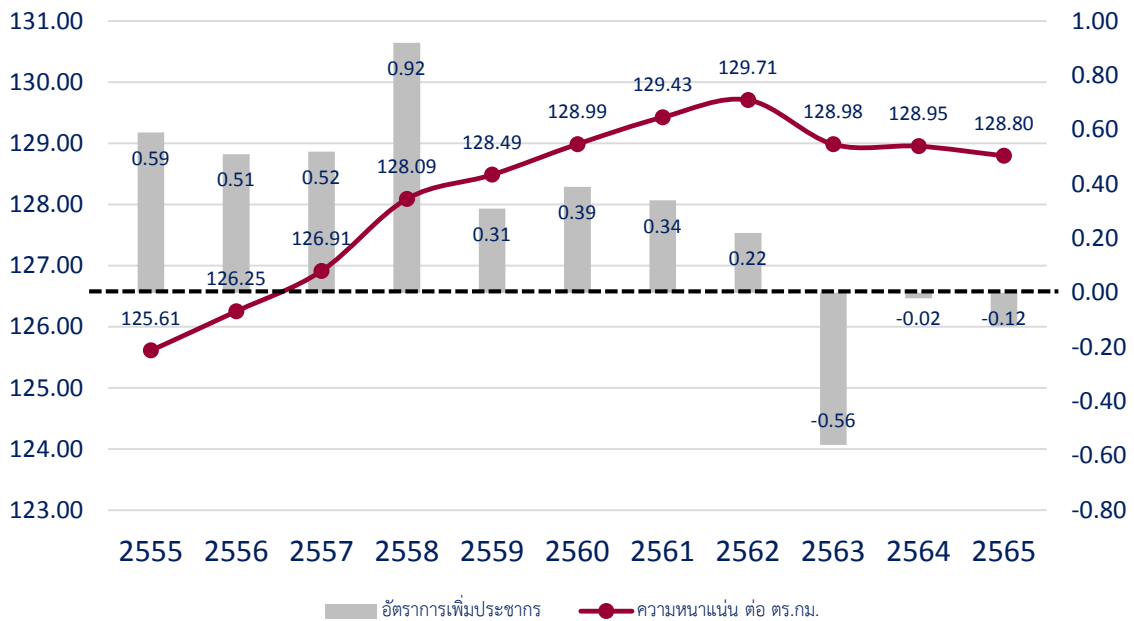
ที่มา : สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง

สำหรับจังหวัดที่มีความหนาแน่นของประชากรสูงสุด ได้แก่ กรุงเทพมหานคร นนทบุรี สมุทรปราการ ปทุมธานี ภูเก็ต สมุทรสาคร สมุทรสงคราม นครปฐม ปัตตานี และชลบุรี

ตารางที่ 2 จังหวัดที่มีความหนาแน่นของประชากรสูงสุด ปี 2565

ลำดับ	จังหวัด	ความหนาแน่นของประชากร (คน/ตร.กม.)
1	กรุงเทพมหานคร	3,502.8
2	นนทบุรี	2,082.5
3	สมุทรปราการ	1,354.7
4	ปทุมธานี	787.4
5	ภูเก็ต	769.5
6	สมุทรสาคร	675.7
7	สมุทรสงคราม	454.6
8	นครปฐม	425.2
9	ปัตตานี	377.7
10	ชลบุรี	365.5

อย่างไรก็ตาม ข้อมูลย้อนหลัง 10 ปี พบว่า ตั้งแต่ปี 2555 ความหนาแน่น ต่อ ตร.กม. ของประชากร มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และเริ่มลดลงในปี 2563 เมื่อพิจารณาร่วมกับอัตราเพิ่มของประชากรจะพบว่า มีแนวโน้มลดลงเช่นกัน ทั้งนี้ หากยังไม่มีมาตรการส่งเสริมการเพิ่มของประชากร เป็นไปได้ว่าในปีต่อ ๆ มา อัตราเพิ่มของประชากรอาจมีแนวโน้มลดลง การลดลงของประชากรในอนาคตอาจจะไม่ใช่เรื่องที่ดีมากนัก ซึ่งจะต้องทำความเข้าใจการเปลี่ยนผ่านของโครงสร้างประชากรดังกล่าวว่าจะนำมาสู่ผลกระทบทางสังคมอย่างไร โดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสังคมสูงอายุ

แผนภูมิที่ 1 ความหนาแน่น ต่อ ตร.กม. และ อัตราการเพิ่มของประชากรไทย ย้อนหลัง 10 ปี

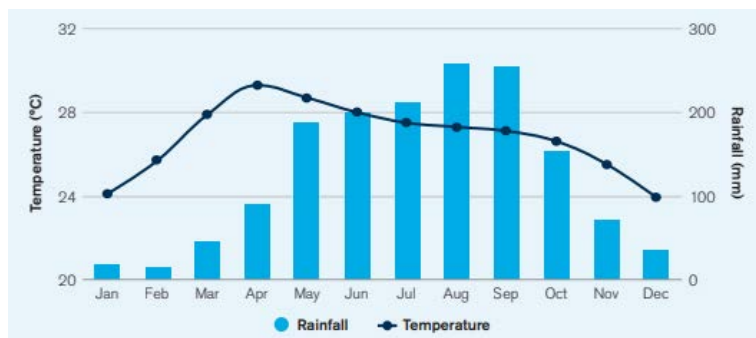
ที่มา : ความหนาแน่นต่อ ตร.กม. จากสำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง และอัตราการเพิ่มของประชากรไทย คำนวณจากข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติ

2.1.2 ลักษณะภูมิประเทศ และภูมิอากาศ

ประเทศไทยตั้งอยู่ใจกลางคาบสมุทรอินโดจีน ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน 4 ประเทศ ได้แก่ ลาว พม่า กัมพูชา และมาเลเซีย ลักษณะภูมิประเทศที่เห็นได้ชัดเจนที่สุดของประเทศไทย คือ ภูเขาสูง ที่ราบลุ่มตอนกลาง และที่ราบสูง ทั้งนี้ สภาวิจัยแห่งชาติได้แบ่งประเทศไทยออกเป็น 6 ภูมิภาค ตามลักษณะธรรมชาติ รวมไปถึงธรณีสัณฐานและทางน้ำ รวมไปถึงรูปแบบวัฒนธรรมมนุษย์ โดยภูมิภาคต่าง ๆ ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก และภาคใต้ ถึงแม้ว่ากรุงเทพมหานครจะตั้งอยู่บนที่ราบตอนกลางของประเทศ แต่เนื่องจากเป็นเมืองหลวงและเมืองที่ใหญ่ที่สุด กรุงเทพมหานครจึงพิจารณาได้ว่าเป็นอีกภูมิภาคหนึ่งของประเทศ

พื้นที่ส่วนใหญ่ของประเทศไทยมีลักษณะภูมิอากาศแบบร้อนชื้นหรือแบบสะวันนาตามการแบ่งเขตภูมิอากาศแบบเคิพเพิน ในขณะที่ภาคใต้และทางตะวันออกสุดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นเขตภูมิอากาศแบบมรสุมเขตร้อน

ข้อมูลจากรายงาน CLIMATE RISK COUNTRY PROFILE: THAILAND โดย World Bank Group (2021) รวบรวมข้อมูลในปี 2534 – 2563 รอบ 12 เดือน ระหว่างเดือนพฤษภาคม ถึง เดือนตุลาคม จากผลกระทบของพายุหมุนเขตร้อน ทำให้เป็นช่วงที่มีปริมาณน้ำฝนมากกว่าช่วงเดือนอื่น ๆ อยู่ที่ 1,542 มิลลิเมตร ในขณะที่ช่วงเดือนตุลาคม เป็นต้นไป อากาศเย็นและแห้งจากประเทศจีนจะเริ่มเข้าปกคลุมพื้นที่ โดยเฉพาะทางภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย สำหรับช่วงที่มีอากาศร้อนที่สุด คือ เดือนเมษายน ถึง เดือนพฤษภาคม ซึ่งทั่วประเทศมีอุณหภูมิเฉลี่ยระหว่าง 19 – 41 องศาเซลเซียส ในฤดูแล้ง อุณหภูมิเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยสูงกว่า 40 องศาเซลเซียส ในบางพื้นที่ และอากาศเย็นลงในช่วงเดือนธันวาคม

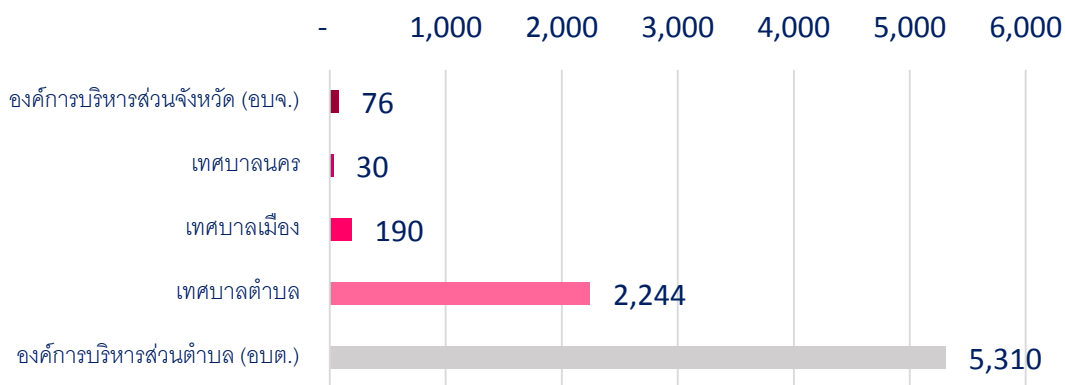
ภาพที่ 1 อุณหภูมิและปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยรายเดือนในประเทศไทย ปี 2534 - 2563

ที่มา : World Bank Group (2021)

2.1.3 พื้นที่การปกครอง

ข้อมูลจากกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า ประเทศไทยมีพื้นที่การปกครองโดยแบ่งเป็น องค์การบริหารส่วนจังหวัด 76 แห่ง กรุงเทพมหานคร 1 แห่ง องค์การบริหารส่วนตำบล 5,310 แห่ง เป็นพื้นที่เขตการปกครองโดยเทศบาลนคร 30 แห่ง เทศบาลเมือง 190 แห่ง และเทศบาลตำบล 2,244 แห่ง

(หน่วย : แห่ง)

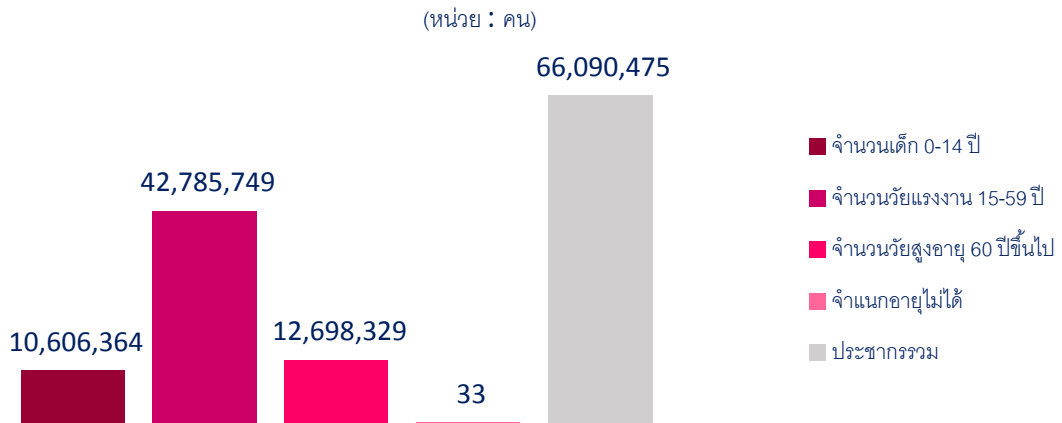

แผนภูมิที่ 2 พื้นที่การปกครอง

ที่มา : กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น

2.1.4 โครงสร้างประชากร

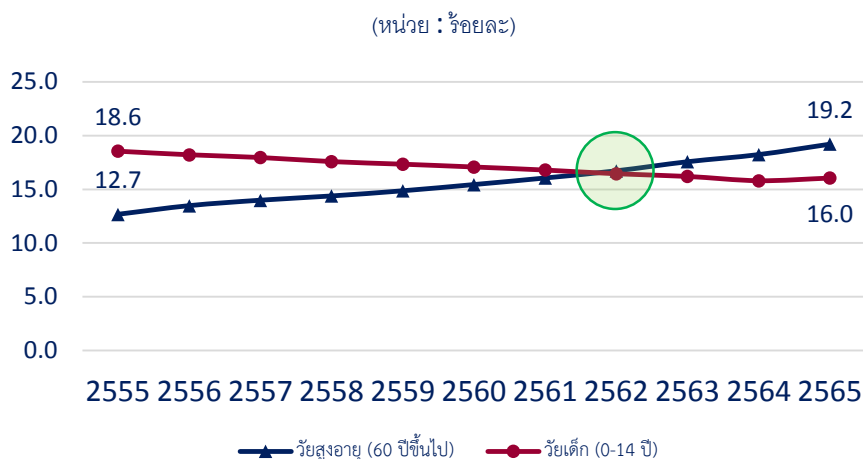
ข้อมูลจากทะเบียนราษฎร เดือนธันวาคม ปี 2565 ประชากรในประเทศไทยมีจำนวนทั้งสิ้น 66,090,475 คน แบ่งเป็นวัยเด็ก 0 – 14 ปี จำนวน 10,606,364 คน (ร้อยละ 16.0) วัยแรงงาน 15 – 59 ปี จำนวน 42,785,749 คน (ร้อยละ 64.7) และวัยสูงอายุ 60 ปีขึ้นไป 12,698,329 คน (ร้อยละ 19.2)

แผนภูมิที่ 3 จำนวนประชากร ปี 2565

ที่มา : สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง

เมื่อนำข้อมูลจำนวนประชากรมาเปรียบเทียบสัดส่วน จะพบว่าในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา โครงสร้างประชากร มีจุดเปลี่ยนที่สำคัญ คือ ในปี 2562 ซึ่งเป็นปีที่สัดส่วนประชากรวัยเด็ก (0 – 14 ปี) น้อยกว่าสัดส่วนประชากรวัยสูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) สาเหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะ ‘ประชากรรุ่นเกิดล้าน’ หรือผู้ที่เกิดระหว่างปี 2506 – 2526 ซึ่งเป็นช่วงเวลา 20 ปี ที่มีประชากรเกิดในประเทศไทยมากกว่า 1 ล้านคน ซึ่งประชากรเหล่านั้นกำลังค่อย ๆ ก้าวเข้าสู่วัยสูงอายุเพิ่มขึ้นทุกปี ในขณะที่จำนวนเด็กแรกเกิดของประเทศมีแนวโน้มลดลงมานานแล้ว จึงเป็นสาเหตุให้โครงสร้างประชากรของไทยพบกับจุดเปลี่ยนที่สำคัญ

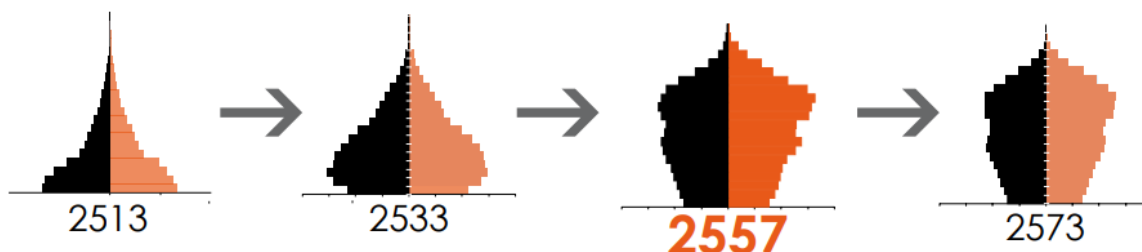
แผนภูมิที่ 4 สัดส่วนประชากรวัยเด็กและวัยสูงอายุ ย้อนหลัง 10 ปี

ที่มา : กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

เผยแพร่โดย สำนักงานสถิติแห่งชาติ

เมื่อพิจารณาข้อมูลจากพีระมิดประชากรในรอบ 20 ปี ระหว่างปี 2553 ถึงปี 2573 แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างประชากรโดยเฉพาะในส่วนฐาน ซึ่งจำนวนเด็กมีสัดส่วนลดน้อยลงอย่างเห็นได้ชัด ในขณะที่ส่วนยอดของพีระมิดมีสัดส่วนของผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น

พีระมิดประชากรไทย ปี 2513, 2533, 2557 และ 2573

แหล่งข้อมูล:

สำมะโนประชากรและเคหะ ปี 2513 และ 2533, สำนักงานสถิติแห่งชาติ

การคาดประมาณประชากรของประเทศไทย ปี 2553-2583, สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ภาพที่ 2 โครงสร้างประชากรไทย ปี 2513 - 2573

ที่มา : มุลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (2557)

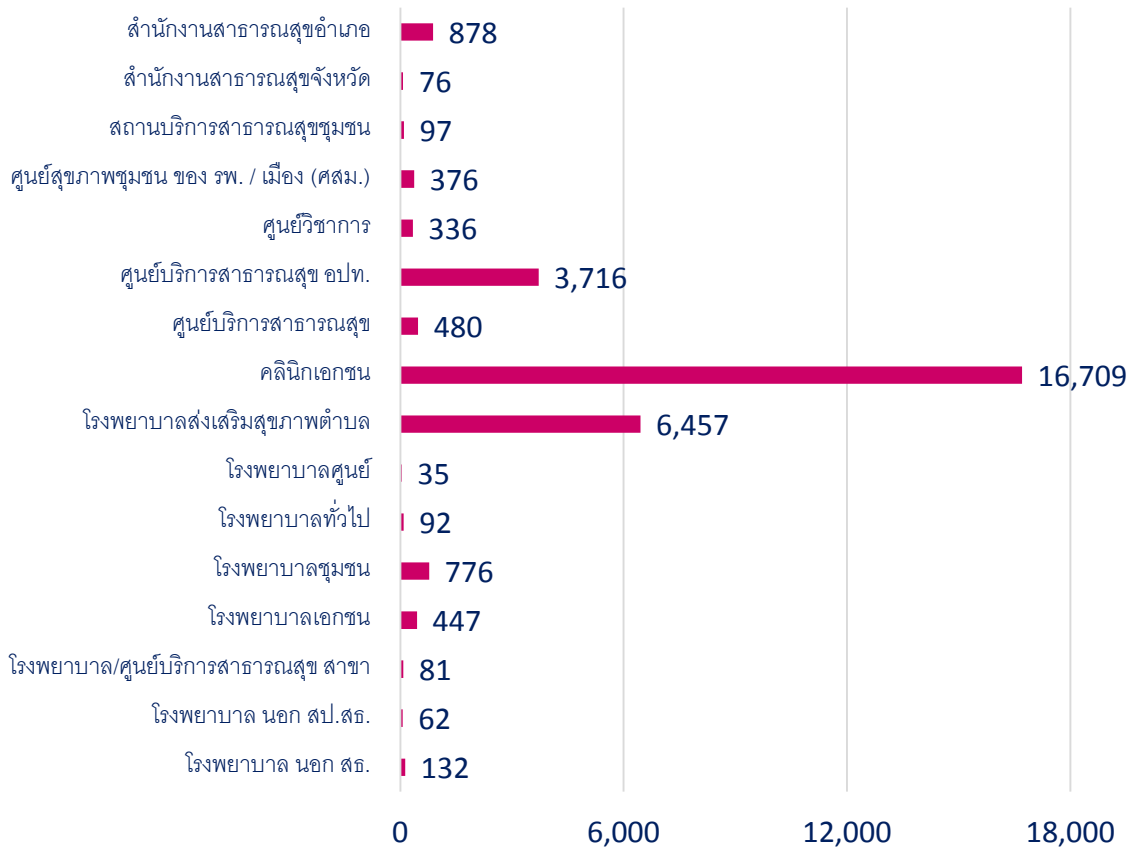
การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรไม่ใช่การเห็นภาพของขนาดและแนวโน้มที่เปลี่ยนแปลงไปเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ยังเป็นการฉายภาพที่ทำให้เห็นถึงผลกระทบที่ตามมาหลายอย่าง โดยผลกระทบที่เกิดขึ้น คือ เมื่อจำนวนการเกิดลดลงอย่างต่อเนื่อง จะส่งผลให้ประชากรวัยแรงงานลดลง ในขณะที่แนวโน้มของวัยสูงอายุเพิ่มมากขึ้น หากไม่มีมาตรการมารองรับก็จะส่งผลกระทบต่อทางสังคมและเศรษฐกิจอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

2.2 ประเด็นด้านสุขภาพ

2.2.1 หน่วยบริการสาธารณสุขภาครัฐและภาคเอกชน

เมื่อพิจารณาหน่วยบริการสาธารณสุขภาครัฐและภาคเอกชน พบว่า ประเทศไทยมีโรงพยาบาลศูนย์ 35 แห่ง โรงพยาบาลทั่วไป 92 แห่ง โรงพยาบาลชุมชน 776 แห่ง สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ 878 แห่ง โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล 6,457 แห่ง นอกจากนี้หน่วยบริการสาธารณสุขของเอกชน ประกอบด้วย โรงพยาบาลเอกชน 447 แห่ง และคลินิกเอกชน 16,709 แห่ง

หน่วยบริการสาธารณสุขภาครัฐและเอกชน (หน่วย : แห่ง)

แผนภูมิที่ 5 หน่วยบริการสาธารณสุขภาครัฐและภาคเอกชน

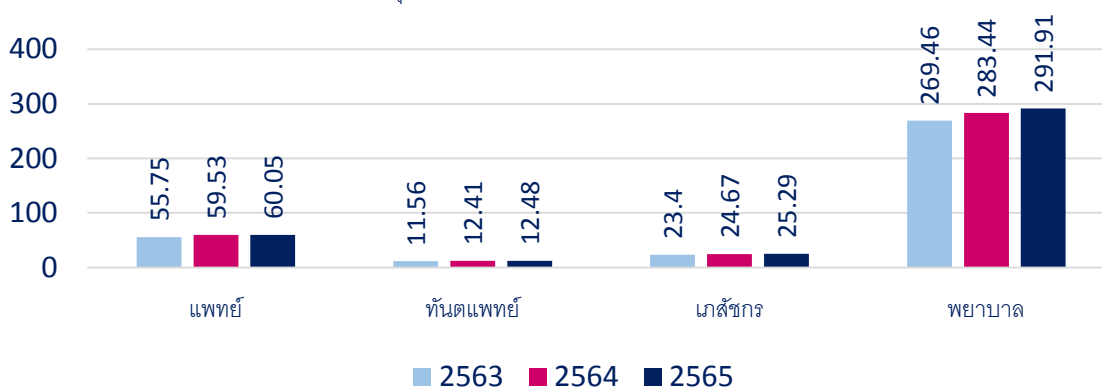
ที่มา : สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงสาธารณสุข

2.2.2 ทรัพยากรด้านสาธารณสุข

(1) บุคลากรทางการแพทย์

การเปรียบเทียบสัดส่วนบุคลากรทางการแพทย์ ต่อประชากร 100,000 คน พบว่า ในปี 2563 – 2565 มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยสัดส่วนแพทย์ต่อประชากร 100,000 คน เพิ่มขึ้นเป็น 60 คน ทันตแพทย์ 12 คน เภสัชกร 25 คน และพยาบาล 291 คน ต่อประชากร 100,000 คน

สัดส่วนบุคลากรทางการแพทย์ ต่อประชากร 100,000 คน

แผนภูมิที่ 6 บุคลากรทางการแพทย์ ต่อจำนวนประชากร 100,000 คน

ที่มา : สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงสาธารณสุข

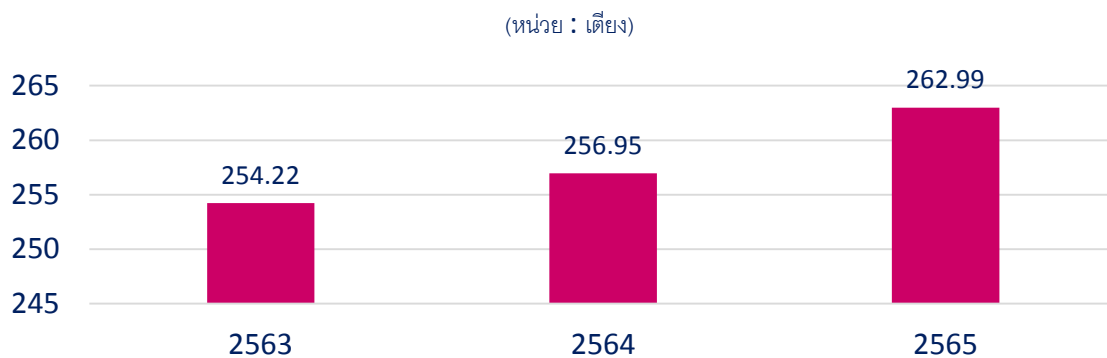
สำหรับจังหวัดที่มีสัดส่วนบุคลากรทางการแพทย์ (แพทย์ ทันตแพทย์ เภสัชกร พยาบาล วิชาชีพ) ต่อ 100,000 ประชากร สูงสุด ได้แก่ กรุงเทพมหานคร เชียงใหม่ ชลบุรี ภูเก็ต นครนายก สมุทรสาคร ขอนแก่น พิษณุโลก สงขลา และจันทบุรี ส่วนต่ำสุด ได้แก่ หนองบัวลำภู บึงกาฬ เพชรบูรณ์ ศรีสะเกษ ชัยภูมิ กำแพงเพชร นครพนม อำนาจเจริญ ร้อยเอ็ด และสุรินทร์

ตารางที่ 3 จังหวัดที่มีบุคลากรทางการแพทย์สูงสุด – ต่ำสุด ปี 2565

ลำดับ	จังหวัด	สูงสุด (คน)	ลำดับ	จังหวัด	ต่ำสุด (คน)
1	กรุงเทพมหานคร	960.66	1	หนองบัวลำภู	183.46
2	เชียงใหม่	572.84	2	บึงกาฬ	204.97
3	ชลบุรี	565.26	3	เพชรบูรณ์	221.69
4	ภูเก็ต	548.17	4	ศรีสะเกษ	225.32
5	นครนายก	538.61	5	ชัยภูมิ	225.58
6	สมุทรสาคร	531.12	6	กำแพงเพชร	230.50
7	ขอนแก่น	500.38	7	นครพนม	234.35
8	พิษณุโลก	485.40	8	อำนาจเจริญ	238.34
9	สงขลา	473.60	9	ร้อยเอ็ด	243.74
10	จันทบุรี	469.41	10	สุรินทร์	245.37

(2) เติงในสถานพยาบาล

สัดส่วนเตียงในสถานพยาบาล ต่อประชากร 100,000 คน มีสัดส่วนเพิ่มขึ้น จาก 254 คน ในปี 2563 เป็น 256 คน ในปี 2564 และปี 2565 มีสัดส่วนเพิ่มขึ้น เป็น 262 คน ต่อจำนวนประชากร 100,000 คน

แผนภูมิที่ 7 เติงในสถานพยาบาล ต่อจำนวนประชากร 100,000 คน

ที่มา : สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงสาธารณสุข

สำหรับจังหวัดที่มีเตียงในสถานพยาบาล ต่อจำนวนประชากร 100,000 คน สูงสุด ได้แก่ กรุงเทพมหานคร สมุทรสาคร เชียงใหม่ ตราด นครนายก ชลบุรี ภูเก็ต จันทบุรี ราชบุรี และนนทบุรี ส่วนต่ำสุด ได้แก่ หนองบัวลำภู บึงกาฬ กำแพงเพชร นครพนม ศรีสะเกษ เพชรบูรณ์ มหาสารคาม ร้อยเอ็ด นราธิวาส และชัยภูมิ

ตารางที่ 4 จังหวัดที่มีเตียงในสถานพยาบาลสูงสุด – ต่ำสุด ปี 2565

ลำดับ	จังหวัด	สูงสุด (เตียง)	ลำดับ	จังหวัด	ต่ำสุด (เตียง)
1	กรุงเทพมหานคร	554.04	1	หนองบัวลำภู	133.66
2	สมุทรสาคร	433.58	2	บึงกาฬ	149.63
3	เชียงใหม่	408.39	3	กำแพงเพชร	149.67
4	ตราด	342.00	4	นครพนม	153.67
5	นครนายก	330.50	5	ศรีสะเกษ	158.78
6	ชลบุรี	326.00	6	เพชรบูรณ์	169.52
7	ภูเก็ต	322.71	7	มหาสารคาม	170.67
8	จันทบุรี	316.13	8	ร้อยเอ็ด	174.10
9	ราชบุรี	298.06	9	นราธิวาส	175.16
10	นนทบุรี	294.67	10	ชัยภูมิ	179.10

ประเด็นที่เป็นข้อสังเกตเกี่ยวกับทรัพยากรด้านสาธารณสุข คือ ความเหลื่อมล้ำของทรัพยากรด้านสาธารณสุข ซึ่งจะเห็นได้ว่าบุคลากรทางการแพทย์ต่อจำนวนประชากร 100,000 คน จะมีจำนวนค่อนข้างสูงในจังหวัดใหญ่ เช่น กรุงเทพมหานคร ภูเก็ต สมุทรสาคร พิษณุโลก และขอนแก่น ในขณะที่เดียวกัน การกระจายของบุคลากรทางการแพทย์ในจังหวัดเล็ก โดยเฉพาะในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ บุคลากรทางการแพทย์แบกรับภาระค่อนข้างสูง เช่น ชัยภูมิ นครพนม หนองบัวลำภู และบึงกาฬ

ในขณะที่องค์การอนามัยโลก (WHO) ได้ระบุสัดส่วนของบุคลากรทางการแพทย์ที่เป็นมาตรฐานไว้ที่ 1 ต่อ 1,000 คน ทั้งนี้ เนื่องจากตัวชี้วัดในรายงานสถานการณ์ทางสังคม ประจำปี 2566 เทียบสัดส่วนต่อจำนวนประชากร 100,000 คน จึงอาศัยการวิเคราะห์ข้อมูลของ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข พบว่า ภาพรวมประเทศในปี 2565 มีสัดส่วนประชากรต่อแพทย์ 1 ต่อ 1,665 คน หากเทียบสัดส่วนให้สอดคล้องกับเกณฑ์ขององค์การอนามัยโลก ในภาพรวมถือว่ายังมีความแตกต่างจากเกณฑ์อยู่พอสมควร อย่างไรก็ตาม สัดส่วนประชากรต่อบุคลากรทางการแพทย์ 4 ประเภท ได้แก่ แพทย์ ทันตแพทย์ เภสัชกร และพยาบาลวิชาชีพ พบว่า บุคลากรทั้ง 4 ประเภท มีการกระจุกในกรุงเทพมหานคร สูงกว่าพื้นที่เครือข่ายบริการสุขภาพอื่นๆ ดังนั้น ช่องว่างของปัญหาด้านทรัพยากรด้านสาธารณสุข อาจจะไม่ใช่เรื่องของจำนวนที่มีอยู่เพียงพอ แต่เป็นเรื่องของความเหลื่อมล้ำในการกระจายทรัพยากรด้านสาธารณสุขที่เหมาะสม

2.2.3 ภาวะสุขภาพ ความเจ็บป่วย และการตาย

(1) สาเหตุการตายจากโรคต่าง ๆ 5 อันดับแรก

ข้อมูลชี้ให้เห็นว่าสาเหตุการตายจากโรคต่าง ๆ 5 อันดับแรก ของประชากรไทย ได้แก่ วัณโรค หัวใจล้มเหลว ไม่ระบุรายละเอียด การติดเชื้อในกระแสเลือด ไม่ระบุชนิด หัวใจล้มเหลว และความดันโลหิตสูงไม่ทราบสาเหตุ (ปฐมภูมิ) ต่อเนื่องมาเป็นระยะเวลา 3 ปี

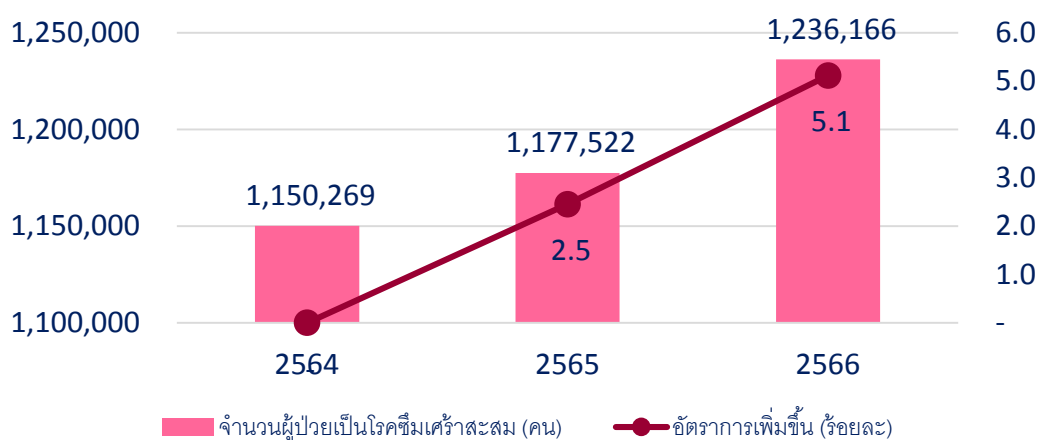
ตารางที่ 5 สาเหตุการตายจากโรคต่าง ๆ 5 อันดับแรก

อันดับ	สาเหตุการตายจากโรค	จำนวนทั้งหมด (หน่วย : คน)		
		2564	2565	2566
1	วัณโรค	30,891	35,853	36,244
2	หัวใจล้มเหลว ไม่ระบุรายละเอียด	18,140	18,815	16,727
3	การติดเชื้อในกระแสเลือด ไม่ระบุชนิด	10,039	11,626	9,942
4	หัวใจล้มเหลว	9,206	10,141	8,706
5	ความดันโลหิตสูงไม่ทราบสาเหตุ (ปฐมภูมิ)	9,122	8,946	7,284

ที่มา : ระบบคลังข้อมูลด้านการแพทย์และสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข

(2) การป่วยเป็นโรคซึมเศร้าของประชากร

การป่วยเป็นโรคซึมเศร้าของประชากร มีจำนวนเพิ่มขึ้น ในปี 2564 - 2566 มีจำนวน 1,150,269 คน 1,177,522 คน และ 1,236,166 คน ตามลำดับ โดยมีอัตราการเพิ่มขึ้นในปี 2566 ร้อยละ 5.1

แผนภูมิที่ 8 จำนวนผู้ป่วยเป็นโรคซึมเศร้า และอัตราการเพิ่มขึ้น

ที่มา : ระบบคลังข้อมูลด้านการแพทย์และสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข

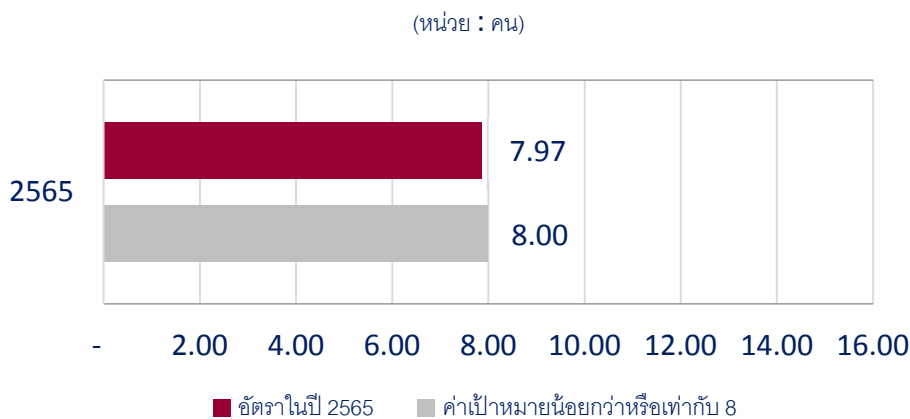
จังหวัดที่มีอัตราการเพิ่มขึ้นของผู้ป่วยเป็นโรคซึมเศร้าสูงสุด ได้แก่ จันทบุรี ระยอง สุพรรณบุรี ยะลา อุดรดิตถ์ ชุมพร ราชบุรี สมุทรสงคราม นราธิวาส และกาญจนบุรี ส่วนจังหวัดที่มีอัตราการเพิ่มขึ้นของผู้ป่วยเป็นโรคซึมเศร้าต่ำสุด ได้แก่ นครปฐม กรุงเทพมหานคร นครนายก หนองคาย บึงกาฬ กำแพงเพชร นครพนม สระแก้ว หนองบัวลำภู และมหาสารคาม

ตารางที่ 6 จังหวัดที่มีอัตราการเพิ่มขึ้นผู้ป่วยเป็นโรคซึมเศร้าสูงสุด - ต่ำสุด ปี 2566

ลำดับ	จังหวัด	สูงสุด (ร้อยละ)	ลำดับ	จังหวัด	ต่ำสุด (ร้อยละ)
1	จันทบุรี	10.4	1	นครปฐม	2.3
2	ระยอง	7.7	2	กรุงเทพมหานคร	2.7
3	สุพรรณบุรี	7.4	3	นครนายก	2.9
4	ยะลา	7.2	4	หนองคาย	3.0
5	อุดรดิตถ์	7.1	5	บึงกาฬ	3.1
6	ชุมพร	7.0	6	กำแพงเพชร	3.2
7	ราชบุรี	6.9	7	นครพนม	3.3
8	สมุทรสงคราม	6.8	8	สระแก้ว	3.4
9	นราธิวาส	6.6	9	หนองบัวลำภู	3.5
10	กาญจนบุรี	6.6	10	มหาสารคาม	3.6

(3) การฆ่าตัวตายสำเร็จ

เมื่อพิจารณาอัตราการฆ่าตัวตายสำเร็จ พบว่า ในปี 2565 อัตราการฆ่าตัวตายสำเร็จ เท่ากับ 7.97 ต่อประชากร 100,000 คน โดยเกณฑ์ของสำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงสาธารณสุข ระบุว่า อัตราการฆ่าตัวตายสำเร็จ จะต้องไม่เกิน 8.00 ซึ่งจังหวัดที่มีอัตราการฆ่าตัวตายสำเร็จเกินเกณฑ์ มีทั้งหมด 34 จังหวัด (ร้อยละ 44.2)

แผนภูมิที่ 9 อัตราการฆ่าตัวตายสำเร็จ ต่อประชากร 100,000 คน

ที่มา : ระบบ HEALTH KPI กระทรวงสาธารณสุข

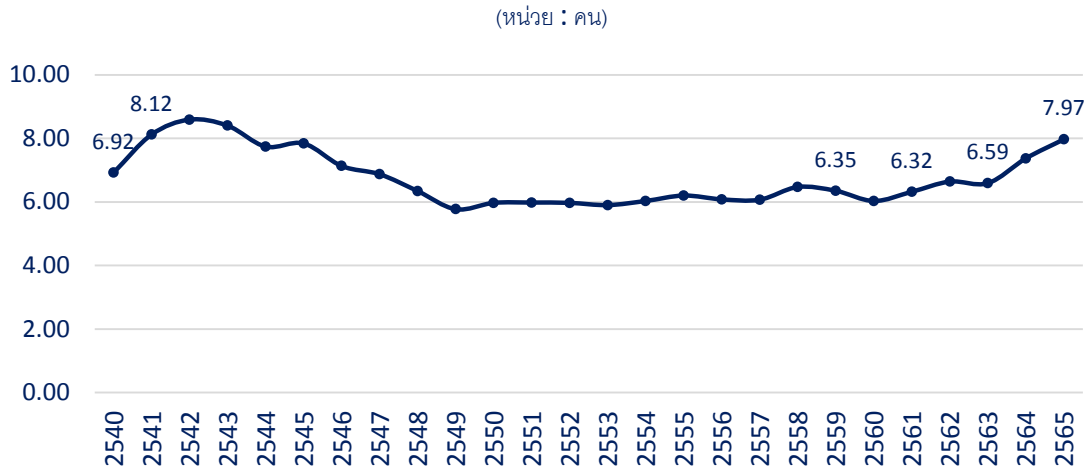
ข้อมูลในระดับจังหวัด พบว่า 10 จังหวัดที่มีอัตราการฆ่าตัวตายสำเร็จสูงสุด ได้แก่ แม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ พะเยา เชียงราย ตาก น่าน มุกดาหาร อุตรดิตถ์ พัทลุง และชัยนาท

ตารางที่ 7 จังหวัดที่มีอัตราการฆ่าตัวตายสำเร็จสูงกว่าและต่ำกว่าค่าเป้าหมาย

แม่ฮ่องสอน	15.3	ตรัง	9.4	สมุทรสงคราม	7.4	อำนาจเจริญ	6.1
เชียงใหม่	15.1	เพชรบูรณ์	9.3	ยโสธร	7.3	ศรีสะเกษ	5.6
พะเยา	14.8	ลำปาง	9.3	กำแพงเพชร	7.2	เพชรบุรี	4.8
เชียงราย	14.6	บึงกาฬ	9.0	สระบุรี	7.2	กรุงเทพมหานคร	4.7
ตาก	13.4	สมุทรสาคร	9.0	สุรินทร์	7.1	ประจวบคีรีขันธ์	4.6
น่าน	13.1	ราชบุรี	8.8	พระนครศรีอยุธยา	7.0	นนทบุรี	4.1
มุกดาหาร	11.8	มหาสารคาม	8.6	สงขลา	7.0	สตูล	4.0
อุดรดิตถ์	10.8	ระนอง	8.4	ภูเก็ต	6.9	อ่างทอง	3.3
ชัยนาท	10.7	สระแก้ว	8.4	ฉะเชิงเทรา	6.8	ยะลา	2.2
พัทลุง	10.7	ขอนแก่น	8.2	อุบลราชธานี	6.8	ปัตตานี	2.1
อุดรธานี	10.5	นครราชสีมา	8.1	ลพบุรี	6.7	นราธิวาส	1.0
นครศรีธรรมราช	10.4	บุรีรัมย์	8.1	นครนายก	6.6		
ระยอง	10.4	ร้อยเอ็ด	8.0	พิษณุโลก	6.6		
กาฬสินธุ์	10.3	สมุทรปราการ	8.0	ปราจีนบุรี	6.5		
จันทบุรี	10.1	นครปฐม	7.9	พังงา	6.5		
ลำพูน	10.1	นครสวรรค์	7.9	สุพรรณบุรี	6.5		
สุโขทัย	10.1	สกลนคร	7.9	หนองคาย	6.5		
แพร่	10.0	สิงห์บุรี	7.9	อุทัยธานี	6.5		
ชุมพร	9.9	ปทุมธานี	7.8	ตราด	6.4		
เลย	9.9	ชลบุรี	7.5	นครพนม	6.4		
ชัยภูมิ	9.8	หนองบัวลำภู	7.5	กระบี่	6.3		
สุราษฎร์ธานี	9.6	กาญจนบุรี	7.4	พิจิตร	6.3		

หมายเหตุ ■ หมายถึง จังหวัดที่มีอัตราการฆ่าตัวตายสำเร็จสูงกว่าค่าเป้าหมาย

การพิจารณาประเด็นการฆ่าตัวตายสำเร็จ หากใช้เกณฑ์เฉพาะค่าเป้าหมาย จะพบว่ามีจังหวัดเพียงเกือบครึ่งหนึ่งของประเทศเท่านั้น ที่จะต้องพิจารณาส่งเสริมกลไกเชิงพื้นที่ ในการป้องกันการฆ่าตัวตายของประชากร อย่างไรก็ตาม จากข้อมูลระดับประเทศเมื่อเปรียบเทียบอัตราการฆ่าตัวตายสำเร็จที่ผ่านมาพบว่าเมื่อเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจหรือสังคม ที่ส่งผลกระทบต่อคนส่วนใหญ่ จะเป็นช่วงที่อัตราการฆ่าตัวตายสำเร็จมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น ยกตัวอย่างในช่วงปี 2563 เป็นต้นมา การเกิดขึ้นของสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 19 ไม่ได้เพียงแค่ส่งผลกระทบต่อประชากรเสียชีวิตจากโรคเท่านั้น แต่ยังมีปัจจัยอื่น ๆ ที่อาจส่งผลให้อัตราการฆ่าตัวตายเพิ่มสูงขึ้น แม้จะยังคงมีระดับอยู่ในค่าเป้าหมายก็ตาม

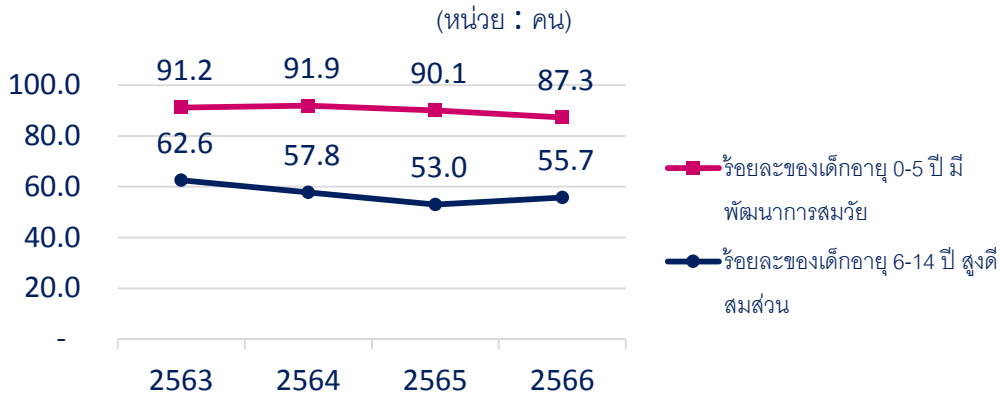

แผนภูมิที่ 10 อัตราการทำตัวตายสำเร็จ ต่อประชากร 100,000 คน ปี 2540 - 2565

ที่มา : ระบบ HEALTH KPI กระทรวงสาธารณสุข

(4) พัฒนาการและภาวะโภชนาการของเด็ก

ในปี 2566 ข้อมูลพัฒนาการและภาวะโภชนาการของเด็ก พบว่า เด็กอายุ 0 – 5 ปี ร้อยละ 87.3 มีพัฒนาการสมวัย ในขณะที่เด็กอายุ 6 – 14 ปี ร้อยละ 55.7 มีภาวะสูงตีสัดส่วน

แผนภูมิที่ 11 ร้อยละของเด็กที่มีพัฒนาการสมวัยและสูงตีสัดส่วน

หมายเหตุ ข้อมูลเปรียบเทียบไตรมาสที่ 1 ของทุกปี

ที่มา : ระบบคลังข้อมูลด้านการแพทย์และสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข

สำหรับจังหวัดที่มีร้อยละของเด็กที่มีพัฒนาการสมวัยต่ำสุด ซึ่งจะต้องมีการเฝ้าระวังมากขึ้น ได้แก่ สมุทรสาคร มุกดาหาร เชียงราย ภูเก็ต สกลนคร เชียงใหม่ น่าน ตราด หนองบัวลำภู และแม่ฮ่องสอน

ตารางที่ 8 จังหวัดที่มีร้อยละของเด็กที่มีพัฒนาการสมวัยสูงสุด – ต่ำสุด ปี 2566

ลำดับ	จังหวัด	สูงสุด (ร้อยละ)	ลำดับ	จังหวัด	ต่ำสุด (ร้อยละ)
1	กระบี่	93.58	1	ภูเก็ต	46.99
2	พัทลุง	92.65	2	นนทบุรี	47.40
3	ระนอง	92.55	3	มุกดาหาร	49.62
4	ชัยนาท	92.01	4	หนองบัวลำภู	50.49
5	นครสวรรค์	91.31	5	พะเยา	59.45
6	ตรัง	91.31	6	กาญจนบุรี	60.46
7	พระนครศรีอยุธยา	91.25	7	อำนาจเจริญ	60.59
8	อุดรธานี	91.17	8	ปทุมธานี	62.55
9	ฉะเชิงเทรา	90.82	9	เชียงราย	63.01
10	บึงกาฬ	90.79	10	แพร่	66.47

ส่วนจังหวัดที่มีร้อยละของเด็กสูงที่สุดได้แก่ สตูล สระบุรี พระนครศรีอยุธยา น่าน นครนายก นราธิวาส ปัตตานี ชัยนาท ยะลา และชัยภูมิ

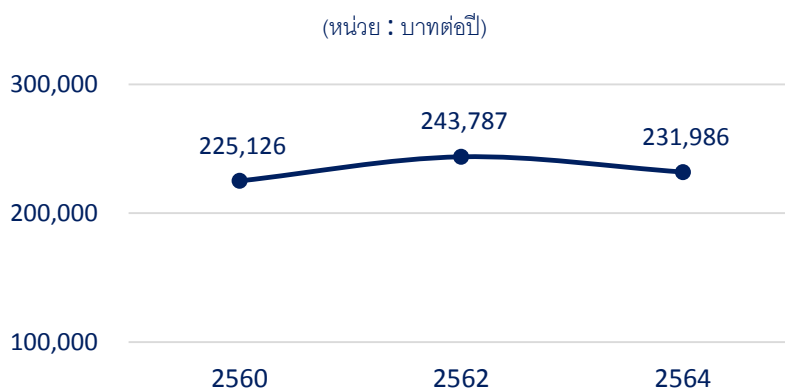
ตารางที่ 9 จังหวัดที่มีร้อยละของเด็กสูงที่สุดส่วนสูงสุด – ต่ำสุด ปี 2566

ลำดับ	จังหวัด	สูงสุด	ลำดับ	จังหวัด	ต่ำสุด
1	นครพนม	66.1	1	สตูล	45.2
2	ขอนแก่น	65.4	2	สระบุรี	46.4
3	สระแก้ว	64.9	3	พระนครศรีอยุธยา	46.7
4	ศรีสะเกษ	64.7	4	น่าน	46.9
5	ระยอง	64.5	5	นครนายก	47.4
6	กระบี่	63.7	6	นราธิวาส	48.1
7	สิงห์บุรี	63.3	7	ปัตตานี	48.4
8	ร้อยเอ็ด	62.9	8	ชัยนาท	49.8
9	กาฬสินธุ์	61.4	9	ยะลา	50.6
10	ระนอง	61.3	10	ชัยภูมิ	50.8

2.3 ประเด็นด้านเศรษฐกิจ รายได้ และการทำงาน

2.3.1 ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด

ผลิตภัณฑ์จังหวัดต่อหัว ในปี 2564 มีค่า 231,986 บาทต่อปี โดยจังหวัดที่มีผลิตภัณฑ์ต่อหัว ต่ำสุด ได้แก่ จังหวัดนราธิวาส หนองบัวลำภู แม่ฮ่องสอน มุกดาหาร ยโสธร สกลนคร ชัยภูมิ สระแก้ว อำนาจเจริญ และกาฬสินธุ์

แผนภูมิที่ 12 ผลิตภัณฑ์จังหวัดต่อหัว (GPP per Capita)

ที่มา : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

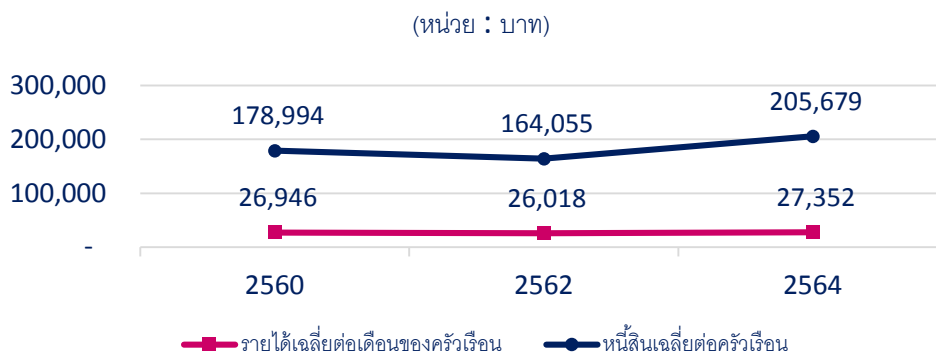
ตารางที่ 10 จังหวัดที่มีผลิตภัณฑ์จังหวัดต่อหัวสูงสุด - ต่ำสุด ปี 2564

ลำดับ	จังหวัด	สูงสุด (บาทต่อปี)	ลำดับ	จังหวัด	ต่ำสุด (บาทต่อปี)
1	ระยอง	904,857	1	นราธิวาส	61,787
2	กรุงเทพมหานคร	593,927	2	หนองบัวลำภู	63,568
3	ชลบุรี	524,002	3	แม่ฮ่องสอน	65,653
4	ปราจีนบุรี	490,499	4	มุกดาหาร	67,203
5	พระนครศรีอยุธยา	468,579	5	ยโสธร	70,327
6	ฉะเชิงเทรา	457,736	6	สกลนคร	72,117
7	สมุทรสาคร	391,442	7	ชัยภูมิ	73,134
8	สระบุรี	323,556	8	สระแก้ว	73,744
9	นครปฐม	297,901	9	อำนาจเจริญ	77,048
10	สมุทรปราการ	283,160	10	กาฬสินธุ์	77,397

2.3.2 รายได้ หนี้สิน ความไม่เสมอภาคของรายได้ และการออม

(1) รายได้และหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือน

เมื่อพิจารณาข้อมูลรายได้และหนี้สินของครัวเรือนจากปี 2560 ปี 2562 และปี 2564 จะพบว่า รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน มีจำนวนใกล้เคียงกันในแต่ละปี โดยในปี 2564 มีจำนวนเพิ่มขึ้นไม่มากนัก ในขณะที่หนี้สินในปี 2564 มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัดเจน

แผนภูมิที่ 13 จำนวนรายได้และหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือน

ที่มา : การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ข้อมูลในปี 2564 พบว่า จังหวัดที่มีรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนสูงสุด ได้แก่ นนทบุรี กรุงเทพมหานคร ปทุมธานี นครปฐม สุราษฎร์ธานี สระบุรี ภูเก็ต สมุทรปราการ ชลบุรี และพระนครศรีอยุธยา ส่วนจังหวัดที่มีรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่ำสุด ได้แก่ แม่ฮ่องสอน เชียงราย พะเยา ศรีสะเกษ นราธิวาส สุพรรณบุรี ร้อยเอ็ด ขอนแก่น อุทัยธานี และนครพนม

ตารางที่ 11 จังหวัดที่มีรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนสูงสุด – ต่ำสุด ปี 2564

ลำดับ	จังหวัด	สูงสุด (บาท)	ลำดับ	จังหวัด	ต่ำสุด (บาท)
1	นนทบุรี	41,129	1	แม่ฮ่องสอน	15,496
2	กรุงเทพมหานคร	40,201	2	เชียงราย	15,619
3	ปทุมธานี	39,507	3	พะเยา	16,338
4	นครปฐม	38,788	4	ศรีสะเกษ	16,569
5	สุราษฎร์ธานี	34,402	5	นราธิวาส	17,512
6	สระบุรี	33,660	6	สุพรรณบุรี	17,574
7	ภูเก็ต	33,328	7	ร้อยเอ็ด	17,714
8	สมุทรปราการ	32,914	8	ขอนแก่น	18,028
9	ชลบุรี	32,356	9	อุทัยธานี	18,428
10	พระนครศรีอยุธยา	31,416	10	นครพนม	18,525

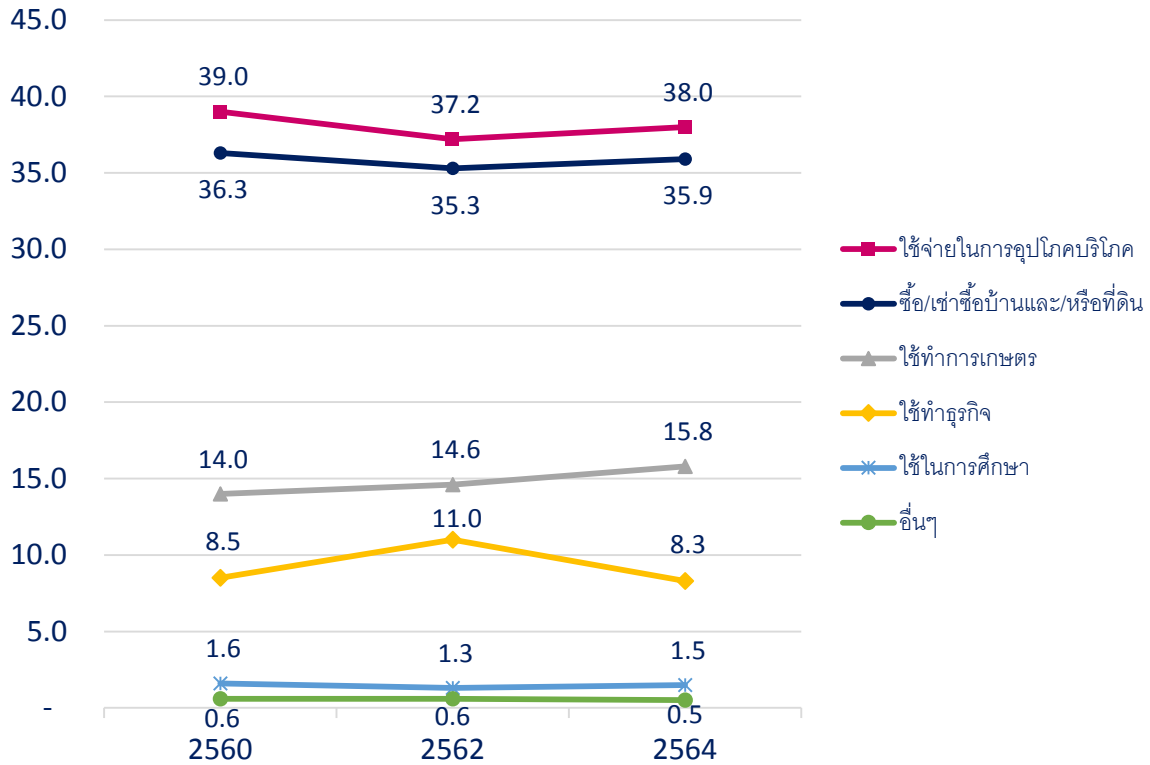
ข้อมูลในปี 2564 พบว่า จังหวัดที่มีหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนสูงสุด ได้แก่ ปทุมธานี สุรินทร์ มหาสารคาม สระบุรี นนทบุรี กระบี่ พิจิตร เพชรบูรณ์ บุรีรัมย์ และอุดรดิตถ์ ส่วนจังหวัดที่มีหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนต่ำสุด ได้แก่ ขอนแก่น นราธิวาส ระยอง หนองคาย ยะลา ฉะเชิงเทรา สุพรรณบุรี เชียงราย ยโสธร และสมุทรสงคราม

ตารางที่ 12 จังหวัดที่มีหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนสูงสุด – ต่ำสุด ปี 2564

ลำดับ	จังหวัด	สูงสุด (บาท)	ลำดับ	จังหวัด	ต่ำสุด (บาท)
1	ปทุมธานี	370,531	1	ขอนแก่น	47,602
2	สุรินทร์	347,321	2	นราธิวาส	55,417
3	มหาสารคาม	343,780	3	ระยอง	85,223
4	สระบุรี	335,292	4	หนองคาย	89,741
5	นนทบุรี	330,810	5	ยะลา	90,558
6	กระบี่	318,191	6	ฉะเชิงเทรา	95,585
7	พิจิตร	316,859	7	สุพรรณบุรี	101,884
8	เพชรบูรณ์	309,180	8	เชียงราย	103,165
9	บุรีรัมย์	302,938	9	ยโสธร	108,735
10	อุดรดิตถ์	301,878	10	สมุทรสงคราม	112,225

ในปี 2564 หนี้สินของครัวเรือนถูกกู้ยืมเพื่อใช้จ่ายในครัวเรือนสูงสุด ร้อยละ 75.4 ประกอบด้วยหนี้เพื่อใช้จ่ายในการอุปโภคบริโภค ร้อยละ 38.0 หนี้เพื่อซื้อ/เช่าซื้อบ้าน และ/หรือที่ดิน ร้อยละ 35.9 และหนี้เพื่อใช้ในการศึกษาร้อยละ 1.5 ส่วนอื่กร้อยละ 24.6 เป็นหนี้เพื่อใช้ในการลงทุนและอื่น ๆ ประกอบด้วยหนี้เพื่อใช้ทำการเกษตร ร้อยละ 15.8 หนี้สินเพื่อใช้ทำธุรกิจ ร้อยละ 8.3 และหนี้ส่วนอื่น ๆ ร้อยละ 0.5 จะเห็นได้ว่า ช่วงระยะเวลาระหว่างปี 2560 – 2564 หนี้สินเพื่อการใช้จ่ายในครัวเรือนมีสัดส่วนสูงกว่าหนี้อื่น ๆ ซึ่งอาจจะต้องเฝ้าระวังเรื่องการเกิดหนี้เสียในครัวเรือน จากการกู้ยืมหนี้สินที่ไม่เกิดการลงทุน

(หน่วย : ร้อยละ)

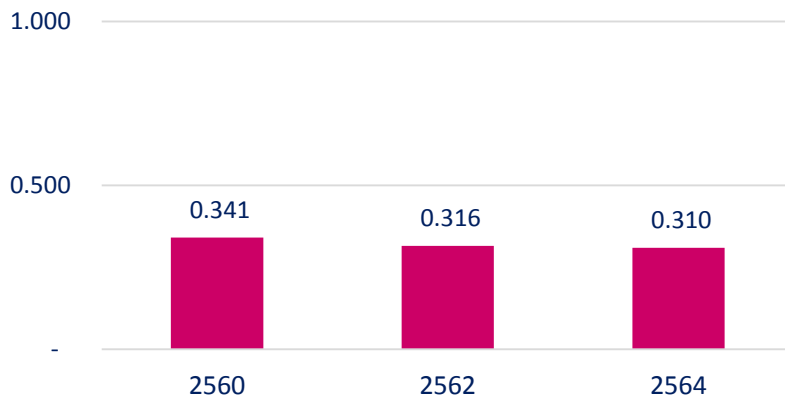

แผนภูมิที่ 14 สัดส่วนประเภทหนี้สิน

ที่มา : การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ

(2) สัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคของรายได้

สัมประสิทธิ์ของความไม่เสมอภาค (Gini coefficient) ของรายได้ หมายถึง ค่าที่แสดงความแตกต่างของรายได้ของครัวเรือน มีค่าระหว่าง 0 - 1 ถ้าเป็น 0 แสดงว่า ไม่มีความแตกต่างของรายได้ แต่ถ้าเป็น 1 แสดงว่า มีความแตกต่างของรายได้มากที่สุด ในประเทศไทยมีแนวโน้มลดลง จากปี 2560 โดยในปี 2564 มีความไม่เสมอภาคของรายได้ ร้อยละ 0.310

แผนภูมิที่ 15 สัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคของรายได้

ที่มา : การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ

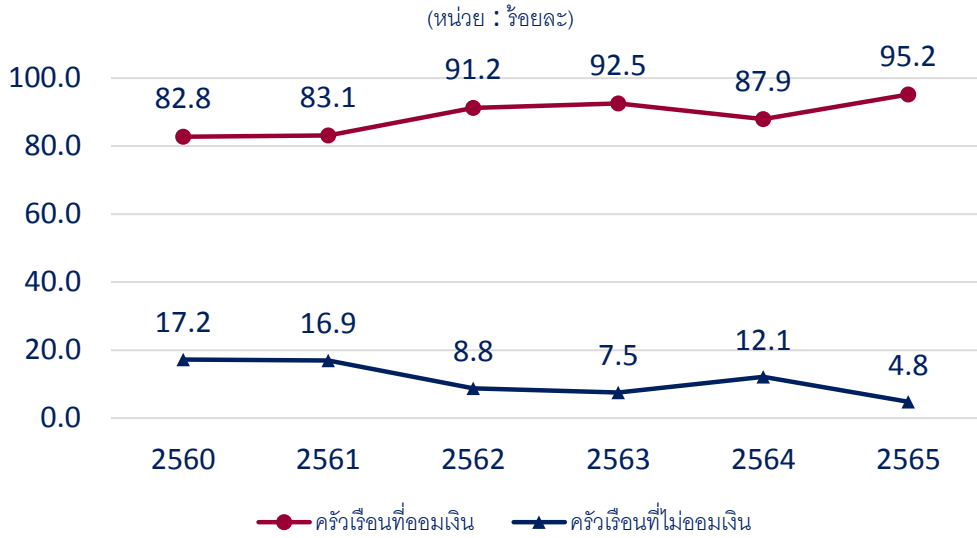
จังหวัดที่มีสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคของรายได้สูงสุด ได้แก่ นครราชสีมา ราชบุรี นครศรีธรรมราช อุดรดิตถ์ นครปฐม บุรีรัมย์ ตราด กระบี่ พะเยา และชุมพร ส่วนต่ำสุด ได้แก่ กำแพงเพชร ขอนแก่น ยะลา สมุทรปราการ สุพรรณบุรี ชลบุรี พระนครศรีอยุธยา อำนาจเจริญ สมุทรสาคร และเชียงราย

ตารางที่ 13 จังหวัดที่มีสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคของรายได้สูงสุด – ต่ำสุด ปี 2564

ลำดับ	จังหวัด	สูงสุด (ร้อยละ)	ลำดับ	จังหวัด	ต่ำสุด (ร้อยละ)
1	นครราชสีมา	0.373	1	กำแพงเพชร	0.161
2	ราชบุรี	0.365	2	ขอนแก่น	0.175
3	นครศรีธรรมราช	0.362	3	ยะลา	0.175
4	อุดรดิตถ์	0.355	4	สมุทรปราการ	0.184
5	นครปฐม	0.344	5	สุพรรณบุรี	0.195
6	บุรีรัมย์	0.342	6	ชลบุรี	0.197
7	ตราด	0.338	7	พระนครศรีอยุธยา	0.198
8	กระบี่	0.334	8	อำนาจเจริญ	0.202
9	พะเยา	0.332	9	สมุทรสาคร	0.205
10	ชุมพร	0.332	10	เชียงราย	0.205

(3) ครัวเรือนที่มีการออมเงิน

ข้อมูลนี้แสดงให้เห็นว่าช่วงปี 2564 จากการสำรวจครัวเรือนตัวอย่าง 12,817,903 ครัวเรือน การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด 19 ทำให้ครัวเรือนที่มีการออมเงินมีสัดส่วนลดลง โดยมีครัวเรือนที่ออมเงิน ร้อยละ 87.9 และกลับมาเพิ่มขึ้นในปี 2565 จากการสำรวจครัวเรือนตัวอย่าง 12,942,574 ครัวเรือน ซึ่งมีครัวเรือนร้อยละ 95.2 ที่เก็บออมเงิน

แผนภูมิที่ 16 ร้อยละของครัวเรือนที่มีการออมเงิน
ที่มา : การสำรวจข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) กรมการพัฒนาชุมชน

จังหวัดที่มีร้อยละของครัวเรือนที่มีการออมเงินสูงสุด ได้แก่ อำนาจเจริญ ตราด มหาสารคาม อุตรดิตถ์ พะเยา ร้อยเอ็ด สุพรรณบุรี สกลนคร แพร่ และลำปาง ส่วนต่ำสุด ได้แก่ กระบี่ สุราษฎร์ธานี ระนอง สมุทรปราการ ตรัง ภูเก็ต นครศรีธรรมราช ชุมพร ยะลา และสตูล

ตารางที่ 14 จังหวัดที่มีร้อยละของครัวเรือนที่มีการออมเงินสูงสุด – ต่ำสุด ปี 2565

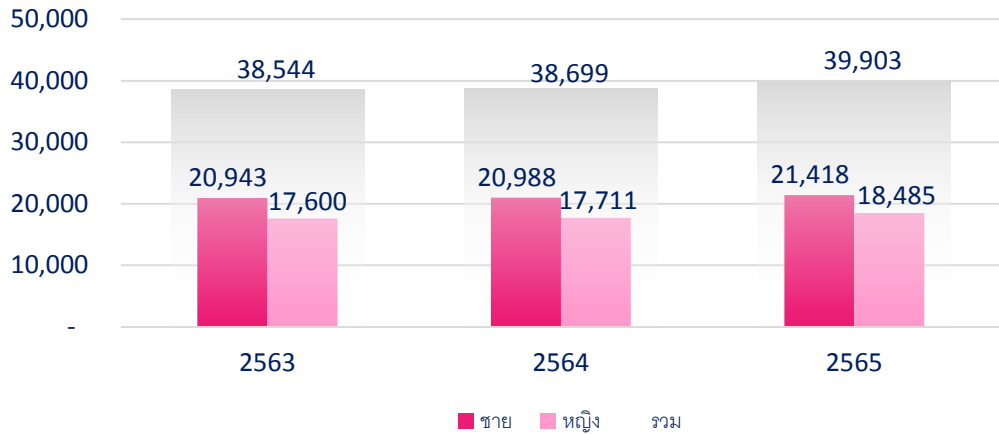
ลำดับ	จังหวัด	สูงสุด (ร้อยละ)	ลำดับ	จังหวัด	ต่ำสุด (ร้อยละ)
1	อำนาจเจริญ	100.0	1	กระบี่	74.7
2	ตราด	100.0	2	สุราษฎร์ธานี	81.7
3	มหาสารคาม	100.0	3	ระนอง	82.5
4	อุตรดิตถ์	100.0	4	สมุทรปราการ	83.9
5	พะเยา	99.9	5	ตรัง	84.5
6	ร้อยเอ็ด	99.9	6	ภูเก็ต	85.4
7	สุพรรณบุรี	99.9	7	นครศรีธรรมราช	85.5
8	สกลนคร	99.8	8	ชุมพร	86.5
9	แพร่	99.7	9	ยะลา	86.5
10	ลำปาง	99.7	10	สตูล	86.6

2.3.3 ภาวะการมีงานทำ

(1) กำลังแรงงาน

สถานการณ์กำลังแรงงานในประเทศไทย มีจำนวนเพิ่มขึ้น โดยในปี 2565 มีกำลังแรงงานทั้งสิ้น 39,903 พันคน ในขณะที่เดียวกัน มีจำนวนผู้ไม่อยู่ในกำลังแรงงานทั้งสิ้น 18,720 พันคน โดยมีสัดส่วนของเพศหญิง ร้อยละ 65.1 ซึ่งมากกว่าชายที่มีเพียงร้อยละ 34.9

(หน่วย : พันคน)

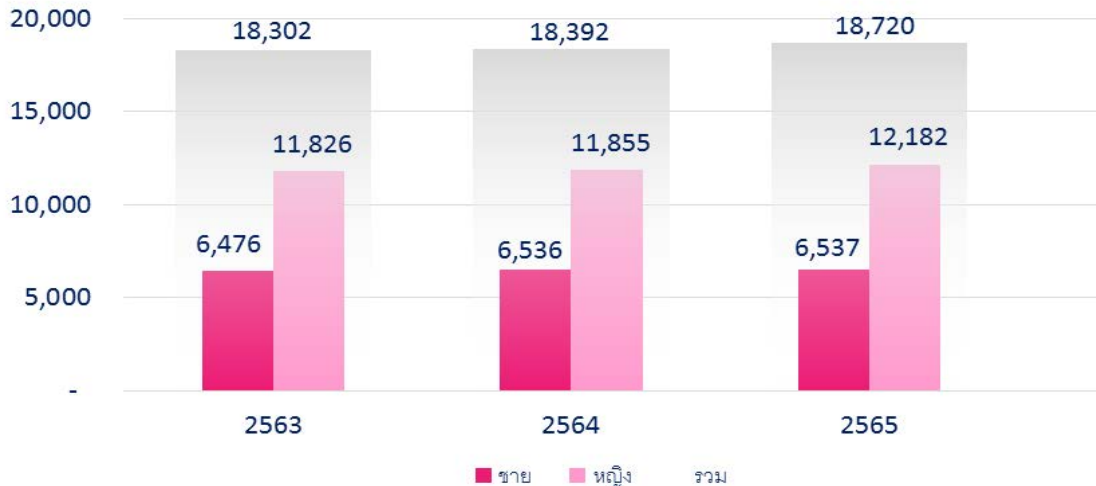

แผนภูมิที่ 17 จำนวนกำลังแรงงาน

หมายเหตุ ข้อมูลเฉลี่ยทั้งปี

ที่มา : การสำรวจภาวะการทำงานของประชากร สำนักงานสถิติแห่งชาติ

(หน่วย : พันคน)

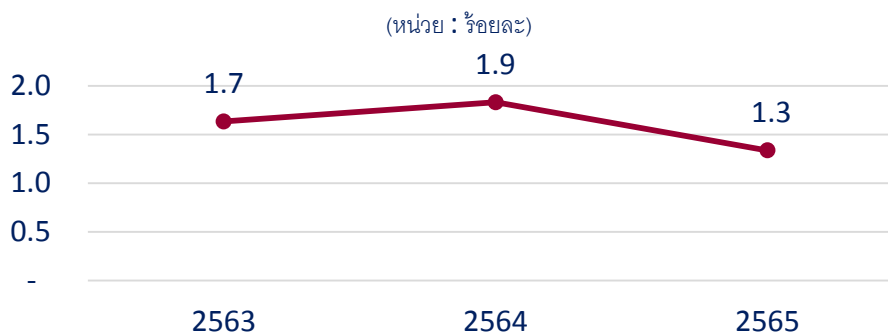
แผนภูมิที่ 18 จำนวนผู้ไม่อยู่ในกำลังแรงงาน

หมายเหตุ ข้อมูลเฉลี่ยทั้งปี

ที่มา : การสำรวจภาวะการทำงานของประชากร สำนักงานสถิติแห่งชาติ

(2) อัตราการว่างงาน

อัตราการว่างงานในปี 2565 มีแนวโน้มลดลง เหลือเพียงร้อยละ 1.3 ซึ่งลดลงจากปีก่อนหน้าคือ ร้อยละ 1.7 และร้อยละ 1.9

แผนภูมิที่ 19 อัตราการว่างงาน

ที่มา : การสำรวจภาวะการทำงานของประชากร สำนักงานสถิติแห่งชาติ
หมายเหตุ : ข้อมูลเฉลี่ยทั้งปี

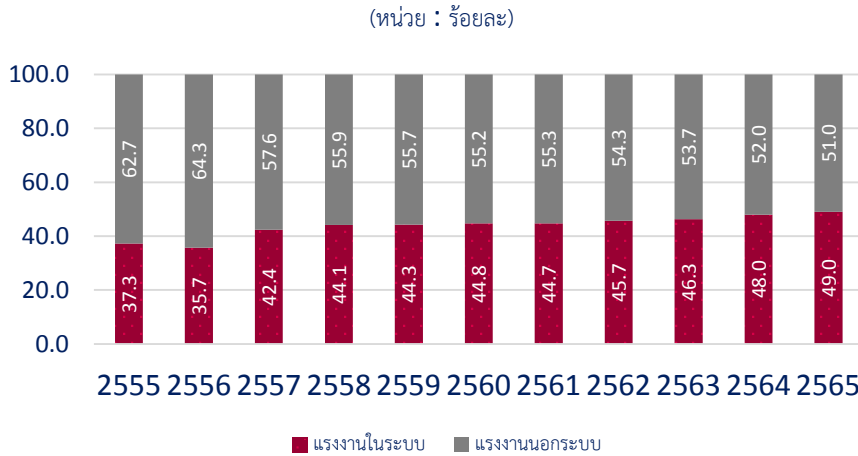
จังหวัดที่มีอัตราการว่างงานสูงสุด ได้แก่ นราธิวาส ภูเก็ต พังงา ปัตตานี กำแพงเพชร สระบุรี บุรีรัมย์ สงขลา สตูล และลำปาง ส่วนต่ำสุด ได้แก่ อุบลราชธานี บึงกาฬ ยโสธร เลย ชลบุรี ตราด นครนายก ร้อยเอ็ด ชัยภูมิ และจันทบุรี

ตารางที่ 15 จังหวัดที่มีอัตราการว่างงานสูงสุด – ต่ำสุด ปี 2565

ลำดับ	จังหวัด	สูงสุด (ร้อยละ)	ลำดับ	จังหวัด	ต่ำสุด (ร้อยละ)
1	นราธิวาส	6.8	1	อุบลราชธานี	0.1
2	ภูเก็ต	3.0	2	บึงกาฬ	0.3
3	พังงา	2.7	3	ยโสธร	0.4
4	ปัตตานี	2.6	4	เลย	0.4
5	กำแพงเพชร	2.3	5	ชลบุรี	0.5
6	สระบุรี	2.1	6	ตราด	0.5
7	บุรีรัมย์	2.1	7	นครนายก	0.5
8	สงขลา	2.1	8	ร้อยเอ็ด	0.5
9	สตูล	2.0	9	ชัยภูมิ	0.6
10	ลำปาง	2.0	10	จันทบุรี	0.6

(3) แรงงานนอกระบบ

ประเทศไทยมีสัดส่วนของแรงงานนอกระบบ สูงกว่าแรงงานในระบบ โดยในปี 2565 มีแรงงานนอกระบบ ร้อยละ 51.0 และแรงงานในระบบ ร้อยละ 49.0 แต่เมื่อสังเกตจากช่วง 10 ปีที่ผ่านมา พบว่า สัดส่วนของแรงงานนอกระบบ มีแนวโน้มลดลง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าคนในวัยกำลังแรงงานอาจจะเข้าสู่การทำงานในระบบมากขึ้น หรือได้รับการคุ้มครองจากการเป็นผู้ประกันตนของประกันสังคมในมาตรา 33 มาตรา 39 และมาตรา 40

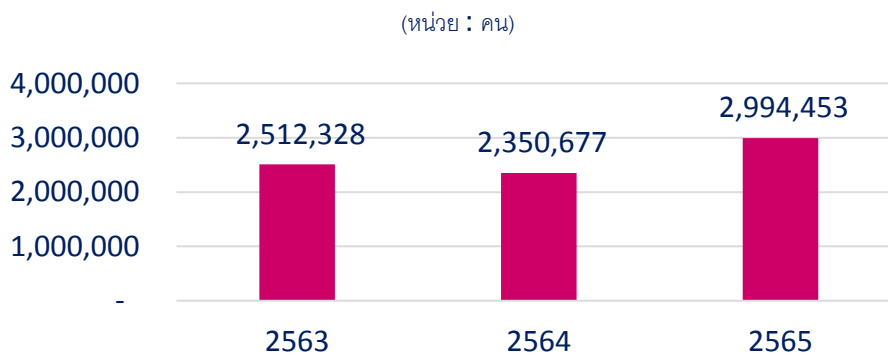

แผนภูมิที่ 20 สัดส่วนของแรงงานนอกระบบ

ที่มา : การสำรวจแรงงานนอกระบบ สำนักงานสถิติแห่งชาติ

(4) การทำงานของคนต่างด้าว

จำนวนการทำงานของคนต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตทำงานคงเหลือ ปี 2565 เพิ่มขึ้นจากปี 2564 จากจำนวน 2,305,677 คน เป็น 2,994,453 คน

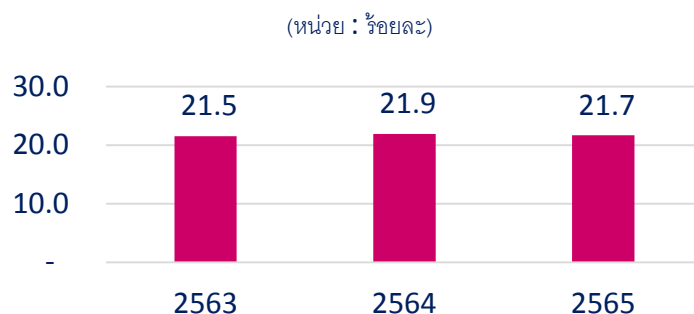

แผนภูมิที่ 21 จำนวนการทำงานของคนต่างด้าว

ที่มา : กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน

2.3.4 ผู้ประกันตน

ข้อมูลสัดส่วนผู้ประกันตนในมาตรา 33 และมาตรา 39 ต่อกำลังแรงงานรวม พบว่า ประเทศไทยมีสัดส่วนของผู้ประกันตนต่อกำลังแรงงานเพิ่มขึ้นเล็กน้อย โดยในปี 2563 ร้อยละ 21.5 ปี 2564 ร้อยละ 21.9 และลดลงในปี 2565 ร้อยละ 21.7

แผนภูมิที่ 22 สัดส่วนผู้ประกันตนในมาตรา 33 และมาตรา 39

ที่มา : สำนักงานประกันสังคม กระทรวงแรงงาน

จังหวัดที่มีสัดส่วนผู้ประกันตนต่อกำลังแรงงานรวมสูงสุด ได้แก่ จังหวัดชลบุรี กรุงเทพมหานคร ระยอง สมุทรสาคร พระนครศรีอยุธยา สมุทรปราการ ฉะเชิงเทรา ภูเก็ต ปทุมธานี และลำพูน และต่ำสุด ได้แก่ นราธิวาส ยโสธร บึงกาฬ สุโขทัย แม่ฮ่องสอน ศรีสะเกษ ปัตตานี สระแก้ว ร้อยเอ็ด มุกดาหาร

ตารางที่ 16 จังหวัดที่มีสัดส่วนผู้ประกันตนในมาตรา 33 และมาตรา 39 สูงสุด – ต่ำสุด ปี 2565

ลำดับ	จังหวัด	สูงสุด (ร้อยละ)	ลำดับ	จังหวัด	ต่ำสุด (ร้อยละ)
1	ชลบุรี	80.8	1	นราธิวาส	6.8
2	กรุงเทพมหานคร	78.0	2	ยโสธร	7.1
3	ระยอง	75.7	3	บึงกาฬ	7.1
4	สมุทรสาคร	68.7	4	สุโขทัย	7.1
5	พระนครศรีอยุธยา	68.1	5	แม่ฮ่องสอน	7.1
6	สมุทรปราการ	61.0	6	ศรีสะเกษ	8.1
7	ฉะเชิงเทรา	51.9	7	ปัตตานี	8.2
8	ภูเก็ต	50.3	8	สระแก้ว	8.2
9	ปทุมธานี	50.0	9	ร้อยเอ็ด	8.2
10	ลำพูน	45.0	10	มุกดาหาร	8.2

2.4 ประเด็นด้านการศึกษา

2.4.1 สถานศึกษา

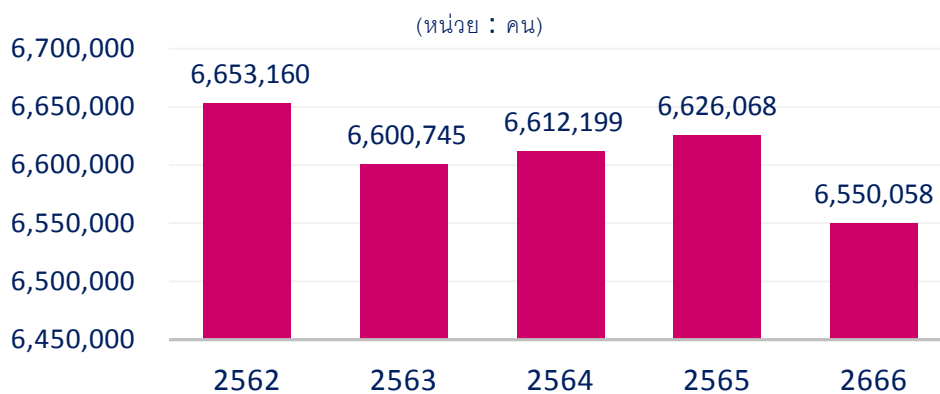
ข้อมูลปี 2566 พบว่า มีสถานศึกษาในระบบสังกัด สพฐ. แบ่งออกเป็น ประถม 26,766 แห่ง สามัญ 2,360 แห่ง สงเคราะห์ 52 แห่ง พิเศษ 51 แห่ง ศูนย์การศึกษาพิเศษ 83 แห่ง รวม 29,312 แห่ง และมี กศน. จังหวัด 77 แห่ง

ตารางที่ 17 สถานศึกษาในระบบ นอกกระบบ รายสังกัด ปีการศึกษา 2566

รายการสถานศึกษา (หน่วย : แห่ง)						
ในระบบ						นอกระบบ
ประถม	สามัญ	สงเคราะห์	พิเศษ	ศูนย์การศึกษาพิเศษ	รวม	กศน. จังหวัด
26,766	2,360	52	51	83	29,312	77

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ข้อมูลชี้ให้เห็นว่าจำนวนนักเรียนมีแนวโน้มลดลงเล็กน้อย โดยในปี 2562 มีนักเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 6,653,160 คน และในปี 2566 มีจำนวนนักเรียน 6,550,058 คน

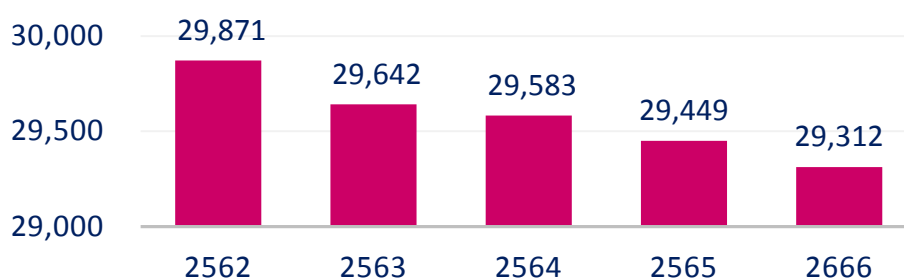

แผนภูมิที่ 23 จำนวนนักเรียน ปี 2562 - 2566

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

เช่นเดียวกับกับจำนวนโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า จำนวนโรงเรียนมีแนวโน้มลดลงทุกปี โดยในปี 2566 เหลือจำนวนโรงเรียนทั้งสิ้น 29,312 แห่ง

(หน่วย : แห่ง)

แผนภูมิที่ 24 จำนวนโรงเรียน ปี 2562 - 2566

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.4.2 เด็กที่เข้าถึงระบบการศึกษาภาคบังคับ

ข้อมูลปี 2566 พบว่า เด็กที่เข้าถึงระบบการศึกษาภาคบังคับ ในระดับประถมศึกษา มีจำนวน 2,956,023 คน และในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีจำนวน 1,661,035 คน

ตารางที่ 18 เด็กที่เข้าถึงระบบการศึกษาภาคบังคับ ปีการศึกษา 2566

เด็กที่เข้าถึงระบบการศึกษาภาคบังคับ (หน่วย : คน)	จำนวน
ประถมศึกษา	2,956,023
มัธยมศึกษาตอนต้น	1,661,035

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ข้อมูล ณ เดือนมิถุนายน 2566

2.4.3 กลุ่มเด็กที่มีความเสี่ยงด้านการศึกษา

(1) เด็กที่ตกหล่นจากระบบการศึกษา

ในปี 2565 มีเด็กที่ตกหล่นจากระบบการศึกษา ร้อยละ 12.8 โดยจังหวัดที่มีสัดส่วนเด็กตกหล่นจากระบบการศึกษา สูงสุด ได้แก่ จังหวัดนราธิวาส กำแพงเพชร พิจิตร สุรินทร์ ชัยนาท เพชรบูรณ์ สระแก้ว บึงกาฬ สมุทรสาคร และหนองบัวลำภู ส่วนต่ำสุด ได้แก่ กรุงเทพมหานคร ชลบุรี เชียงใหม่ นครปฐม ระยอง ปราจีนบุรี ลำพูน ราชบุรี ยโสธร ขอนแก่น

ตารางที่ 19 จังหวัดที่มีจำนวนเด็กที่ตกหล่นจากระบบการศึกษา สูงสุด - ต่ำสุด ปี 2565

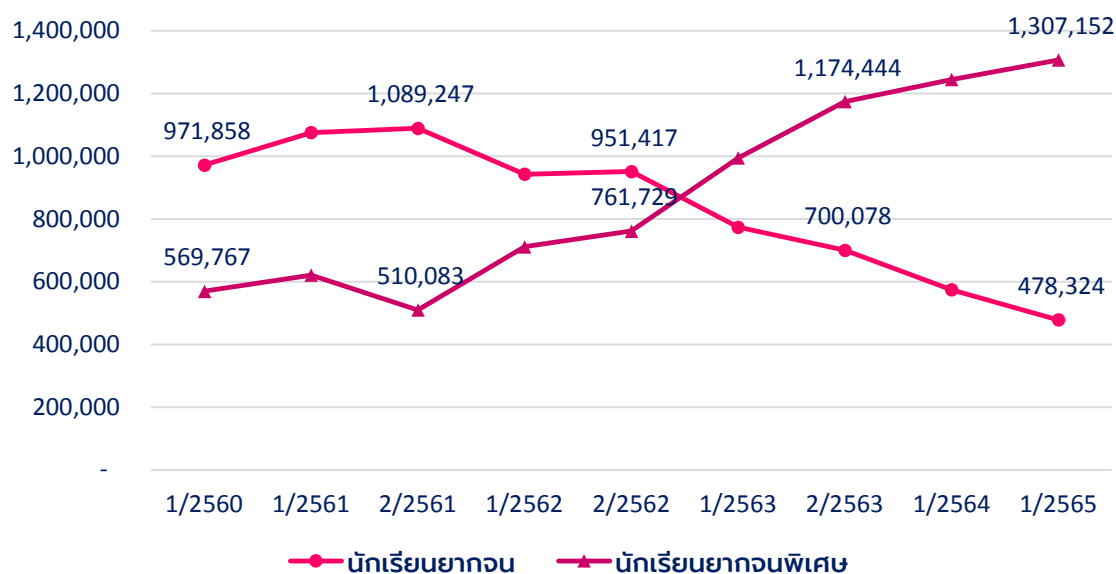
ลำดับ	จังหวัด	สูงสุด (ร้อยละ)	ลำดับ	จังหวัด	ต่ำสุด (ร้อยละ)
1	นราธิวาส	22.2	1	กรุงเทพมหานคร	0.0
2	กำแพงเพชร	20.1	2	ชลบุรี	0.0
3	พิจิตร	19.7	3	เชียงใหม่	0.0
4	สุรินทร์	19.6	4	นครปฐม	2.4

ลำดับ	จังหวัด	สูงสุด (ร้อยละ)	ลำดับ	จังหวัด	ต่ำสุด (ร้อยละ)
5	ชัยนาท	19.3	5	ระยอง	2.8
6	เพชรบูรณ์	19.3	6	ปราจีนบุรี	4.7
7	สระแก้ว	19.2	7	ลำพูน	4.8
8	บึงกาฬ	18.9	8	ราชบุรี	5.0
9	สมุทรสาคร	18.5	9	ยโสธร	5.4
10	หนองบัวลำภู	18.4	10	ขอนแก่น	5.6

(2) เด็กนักเรียนยากจนและยากจนพิเศษ

ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 ในสถานศึกษาหลักของประเทศ มีนักเรียนยากจนจำนวน 478,324 คน จำนวนนักเรียนยากจนพิเศษ 1,307,152 คน

(หน่วย : คน)

แผนภูมิที่ 25 จำนวนเด็กนักเรียนยากจนและยากจนพิเศษ

ที่มา : ระบบสารสนเทศเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (iSEE)

สำหรับจังหวัดที่มีจำนวนเด็กนักเรียนยากจนและยากจนพิเศษ สูงสุด ได้แก่ อุบลราชธานี ศรีสะเกษ บุรีรัมย์ สุรินทร์ ร้อยเอ็ด สกลนคร ขอนแก่น นครราชสีมา กาฬสินธุ์ และอุดรธานี ส่วนต่ำสุด ได้แก่ สมุทรสงคราม นนทบุรี สมุทรสาคร ภูเก็ต สมุทรปราการ ปทุมธานี สิงห์บุรี ตราด พังงา และระนอง

ตารางที่ 20 จังหวัดที่มีจำนวนเด็กนักเรียนยากจนและยากจนพิเศษ สูงสุด – ต่ำสุด ปี 2565

ลำดับ	จังหวัด	สูงสุด (คน)	ลำดับ	จังหวัด	ต่ำสุด (คน)
1	อุบลราชธานี	107,285	1	สมุทรสงคราม	439
2	ศรีสะเกษ	89,167	2	นนทบุรี	837
3	บุรีรัมย์	87,337	3	สมุทรสาคร	1,139
4	สุรินทร์	70,453	4	ภูเก็ต	1,287
5	ร้อยเอ็ด	69,211	5	สมุทรปราการ	1,853
6	สกลนคร	67,867	6	ปทุมธานี	2,057
7	ขอนแก่น	67,030	7	สิงห์บุรี	2,105
8	นราธิวาส	65,896	8	ตราด	2,246
9	กาฬสินธุ์	55,666	9	พังงา	2,503
10	อุดรธานี	53,214	10	ระนอง	2,644

นอกจากข้อมูลจำนวนของเด็กยากจนและยากจนพิเศษแล้ว ข้อมูลเชิงลึกจากรายงานฉบับพิเศษ สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ปี 2565 โดย กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (2565) พบว่า รายได้เฉลี่ยครัวเรือนของนักเรียนยากจนพิเศษ มีแนวโน้มลดลง ซึ่งแสดงให้เห็นผลกระทบที่ทับซ้อนเพิ่มมากยิ่งขึ้น กล่าวคือ ครัวเรือนของเด็กยากจนพิเศษมีโอกาสเสี่ยงที่เด็กจะหลุดออกจากระบบการศึกษา ซึ่งมีสาเหตุมาจากผลกระทบทางเศรษฐกิจของครัวเรือน และการที่รายได้เฉลี่ยของครัวเรือนลดลง ซึ่งอาจเป็นผลกระทบมาจากช่วงหลังการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 19 เด็กนักเรียนยากจนพิเศษจึงเป็นกลุ่มที่จะต้องเฝ้าระวังอย่างใกล้ชิด เพื่อไม่ให้เด็กกลุ่มนี้ต้องหลุดออกจากระบบการศึกษา

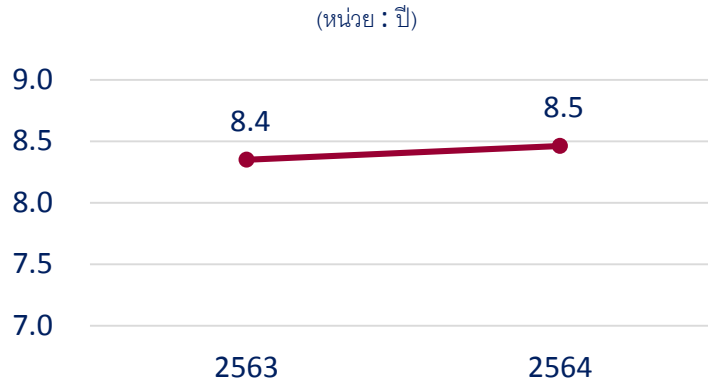

ภาพที่ 3 รายได้เฉลี่ยครัวเรือนของนักเรียนยากจนพิเศษ

ที่มา : ระบบสารสนเทศเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (ISEE)

2.4.4 ปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป

ปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป ในปี 2563 มีค่าเท่ากับ 8.4 ปี เพิ่มขึ้นในปี 2564 เป็น 8.5 ปี แสดงให้เห็นว่าคนไทยได้รับการศึกษาเพิ่มมากขึ้น

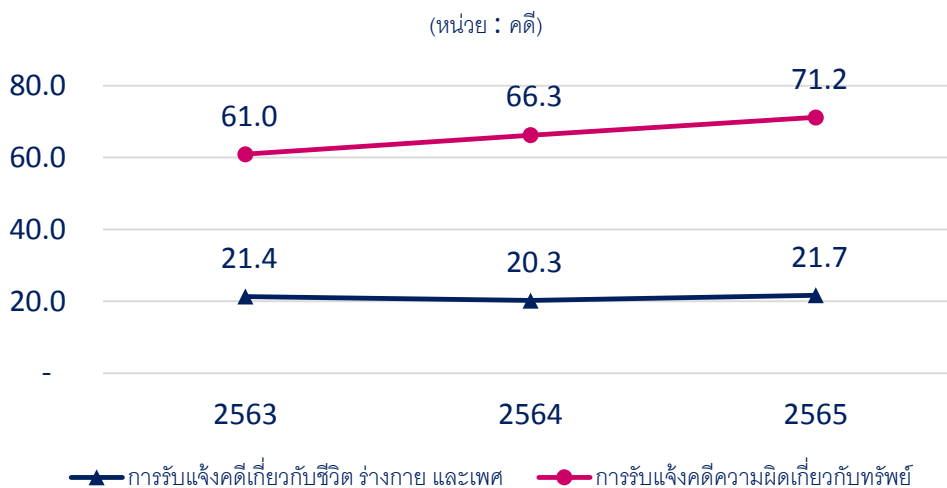
แผนภูมิที่ 26 ปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป

ที่มา : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

2.5 ประเด็นด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

2.5.1 การรับแจ้งคดีอาญาตามฐานความผิด

ข้อมูลการรับแจ้งคดีอาญาตามฐานความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยในปี 2565 พบว่า มีสัดส่วนการรับแจ้ง 71.2 คดี ต่อประชากร 100,000 คน ในขณะที่การรับแจ้งคดีอาญาตามฐานความผิดเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย และเพศ มีสัดส่วนน้อยกว่า โดยมีการรับแจ้งเพียง 21.7 คดี ต่อประชากร 100,000 คน

แผนภูมิที่ 27 การรับแจ้งคดีอาญาตามฐานความผิด ต่อจำนวนประชากร 100,000 คน

ที่มา : สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

จังหวัดที่มีการรับแจ้งคดีอาญาตามฐานความผิดเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย และเพศ สูงสุด ได้แก่ กรุงเทพมหานคร ตรานด พังงา ชลบุรี นครสวรรค์ ตรัง พัทลุง พระนครศรีอยุธยา จันทบุรี และประจวบคีรีขันธ์

ส่วนต่ำสุด ได้แก่ อำนาจเจริญ สกลนคร สุรินทร์ นครพนม หนองบัวลำภู ชัยนาท บึงกาฬ น่าน พะเยา และ เชียงราย

ตารางที่ 21 จังหวัดที่มีการรับแจ้งคดีอาญาตามฐานความผิดเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย และเพศ สูงสุด – ต่ำสุด ปี

2565

ลำดับ	จังหวัด	สูงสุด (คดี)	ลำดับ	จังหวัด	ต่ำสุด (คดี)
1	กรุงเทพมหานคร	43.0	1	อำนาจเจริญ	8.5
2	ตราด	39.1	2	สกลนคร	11.1
3	พังงา	34.8	3	สุรินทร์	11.7
4	ชลบุรี	34.0	4	นครพนม	12.7
5	นครสวรรค์	31.7	5	หนองบัวลำภู	12.8
6	ตรัง	31.7	6	ชัยนาท	13.2
7	พัทลุง	31.6	7	บึงกาฬ	13.5
8	พระนครศรีอยุธยา	30.8	8	น่าน	13.7
9	จันทบุรี	29.7	9	พะเยา	13.9
10	ประจวบคีรีขันธ์	29.1	10	เชียงราย	13.9

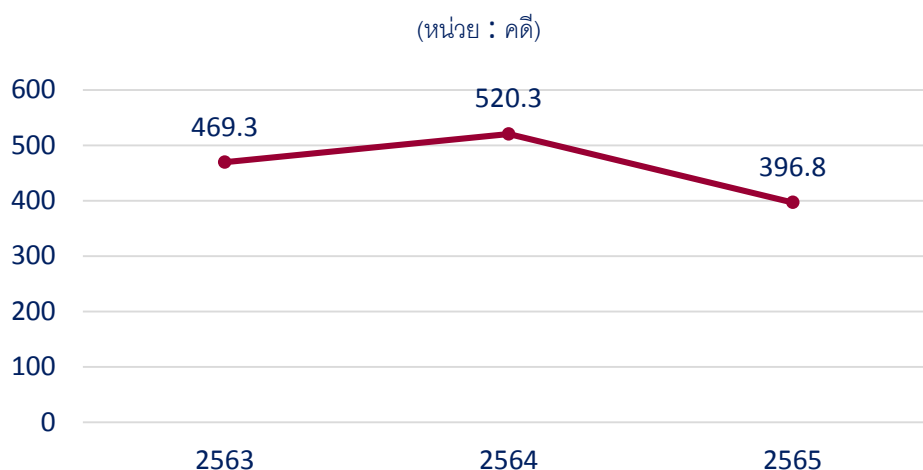
จังหวัดที่มีการรับแจ้งคดีอาญาตามฐานความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ สูงสุด ได้แก่ ภูเก็ต กระบี่ สตูล กรุงเทพมหานคร พังงา สงขลา ยะลา ชลบุรี พัทลุง และลำพูน ส่วนต่ำสุด ได้แก่ สุรินทร์ นครพนม อำนาจเจริญ บุรีรัมย์ ชัยภูมิ น่าน สกลนคร ยโสธร ชัยนาท และแม่ฮ่องสอน

ตารางที่ 22 จังหวัดที่มีการรับแจ้งคดีอาญาตามฐานความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ สูงสุด – ต่ำสุด ปี 2565

ลำดับ	จังหวัด	สูงสุด (คดี)	ลำดับ	จังหวัด	ต่ำสุด (คดี)
1	ภูเก็ต	178.0	1	สุรินทร์	25.0
2	กระบี่	159.4	2	นครพนม	27.5
3	สตูล	144.8	3	อำนาจเจริญ	30.6
4	กรุงเทพมหานคร	143.6	4	บุรีรัมย์	31.1
5	พังงา	135.0	5	ชัยภูมิ	32.8
6	สงขลา	131.8	6	น่าน	36.2
7	ยะลา	119.4	7	สกลนคร	37.1

ลำดับ	จังหวัด	สูงสุด (คดี)	ลำดับ	จังหวัด	ต่ำสุด (คดี)
8	ชลบุรี	116.9	8	ยโสธร	37.1
9	พัทลุง	111.4	9	ชัยนาท	38.6
10	ลำพูน	108.1	10	แม่ฮ่องสอน	39.8

การรับแจ้งคดีอาญาความผิดที่รัฐเป็นผู้เสียหาย ความผิดยาเสพติด พบว่า ในปี 2564 มีผู้ถูกแจ้งความคดีอาญาความผิดที่รัฐเป็นผู้เสียหาย ความผิดยาเสพติด 520.3 คดี ต่อประชากร 100,000 คน โดยในปี 2565 มีผู้ถูกแจ้งความคดีอาญาความผิดที่รัฐเป็นผู้เสียหาย ความผิดยาเสพติด ลดลง คือ 396.8 คดี ต่อประชากร 100,000 คน

แผนภูมิที่ 28 การรับแจ้งคดีอาญาตามฐานความผิด ความผิดยาเสพติด ต่อจำนวนประชากร 100,000 คน
ที่มา : สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

จังหวัดที่มีการรับแจ้งคดีอาญาตามฐานความผิด ความผิดยาเสพติด สูงสุด ได้แก่ ภูเก็ต ระนอง นครนายก มุกดาหาร พังงา ลำพูน ชุมพร กระบี่ แพร่ และสุราษฎร์ธานี ส่วนต่ำสุด ได้แก่ สมุทรสาคร ตาก นครสวรรค์ สมุทรสงคราม กำแพงเพชร สุรินทร์ อุทัยธานี กรุงเทพมหานคร สุโขทัย และแม่ฮ่องสอน

ตารางที่ 23 จังหวัดที่มีการรับแจ้งคดีอาญาตามฐานความผิด ความผิดยาเสพติด สูงสุด - ต่ำสุด ปี 2565

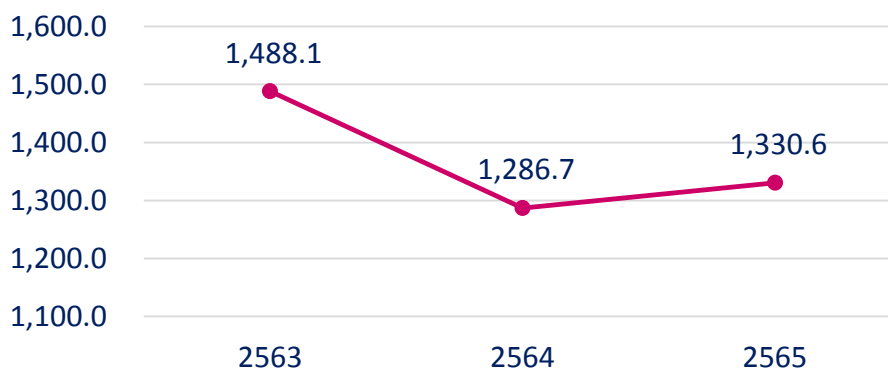
ลำดับ	จังหวัด	สูงสุด (คดี)	ลำดับ	จังหวัด	ต่ำสุด (คดี)
1	ภูเก็ต	1,609.4	1	สมุทรสาคร	159.5
2	ระนอง	1,207.8	2	ตาก	208.4
3	นครนายก	1,186.5	3	นครสวรรค์	216.3
4	มุกดาหาร	1,018.5	4	สมุทรสงคราม	235.3

ลำดับ	จังหวัด	สูงสุด (คดี)	ลำดับ	จังหวัด	ต่ำสุด (คดี)
5	พังงา	994.3	5	กำแพงเพชร	241.0
6	ลำพูน	969.5	6	สุรินทร์	253.6
7	ชุมพร	939.4	7	อุทัยธานี	263.3
8	กระบี่	936.7	8	กรุงเทพมหานคร	299.1
9	แพร่	926.6	9	สุโขทัย	300.8
10	สุราษฎร์ธานี	913.6	10	แม่ฮ่องสอน	302.9

2.5.2 อุบัติเหตุบนท้องถนน

ข้อมูลอุบัติเหตุบนท้องถนน พบว่า สัดส่วนผู้บาดเจ็บต่อประชากร 100,000 คน มีแนวโน้มลดลงในปี 2564 และกลับมาเพิ่มขึ้นในปี 2565 อย่างไรก็ตาม สัดส่วนดังกล่าวยังคงน้อยกว่าปี 2563 การลดลงของสัดส่วนผู้บาดเจ็บจากอุบัติเหตุบนท้องถนน เนื่องมาจากในปี 2564 มีการล็อกดาวน์ในหลายพื้นที่โอกาสในการเกิดอุบัติเหตุจึงลดน้อยลง ในขณะที่ปี 2565 การเกิดอุบัติเหตุและผู้บาดเจ็บกลับมามีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น

(หน่วย : คน)

แผนภูมิที่ 29 สัดส่วนผู้บาดเจ็บจากอุบัติเหตุบนท้องถนน ต่อจำนวนประชากร 100,000 คน

ที่มา : ศูนย์ข้อมูลอุบัติเหตุ เพื่อเสริมสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยทางถนน (Thai RSC)

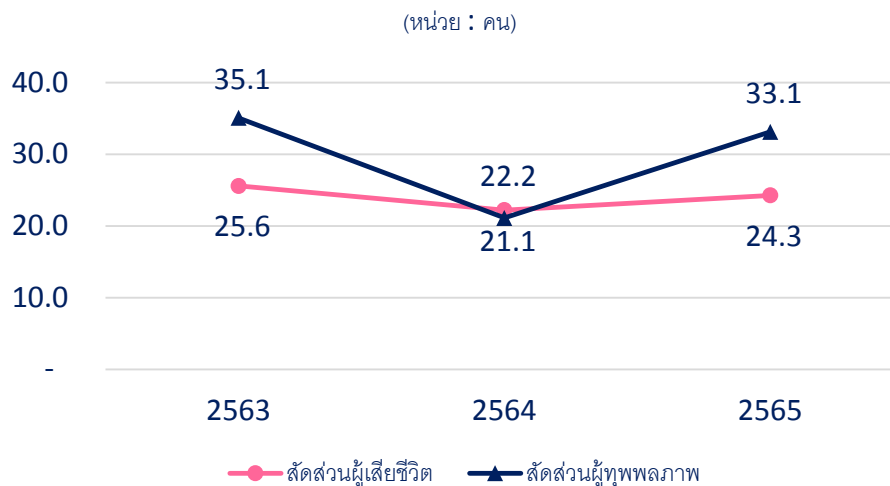
จังหวัดที่มีสัดส่วนผู้บาดเจ็บจากอุบัติเหตุบนท้องถนน สูงสุด ได้แก่ ภูเก็ต ชลบุรี ลำพูน สมุทรปราการ ระยอง สมุทรสาคร กรุงเทพมหานคร ตราด เชียงใหม่ และปทุมธานี ส่วนต่ำสุด ได้แก่ ชัยภูมิ นครพนม ปัตตานี สระแก้ว นราธิวาส สุพรรณบุรี ตาก สงขลา มหาสารคาม และยะลา

ตารางที่ 24 จังหวัดที่มีสัดส่วนผู้บาดเจ็บจากอุบัติเหตุบนท้องถนน สูงสุด – ต่ำสุด ปี 2565

ลำดับ	จังหวัด	สูงสุด (คน)	ลำดับ	จังหวัด	ต่ำสุด (คน)
1	ภูเก็ต	4,112.1	1	ชัยภูมิ	579.0

ลำดับ	จังหวัด	สูงสุด (คน)	ลำดับ	จังหวัด	ต่ำสุด (คน)
2	ชลบุรี	2,936.7	2	นครพนม	588.0
3	ลำพูน	2,696.2	3	ปัตตานี	628.3
4	สมุทรปราการ	2,538.2	4	สระแก้ว	654.7
5	ระยอง	2,533.8	5	นราธิวาส	667.0
6	สมุทรสาคร	2,453.6	6	สุพรรณบุรี	677.4
7	กรุงเทพมหานคร	2,149.5	7	ตาก	727.2
8	ตราด	2,000.4	8	สงขลา	754.0
9	เชียงใหม่	1,993.8	9	มหาสารคาม	877.5
10	ปทุมธานี	1,893.8	10	ยะลา	900.9

เช่นเดียวกับสัดส่วนของผู้เสียชีวิต และทุพพลภาพ จากอุบัติเหตุบนท้องถนน ต่อจำนวนประชากร 100,000 คน พบว่า มีแนวโน้มเดียวกันกับสัดส่วนผู้บาดเจ็บ โดยลดลงในปี 2564 และเพิ่มขึ้นในปี 2565 ในสัดส่วนที่ต่ำกว่าปี 2563

แผนภูมิที่ 30 สัดส่วนผู้บาดเจ็บจากอุบัติเหตุบนท้องถนน ต่อจำนวนประชากร 100,000 คน
ที่มา : ศูนย์ข้อมูลอุบัติเหตุ เพื่อเสริมสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยทางถนน (Thai RSC)

จังหวัดที่มีสัดส่วนผู้เสียชีวิตจากอุบัติเหตุบนท้องถนน สูงสุด ได้แก่ ระยอง สระบุรี พระนครศรีอยุธยา ตราด ชลบุรี สิงห์บุรี เพชรบุรี ลพบุรี ประจวบคีรีขันธ์ และลำพูน ส่วนต่ำสุด ได้แก่ ยะลา ปัตตานี นครพนม นราธิวาส กาฬสินธุ์ ชัยภูมิ สงขลา ขอนแก่น อุบลราชธานี และร้อยเอ็ด

ตารางที่ 25 จังหวัดที่มีสัดส่วนผู้เสียชีวิตจากอุบัติเหตุบนท้องถนน สูงสุด – ต่ำสุด ปี 2565

ลำดับ	จังหวัด	สูงสุด (คน)	ลำดับ	จังหวัด	ต่ำสุด (คน)
1	ระยอง	48.1	1	ยะลา	10.8
2	สระบุรี	43.5	2	ปัตตานี	11.1
3	พระนครศรีอยุธยา	39.9	3	นครพนม	12.6
4	ตราด	37.8	4	นราธิวาส	12.8
5	ชลบุรี	36.9	5	กาฬสินธุ์	13.8
6	สิงห์บุรี	36.0	6	ชัยภูมิ	14.0
7	เพชรบุรี	34.8	7	สงขลา	14.1
8	ลพบุรี	33.6	8	ขอนแก่น	14.6
9	ประจวบคีรีขันธ์	33.3	9	อุบลราชธานี	15.9
10	ลำพูน	33.0	10	ร้อยเอ็ด	16.0

จังหวัดที่มีสัดส่วนผู้ทุพพลภาพจากอุบัติเหตุบนท้องถนน สูงสุด ได้แก่ กรุงเทพมหานคร นครราชสีมา นครศรีธรรมราช สมุทรปราการ เชียงใหม่ สุรินทร์ อุตรธานี ศรีสะเกษ อุบลราชธานี และชัยภูมิ ส่วนต่ำสุด ไม่มีผู้ทุพพลภาพจากอุบัติเหตุบนท้องถนนเลย ได้แก่ อ่างทอง หนองบัวลำภู หนองคาย สุพรรณบุรี สิงห์บุรี สมุทรสงคราม สตูล สกลนคร เลย และยโสธร

ตารางที่ 26 จังหวัดที่มีสัดส่วนผู้ทุพพลภาพจากอุบัติเหตุบนท้องถนน สูงสุด – ต่ำสุด ปี 2565

ลำดับ	จังหวัด	สูงสุด (คน)	ลำดับ	จังหวัด	ต่ำสุด (คน)
1	กรุงเทพมหานคร	824.2	1	ยโสธร	0.0
2	นครราชสีมา	236.7	2	เลย	0.0
3	นครศรีธรรมราช	170.0	3	สกลนคร	0.0
4	สมุทรปราการ	136.0	4	สตูล	0.0
5	เชียงใหม่	125.5	5	สมุทรสงคราม	0.0
6	สุรินทร์	109.8	6	สิงห์บุรี	0.0
7	อุตรธานี	78.2	7	สุพรรณบุรี	0.0
8	ศรีสะเกษ	58.2	8	หนองคาย	0.0
9	อุบลราชธานี	56.1	9	หนองบัวลำภู	0.0
10	ชัยภูมิ	55.9	10	อ่างทอง	0.0

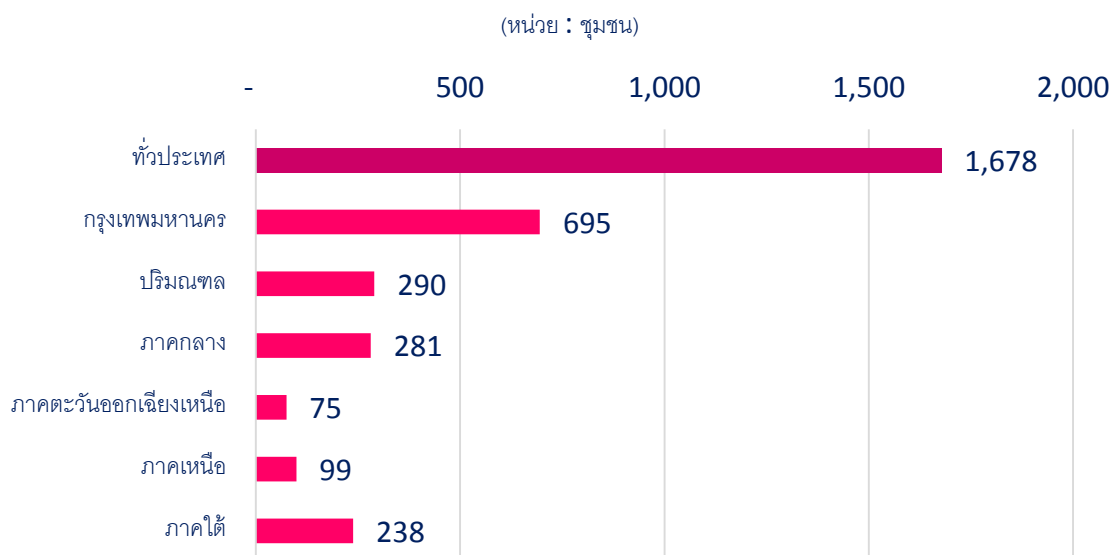
2.6 ประเด็นด้านที่อยู่อาศัย

ข้อมูลชุมชนผู้มีรายได้น้อย มีจำนวนทั้งหมด 1,678 ชุมชน แบ่งออกเป็นกรุงเทพมหานคร 695 ชุมชน ปริมณฑล 290 ชุมชน ภาคกลาง 281 ชุมชน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 75 ชุมชน ภาคเหนือ 99 ชุมชน และภาคใต้ 238 ชุมชน

ตารางที่ 27 ชุมชนผู้มีรายได้น้อย

จำนวน ชุมชน	ชุมชนแออัด		ชุมชนเมือง		ชุมชนชานเมือง		จำนวน บ้าน	จำนวน ครัวเรือน	จำนวน ประชากร
	ชุมชน	ครัวเรือน	ชุมชน	ครัวเรือน	ชุมชน	ครัวเรือน			
1,678							102,139	118,345	473,380
แห่ง	1,561	108,871	34	2,210	83	7,264			

ที่มา : ข้อมูลการสำรวจล่าสุด ปี 2562 กองยุทธศาสตร์และสารสนเทศที่อยู่อาศัย ฝ่ายวิชาการพัฒนาที่อยู่อาศัย การเคหะแห่งชาติ

แผนภูมิที่ 31 จำนวนชุมชนผู้มีรายได้น้อยทั่วประเทศ ปี 2562

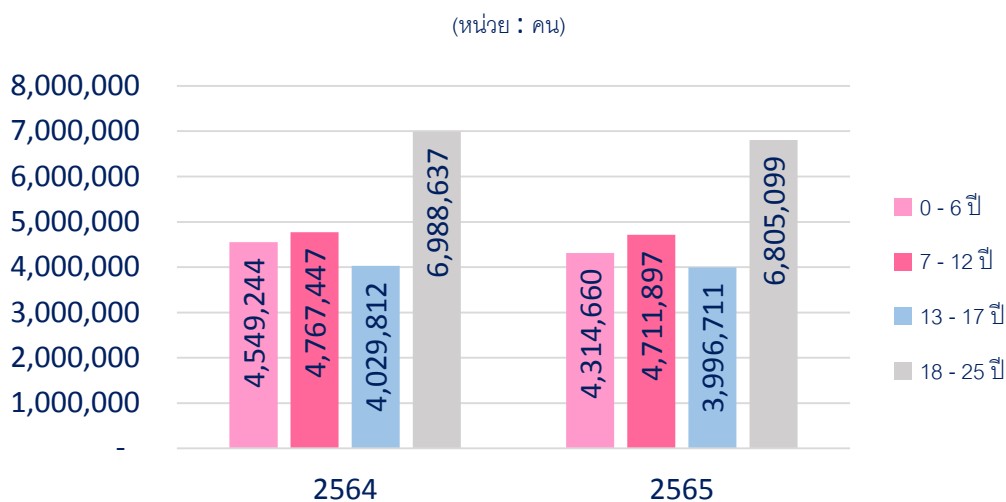
ที่มา : การเคหะแห่งชาติ

3.1 ด้านเด็กและเยาวชน

3.1.1 สถานการณ์ทั่วไปด้านเด็กและเยาวชน

(1) จำนวนเด็กและเยาวชนจำแนกช่วงอายุ

ข้อมูลจำนวนเด็กและเยาวชนจำแนกช่วงอายุ ที่ราชอาณาจักร แสดงให้เห็นว่าในปี 2565 มีเด็กและเยาวชนช่วงอายุ 0 – 6 ปี 4,314,660 คน ช่วงอายุ 7 – 12 ปี 4,711,897 คน ช่วงอายุ 13 – 17 ปี 3,996,711 คน และช่วงอายุ 18 – 25 ปี 6,805,099 คน รวมทั้งสิ้น 19,828,367 คน

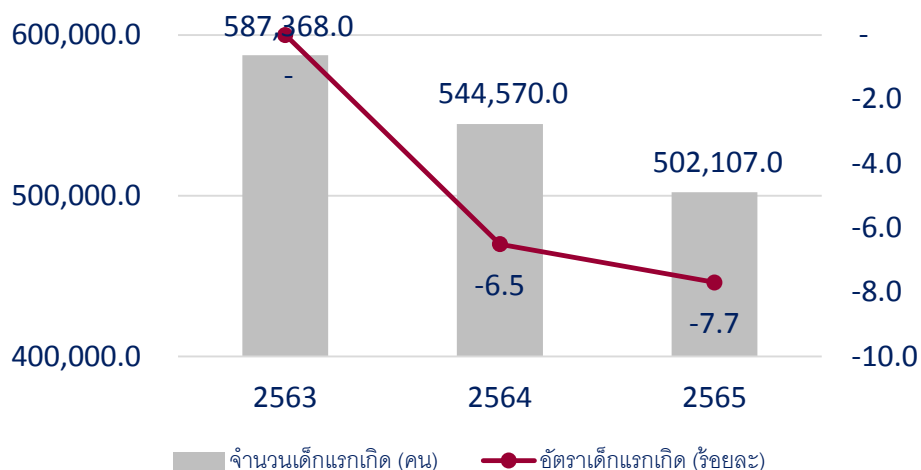

แผนภูมิที่ 32 จำนวนเด็กและเยาวชนจำแนกช่วงอายุ

ที่มา : สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง

(2) จำนวนและอัตราเด็กแรกเกิด

การเกิดน้อยลง เป็นสถานการณ์ทางสังคมที่ประเทศไทยกำลังเผชิญอยู่จำนวนเด็กแรกเกิดของประเทศไทยในแต่ละปี ลดน้อยลงอย่างเห็นได้ชัด โดยในปี 2563 มีเด็กแรกเกิดจำนวน 587,368 คน ลดลงเหลือ 544,570 คน ในปี 2564 และเกิดลดน้อยลงอีก ในปี 2565 คือ 502,107 คน เมื่อเทียบอัตราการเกิดก็มีแนวโน้มลดลงเช่นกัน โดยอัตราเด็กแรกเกิดในปี 2564 ลดลงจากปี 2563 – 6.5 ในขณะที่ปี 2565 ลดลง – 7.7

แผนภูมิที่ 33 จำนวนและอัตรารายแรกเกิด

ที่มา : สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง

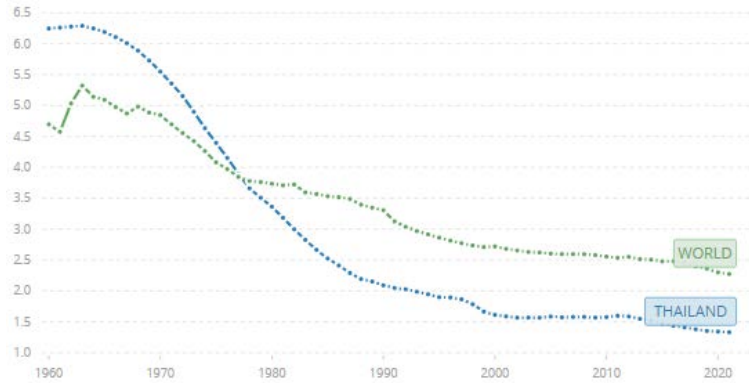
จังหวัดที่มีอัตรารายแรกเกิดลดลงสูงสุด ได้แก่ ภูเก็ต อำนาจเจริญ นครนายก ชุมพร สิงห์บุรี ร้อยเอ็ด ลำปาง มหาสารคาม แพร่ และกรุงเทพมหานคร ส่วนต่ำสุด ได้แก่ ตาก น่าน สมุทรสาคร ลำพูน ปราจีนบุรี ยะลา อุตรดิตถ์ บึงกาฬ ปทุมธานี และนครสวรรค์

ตารางที่ 28 จังหวัดที่มีอัตรารายแรกเกิดลดลงสูงสุด - ต่ำสุด เปรียบเทียบปี 2564 - 2565

ลำดับ	จังหวัด	สูงสุด (ร้อยละ)	ลำดับ	จังหวัด	ต่ำสุด (ร้อยละ)
1	ภูเก็ต	-15.1	1	ตาก	8.3
2	อำนาจเจริญ	-13.5	2	น่าน	-1.2
3	นครนายก	-12.7	3	สมุทรสาคร	-1.3
4	ชุมพร	-12.2	4	ลำพูน	-2.1
5	สิงห์บุรี	-12.2	5	ปราจีนบุรี	-2.3
6	ร้อยเอ็ด	-11.7	6	ยะลา	-2.6
7	ลำปาง	-11.2	7	อุตรดิตถ์	-3.3
8	มหาสารคาม	-10.8	8	บึงกาฬ	-3.8
9	แพร่	-10.8	9	ปทุมธานี	-3.9
10	กรุงเทพมหานคร	-10.7	10	นครสวรรค์	-4.5

เมื่อพิจารณาสถานการณ์จำนวนเด็กแรกเกิดลดลงในประเทศไทย กับอัตรารายรวม (Total fertility rate) พบว่า มีแนวโน้มลดลง แม้ว่าประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก มีความพยายามในการรักษาอัตรารายรวม พันธุ์ระดับทดแทน ให้อยู่ที่ประมาณ 2.1 กล่าวคือ ผู้หญิงวัยเจริญพันธุ์จะมีบุตรเฉลี่ย 2.1 คน เพื่อมาทดแทน

พ่อและแม่ แต่สำหรับประเทศไทยอัตราเจริญพันธุ์รวมกลับลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2534 อัตราเจริญพันธุ์รวมอยู่ที่ 2.0 คน ปี 2544 เหลือ 1.6 คน ปี 2554 เหลือ 1.6 คน ปี 2564 เหลือเพียง 1.3 คน และในปี 2565 เหลือเพียง 1.1 เท่านั้น นั่นหมายความว่า การทดแทนประชากรของประเทศไทยอาจเป็นไปได้ยากมากขึ้น

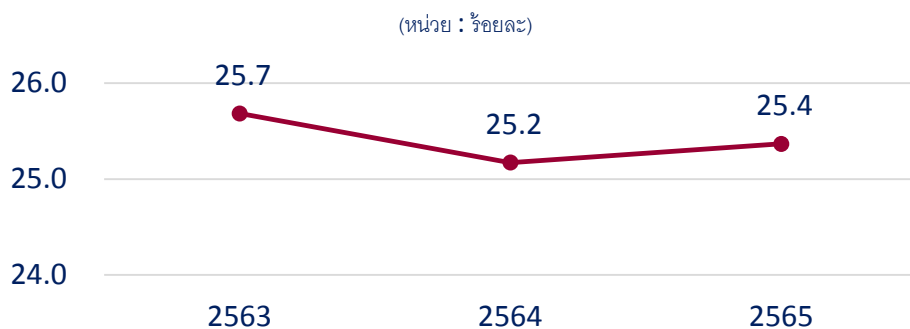

ภาพที่ 4 อัตราเจริญพันธุ์รวม (Total fertility rate)

ที่มา : World Bank (2023)

(3) อัตราส่วนพึ่งพิงวัยเด็ก

อย่างไรก็ตาม การที่เด็กและเยาวชนมีจำนวนลดน้อยลง ไม่ได้หมายความว่าอัตราการพึ่งพิงวัยเด็ก จะมีแนวโน้มลดลงตามไปด้วย เนื่องจากว่าในอนาคต เด็กและเยาวชนถือเป็นกำลังแรงงานของประเทศ หากจำนวนเด็กและเยาวชนของประเทศไทยลดลง ย่อมส่งผลให้ในระยะยาว จำนวนกำลังแรงงานของประเทศลดลงตามไปด้วย วัยแรงงานจึงยังคงต้องแบกรับภาระพึ่งพิงวัยเด็กต่อไปในอนาคต ซึ่งอาจจะมีสัดส่วนลดลงเล็กน้อยเท่านั้น ดังนั้น แม้ว่าจำนวนเด็กและเยาวชนจะลดน้อยลง แต่การส่งเสริมสวัสดิการสำหรับเด็กและเยาวชนจึงยังคงเป็นสิ่งที่จำเป็น และควรพัฒนาให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้นด้วย เพราะถือเป็นนโยบายที่สามารถแก้ไขปัญหาทางประชากรในทางอ้อมได้

แผนภูมิที่ 34 อัตราส่วนพึ่งพิงวัยเด็ก

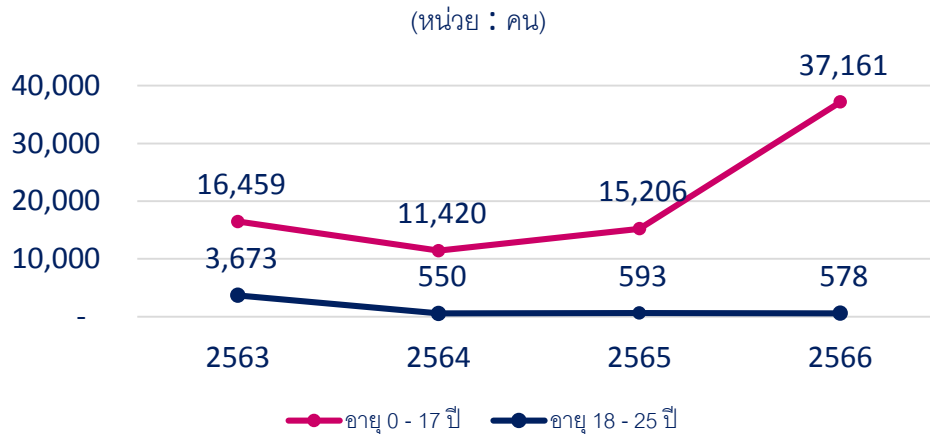
ที่มา : สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง

3.1.2 สถานการณ์เชิงประเด็น

3.1.2.1 เด็กและเยาวชนกลุ่มเปราะบาง

(1) เด็กในบ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัด

สำหรับจำนวนเด็กและเยาวชนในบ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัด พบว่า แนวโน้มของเยาวชนอายุ 18 – 25 ปี ในบ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัด มีแนวโน้มลดลง ในขณะที่เด็กและเยาวชนอายุ 0 – 17 ปี มีสถิติการใช้บริการบ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัดเพิ่มขึ้น

แผนภูมิที่ 35 จำนวนเด็กในบ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัด

ที่มา : กรมกิจการเด็กและเยาวชน

กรมกิจการเด็กและเยาวชน (2566) เผยแพร่ข้อมูลว่าในปี 2566 สาเหตุการเข้ารับบริการสูงสุด 5 อันดับแรก คือ 1) เด็กที่อยู่ในสภาพยากลำบาก 2) เด็กที่ผู้ปกครองไม่สามารถอุปการะเลี้ยงดูได้ 3) กระทำความผิดตาม พรบ. คนเข้าเมือง 4) เด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดหรือมีปัญหาทางพฤติกรรม 5) เด็กที่ผู้ปกครองมีพฤติกรรมไม่เหมาะสม/ประกอบอาชีพไม่เหมาะสม

สำหรับจังหวัดที่มีเด็กอายุ 0 – 17 ปี ในบ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัด สูงสุด ได้แก่ อำนาจเจริญ ศรีสะเกษ เชียงใหม่ เชียงราย ปทุมธานี ชัยภูมิ ระนอง สุราษฎร์ธานี ยะลา และสุโขทัย ส่วนต่ำสุด ได้แก่ นครนายก กระบี่ แม่ฮ่องสอน ชัยนาท ปราจีนบุรี ฉะเชิงเทรา นครปฐม น่าน สมุทรสาคร และบึงกาฬ

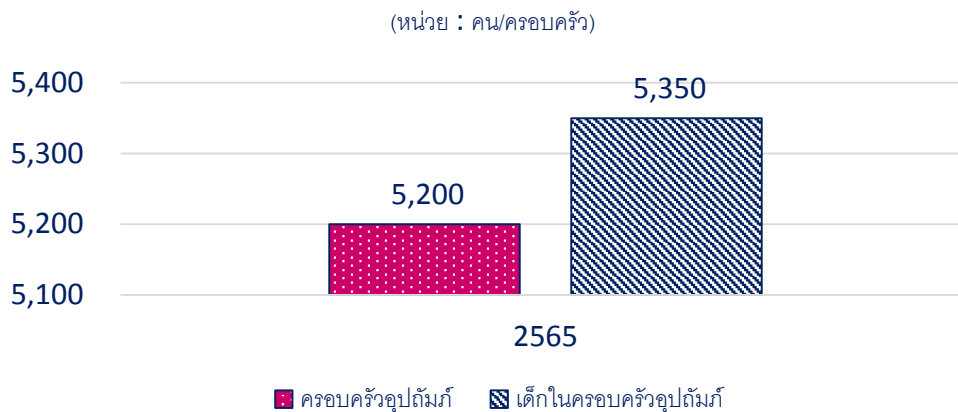
ตารางที่ 29 จังหวัดที่มีเด็กอายุ 0 – 17 ปี ในบ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัด สูงสุด - ต่ำสุด ปี 2566

ลำดับ	จังหวัด	สูงสุด (คน)	ลำดับ	จังหวัด	ต่ำสุด (คน)
1	อำนาจเจริญ	1,495	1	นครนายก	5
2	ศรีสะเกษ	1,103	2	กระบี่	9
3	เชียงใหม่	1,052	3	แม่ฮ่องสอน	9

ลำดับ	จังหวัด	สูงสุด (คน)	ลำดับ	จังหวัด	ต่ำสุด (คน)
4	เชียงราย	973	4	ชัยนาท	22
5	ปทุมธานี	930	5	ปราจีนบุรี	23
6	ชัยภูมิ	792	6	ฉะเชิงเทรา	38
7	ระนอง	775	7	นครปฐม	40
8	สุราษฎร์ธานี	764	8	น่าน	44
9	ยะลา	733	9	สมุทรสาคร	59
10	สุโขทัย	699	10	บึงกาฬ	60

(2) เด็กในครอบครัวอุปถัมภ์

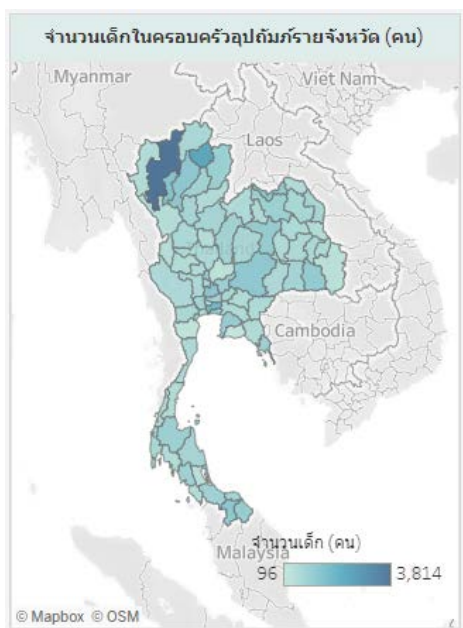
สถานการณ์เด็กในครอบครัวอุปถัมภ์ พบว่า ในปี 2565 มีครอบครัวอุปถัมภ์ทั้งสิ้น 5,200 ครอบครัว และมีเด็กในครอบครัวอุปถัมภ์ จำนวน 5,350 คน จังหวัดที่มีจำนวนเด็กในครอบครัวอุปถัมภ์ สูงสุด 10 อันดับแรก ได้แก่ เชียงใหม่ พะเยา กรุงเทพมหานคร ลำพูน พระนครศรีอยุธยา ลำปาง หนองคาย ปทุมธานี ยะลา และนครราชสีมา

แผนภูมิที่ 36 จำนวนครอบครัว และเด็กในครอบครัวอุปถัมภ์

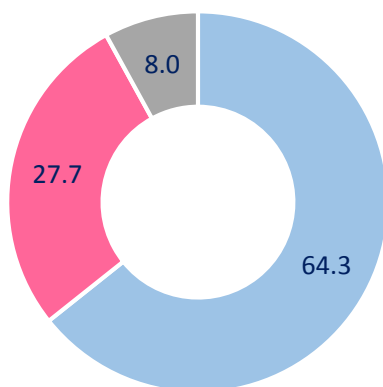
ที่มา : กรมกิจการเด็กและเยาวชน

ตารางที่ 30 จังหวัดที่มีเด็กในครอบครัวอุปถัมภ์สูงสุด ปี 2565

ลำดับ	จังหวัด	จำนวน (คน)
1	เชียงใหม่	354
2	พะเยา	197
3	กรุงเทพมหานคร	163
4	ลำพูน	134
5	พระนครศรีอยุธยา	113
6	ลำปาง	107
7	หนองคาย	105
8	ปทุมธานี	104
9	ยะลา	103
10	นครราชสีมา	101

สาเหตุการอุปการะเด็กเกิดจากปัญหาหลัก 3 ด้าน ได้แก่ เด็กถูกทอดทิ้ง 3,440 คน (ร้อยละ 64.3) เด็กกำพร้า 1,480 คน (ร้อยละ 27.7) และเด็กที่พ่อแม่ไม่สามารถอุปการะเลี้ยงดูได้ 430 คน (ร้อยละ 8.0)

■ เด็กถูกทอดทิ้ง ■ เด็กกำพร้า ■ เด็กที่พ่อแม่ไม่สามารถอุปการะเลี้ยงดูได้

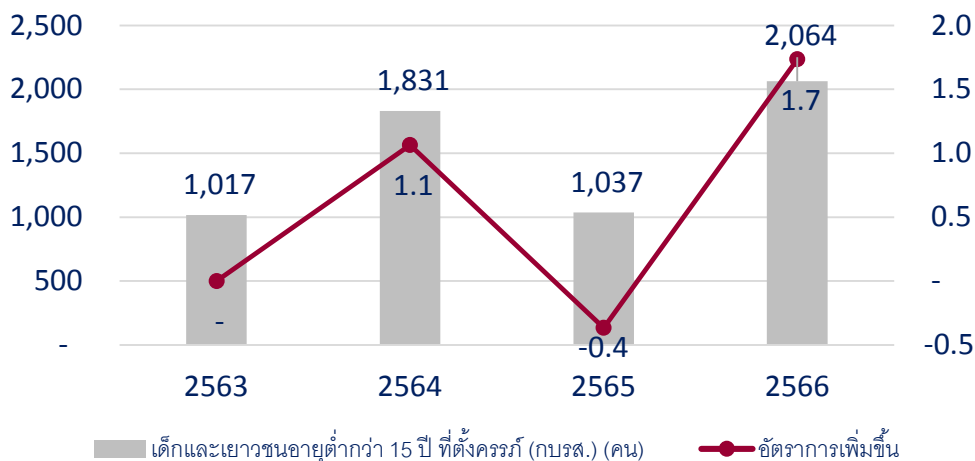
แผนภูมิที่ 37 สัดส่วนสาเหตุการอุปการะเด็ก

ที่มา : กรมกิจการเด็กและเยาวชน

3.1.2.2 แม่วัยรุ่น/แม่วัยรุ่นเลี้ยงเดี่ยว

(1) จำนวนเด็กและเยาวชนอายุต่ำกว่า 15 ปี ที่ตั้งครรภ์ (กบรส.)

ข้อมูลปี 2566 แสดงให้เห็นจำนวนและสัดส่วนการเพิ่มขึ้นของเด็กและเยาวชนอายุต่ำกว่า 15 ปี ที่ตั้งครรภ์ โดยมีจำนวนทั้งสิ้น 2,064 คน เพิ่มขึ้นจากปี 2565 ร้อยละ 1.7

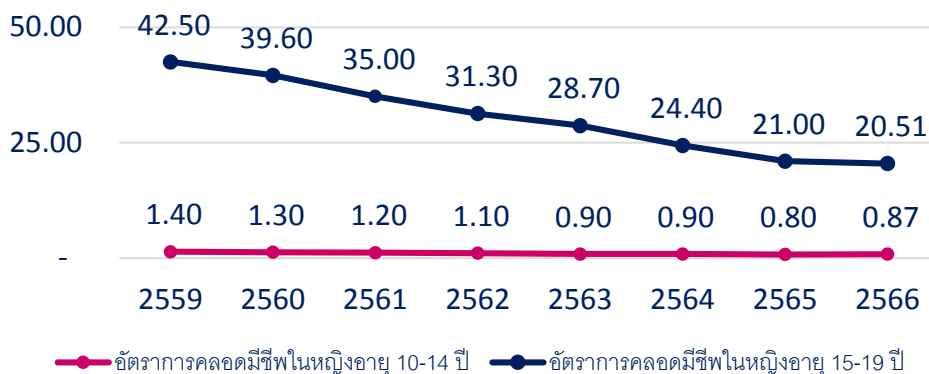
แผนภูมิที่ 38 จำนวนเด็กและเยาวชนอายุต่ำกว่า 15 ปี ที่ตั้งครรภ์ และอัตราการเพิ่มขึ้น

ที่มา : ระบบคลังข้อมูลด้านการแพทย์และสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข

(2) อัตราการคลอดมีชีพในเด็กและเยาวชน

แม้ว่าจำนวนเด็กและเยาวชนที่ตั้งครรภ์ ในปี 2566 จะมีจำนวนสูงขึ้นเมื่อเทียบกับปี 2565 แต่เมื่อพิจารณาอัตราการคลอดมีชีพ จะพบว่าแนวโน้มลดลงเรื่อย ๆ โดยในปี 2566 อัตราการคลอดมีชีพในเด็กช่วงอายุ 10 – 14 ปี ลดลงเหลือเพียง 0.87 และในเยาวชนอายุ 15 – 19 ปี ลดลงเหลือเพียง 20.51 ต่อประชากรในช่วงอายุเดียวกัน 1,000 คน แนวโน้มการเฝ้าระวังอัตราคลอดมีชีพในเด็กและเยาวชนที่ลดลงเป็นผลมาจากการบังคับใช้ พ.ร.บ. การป้องกันและแก้ไขปัญหการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พ.ศ. 2559

(หน่วย : คน)

แผนภูมิที่ 39 อัตราการคลอดมีชีพในเด็กและเยาวชน ต่อประชากรในช่วงอายุ 1,000 คน

ที่มา : สำนักอนามัยการเจริญพันธุ์ กรมอนามัย

จังหวัดที่มีอัตราการคลอดมีชีพสูงสุด ในช่วงอายุ 10 – 14 ปี ได้แก่ ราชบุรี นครปฐม เชียงราย สุพรรณบุรี น่าน ตาก เชียงใหม่ กำแพงเพชร อำนาจเจริญ และอุทัยธานี ส่วนช่วงอายุ 15 – 19 ปี ได้แก่ ตาก นครนายก นครปฐม แม่ฮ่องสอน สระแก้ว อุทัยธานี สมุทรสาคร มุกดาหาร สกลนคร และฉะเชิงเทรา

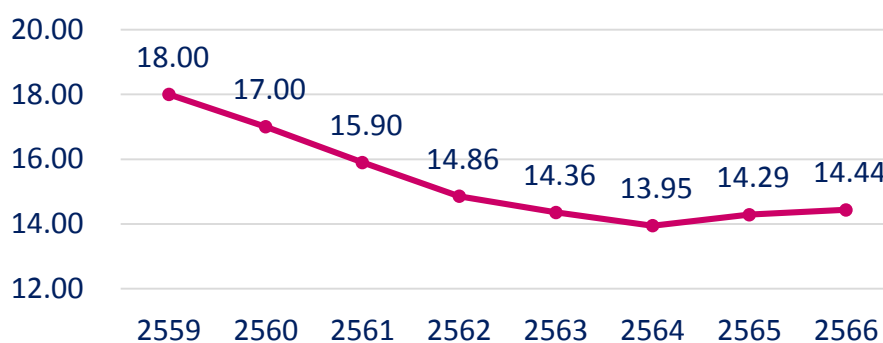
ตารางที่ 31 จังหวัดที่มีอัตราการคลอดมีชีพสูงสุด ปี 2566

ลำดับ	อายุ 10 – 14 ปี		อายุ 15 – 19 ปี	
	จังหวัด	อัตราการคลอดมีชีพ (คน)	จังหวัด	อัตราการคลอดมีชีพ (คน)
1	ราชบุรี	2.8	ตาก	52.3
2	นครปฐม	2.6	นครนายก	34.8
3	เชียงราย	2.4	นครปฐม	33.7
4	สุพรรณบุรี	2.2	แม่ฮ่องสอน	33.1
5	น่าน	2.1	สระแก้ว	31.7
6	ตาก	2.1	อุทัยธานี	30.0
7	เชียงใหม่	2.0	สมุทรสาคร	29.0
8	กำแพงเพชร	1.6	มุกดาหาร	28.0
9	อำนาจเจริญ	1.6	สกลนคร	27.6
10	อุทัยธานี	1.6	ฉะเชิงเทรา	26.7

(3) ร้อยละการตั้งครรภ์ซ้ำในสตรีที่อายุต่ำกว่า 20 ปี

ทั้งนี้ ร้อยละของการตั้งครรภ์ซ้ำในสตรีที่อายุต่ำกว่า 20 ปี มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเล็กน้อย โดยในปี 2564 การตั้งครรภ์ซ้ำในสตรีที่อายุต่ำกว่า 20 ปี ร้อยละ 13.95 เพิ่มขึ้นเป็น 14.29 และในปี 2566 เพิ่มขึ้นเป็น 14.44 ตามลำดับ

(หน่วย : คน)

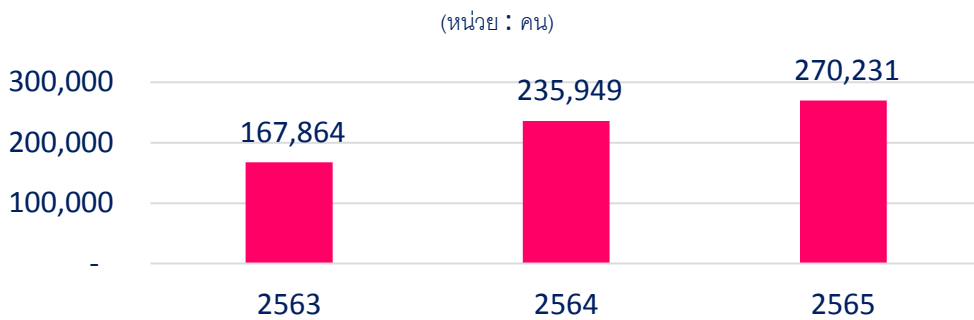

แผนภูมิที่ 40 ร้อยละการตั้งครรภ์ซ้ำในสตรีที่อายุต่ำกว่า 20 ปี

ที่มา : สำนักอนามัยการเจริญพันธุ์ กรมอนามัย

(4) แม่วัยใสและแม่วัยใสเลี้ยงเดี่ยวที่ได้รับสิทธิเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด

ในภาพรวมแม้สถานการณ์แม่วัยใสอาจจะมีทิศทางที่ดีขึ้น จากอัตราคลอดมีชีพที่มีแนวโน้มลดลงเรื่อย ๆ แต่ยังคงต้องให้ความสำคัญต่อการสนับสนุนสวัสดิการเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด โดยเฉพาะกลุ่มแม่วัยใสและแม่วัยใสเลี้ยงเดี่ยว ข้อมูลที่ผ่านมาในปี 2563 – 2565 ชี้ให้เห็นว่าการเข้าถึงสวัสดิการของเด็กและเยาวชนกลุ่มนี้ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยในปี 2565 มีแม่วัยใสและแม่วัยใสเลี้ยงเดี่ยว ได้รับสิทธิเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด จำนวน 270,231 คน

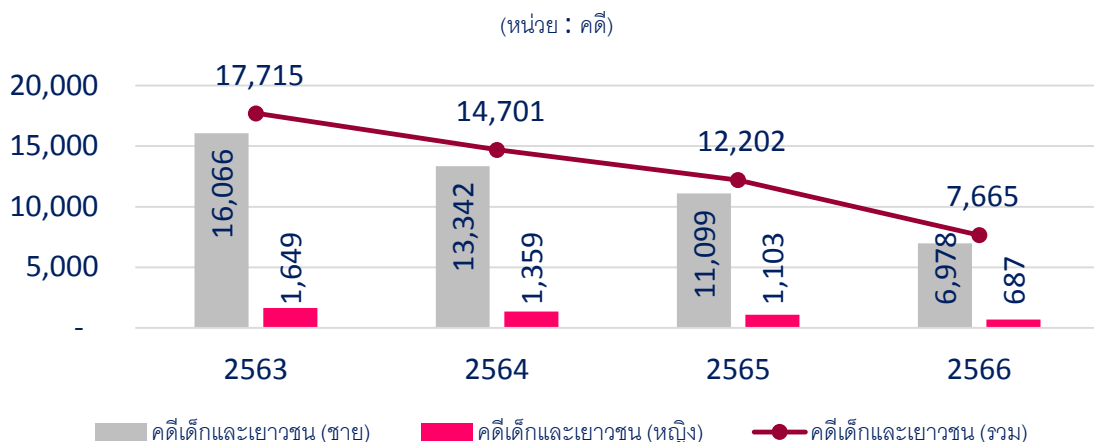
แผนภูมิที่ 41 จำนวนแม่วัยใสและแม่วัยใสเลี้ยงเดี่ยวที่ได้รับสิทธิเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด

ที่มา : กองส่งเสริมการพัฒนาและสวัสดิการเด็ก เยาวชน และครอบครัว กรมกิจการเด็กและเยาวชน

3.1.2.3 พฤติกรรมและความรุนแรงในเด็กและเยาวชน

(1) จำนวนคดีเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีโดยสถานพินิจฯ

จำนวนคดีเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีโดยสถานพินิจฯ มีแนวโน้มลดลงอย่างเห็นได้ชัด โดยในปี 2564 มีจำนวนเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีทั้งสิ้น 14,701 คดี ในปี 2565 ลดลงเหลือเพียง 12,202 คดี และในปี 2566 ข้อมูลในไตรมาสที่ 2 ณ วันที่ 30 มิถุนายน 2566 พบว่า มีจำนวนคดีทั้งสิ้น 7,665 คดี

แผนภูมิที่ 42 จำนวนคดีเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีโดยสถานพินิจฯ

สำหรับฐานความผิดหลักที่มีอันดับสูงสุด 5 อันดับแรก ได้แก่ 1) การผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย มีไว้ในครอบครอง หรือนำผ่านซึ่งยาเสพติดให้โทษและวัตถุออกฤทธิ์ 2) ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน 3) ความผิดเกี่ยวกับการเสพยาเสพติดและการมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดเพื่อเสพ 4) ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย และ 5) พระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ. 2490

ตารางที่ 32 อันดับคดีจำแนกตามฐานความผิดหลักสูงสุด ปี 2565

ลำดับ	ฐานความผิดหลัก	จำนวน (คดี)	ร้อยละ (ต่อฐานความผิดหลักทั้งหมด)
1	การผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย มีไว้ในครอบครอง หรือนำผ่านซึ่งยาเสพติดให้โทษและวัตถุออกฤทธิ์	2,330	19.1
2	ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน	2,086	17.1
3	ความผิดเกี่ยวกับการเสพยาเสพติดและการมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดเพื่อเสพ	2,041	16.7
4	ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย	2,005	16.4
5	พระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ. 2490	1,137	9.3
	อื่น ๆ ความผิดเกี่ยวกับเพศ และความผิดตาม พ.ร.บ.	2,603	21.4

(2) เด็กและเยาวชนที่ศาลมีคำสั่งให้คุมความประพฤติ

สำหรับด้านคดีสอดส่องเด็ก จำแนกตามประเภทคดีคุมความประพฤติเด็กและเยาวชน อายุ 12 – 17 ปี พบว่าในปี 2566 มีจำนวนทั้งสิ้น 594 คดี ได้แก่ ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน 100 คดี ความผิดเกี่ยวกับเพศ 56 คดี ความผิดฐานขับรถประมาท 15 คดี ความผิดฐานบุกรุก 3 คดี ความผิดต่อชีวิตและร่างกาย 109 คดี ประมวลกฎหมายยาเสพติด 97 คดี พ.ร.บ. การพนัน 2 คดี พ.ร.บ. จราจรทางบก 4 คดี พ.ร.บ. ยาเสพติด 91 คดี พ.ร.บ. อาวุธปืน 85 คดี พ.ร.บ. อื่นๆ 15 คดี และอื่นๆ 17 คดี

ตารางที่ 33 คดีเด็กและเยาวชนที่ศาลมีคำสั่งให้คุมความประพฤติ

คดีเด็กและเยาวชนที่ศาลมีคำสั่งให้คุมความประพฤติ	(หน่วย : คดี)
ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน	100

คดีเด็กและเยาวชนที่ศาลมีคำสั่ง ให้คุมความประพฤติ	(หน่วย : คดี)
ความผิดเกี่ยวกับเพศ	56
ความผิดฐานขับรถประมาท	15
ความผิดฐานบุกรุก	3
ความผิดต่อชีวิตและร่างกาย	109
ประมวลกฎหมายยาเสพติด	97
พ.ร.บ. การพนัน	2
พ.ร.บ. จราจรทางบก	4
พ.ร.บ. ยาเสพติด	91
พ.ร.บ. อาวุธปืน	85
พ.ร.บ. อื่นๆ	15
อื่นๆ	17
รวม	594

หมายเหตุ ปี 2566 ใช้ข้อมูล ณ วันที่ 30 กันยายน 2566

ที่มา : กรมคุมประพฤติ

(3) ความรุนแรงต่อเด็กและเยาวชน

สำหรับความรุนแรงต่อเด็กและเยาวชน พบว่า ในปี 2563 – 2565 มีจำนวนการรับแจ้งเหตุความรุนแรงในครอบครัวต่อเด็กและเยาวชน แม้จะเพิ่มขึ้นในสัดส่วนที่ไม่มากนัก แต่ก็มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นทุกปี ในขณะที่ความรุนแรงต่อเด็กและเยาวชนนอกครอบครัว หากเปรียบเทียบปี 2564 จะมีจำนวนน้อยที่สุด อาจเป็นสาเหตุมาจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 19 ทำให้โอกาสในการถูกกระทำ ความรุนแรงนอกครอบครัวลดน้อยลง อย่างไรก็ตาม เมื่อสถานการณ์กลับมาสู่ภาวะปกติ ความรุนแรงนอกครอบครัว ก็กลับมาเพิ่มขึ้น ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกับปี 2563 สำหรับเด็กที่เป็นเหยื่อค้ำมนุษย์ พบว่า ในปี 2565 มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ถึง 100 คน ในขณะที่ปี 2566 ณ วันที่ 31 มีนาคม 2566 มีจำนวน 30 คน

ตารางที่ 34 ความรุนแรงต่อเด็กและเยาวชน

ความรุนแรงในเด็กและเยาวชน (หน่วย : คน)	ปีฐานข้อมูล			
	ปี 2563	ปี 2564	ปี 2565	ปี 2566
เด็กถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว (รวม)	784	872	896	234
เด็กถูกกระทำความรุนแรงนอกครอบครัว (รวม)	485	449	479	223
เด็กที่เป็นเหยื่อค้ำมนุษย์	75	68	100	30

หมายเหตุ ปี 2566 ใช้ข้อมูล ณ วันที่ 31 มีนาคม 2566

ที่มา : ศูนย์ช่วยเหลือสังคม สายด่วน 1300 และ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

(3) ภัยออนไลน์

ข้อมูลการสำรวจสถานการณ์เด็กไทยกับภัยออนไลน์ ปี 2565 โดยมีกลุ่มตัวอย่างเด็กอายุ 9 – 18 ปี จำนวน 31,965 คน พบประเด็นสำคัญ คือ เด็กและเยาวชน ร้อยละ 47 เคยได้รับ Link โฆษณาหรือข้อความโฆษณาให้สมัครสมาชิกเว็บไซต์พนันออนไลน์ หรือถูกชักชวนให้เล่นพนันทางออนไลน์ นอกจากนี้ ยังมี การคุกคามทางเพศออนไลน์ โดยเด็กและเยาวชน ร้อยละ 11 เคยถูกละเมิดหรือคุกคามทางเพศ เช่น การคอมเมนต์เรื่องรูปร่างหน้าตา ขนาดหน้าอกหรืออวัยวะเพศ ถูกขอให้พูดคุยเรื่องเพศ รับ-ส่งภาพหน้าอกหรืออวัยวะเพศ ที่สำคัญคือ เด็กและเยาวชนไม่ได้สมัครใจ รู้สึกไม่ดี โดยมีข้อค้นพบว่า เพศหญิงถูกคุกคามทางเพศมากกว่าชาย 1.6 เท่า และในปัจจุบันเพศชายมีความเสี่ยงถูกคุกคามทางเพศมากขึ้น เด็กและเยาวชน ร้อยละ 26 เคยถูกเพื่อนกลั่นแกล้ง ล้อเลียน รังแก หรือแฉ ทางออนไลน์ เด็กและเยาวชนกว่า 2 ใน 5 คน ที่เป็นเพศทางเลือก ถูกกลั่นแกล้งทางออนไลน์มากที่สุด ทั้งนี้ ในจำนวนเด็กและเยาวชนที่ถูกกลั่นแกล้งทางออนไลน์ กว่าร้อยละ 54 ไม่ได้บอกใคร สำหรับการจัดการปัญหาเบื้องต้นของเด็กและเยาวชนมีหลายวิธี เช่น การบล็อกไม่ให้ติดต่อสื่อสารกับเราได้ ลบข้อความ ภาพ ที่ทำให้อับอาย เสียหาย กังวล รู้สึกไม่ดี หรือรายงานแจ้งปัญหาไปยังเจ้าหน้าที่ ผู้บังคับใช้กฎหมาย เป็นต้น

ภาพที่ 5 การจัดการเบื้องต้นเมื่อถูกกลั่นแกล้งทางออนไลน์

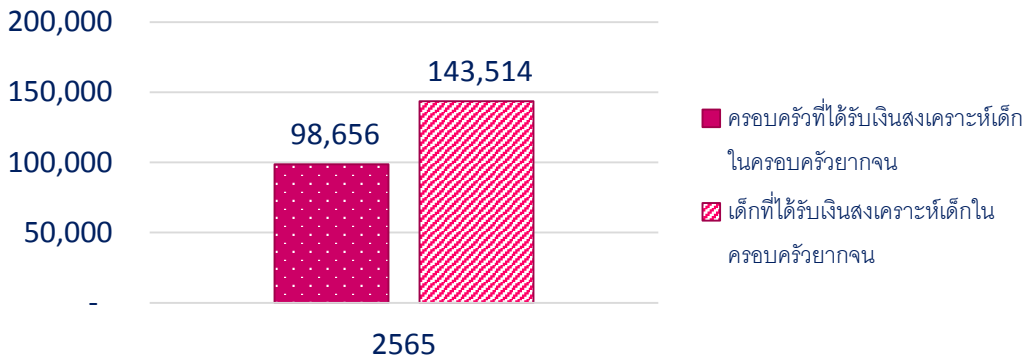
ที่มา : มูลนิธิอินเทอร์เน็ตร่วมพัฒนาไทย (2565)

3.1.3 เครือข่าย/สวัสดิการด้านเด็กและเยาวชน

(1) เงินสงเคราะห์เด็กในครอบครัวยากจน

สำหรับสวัสดิการเงินสงเคราะห์เด็กในครอบครัวยากจน พบว่า ในปี 2565 มีครอบครัวที่ได้รับเงินสงเคราะห์เด็ก 98,656 ครอบครัว ครอบคลุมเด็กและเยาวชนจำนวน 143,514 คน

เงินสงเคราะห์เด็กในครอบครัวยากจน (หน่วย : คน)

แผนภูมิที่ 43 จำนวนครอบครัวและเด็กที่เงินสงเคราะห์เด็กในครอบครัวยากจน

ที่มา : กองส่งเสริมการพัฒนาและสวัสดิการเด็ก เยาวชน และครอบครัว กรมกิจการเด็กและเยาวชน

(2) เงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด

กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (2566) เสนอว่า การกระจายเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดแบบถ้วนหน้า (Universal) อาจจะไม่เพียงพอ เนื่องจากยังมีช่องว่างของความเหลื่อมล้ำ จึงเสนอให้มีการจัดสวัสดิการแบบมุ่งเป้า (Targeting) อย่างมีเงื่อนไข เพื่อให้สวัสดิการสามารถเข้าถึงกลุ่มเด็กที่มีความเปราะบางเป็นพิเศษ เช่น การเพิ่มอัตราเงินอุดหนุนแบบมีเงื่อนไขให้เด็กยากจน การจัดระบบการให้ความรู้และการอบรมแก่พ่อแม่ การส่งเสริมความรู้เพิ่มเติม และกระบวนการติดตามและประเมินผลการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด “เมื่อเด็กยากจนสามารถยืนอยู่บนบันไดขั้นเดียวกับเด็กกลุ่มอื่น ๆ ได้ เด็กทุกคนก็จะพัฒนาสู่บันไดขั้นต่อไปอย่างทัดเทียมกัน”

สำหรับสถานะปัจจุบัน ข้อมูลจากกรมกิจการเด็กและเยาวชน ณ วันที่ 31 มีนาคม 2566 พบว่า มีผู้ลงทะเบียนเข้าร่วมโครงการทั้งหมด 3,085,964 คน และมีผู้ได้รับเงินอุดหนุน 2,310,460 คน ในจำนวนนี้มีแม่เลี้ยงเดี่ยว แม่วัยใส และแม่วัยใสเลี้ยงเดี่ยว ซึ่งเป็นผู้ได้รับเงินอุดหนุนที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นทุกปี

(3) สภาเด็กและเยาวชน

ข้อมูลจำนวนสภาเด็กและเยาวชน พบว่า ในปี 2565 มีจำนวนสภาเด็กและเยาวชนทั้งสิ้น 8,778 แห่ง แบ่งเป็นระดับตำบล/เทศบาล 7,772 แห่ง ระดับอำเภอ 878 แห่ง ระดับเขต 50 แห่ง ระดับจังหวัด/กรุงเทพมหานคร 77 แห่ง และระดับประเทศ 1 แห่ง และมีการขับเคลื่อนกิจกรรมสภาเด็กและเยาวชน จำนวน 4,612 กิจกรรม

ตารางที่ 35 สภาเด็กและเยาวชน ปี 2565

สภาเด็กและเยาวชน (หน่วย : แห่ง/กิจกรรม)	จำนวน
จำนวนสภาเด็กและเยาวชน (รวม)	8,778
- ระดับตำบล/เทศบาล	7,772

สภาเด็กและเยาวชน (หน่วย : แห่ง/กิจกรรม)	จำนวน
- ระดับอำเภอ	878
- ระดับเขต	50
- ระดับจังหวัด/กรุงเทพมหานคร	77
- ระดับประเทศ	1
จำนวนการขับเคลื่อนกิจกรรมสภาเด็กและเยาวชน	4,612*

ที่มา : กรมกิจการเด็กและเยาวชน

หมายเหตุ *ข้อมูล ณ วันที่ 25 กันยายน 2565

การขับเคลื่อนกิจกรรมสภาเด็กและเยาวชน ประจำปีงบประมาณ 2565 ข้อมูล ณ วันที่ 25 กันยายน 2565 มีการดำเนินกิจกรรมทั้งสิ้น 4,612 กิจกรรม ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายเด็กและเยาวชน 254,597 คน โดยกิจกรรมครอบคลุมทั้งการพัฒนาศักยภาพสภาเด็กและเยาวชนสู่ศตวรรษที่ 21 จำนวน 1,227 กิจกรรม รองลงมา คือ ป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด 603 กิจกรรม และป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น 534 กิจกรรม

3.2 ด้านสตรีและสถาบันครอบครัว

3.2.1 สถานการณ์ทั่วไปด้านสตรีและสถาบันครอบครัว

(1) สัดส่วนประชากรเพศหญิงจำแนกช่วงอายุ

ในประเด็นด้านสัดส่วนเฉพาะประชากรเพศหญิง จำแนกตามช่วงอายุ พบว่า ในปี 2563 – 2565 สัดส่วนประชากรเพศหญิงวัยสูงอายุมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยในปี 2563 มีสัดส่วนผู้สูงอายุเพศหญิง ร้อยละ 19.3 เพิ่มขึ้นเป็น 20.0 และในปี 2564 และเพิ่มขึ้นในปี 2565 เป็น 20.8 ในขณะที่วัยเด็กและวัยแรงงาน มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นไม่มากนัก ข้อมูลเชิงประจักษ์แสดงให้เห็นถึงความทับซ้อนของประเด็นด้านเพศและความสูงอายุ ซึ่งสามารถนำไปสู่การบูรณาการในประเด็นเหล่านี้ได้

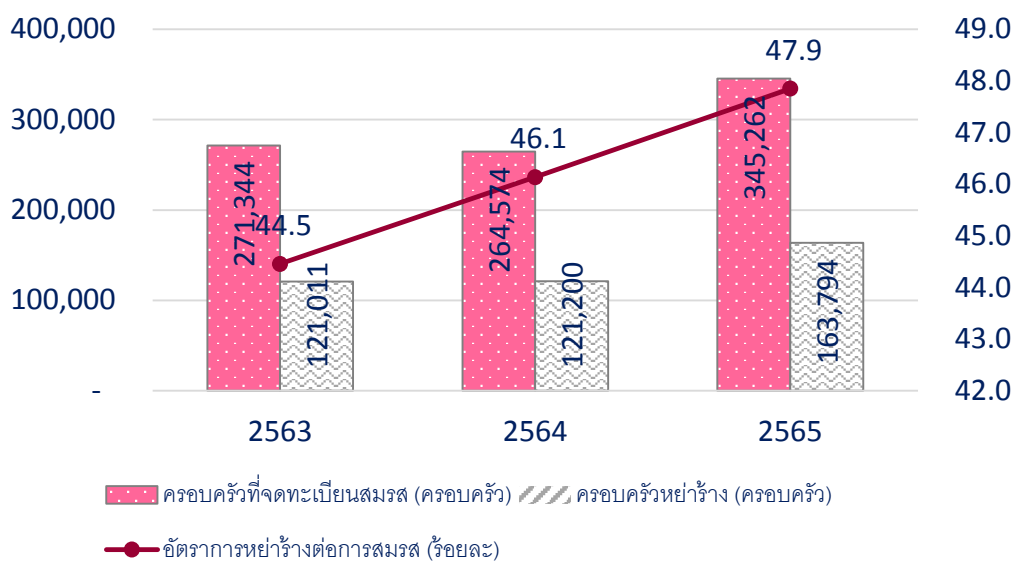
แผนภูมิที่ 44 สัดส่วนประชากรเพศหญิงจำแนกช่วงอายุ

ที่มา : สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง

(2) ครอบครัวยุติการจดทะเบียนสมรส หย่าร้าง และอัตราการหย่าร้าง

เมื่อเปรียบเทียบระหว่างการจดทะเบียนสมรสและการหย่าร้าง ข้อมูลจากสถิติแสดงให้เห็นว่า อัตราการหย่าร้างต่อการสมรส มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น กล่าวคือ เมื่อเปรียบเทียบสัดส่วนแล้ว ครอบครัวยุติการหย่าร้างเพิ่มขึ้น โดยในปี 2565 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 47.9 แปลความหมายได้ว่า ในการจดทะเบียนสมรส 100 คู่ จะมีคู่ที่จดทะเบียนหย่าถึง 47.9 คู่

ข้อมูลจากสื่อไทยรัฐออนไลน์ (2566) ได้มีการสัมภาษณ์ นางสุทิตี เมธีประภา อดีตนายกสมาคมบัณฑิตสตรีทางกฎหมายแห่งประเทศไทย ประธานมูลนิธิผู้ช่วยเหลือเยาวชนสยาม ให้ข้อมูลว่าสำหรับ ครอบครัวยุติการหย่าร้างในประเทศไทย สาเหตุการหย่าร้างมาจาก 4 สาเหตุหลัก ได้แก่ 1) ความรุนแรงในครอบครัว 2) การนอกใจ หรือการมีภรรยาใหม่ 3) ไม่รับผิดชอบ ไม่ดูแลครอบครัว และ 4) ปัญหาสุขภาพจิต

แผนภูมิที่ 45 ครอบครัวยุติการจดทะเบียนสมรส หย่าร้าง และอัตราการหย่าร้าง

ที่มา : สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง

จังหวัดที่มีอัตราการหย่าร้าง สูงสุด ได้แก่ สระบุรี พังงา พระนครศรีอยุธยา ลพบุรี ปทุมธานี สมุทรปราการ กาญจนบุรี เพชรบูรณ์ พิษณุโลก และสิงห์บุรี ส่วนต่ำสุด ได้แก่ นราธิวาส แม่ฮ่องสอน ปัตตานี ยะลา มหาสารคาม นครพนม ตาก ศรีสะเกษ ร้อยเอ็ด และยโสธร

ตารางที่ 36 จังหวัดที่มีอัตราการหย่าร้าง สูงสุด - ต่ำสุด ปี 2565

ลำดับ	จังหวัด	สูงสุด (ร้อยละ)	ลำดับ	จังหวัด	ต่ำสุด (ร้อยละ)
1	สระบุรี	61.6	1	นราธิวาส	28.5
2	พังงา	61.0	2	แม่ฮ่องสอน	30.0
3	พระนครศรีอยุธยา	58.3	3	ปัตตานี	32.2

ลำดับ	จังหวัด	สูงสุด (ร้อยละ)	ลำดับ	จังหวัด	ต่ำสุด (ร้อยละ)
4	ลพบุรี	57.9	4	ยะลา	35.3
5	ปทุมธานี	57.3	5	มหาสารคาม	35.5
6	สมุทรปราการ	55.8	6	นครพนม	36.3
7	กาญจนบุรี	55.5	7	ตาก	36.7
8	เพชรบูรณ์	55.1	8	ศรีสะเกษ	37.5
9	พิษณุโลก	55.0	9	ร้อยเอ็ด	38.7
10	สิงห์บุรี	54.5	10	ยโสธร	39.5

(3) สถานการณ์ครอบครัวเข้มแข็ง

ปัจจุบันประเทศไทย มีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 27.7 ล้านครัวเรือน โดยในปี 2565 กรมกิจการสตรีและครอบครัว ได้สำรวจครอบครัวเข้มแข็ง จำนวน 56,987 ครอบครัว พบว่า มีค่าเฉลี่ยดัชนีความเข้มแข็งในภาพรวมครอบครัวไทยเท่ากับ 85.47 คะแนน ซึ่งลดลงจากปี 2564 ที่มีค่าเฉลี่ย 85.81 คะแนน แต่ถือว่าผ่านเกณฑ์มาตรฐานครอบครัวเข้มแข็ง โดยในปี 2565 มีครอบครัวผ่านเกณฑ์ จำนวน 51,825 ครอบครัว (ร้อยละ 90.94) และครอบครัวที่ไม่ผ่านเกณฑ์ จำนวน 5,162 ครอบครัว (ร้อยละ 9.06) และเมื่อพิจารณาความเข้มแข็งของครอบครัวรายมิติ พบว่า ด้านการหลีกเลี่ยงภาวะเสี่ยง มีค่าความเข้มแข็งของครอบครัวมากที่สุด คือ ร้อยละ 93.26 รองลงมา คือ ด้านทุนทางสังคม ร้อยละ 91.55 ด้านบทบาทหน้าที่ของครอบครัว ร้อยละ 90.96 ด้านการพึ่งพาตนเอง ร้อยละ 83.13 และด้านสัมพันธภาพ ร้อยละ 68.44 ตามลำดับ

จากข้อมูลดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าเมื่อเทียบกับมิติด้านอื่น ๆ มิติด้านสัมพันธภาพคะแนนยังคงอยู่ในระดับต่ำ แต่เป็นเพียงด้านเดียวที่ร้อยละครอบครัวผ่านเกณฑ์เพิ่มขึ้นจากปี 2564 ดังนั้น ควรมีการส่งเสริมให้ครอบครัวสร้างสัมพันธภาพและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการสร้างสุขภาวะที่ดี รวมถึงการสื่อสารเชิงบวก และสร้างทักษะและการเรียนรู้ของครอบครัว เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, 2565)

ตารางที่ 37 ผลสำรวจความเข้มแข็งของครอบครัวไทยระดับประเทศ

ดัชนีชี้วัด	เกณฑ์ดัชนี ความ เข้มแข็ง	ค่าเฉลี่ย ดัชนี เข้มแข็ง	ผ่าน เกณฑ์ (คน)	ร้อยละ	ไม่ผ่าน เกณฑ์ (คน)	ร้อยละ
ภาพรวม	68.40	85.47	51,615	91.99	4,493	8.01
ด้านสัมพันธภาพ	67.00	68.44	41,594	74.13	14,514	25.87
ด้านบทบาทหน้าที่ของ ครอบครัว	74.00	90.96	51,293	91.41	4,815	8.59
ด้านการพึ่งพาตนเอง	63.00	83.13	54,826	97.72	1,282	2.28
ด้านทุนทางสังคม	65.00	91.55	53,481	95.32	2,627	4.68
ด้านหลีกเลี่ยงภาวะเสี่ยง	73.00	93.26	49,750	88.67	6,358	11.33

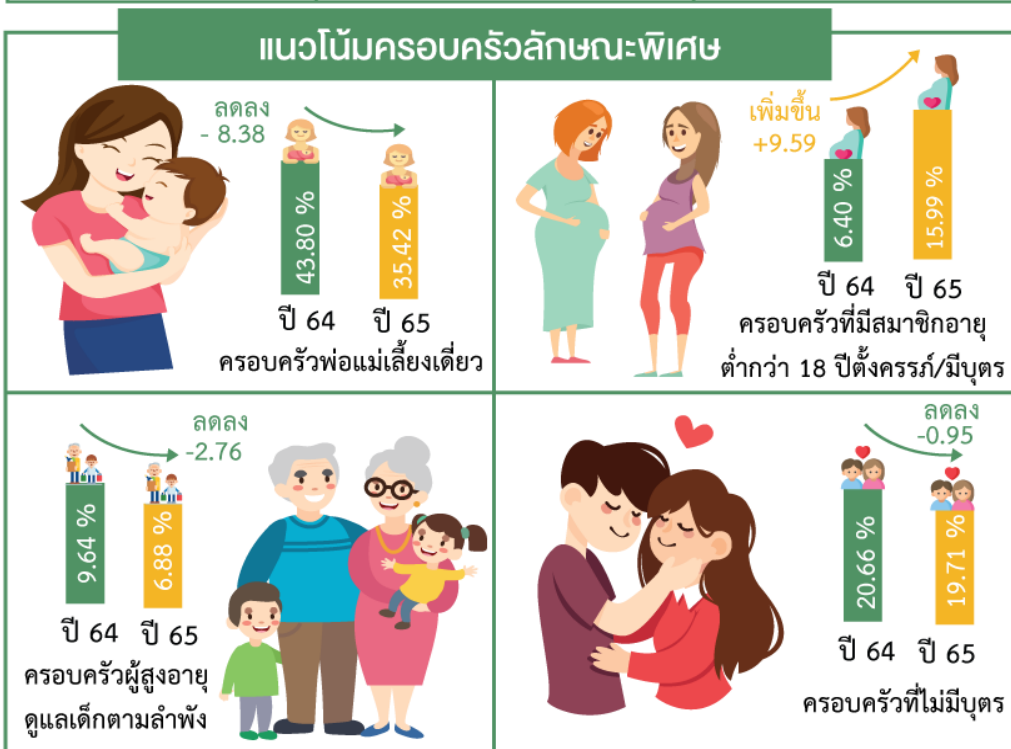
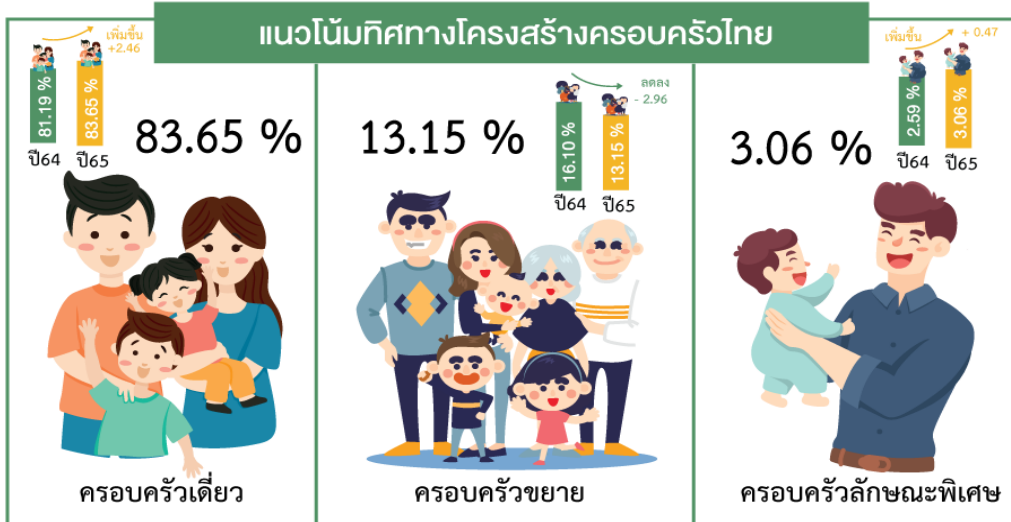
ที่มา : กองส่งเสริมสถาบันครอบครัว กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว

ตารางที่ 38 เปรียบเทียบสถานการณ์ความเข้มแข็งของครอบครัวไทย ปี 2563 - 2565

ดัชนีชี้วัด	ร้อยละครอบครัวที่ผ่านเกณฑ์			แนวโน้มระหว่าง ปี 2564 - 2565
	ปี 2563	ปี 2564	ปี 2565	
ร้อยละครอบครัวเข้มแข็ง	91.89	91.99	90.94	↓
ด้านสัมพันธภาพ	72.11	74.13	74.50	↑
ด้านบทบาทหน้าที่ของ ครอบครัว	91.08	91.41	90.59	↓
ด้านการพึ่งพาตนเอง	97.67	97.72	97.53	↓
ด้านทุนทางสังคม	94.97	95.32	94.49	↓
ด้านหลีกเลี่ยงภาวะเสี่ยง	89.48	88.67	87.84	↓

ที่มา : กองส่งเสริมสถาบันครอบครัว กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว

สถานการณ์โครงสร้างครอบครัวในประเทศไทย ปี 2565 สัดส่วนครอบครัวเดี่ยว และครอบครัวลักษณะพิเศษมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากปี 2564 ในขณะที่ครอบครัวขยายมีแนวโน้มลดลง ซึ่งในด้านครอบครัวลักษณะพิเศษ ครอบครัวที่มีสมาชิกอายุต่ำกว่า 18 ปีตั้งครรถ์ เพิ่มขึ้นจากปี 2564 สูงถึงร้อยละ 9.59

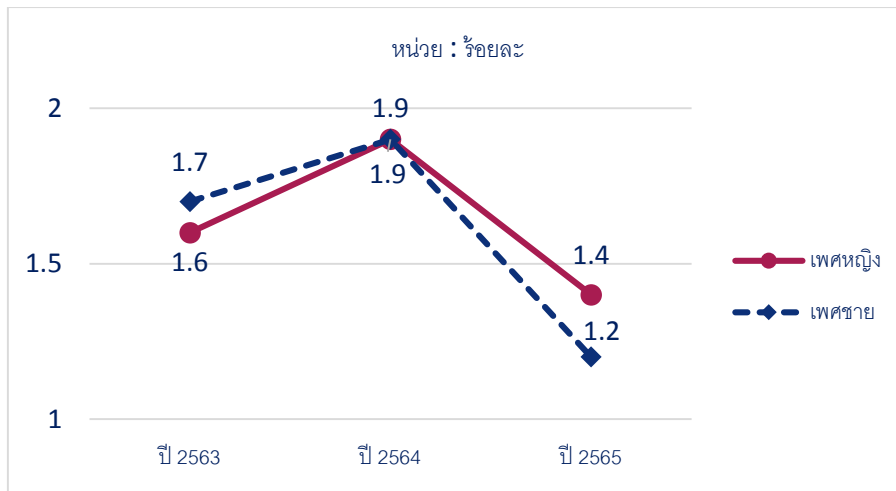
ภาพที่ 6 สถานการณ์โครงสร้างครอบครัวไทย
ที่มา : กองส่งเสริมสถาบันครอบครัว กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว

3.2.2 สถานการณ์เชิงประเด็น

3.2.2.1 สตรีกลุ่มเปราะบาง

(1) อัตราการว่างงานในสตรี

สำหรับอัตราการว่างงานในสตรี เปรียบเทียบกับกำลังแรงงานจำแนกตามเพศ พบว่า ในปี 2564 - 2565 อัตราการว่างงานในเพศหญิง ลดลงต่ำกว่าอัตราการว่างงานในเพศชาย ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมในกำลังแรงงานของสตรีเพิ่มมากขึ้นในปัจจุบัน

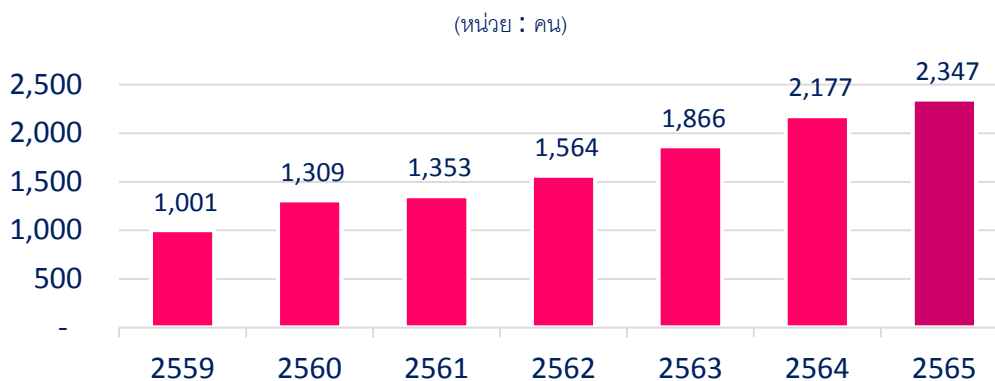

แผนภูมิที่ 46 อัตราการว่างงานในสตรี

ที่มา : การสำรวจภาวะการทำงานของประชากร สำนักงานสถิติแห่งชาติ

3.2.2.2 ความรุนแรงในสตรีและครอบครัว

การสำรวจสถิติความรุนแรงในครอบครัว พบว่า แนวโน้มความรุนแรงในครอบครัวตลอด 7 ปีของประเทศไทย มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยในปี 2565 มีผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัวสูงถึง 2,347 คน

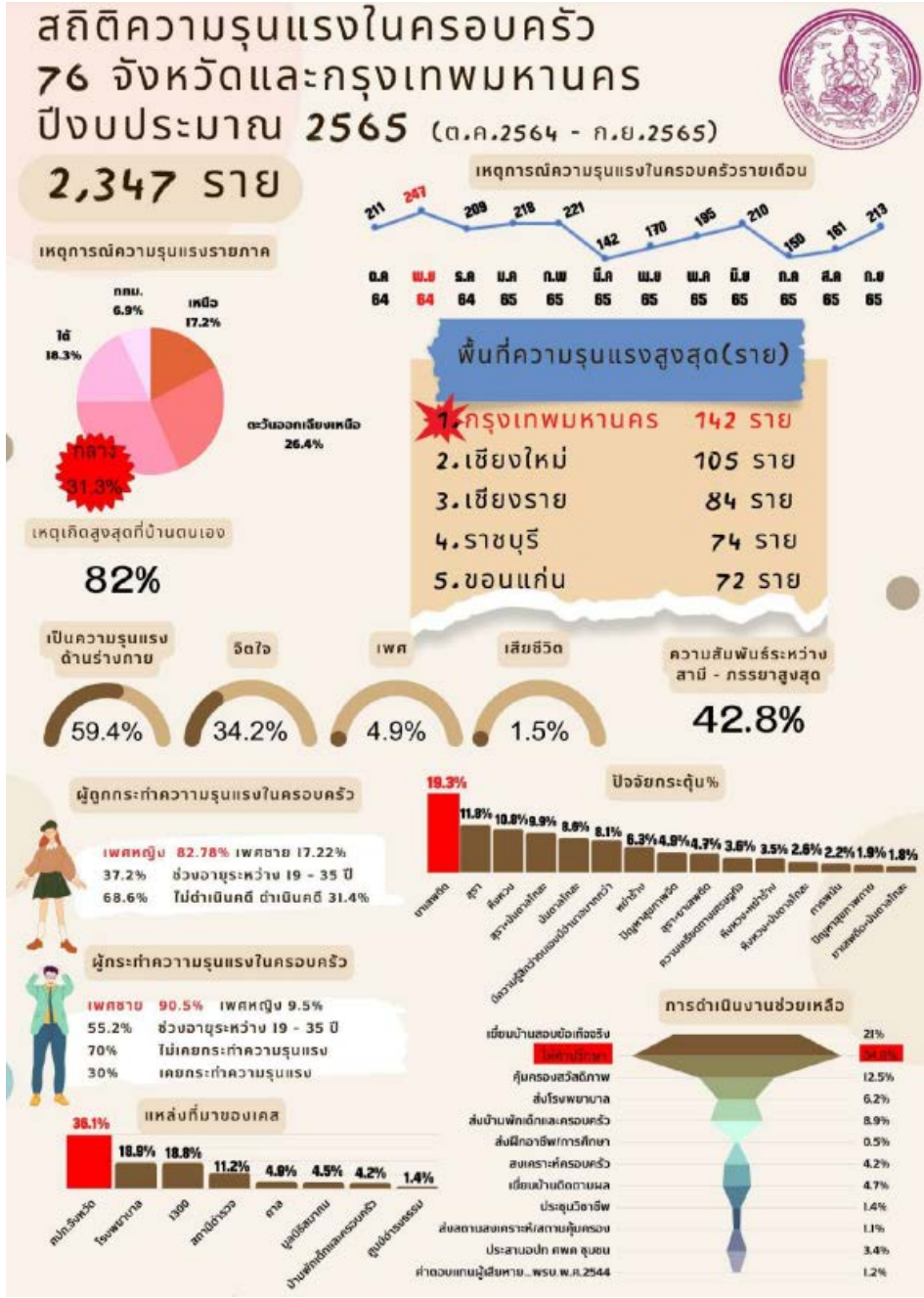

แผนภูมิที่ 47 ความรุนแรงในครอบครัว ในรอบ 7 ปี

ที่มา : กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว

ข้อมูลในปี 2565 ชี้ให้เห็นว่าสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัวที่เพิ่มขึ้นนั้น เกิดขึ้นมากที่สุดในกรุงเทพมหานคร เชียงใหม่ เชียงราย ราชบุรี และขอนแก่น โดยเป็นความรุนแรงด้านร่างกายมากที่สุด ร้อยละ 59.4 รองลงมาคือ ด้านจิตใจ ร้อยละ 34.2 ด้านเพศ ร้อยละ 4.9 และเสียชีวิต ร้อยละ 1.5 ซึ่งความรุนแรงในครอบครัวกว่าร้อยละ 42.8 เป็นความรุนแรงในความสัมพันธ์ระหว่างสามีและภรรยา

โดยส่วนใหญ่ผู้หญิงจะเป็นผู้ถูกกระทำความรุนแรง กว่าร้อยละ 82.78 ในขณะที่ผู้ชาย ร้อยละ 90.50 เป็นผู้กระทำความรุนแรง ทั้งนี้ ปัจจัยกระตุ้นให้เกิดการกระทำความรุนแรงในครอบครัว ได้แก่ ยาเสพติด ร้อยละ 19.3 สุรา ร้อยละ 11.8 และความหึงหวง ร้อยละ 10.8

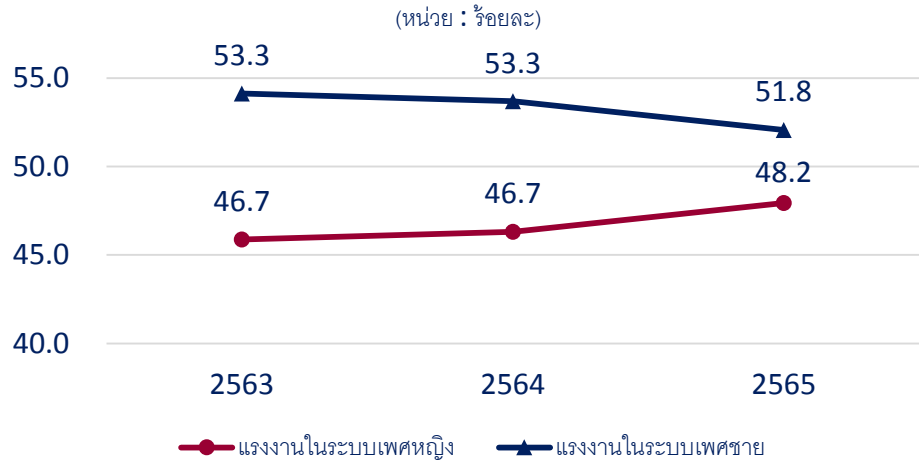

ภาพที่ 7 ความรุนแรงในครอบครัว ปีงบประมาณ 2565
ที่มา : กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว (2566)

3.2.2.3 ความเสมอภาคระหว่างเพศ

(1) อัตราแรงงานในระบบหญิงต่อชาย

ในประเด็นด้านความเสมอภาคระหว่างเพศ พบว่า อัตราแรงงานในระบบหญิงต่อชาย ในปี 2565 มีสัดส่วนของแรงงานในระบบเพศหญิง เพิ่มมากขึ้น ร้อยละ 48.2 ซึ่งอาจถือได้ว่าเป็นแนวโน้มที่ดีขึ้น

แผนภูมิที่ 48 อัตราแรงงานในระบบหญิงต่อชาย

ที่มา : การสำรวจแรงงานนอกระบบ สำนักงานสถิติแห่งชาติ

(2) สัดส่วนของสตรีที่เป็นสมาชิกของกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี

จากข้อมูลพบว่า จำนวนสมาชิกของกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ประเภทบุคคล มีจำนวน 16,029,224 คน และองค์กร 76,283 แห่ง

ตารางที่ 39 สมาชิกของกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ปี 2566

สมาชิกของกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี (หน่วย : คน/แห่ง)	บุคคล	องค์กร
สมาชิกของกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี	16,029,224	76,283

(3) สตรีกับอำนาจในการตัดสินใจ

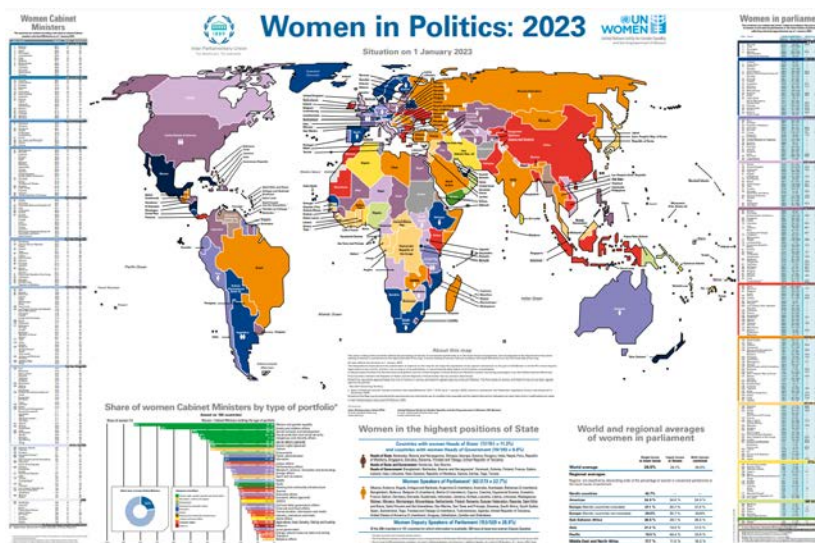
ในประเด็นด้านสตรีกับอำนาจในการตัดสินใจ ข้อมูลจากสถานการณ์สตรีไทย ปี 2566 โดยกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว (2566) ชี้ให้เห็นว่าผู้หญิงที่ดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีจำนวน 73 คน (ร้อยละ 15.40) และดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา 26 คน (ร้อยละ 10.40) ในขณะที่ระดับท้องถิ่น มีผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหญิง จำนวน 691 คน (ร้อยละ 9.15) จากจำนวนทั้งสิ้น 7,548 คน

ภาพที่ 8 สตรีกับอำนาจในการตัดสินใจ

ที่มา : สถานการณ์สตรีไทย ปี 2566 โดย กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว (2566)

อย่างไรก็ตาม ข้อมูลแสดงให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมหรืออำนาจในการตัดสินใจของสตรีในสัดส่วนที่ไม่มากนัก โดยข้อมูลจาก UN Women (2023) จัดอันดับสัดส่วนผู้หญิงในรัฐสภา ของประเทศไทยอยู่อันดับที่ 136 จาก 186 อันดับ นอกจากนี้ คณะรัฐมนตรีที่เป็นเพศหญิง ก็มีสัดส่วนค่อนข้างน้อยเช่นกัน (อันดับที่ 175) ดังนั้น ในประเด็นการให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมและอำนาจในการตัดสินใจของสตรีในทางการเมือง ในประเด็นการเพิ่มสัดส่วนผู้หญิงในรัฐสภาและคณะรัฐมนตรี ก็อาจจะมีความสำคัญเช่นกัน

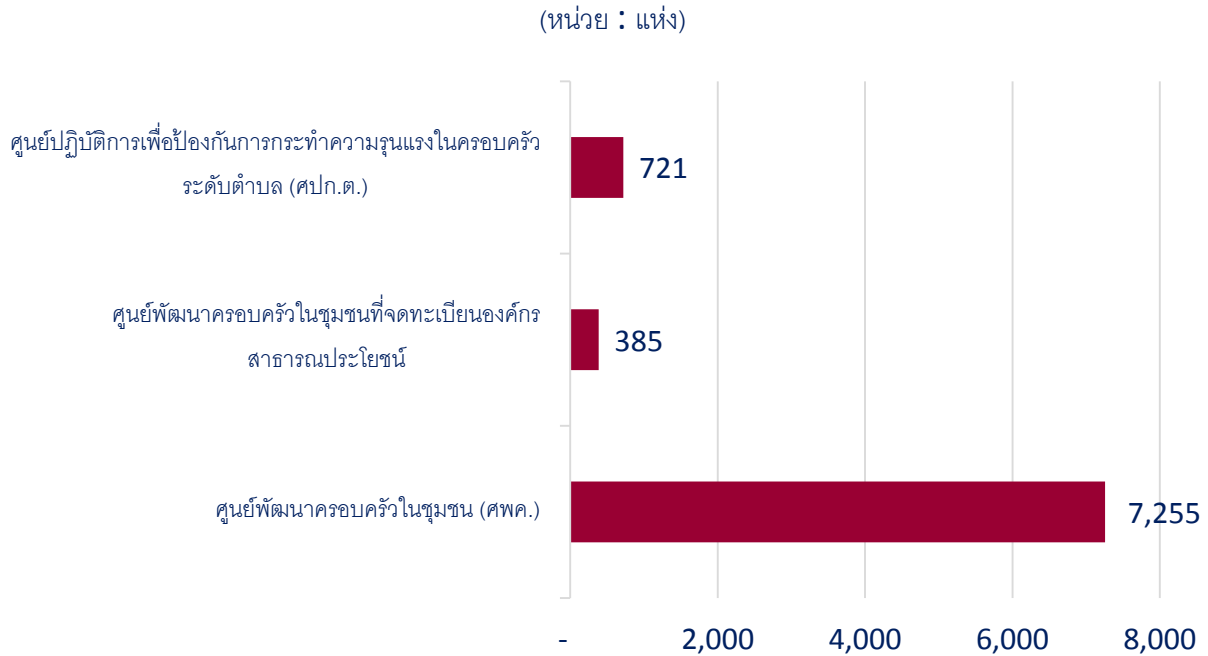

ภาพที่ 9 Women in Politics 2023

ที่มา : UN Women (2023)

3.2.3 เครือข่าย/สวัสดิการด้านสตรีและสถาบันครอบครัว

สำหรับเครือข่าย/สวัสดิการด้านสตรีและสถาบันครอบครัว พบว่า มีศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันการกระทำ ความรุนแรงในครอบครัวระดับตำบล (ศปก.ต.) 721 แห่ง ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนที่จดทะเบียนองค์กรสาธารณประโยชน์ 385 แห่ง และ ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ศพค.) ทั้งสิ้น 7,255 แห่ง

แผนภูมิที่ 49 เครือข่ายด้านสตรีและสถาบันครอบครัว

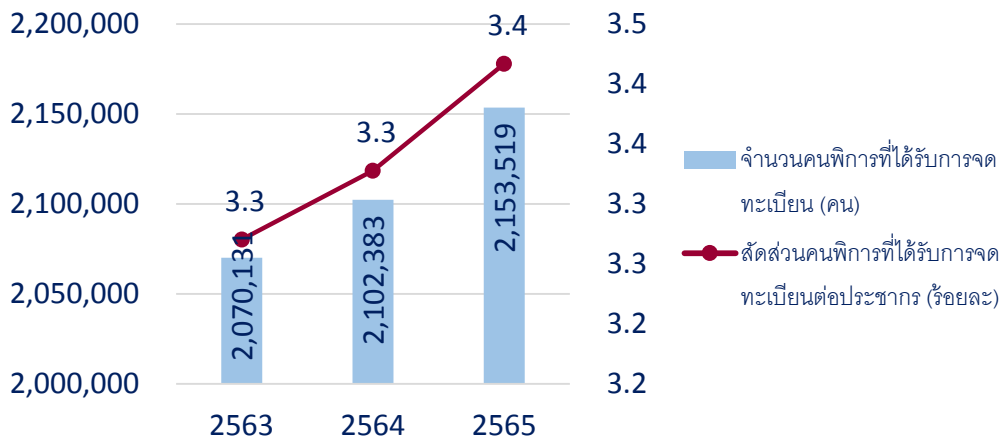
ที่มา : กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว

3.3 ด้านคนพิการ

3.3.1 สถานการณ์ทั่วไปด้านคนพิการ

(1) สัดส่วนคนพิการต่อประชากร

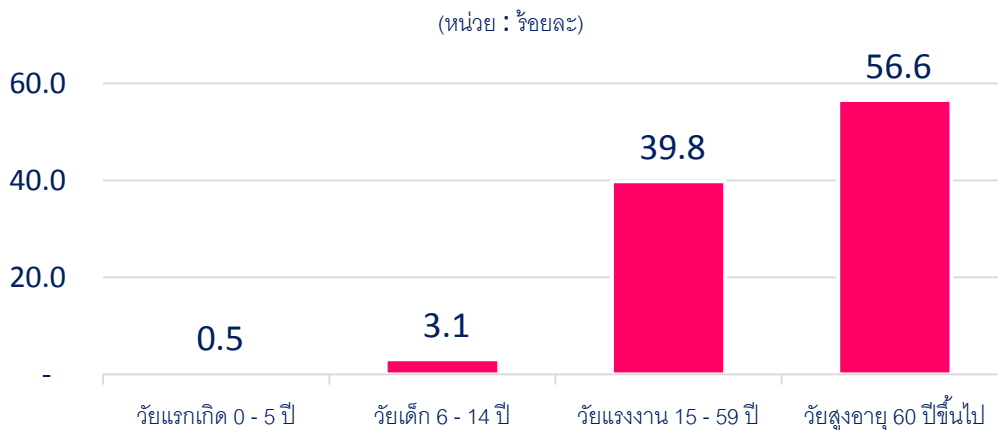
ในปี 2563 – 2565 พบว่า มีคนพิการได้รับการจดทะเบียนเพิ่มขึ้น โดยในปี 2565 มีคนพิการได้รับการจดทะเบียน ทั้งสิ้น 2,153,519 คน เปรียบเทียบสัดส่วนคนพิการที่ได้รับการจดทะเบียนต่อประชากร คือ ร้อยละ 3.4 เพิ่มขึ้นจากปี 2563 และปี 2564 เล็กน้อย

แผนภูมิที่ 50 จำนวนและสัดส่วนคนพิการที่ได้รับการจดทะเบียน

ที่มา : กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ

(2) สัดส่วนคนพิการจำแนกช่วงอายุ

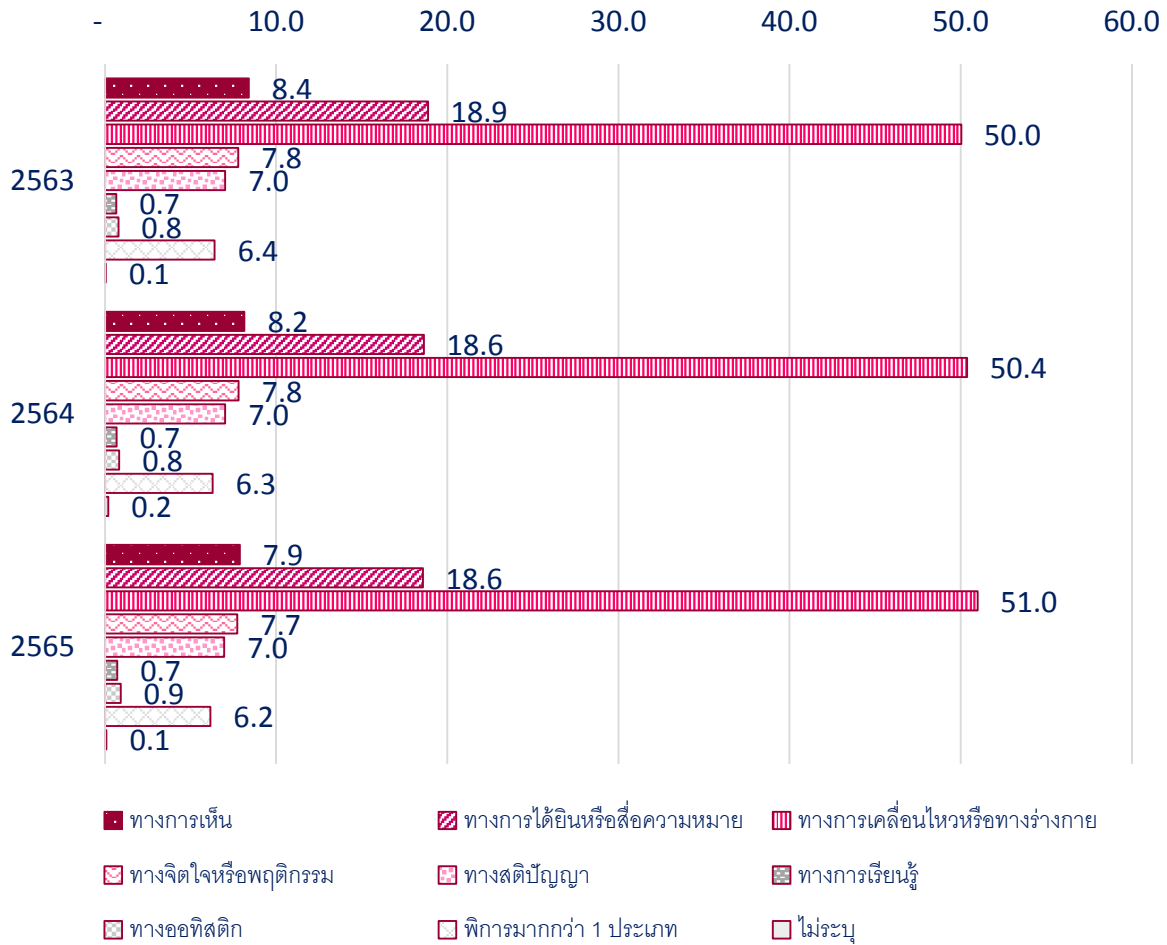
แผนภูมิที่ 51 สัดส่วนคนพิการจำแนกตามช่วงอายุ

ที่มา : กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ

(3) จำนวนคนพิการจำแนกตามประเภทความพิการ

เมื่อพิจารณาสัดส่วนคนพิการจำแนกตามประเภทความพิการ พบว่า ในปี 2565 ส่วนใหญ่เป็นคนพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกาย ร้อยละ 51.0 รองลงมาคือ ทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย ร้อยละ 18.6 ทางการเห็น ร้อยละ 7.9 ทางจิตใจหรือพฤติกรรม ร้อยละ 7.7 และทางสติปัญญา ร้อยละ 7.0

(หน่วย : ร้อยละ)

แผนภูมิที่ 52 สัดส่วนคนพิการจำแนกตามประเภทความพิการ

ที่มา : กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ

3.3.2 สถานการณ์เชิงประเด็น

3.3.2.1 การศึกษาของคนพิการ

(1) ร้อยละของคนพิการที่ได้รับการศึกษา

ข้อมูลปี 2565 พบว่า มีคนพิการที่ได้รับการศึกษา ร้อยละ 78.1 และคนพิการที่ไม่ได้รับการศึกษา ร้อยละ 1.0

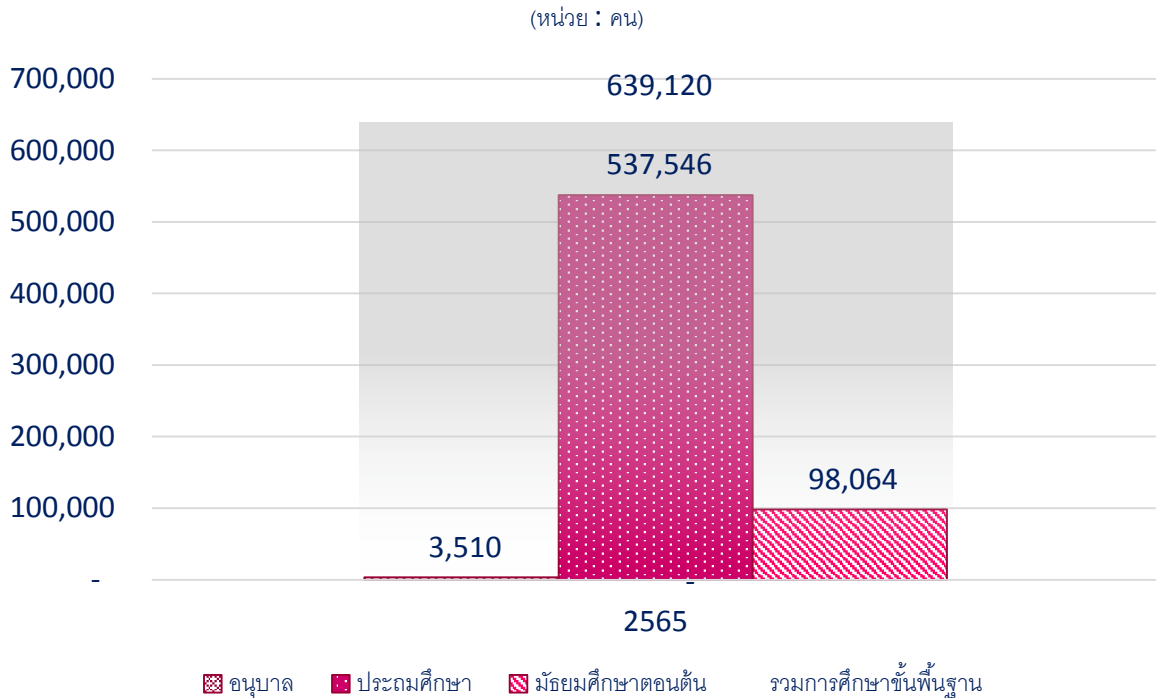
ตารางที่ 40 คนพิการที่ได้รับการศึกษา ปี 2565

คนพิการที่ได้รับการศึกษา (หน่วย : คน)	จำนวน
คนพิการที่ได้รับการศึกษา	1,682,498 (ร้อยละ 78.1)
คนพิการที่ไม่ได้รับการศึกษา (รวมถึงเกณฑ์แต่ไม่ได้เรียน)	20,488 (ร้อยละ 1.0)
อื่น ๆ เช่น อายุไม่ถึงเกณฑ์ ไม่ระบุ ไม่มีข้อมูล	450,533 (ร้อยละ 20.9)

ที่มา : กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ

(2) จำนวนนักเรียนพิการที่เข้าเรียนในโรงเรียนแบบเรียนรวม

ในปี 2565 มีจำนวนนักเรียนพิการที่เข้าเรียนในโรงเรียนแบบเรียนรวม ทั้งสิ้น 639,120 คน โดยแบ่งเป็นอนุบาล 3,510 คน ประถมศึกษา 537,546 คน และมัธยมศึกษาตอนต้น 98,064 คน

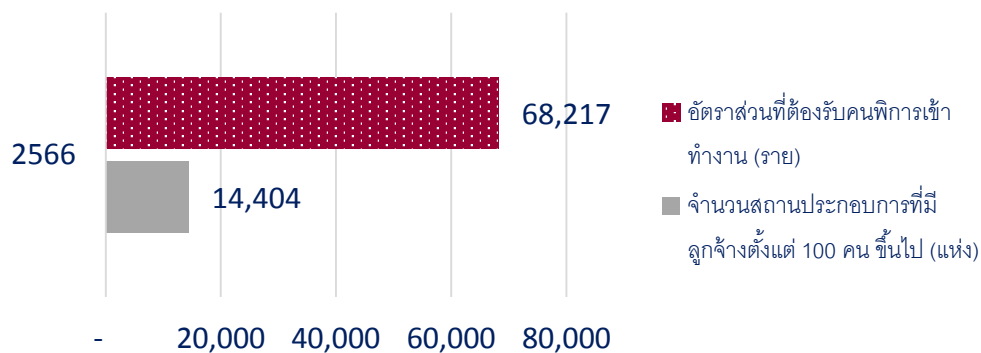

แผนภูมิที่ 53 จำนวนนักเรียนพิการที่เข้าเรียนในโรงเรียนแบบเรียนรวม
ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3.3.2.2 การทำงานของคนพิการ

(1) จำนวนสถานประกอบการและอัตราส่วนที่ต้องรับคนพิการเข้าทำงาน

ข้อมูลในปี 2566 พบว่า ในประเทศไทยมีสถานประกอบการที่มีลูกจ้างตั้งแต่ 100 คนขึ้นไป จำนวน 14,404 แห่ง เมื่อคำนวณอัตราส่วนที่ต้องรับคนพิการเข้าทำงาน พบว่า จะต้องรับจำนวนทั้งหมด 68,217 คน

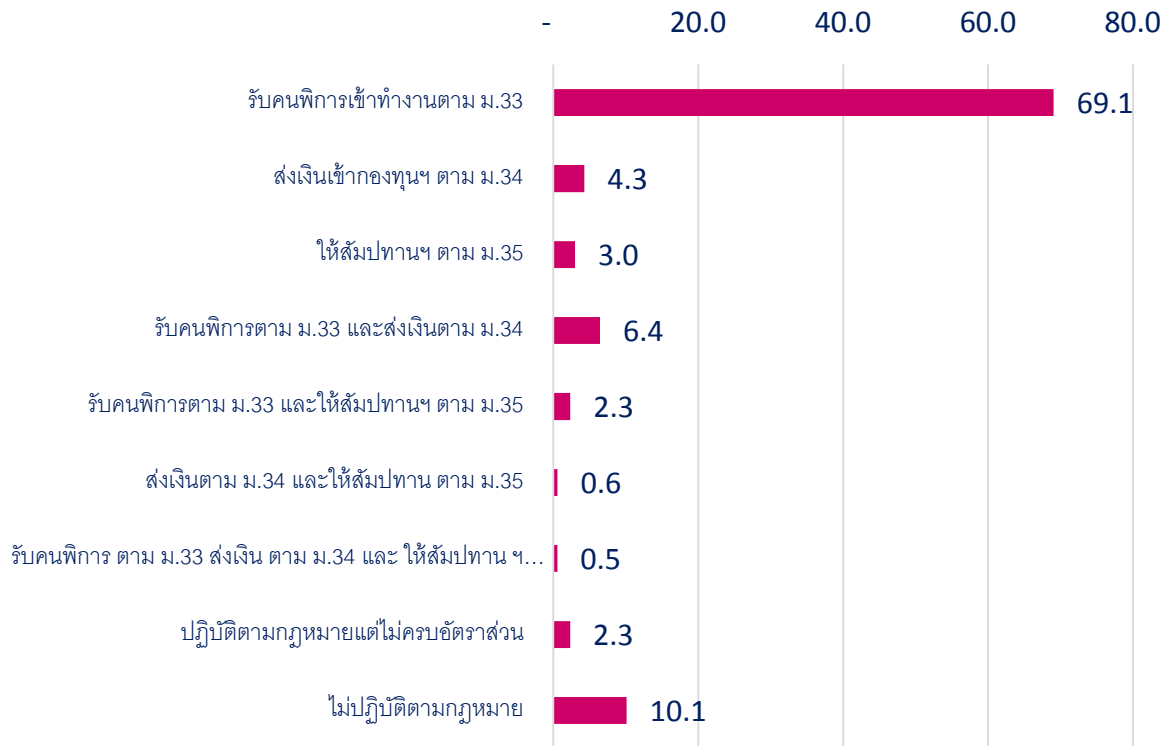

แผนภูมิที่ 54 จำนวนสถานประกอบการและอัตราส่วนที่ต้องรับคนพิการเข้าทำงาน
ที่มา : กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ

(2) สัดส่วนการรับคนพิการเข้าทำงาน

อย่างไรก็ตาม สัดส่วนการรับคนพิการเข้าทำงาน จากจำนวนสถานประกอบการทั้งหมด พบว่า มีสถานประกอบการ ร้อยละ 10.1 ไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย และปฏิบัติตามกฎหมายแต่ไม่ครบอัตราส่วน ร้อยละ 2.3 ทั้งนี้ ส่วนใหญ่จะรับคนพิการเข้าทำงานตาม ม.33 ร้อยละ 69.1

สัดส่วนการรับคนเข้าทำงาน (หน่วย : ร้อยละ)

แผนภูมิที่ 55 สัดส่วนการรับคนพิการเข้าทำงาน

ที่มา : กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ

จังหวัดที่มีสัดส่วนรับคนพิการเข้าทำงานตาม ม.33 สูงสุด ได้แก่ นครพนม พะเยา ยโสธร ชัยนาท ประจวบคีรีขันธ์ เลย ตรัง พังงา แพร่ และกาฬสินธุ์

ตารางที่ 41 จังหวัดที่มีสัดส่วนรับคนพิการเข้าทำงานตาม ม.33 สูงสุด ปี 2566

ลำดับ	จังหวัด	สัดส่วนรับคนพิการเข้าทำงาน (ร้อยละ)
1	นครพนม	100.0
2	พะเยา	100.0
3	ยโสธร	100.0
4	ชัยนาท	94.7

ลำดับ	จังหวัด	สัดส่วนรับคนพิการเข้าทำงาน (ร้อยละ)
5	ประจวบคีรีขันธ์	94.4
6	เลย	91.7
7	ตรัง	91.1
8	พังงา	89.5
9	แพร่	88.9
10	กาฬสินธุ์	88.2

หมายเหตุ เนื่องจากแต่ละจังหวัดมีจำนวนสถานประกอบการที่มีลูกจ้างตั้งแต่ 100 คนขึ้นไป มากหรือน้อยแตกต่างกัน

3.3.3 เครือข่าย/สวัสดิการด้านคนพิการ

ข้อมูลเครือข่ายด้านคนพิการ พบว่า ประเทศไทยมีศูนย์บริการคนพิการ จำนวนทั้งสิ้น 4,172 แห่ง ตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานคร 4 แห่ง และใน 76 จังหวัด รวม 4,168 แห่ง รวมถึงองค์กรด้านคนพิการ มีจำนวนทั้งสิ้น 1,055 แห่ง ไม่รวมกรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 42 เครือข่ายด้านคนพิการ

เครือข่ายด้านคนพิการ (หน่วย : แห่ง)	จำนวน
ศูนย์บริการคนพิการ	4,172
- กรุงเทพมหานคร	4
- 76 จังหวัด	4,168
องค์กรด้านคนพิการ (ไม่รวมกรุงเทพมหานคร)	1,055

ที่มา : สำนักพัฒนาสังคม กรุงเทพมหานคร, สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด (พมจ.), และ กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ

ประเด็นที่น่าสนใจของผลการจัดบริการของศูนย์บริการคนพิการระดับจังหวัด และกรุงเทพมหานคร พบว่า ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 มีการจัดบริการข้อมูลข่าวสาร สิทธิ และสวัสดิการคนพิการ 303,193 คน มีบริการให้คำแนะนำ/เยี่ยมบ้าน/สอบข้อเท็จจริง/เครื่องอุปโภคบริโภคแก่คนพิการ/ผู้ดูแลที่ประสบปัญหาทางสังคม 22,917 คน มีการจัดบริการช่วยคนพิการ 51,996 คน บริการปรับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยสำหรับคนพิการ 4,816 คน มีการจัดบริการหางาน/ฝึกงาน/ฝึกอาชีพ 4,971 คน และบริการให้กู้ยืมเงินกองทุน 23,352 คน

ภาพที่ 10 ผลการจัดบริการของศูนย์บริการคนพิการ

ที่มา : กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ

สำหรับสวัสดิการด้านคนพิการ พบว่า มีคนพิการได้รับเบี้ยยังชีพในปี 2565 จำนวน 2,043,978 คน หากเปรียบเทียบสัดส่วนจำนวนคนพิการทั้งหมดในปีเดียวกัน มีจำนวนทั้งสิ้น 2,153,519 คน แสดงให้เห็นว่า คนพิการเข้าถึงสวัสดิการด้านเบี้ยยังชีพค่อนข้างสูง (ร้อยละ 94.9)

ตารางที่ 43 สถิติการด้านคนพิการ

สถิติการด้านคนพิการ (หน่วย : คน)	ปีฐานข้อมูล			
	ปี 2563	ปี 2564	ปี 2565	ปี 2566
จำนวนการให้บริการกายอุปกรณ์สำหรับช่วย คนพิการ	1,694	1,323	1,390	2,163
จำนวนคนพิการที่ได้รับเบี้ยยังชีพ	1,971,447	2,038,326	2,043,978	2,074,716
การบริการกู้ยืมเงินกองทุนส่งเสริมและพัฒนา คุณภาพชีวิตคนพิการ เพื่อการประกอบอาชีพ	18,492	27,204	15,929	7,037

ที่มา : สำนักพัฒนาสังคม กรุงเทพมหานคร, สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด (พมจ.) และ กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ

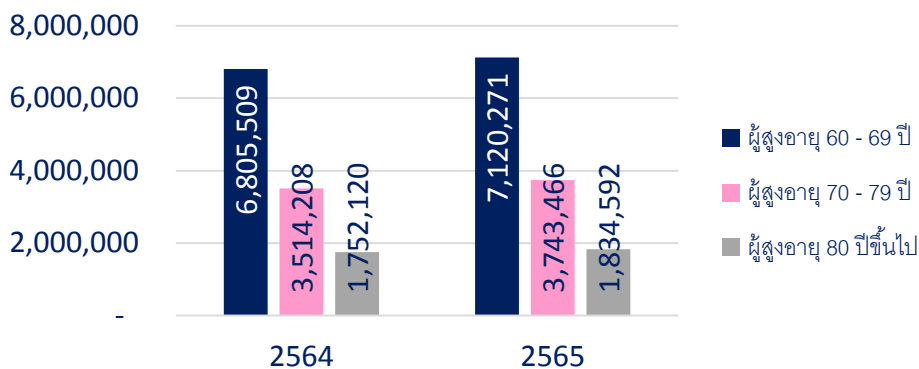
3.4 ด้านผู้สูงอายุ

3.4.1 สถานการณ์ทั่วไปด้านผู้สูงอายุ

(1) จำนวนผู้สูงอายุจำแนกตามเพศและช่วงอายุ

ในปี 2565 ผู้สูงอายุมีจำนวนทั้งสิ้น 12,698,329 คน เมื่อจำแนกผู้สูงอายุตามช่วงอายุ พบว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีอายุ 60 – 69 ปี รองลงมาคือ 70 – 79 ปี และ 80 ปีขึ้นไป ตามลำดับ

(หน่วย : คน)

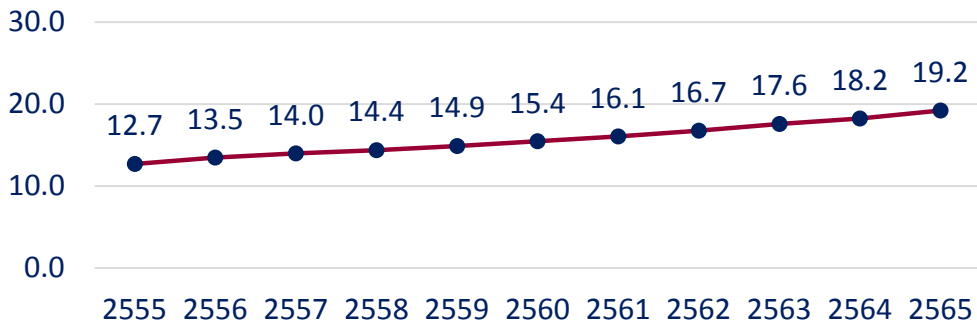
แผนภูมิที่ 56 จำนวนผู้สูงอายุ

ที่มา : สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง

(2) สถานการณ์สังคมสูงอายุ

ในช่วงปี 2563 – 2565 ประเทศไทยจัดเป็นสังคมสูงอายุ โดยสัดส่วนผู้สูงอายุต่อประชากรมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในปี 2563 มีผู้สูงอายุร้อยละ 17.6 ต่อประชากร เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 18.2 และในปี 2565 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 19.2 ด้วยสัดส่วนผู้สูงอายุที่เพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง จึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญต่อสถานการณ์ดังกล่าวและมีการเฝ้าระวังผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นอย่างใกล้ชิด

(หน่วย : ร้อยละ)

แผนภูมิที่ 57 สัดส่วนผู้สูงอายุต่อประชากร

ที่มา : สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง และสำนักงานสถิติแห่งชาติ

ในปี 2565 มีจังหวัดที่เป็นสังคมสูงอายุโดยสมบูรณ์จำนวน 30 จังหวัด ซึ่งเพิ่มจากปี 2564 ที่มีเพียง 21 จังหวัด โดยจังหวัดที่เพิ่มเข้ามา ได้แก่ จังหวัดราชบุรี พัทลุง เพชรบูรณ์ ชัยภูมิ พระนครศรีอยุธยา นนทบุรี จันทบุรี กำแพงเพชร และเชียงราย

ตารางที่ 44 สถานการณ์สังคมสูงอายุจำแนกรายจังหวัด

จังหวัด	สัดส่วนของผู้สูงอายุต่อประชากร				
	2561	2562	2563	2564	2565
ลำปาง	21.9	23.0	24.4	25.5	26.8
สิงห์บุรี	22.3	23.1	24.2	25.1	26.1
แพร่	21.8	22.8	24.0	25.1	26.3
ลำพูน	21.9	22.9	24.1	25.0	26.2
ชัยนาท	21.4	22.2	23.2	24.1	25.1
สมุทรสงคราม	21.5	22.3	23.2	23.9	24.8
พะเยา	19.8	21.0	22.4	23.5	24.8
อ่างทอง	20.7	21.5	22.5	23.3	24.2
อุตรดิตถ์	20.2	21.1	22.1	23.0	24.0
พิจิตร	19.5	20.4	21.3	22.1	23.1
สุโขทัย	19.0	20.0	21.1	22.0	23.1
นครสวรรค์	19.0	19.8	21.0	21.8	22.7
สุพรรณบุรี	19.2	20.0	20.9	21.7	22.6
น่าน	18.6	19.6	20.6	21.7	22.9
อุทัยธานี	19.1	19.8	20.7	21.3	22.1

จังหวัด	สัดส่วนของผู้สูงอายุต่อประชากร				
	2561	2562	2563	2564	2565
นครนายก	18.6	19.3	20.1	20.8	21.7
กรุงเทพมหานคร	18.0	18.8	19.8	20.6	22.0
พิษณุโลก	17.6	18.5	19.7	20.5	21.5
ลพบุรี	17.8	18.6	19.8	20.5	21.6
เชียงใหม่	18.0	18.8	19.6	20.4	22.0
เพชรบุรี	17.9	18.6	19.5	20.2	21.2
ราชบุรี	17.6	18.4	19.2	19.9	20.9
พัทลุง	17.6	18.3	19.1	19.8	20.4
เพชรบูรณ์	17.1	17.9	18.8	19.6	20.5
ชัยภูมิ	17.2	17.9	18.8	19.6	20.4
พระนครศรีอยุธยา	17.5	18.1	18.9	19.5	20.4
นนทบุรี	17.6	18.3	18.8	19.5	20.9
จันทบุรี	17.1	17.7	18.6	19.3	20.2
กำแพงเพชร	16.7	17.4	18.5	19.2	20.0
เชียงราย	16.6	17.4	18.4	19.2	21.4
เลย	16.6	17.4	18.3	18.9	19.9
ขอนแก่น	16.6	17.4	18.2	18.9	19.8
ชุมพร	16.5	17.2	18.0	18.7	19.5
ตราด	16.4	17.1	18.1	18.7	19.9
นครราชสีมา	16.5	17.1	18.0	18.7	19.5
มหาสารคาม	16.4	17.1	17.9	18.7	19.5
นครปฐม	16.2	17.0	17.9	18.6	19.5
ร้อยเอ็ด	16.5	17.2	17.9	18.6	19.3
นครศรีธรรมราช	16.5	17.0	17.8	18.5	19.2
ยโสธร	16.3	17.0	17.7	18.4	19.1
ฉะเชิงเทรา	16.3	16.8	17.6	18.1	18.9
สระบุรี	15.9	16.6	17.4	18.0	19.1
พังงา	15.9	16.5	17.2	17.9	18.7
ประจวบคีรีขันธ์	15.4	16.0	16.9	17.6	19.1
ปราจีนบุรี	15.8	16.3	17.1	17.6	18.3

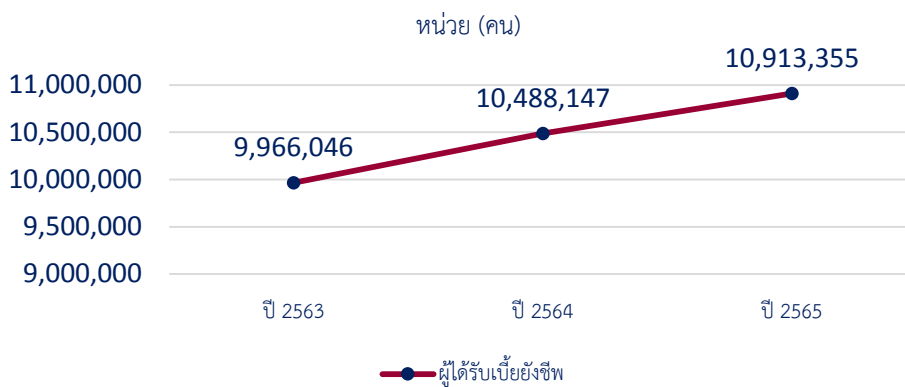
จังหวัด	สัดส่วนของผู้สูงอายุต่อประชากร				
	2561	2562	2563	2564	2565
สุรินทร์	15.5	16.1	17.0	17.6	18.3
กาฬสินธุ์	15.4	16.0	16.8	17.5	18.4
อำนาจเจริญ	15.1	15.8	16.6	17.3	18.1
ศรีสะเกษ	15.2	15.8	16.6	17.3	18.0
ตรัง	15.0	15.6	16.5	17.2	18.0
บุรีรัมย์	15.2	15.7	16.5	17.1	17.8
หนองคาย	14.7	15.4	16.3	17.1	18.2
สงขลา	14.7	15.3	16.1	16.6	17.4
หนองบัวลำภู	14.3	15.0	15.8	16.5	17.3
สมุทรปราการ	14.4	15.1	15.9	16.4	17.4
อุดรธานี	14.1	14.8	15.6	16.3	17.3
สมุทรสาคร	14.2	14.8	15.6	16.2	17.0
อุบลราชธานี	14.1	14.7	15.5	16.1	16.8
สุราษฎร์ธานี	14.2	14.7	15.4	16.0	16.8
สระแก้ว	13.9	14.5	15.4	16.0	16.8
กาญจนบุรี	14.0	14.6	15.4	16.0	17.7
นครพนม	14.0	14.6	15.2	15.8	16.6
สกลนคร	13.5	14.2	15.0	15.7	16.5
มุกดาหาร	13.7	14.3	15.0	15.6	16.5
ปทุมธานี	13.5	14.1	14.9	15.5	16.4
ระนอง	13.5	13.9	14.6	15.2	16.4
บึงกาฬ	13.1	13.7	14.3	14.8	15.6
ชลบุรี	12.7	13.2	13.8	14.3	15.2
ระยอง	12.5	12.9	13.4	13.9	14.6
สตูล	12.1	12.6	13.2	13.7	14.3
กระบี่	11.4	11.9	12.5	13.1	13.7
แม่ฮ่องสอน	11.3	11.6	12.1	12.5	14.6
ยะลา	11.6	11.8	12.2	12.4	13.0
ปัตตานี	11.8	11.9	12.2	12.4	12.7
ตาก	11.2	11.5	11.9	12.2	13.5

จังหวัด	สัดส่วนของผู้สูงอายุต่อประชากร				
	2561	2562	2563	2564	2565
ภูเก็ต	10.5	11.0	11.6	12.2	13.2
นราธิวาส	11.0	11.2	11.7	11.9	12.4

หมายเหตุ ■ หมายถึง สังคมสูงอายุโดยสมบูรณ์ เป็นสังคมที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป เกินกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งประเทศ
ที่มา : กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

(3) ผู้สูงอายุที่ได้รับเบี้ยยังชีพ

จากผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป 12,698,329 คน มีผู้สูงอายุที่ได้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ประจำปี 2565 จำนวน 10,913,355 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 85.9 และเมื่อจำแนกรายจังหวัด พบว่า จังหวัดที่มีสัดส่วนผู้สูงอายุได้รับเบี้ยยังชีพสูงที่สุด 5 อันดับ ได้แก่ ลำพูน ร้อยละ 92.8 สุโขทัย ร้อยละ 92.4 พะเยา ร้อยละ 92.4 อำนาจเจริญ ร้อยละ 92.2 และยโสธร ร้อยละ 92.2

แผนภูมิที่ 58 ผู้สูงอายุที่ได้รับเบี้ยยังชีพ

ที่มา : กรมบัญชีกลาง

ตารางที่ 45 ร้อยละของผู้สูงอายุที่ได้รับเบี้ยยังชีพ

จังหวัด	จำนวนผู้สูงอายุ	จำนวนผู้สูงอายุที่ได้รับเบี้ยยังชีพ	ร้อยละของผู้สูงอายุที่ได้รับเบี้ยยังชีพ
ลำพูน	104,717	97,163	92.8
สุโขทัย	134,082	123,854	92.4
พะเยา	114,533	105,789	92.4
อำนาจเจริญ	67,862	62,573	92.2
ยโสธร	101,725	93,742	92.2
กาฬสินธุ์	178,446	163,744	91.8
ชัยภูมิ	227,529	208,654	91.7

จังหวัด	จำนวนผู้สูงอายุ	จำนวนผู้สูงอายุ ที่ได้รับเบี้ยยังชีพ	ร้อยละของผู้สูงอายุ ที่ได้รับเบี้ยยังชีพ
ศรีสะเกษ	262,083	240,174	91.6
แพร่	113,361	103,783	91.6
บึงกาฬ	65,736	60,102	91.4
ลำปาง	192,334	175,548	91.3
ร้อยเอ็ด	249,810	227,781	91.2
กำแพงเพชร	141,918	129,392	91.2
อุทัยธานี	71,589	65,257	91.2
น่าน	108,543	98,825	91.0
สุรินทร์	251,110	228,216	90.9
ชัยนาท	79,831	72,484	90.8
บุรีรัมย์	281,320	255,360	90.8
พิจิตร	121,498	110,121	90.6
เลย	127,015	115,056	90.6
มหาสารคาม	184,278	166,325	90.3
หนองบัวลำภู	88,015	79,411	90.2
สุพรรณบุรี	187,989	169,369	90.1
อุดรธานี	106,443	95,887	90.1
สกลนคร	188,621	168,848	89.5
กระบี่	65,961	58,972	89.4
ตรัง	114,997	102,671	89.3
นครพนม	119,008	106,088	89.1
พัทลุง	106,642	94,977	89.1
เพชรบูรณ์	199,238	177,213	88.9
พังงา	50,080	44,444	88.7
อุบลราชธานี	314,828	279,172	88.7
มุกดาหาร	58,074	51,469	88.6
จันทบุรี	108,311	95,850	88.5
อ่างทอง	66,075	58,469	88.5
นครราชสีมา	511,968	452,746	88.4
สตูล	46,437	41,062	88.4

จังหวัด	จำนวนผู้สูงอายุ	จำนวนผู้สูงอายุ ที่ได้รับเบี้ยยังชีพ	ร้อยละของผู้สูงอายุ ที่ได้รับเบี้ยยังชีพ
นครสวรรค์	233,844	205,425	87.8
สระแก้ว	94,615	82,885	87.6
สิงห์บุรี	52,994	46,304	87.4
ขอนแก่น	353,288	307,540	87.1
ชุมพร	99,159	86,277	87.0
สมุทรสงคราม	46,976	40,853	87.0
นครศรีธรรมราช	296,885	257,940	86.9
อุดรธานี	270,300	233,848	86.5
ฉะเชิงเทรา	137,303	118,323	86.2
ระยอง	110,830	95,330	86.0
สุราษฎร์ธานี	180,819	155,480	86.0
ปราจีนบุรี	91,146	78,126	85.7
สระบุรี	121,906	104,483	85.7
ราชบุรี	180,671	154,714	85.6
พิษณุโลก	181,641	154,929	85.3
นครปฐม	179,361	152,971	85.3
เพชรบุรี	102,391	87,266	85.2
พระนครศรีอยุธยา	167,134	142,219	85.1
สมุทรสาคร	100,061	84,903	84.9
ตราด	45,335	38,319	84.5
เชียงราย	278,454	235,137	84.4
สมุทรปราการ	236,331	199,271	84.3
สงขลา	248,576	208,576	83.9
เชียงใหม่	394,278	328,503	83.3
หนองคาย	93,865	78,061	83.2
ภูเก็ต	55,138	45,829	83.1
ลพบุรี	158,586	131,219	82.7
นครนายก	56,543	46,752	82.7
ระนอง	31,925	26,300	82.4
ตาก	92,426	75,479	81.7

จังหวัด	จำนวนผู้สูงอายุ	จำนวนผู้สูงอายุที่ได้รับเบี้ยยังชีพ	ร้อยละของผู้สูงอายุที่ได้รับเบี้ยยังชีพ
กาญจนบุรี	158,203	127,718	80.7
นราธิวาส	101,146	81,578	80.7
ปัตตานี	93,006	74,756	80.4
ปทุมธานี	197,630	157,351	79.6
ชลบุรี	243,165	192,826	79.3
ยะลา	70,930	55,665	78.5
ประจวบคีรีขันธ์	105,745	82,971	78.5
แม่ฮ่องสอน	41,780	32,000	76.6
กรุงเทพมหานคร	1,210,827	925,898	76.5
นนทบุรี	271,109	198,739	73.3
รวม	12,698,329	10,913,355	85.9

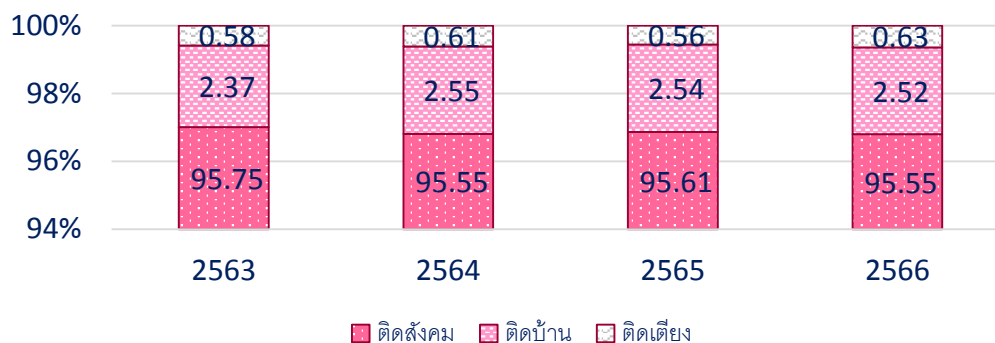
3.4.2 สถานการณ์เชิงประเด็น

3.4.2.1 ผู้สูงอายุกลุ่มเปราะบาง

(1) ผู้สูงอายุ ตัดบ้าน ตัดเตียง ตัดสังคม

การคัดกรองผู้สูงอายุโดยสำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงสาธารณสุข ในปี 2563 - 2566 ที่ผ่านมา พบว่า ในปี 2566 มีผู้สูงอายุตัดสังคม ร้อยละ 95.55 ตัดบ้าน ร้อยละ 2.52 และตัดเตียง ร้อยละ 0.63 ทั้งนี้ ในอนาคตหากสัดส่วนของผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น อาจทำให้แนวโน้มผู้สูงอายุที่ไม่สามารถดูแลตนเองได้เพิ่มขึ้นเช่นกัน

(หน่วย : ร้อยละ)

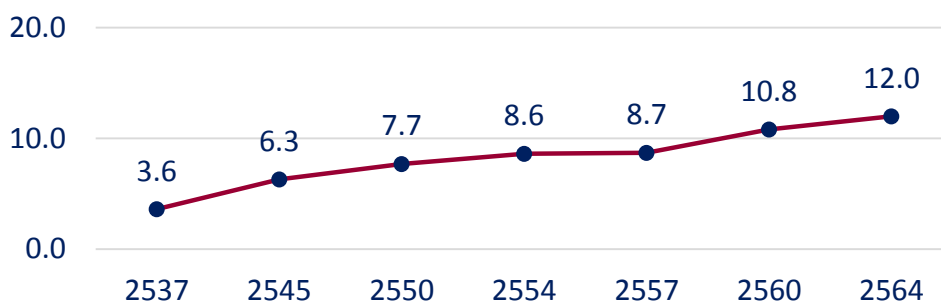
แผนภูมิที่ 59 การคัดกรองผู้สูงอายุตัดสังคม ตัดบ้าน ตัดเตียง

ที่มา : สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงสาธารณสุข

(2) ผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียว

ประเด็นหนึ่งที่น่าให้ความสนใจเพิ่มมากขึ้น คือ รูปแบบการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุ ข้อมูลที่ผ่านมาแสดงให้เห็นว่าแนวโน้มของผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียวตามลำพัง มีสัดส่วนเพิ่มมากขึ้น โดยในปี 2564 มีสัดส่วนร้อยละ 12.0 การอยู่คนเดียวของผู้สูงอายุในสถานการณ์ปกติอาจจะไม่ใช่ปัญหา แต่สิ่งที่จะตามมาคือ ถ้าหากผู้สูงอายุกลุ่มนี้ไม่สามารถดูแลตนเองได้ อาจเกิดความเสี่ยงต่อคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุ

(หน่วย : ร้อยละ)

แผนภูมิที่ 60 ผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียว

ที่มา : การสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2564 สำนักงานสถิติแห่งชาติ

จังหวัดที่มีผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียว สูงสุด ได้แก่ จันทบุรี ปราจีนบุรี สตูล ปัตตานี นครนายก อ่างทอง กำแพงเพชร หนองคาย นครสวรรค์ และตราด ส่วนต่ำสุด ได้แก่ ตรัง ศรีสะเกษ พังงา มหาสารคาม ยโสธร หนองบัวลำภู ฉะเชิงเทรา ราชบุรี สกลนคร และสมุทรสาคร

ตารางที่ 46 จังหวัดที่มีผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียว สูงสุด - ต่ำสุด ปี 2564

ลำดับ	จังหวัด	สูงสุด (ร้อยละ)	ลำดับ	จังหวัด	ต่ำสุด (ร้อยละ)
1	จันทบุรี	18.6	1	ตรัง	6.3
2	ปราจีนบุรี	16.5	2	ศรีสะเกษ	7.6
3	สตูล	16.4	3	พังงา	7.8
4	ปัตตานี	16.3	4	มหาสารคาม	8.0
5	นครนายก	16.0	5	ยโสธร	8.0
6	อ่างทอง	15.6	6	หนองบัวลำภู	8.5
7	กำแพงเพชร	15.6	7	ฉะเชิงเทรา	8.5
8	หนองคาย	15.3	8	ราชบุรี	8.7
9	นครสวรรค์	15.1	9	สกลนคร	9.0
10	ตราด	15.0	10	สมุทรสาคร	9.5

ที่มา : การสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2564 สำนักงานสถิติแห่งชาติ

3.4.2.2 ความรุนแรงในผู้สูงอายุ

ข้อมูลในปี 2563 – 2566 พบว่า ผู้สูงอายุที่ถูกกระทำความรุนแรงมีจำนวนเพิ่มขึ้นทุกปี โดยในปี 2563 มีจำนวน 152 คน ปี 2564 มีจำนวน 219 คน และปี 2565 มีจำนวน 234 คน สำหรับจำนวนการแจ้งเหตุร้องเรียนความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุ พบว่า ในปี 2563 มีจำนวน 184 การแจ้งเหตุ และในปี 2564 เพิ่มขึ้นเป็น 284 การแจ้งเหตุ ส่วนปี 2565 มีจำนวนลดลงเล็กน้อย

ตารางที่ 47 ความรุนแรงในผู้สูงอายุ

ความรุนแรงในผู้สูงอายุ (หน่วย : ครอบครัว/คน)	ปีฐานข้อมูล			
	ปี 2563	ปี 2564	ปี 2565	ปี 2566
จำนวนการแจ้งเหตุร้องเรียนความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุ	184	284	259	73
ผู้สูงอายุที่ถูกกระทำความรุนแรง (รวม)	152	226	234	69
- ถูกทำร้ายร่างกาย	143	219	228	67
- ถูกล่วงละเมิดทางเพศ	7	6	5	1
- ถูกกระทำอนาจาร	2	1	1	1

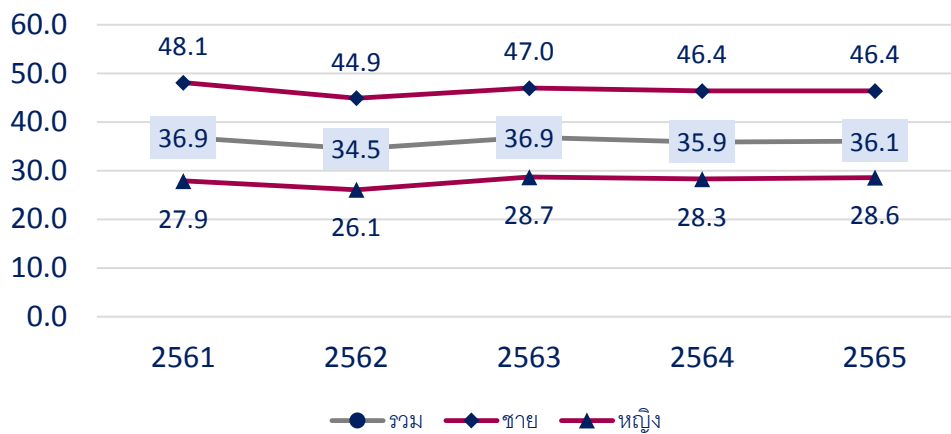
หมายเหตุ ปี 2566 ใช้ข้อมูล ณ วันที่ 31 มีนาคม 2566

ที่มา : ศูนย์ช่วยเหลือสังคม สายด่วน 1300, กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

3.4.2.3 การทำงานของผู้สูงอายุ

ข้อมูลจากรายงานการทำงานของผู้สูงอายุในประเทศไทย ปี 2565 โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2565) สัดส่วนของผู้สูงอายุที่ทำงาน ร้อยละ 36.1 เพศชายมีสัดส่วน 46.4 และเพศหญิงมีสัดส่วน 28.6 จากจำนวนผู้สูงอายุทั้งหมด

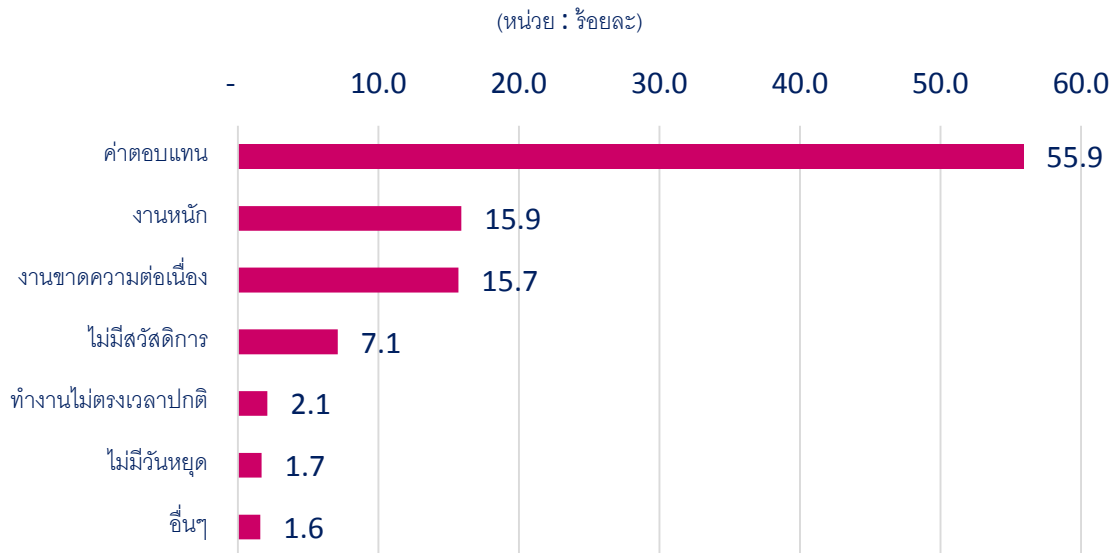
(หน่วย : ร้อยละ)

แผนภูมิที่ 61 สัดส่วนของผู้สูงอายุที่ทำงาน

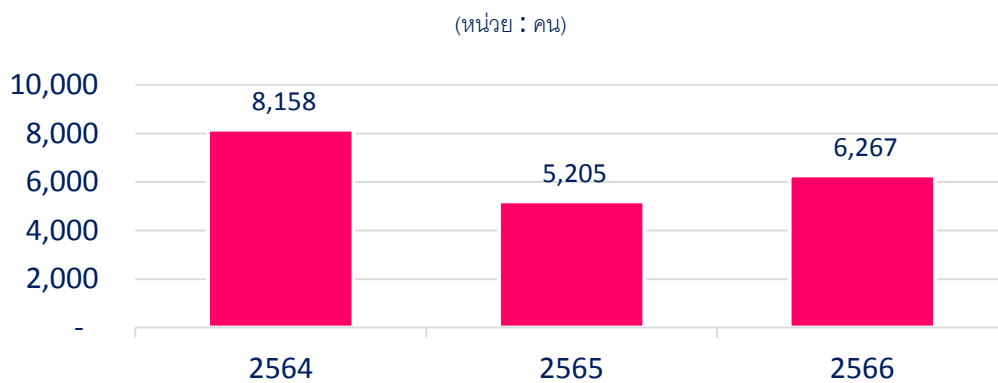
ที่มา : การทำงานของผู้สูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2565 สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ข้อมูลจากการสำรวจเดียวกันนี้ ยังชี้ให้เห็นว่ากลุ่มผู้สูงอายุที่ทำงาน เผชิญกับปัญหาจากการทำงานมากที่สุด ได้แก่ ค่าตอบแทน ร้อยละ 55.9 งานหนัก ร้อยละ 15.9 งานขาดความต่อเนื่อง ร้อยละ 15.7 และไม่มีสวัสดิการ ร้อยละ 7.1

แผนภูมิที่ 62 ปัญหาจากการทำงานของผู้สูงอายุ
ที่มา : การทำงานของผู้สูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2565 สำนักงานสถิติแห่งชาติ

อย่างไรก็ตาม ในปี 2565 พบว่า มีผู้สูงอายุที่กู้ยืมประกอบอาชีพจากกองทุนผู้สูงอายุ จำนวน 5,205 คน ลดลงจากปี 2564 ในขณะที่ปี 2566 ข้อมูล ณ วันที่ 30 กันยายน 2566 เพิ่มขึ้นเป็น 6,267 คน การเพิ่มขึ้นดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงการเข้าถึงระบบสนับสนุนการทำงานและการประกอบอาชีพของผู้สูงอายุ

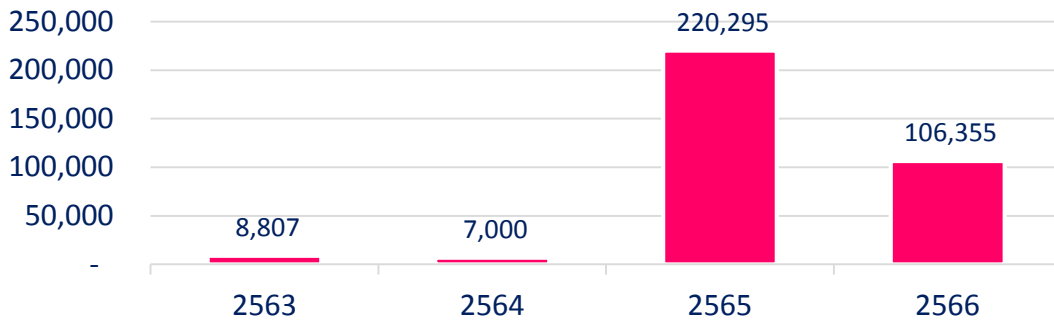
แผนภูมิที่ 63 ผู้สูงอายุที่กู้ยืมประกอบอาชีพจากกองทุนผู้สูงอายุ
ที่มา : กรมกิจการผู้สูงอายุ

3.4.3 เครือข่าย/สวัสดิการด้านผู้สูงอายุ

(1) ผู้สูงอายุที่ได้รับการสงเคราะห์ในการจัดการงานศพผู้สูงอายุตามประเพณี

ในปี 2565 ผู้สูงอายุที่ได้รับการสงเคราะห์ในการจัดการงานศพผู้สูงอายุตามประเพณี มีจำนวน 220,295 คน เพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัดจากปี 2563 - 2564 ในขณะที่ปี 2566 ข้อมูล ณ วันที่ 30 กันยายน 2566 มีจำนวน 106,355 คน แสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญต่อการสงเคราะห์ในกรณีดังกล่าว

(หน่วย : คน)

แผนภูมิที่ 64 ผู้สูงอายุที่ได้รับการสงเคราะห์ในการจัดการงานศพผู้สูงอายุตามประเพณีรายปี

ที่มา : กรมกิจการผู้สูงอายุ

(2) เครือข่าย/สวัสดิการด้านผู้สูงอายุ

เมื่อพิจารณาเครือข่าย/สวัสดิการด้านผู้สูงอายุ พบว่า ในปี 2566 ประเทศไทย มีจำนวนผู้สูงอายุที่ขึ้นทะเบียนคนพิการผู้สูงอายุ 34,802 คน มีศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพของผู้สูงอายุ (ศพอส.) 2,075 แห่ง และโรงเรียนผู้สูงอายุ 2,456 แห่ง

ตารางที่ 48 เครือข่าย/สวัสดิการด้านผู้สูงอายุ (ยอดสะสม)

เครือข่าย/สวัสดิการด้านผู้สูงอายุ (หน่วย : แห่ง/คน)	ปี 2566
จำนวนผู้สูงอายุที่ขึ้นทะเบียนคนพิการผู้สูงอายุ	34,802
จำนวนศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพของผู้สูงอายุ (ศพอส.)	2,075
จำนวนโรงเรียนผู้สูงอายุ	2,456

ที่มา : กรมกิจการผู้สูงอายุ

3.5 ด้านกลุ่มคนไร้ที่พึ่ง ผู้กำการขอกาน ผู้แสดงความสามารถ และกลุ่มราษฎรบนพื้นที่สูง

3.5.1 สถานการณ์ทั่วไปด้านกลุ่มคนไร้ที่พึ่ง

สถานการณ์คนไร้ที่พึ่งส่วนใหญ่มีสาเหตุมาจากปัญหาครอบครัว ตกงาน ภาวะหนี้สิน การติดสารเสพติด สภาวะทางจิต หรือเป็นผู้พันโทษ ซึ่งครอบครัวและชุมชนไม่ยอมรับ ทำให้คนเหล่านี้ต้องออกมาใช้ชีวิตในที่สาธารณะ โดยคนไร้ที่พึ่งส่วนใหญ่จะเร่ร่อนและมีอาการทางจิต กว่าร้อยละ 90 ซึ่งมีความซับซ้อน ของปัญหาในแต่ละบุคคล การดำเนินการจึงต้องมีการคิดรูปแบบการจัดบริการผ่านกระบวนการแรกรับ จัดให้มีการ

ตรวจสอบเอกสารหลักฐาน ประเมินสภาพปัญหาเฉพาะหน้าเร่งด่วนเพื่อให้การช่วยเหลือเบื้องต้นก่อน ดำเนินการในส่วนอื่น ๆ เพื่อช่วยเหลือกลุ่มคนไร้ที่พึ่งระยะยาวต่อไป ตามพระราชบัญญัติการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ. 2557 ได้กำหนดนิยาม คำว่า คนไร้ที่พึ่งว่าหมายถึง “บุคคลที่ไร้ที่อยู่อาศัยและไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ” และ “บุคคลที่อยู่ในสภาวะยากลำบากและไม่อาจพึ่งพาบุคคลอื่นได้” ทั้งนี้ตามที่คณะกรรมการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งประกาศกำหนดคุณลักษณะประเภทของคนไร้ที่พึ่ง ดังต่อไปนี้ 1) บุคคลที่ประสบความเดือดร้อน 2) คนเร่ร่อน 3) บุคคลซึ่งอาศัยที่สาธารณะเป็นที่พักนอนชั่วคราว โดยในปี 2566 มีบุคคลที่ประสบความเดือดร้อน จำนวน 939,773 คน²³

ปัจจุบันมีการดำเนินการร่วมกับภาคีเครือข่าย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ดำเนินการสำรวจประชากรคนไร้บ้านทั่วประเทศ เพื่อสร้างความร่วมมือในการดำเนินการสำรวจสถานการณ์ ปัญหาของกลุ่มคนเร่ร่อน หรือคนไร้บ้านทั่วประเทศ 77 จังหวัด และเพื่อทราบถึงจำนวน สถานการณ์ประชากรคนเร่ร่อน หรือคนไร้บ้าน ที่เป็นประโยชน์ต่อการขับเคลื่อนนโยบายระดับพื้นที่ และระดับประเทศ โดยการลงสำรวจข้อมูลแบบแจงนับ (Counting) แบบรายหัว เพื่อจำแนกสภาพภายนอก ความซุก และประเมินสถานการณ์ และลงสำรวจข้อมูลแบบสอบถามข้อมูล (Survey) โดยใช้ข้อมูลอ้างอิงจากการแจงนับ เก็บข้อมูลเชิงลึก โดยพบคนไร้บ้านกว่า 2,499 คน

ตารางที่ 49 ข้อมูลการสำรวจแจงนับคนไร้บ้านทั่วประเทศ (หน่วย : คน)

สถิติที่พบ	ปี 2562	ปี 2563	ปี 2566
กรุงเทพมหานคร	1,029	1,868	1,271
ภูมิภาค	1,683	1,666	1,228
จำนวนรวม	2,712	3,534	2,499

ที่มา : ข้อมูลการสำรวจคนไร้บ้านทั่วประเทศ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และสถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ

บุคคลที่มีสถานะทางทะเบียนราษฎรแต่ยังไร้สัญชาติ และบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียนราษฎร เป็นประเด็นปัญหาของกลุ่มคนไร้ที่พึ่ง ที่อยู่ระหว่างการตรวจอัตลักษณ์เพื่อยืนยันตัวบุคคลในกรณีเป็นบุคคลนิรนาม เพื่อการปฏิบัติงานช่วยเหลือผู้ให้บริการในการยืนยันสถานะของบุคคลเพื่อให้ได้รับสิทธิตามกฎหมาย อัตลักษณ์บุคคล

การคุ้มครองช่วยเหลือเพื่อรองรับสถานการณ์กลุ่มคนไร้ที่พึ่งดังกล่าว ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ซึ่งจะมีหน่วยงานในสังกัดให้การคุ้มครองช่วยเหลือ และรองรับกับสถานการณ์ปัญหาดังกล่าว ประกอบด้วยสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง 11 แห่ง ศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง 77 แห่ง ครอบคลุมทั้ง 76 จังหวัด และกรุงเทพมหานคร นอกจากนี้ ยังมีศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาทักษะชีวิต 3 แห่ง ซึ่งมีสถิติการรองรับกลุ่มเป้าหมาย ดังนี้

²³ ฐานระบบสมุดพกครอบครัวอิเล็กทรอนิกส์ (MSO-LOGBOOK)

ตารางที่ 50 สถิติผู้ใช้บริการภายในหน่วยงานย้อนหลัง ปี 2563 – 2566

หน่วยงาน	ปี	จำนวน ผู้ใช้บริการ (คน)	จำแนกประเภท (คน)			จำหน่าย
			คนไร้ที่พึ่ง	จิตเวช	ขอทาน	
สถานคุ้มครองคน ไร้ที่พึ่ง	2566	4,777	3,797	948	32	107
	2565	4,448	3,420	1,027	1	423
	2564	4,405	3,435	967	3	1,039
	2563	4,452	3,529	900	23	34
ศูนย์คุ้มครองคนไร้ ที่พึ่ง	2566	3,341	2,768	546	27	-
	2565	1,947	1,604	328	15	1,763
	2564	3,935	3,628	195	112	2,862
	2563	4,630	4,630 (ยังไม่มีแยกประเภท)			2,899
ศูนย์ส่งเสริมและ พัฒนาทักษะชีวิต	2566	197	33	164	0	17
	2565	174	174	-	-	48
	2564	180	180	-	-	82
	2563	193	191	-	2	97

ที่มา : สถิติผู้ใช้บริการภายในหน่วยงานย้อนหลัง ปี 2563 – 2566 กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ

ในการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งตามพระราชบัญญัติการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ. 2557 อาศัยกลไกดังกล่าวข้างต้น โดยมีหน่วยบริการแรกรับ คัดกรอง คุ้มครอง ซึ่งสามารถสะท้อนสถานการณ์ทางสังคมด้านการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งในประเทศไทยได้ และมีการเก็บรวบรวมสถิติผ่าน ศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง 77 แห่ง ที่ได้ให้บริการผู้ใช้บริการสะสม ในปี 2566 จำนวนรวมทั้งสิ้น 46,729 คน ดังนี้

ตารางที่ 51 จำนวนผู้ใช้บริการศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง

รูปแบบการ ให้บริการ	สถิติสะสม	ประเภทผู้ใช้บริการ		ผลการดำเนินงาน	
		ประเภท	จำนวน	บริการ	จำนวน
การรับเข้า คุ้มครองภายใน หน่วยงาน	3,341 คน	- ไร้ที่พึ่ง	2,768 คน	- การให้บริการปัจจัยสี่	3,341คน
		- จิตเวช	546 คน	- จัดหางาน	271 คน
		- ขอทาน	27 คน	- ส่งกลับครอบครัว/ชุมชน	893 คน
การจัดบริการ ภายนอก หน่วยงาน	43,388 คน	- คนไร้ที่พึ่ง	5,496 คน	- มอบปัจจัยสี่	3,963 คน
		- ขอทาน	544 คน	- เยี่ยมบ้าน/สอบข้อเท็จจริง	29,189 คน
		- จิตเวช	1,238 คน	- มอบเงินสงเคราะห์	21,776 คน
		- ผู้ประสบปัญหาทาง สังคม และประชาชนทั่วไป	36,243 คน	- ส่งกลับครอบครัว/ชุมชน	2,790 คน
				- จัดหางาน	150 คน

รูปแบบการให้บริการ	สถิติสะสม	ประเภทผู้ใช้บริการ		ผลการดำเนินงาน	
		ประเภท	จำนวน	บริการ	จำนวน
		- ผู้แสดงความสามารถ	1,067 คน	- ให้คำปรึกษา	28,347 คน
				- ประสานส่งต่อหน่วยงานอื่น	2,249 คน
				- ดำเนินคดีผู้ทำการขอลา	243 คน
				- จัดทำบัตรผู้แสดงความสามารถ	579 คน

ที่มา : สถิติผู้ใช้บริการ ปี 2566 กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ

3.5.2 สถานการณ์ทั่วไปด้านผู้ทำการขอลา และผู้แสดงความสามารถ

จากการรวบรวมสถิติสถานการณ์การขอลาทั่วประเทศ จากระบบฐานข้อมูลจัดระเบียบคนขอลา ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2557 – 30 กันยายน 2566 พบผู้ทำการขอลาทั้งสิ้น 7,133 คน ในจำนวนนี้พบขอลาซ้ำ จำนวน 1,752 คน คิดเป็นร้อยละ 24 เมื่อจำแนกสัญชาติของผู้ทำการขอลาต่างด้าว คือ กัมพูชา จำนวน 2,093 คน เมียนมาร์ 239 คน จีน 73 คน ลาว 16 คน ญี่ปุ่น 2 คน ไร้สัญชาติ 97 คน ตามลำดับ

ตารางที่ 52 สถิติสถานการณ์การขอลาทั่วประเทศ

สถิติ (คน)	ปี 2558	ปี 2559	ปี 2560	ปี 2561	ปี 2562	ปี 2563	ปี 2564	ปี 2565	ปี 2566
คนไทย	1,375	747	769	341	261	227	220	332	400
คนต่างด้าว	625	641	426	190	172	115	86	69	136
รวม	2,000	1,388	1,195	531	433	342	306	401	536

ที่มา : ระบบฐานข้อมูลการจัดระเบียบคนขอลา กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ณ วันที่ 30 กันยายน 2566

จากข้อมูลข้างต้นพบว่าพื้นที่ที่พบผู้ทำการขอลามากที่สุด คือ กรุงเทพมหานคร สมุทรปราการ ปทุมธานี ชลบุรี และนครราชสีมา ตามลำดับ

ตารางที่ 53 พื้นที่ที่พบผู้ทำการขอลา (สะสม) มากที่สุด 5 อันดับ

ลำดับ	พื้นที่/จังหวัด	จำนวน (คน)
1	กรุงเทพมหานคร	2,287 คน
2	สมุทรปราการ	487 คน
3	ปทุมธานี	296 คน
4	ชลบุรี	199 คน
5	นครราชสีมา	179 คน

ที่มา : ระบบฐานข้อมูลการจัดระเบียบคนขอลา กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ณ วันที่ 30 กันยายน 2566

จากฐานข้อมูลการจัดระเบียบขอทาน ของกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ พบว่าถึงแม้จะมีจำนวนผู้ทำการขอทานลดลง แต่ทั้งนี้รูปแบบการขอทานกลับมีความซับซ้อนมากขึ้น มีการแสวงหาประโยชน์จากผู้ทำการขอทานซึ่งมีความเชื่อมโยงกับกระบวนการค้ามนุษย์ เช่น การนำเด็กมาทำการขอทาน ขอทานต่างชาติ นอกจากนี้ยังเกิดปรากฏการณ์การขอทานในจังหวัดที่ไม่พบผู้ทำการขอทานมาเป็นเวลาหลายปี ได้แก่ จังหวัดตรัง ราชบุรี สุโขทัย หนองบัวลำภู และอุทัยธานี อีกทั้งหากมีนโยบายเปิดประเทศ อาจทำให้เกิดการข้ามแดนของประชาชนในประเทศเพื่อนบ้านที่อาจเข้ามาทำการขอทานในประเทศไทยมากขึ้น เช่นกลุ่มเด็ก และผู้ทำการขอทานที่มีเด็กติดตามมาด้วย กลุ่มเด็กที่ขายของตามถนนและสี่แยกจจร และส่วนหนึ่งพบการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์โดยการนำคนมาขอทาน และปัจจุบันยังพบอีกว่า มีการเขียนข้อความแสดงกริยาอาการที่บ่งบอกถึงความสงสารเพื่อขอเงินหรือทรัพย์สินจากผู้อื่นผ่านสื่อออนไลน์มากขึ้น รวมทั้งการแสวงหาทำเป็นคนพิการ การขายสินค้าเกินกว่ามูลค่าจริงโดยใช้ความน่าสงสารในการขายสินค้า และการขอทานในรูปแบบของผู้แสดงความสามารถ

ตามเจตนารมณ์การขับเคลื่อนงานตามพระราชบัญญัติควบคุมการขอทาน พ.ศ. 2559 เพื่อแก้ปัญหาขอทานอย่างเป็นระบบ โดยกำหนดโทษผู้ที่แสวงหาประโยชน์จากการขอทาน ดำเนินการคัดกรอง คัดกรองและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ทำการขอทานอย่างเป็นรูปธรรม พร้อมทั้งแยก “ผู้แสดงความสามารถ” ออกจากผู้ทำการขอทานอย่างชัดเจน เพื่อสร้างโอกาสให้ผู้พิการได้ใช้ความสามารถ แทนความน่าสงสารในการประกอบอาชีพ ซึ่งผู้ทำการแสดงความสามารถไม่ว่าจะเป็นการเล่นดนตรีหรือการแสดงอื่นใด เช่น การแสดงกายกรรม การแสดงนาฏศิลป์ การแสดงศิลปะการแสดงละคร หรือการนำสัตว์มาแสดงความสามารถ เพื่อให้ได้มาซึ่งเงินหรือทรัพย์สินจากผู้ชมหรือผู้ฟัง โดยที่ผู้แสดงความสามารถประสงค์จะขอมีบัตรประจำตัวผู้แสดงความสามารถจะต้องเตรียมเอกสารตามที่กำหนด โดยสมัครได้ที่ศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งกรุงเทพมหานคร หรือ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ประจำจังหวัด ผู้ขอมีบัตรต้องแสดงความสามารถต่อหน้าเจ้าหน้าที่หรือคณะบุคคลที่ได้รับมอบหมาย เมื่อได้บัตรประจำตัวแล้ว จะต้องแจ้งเจ้าหน้าที่ในเขตพื้นที่ ที่ต้องการแสดง ซึ่งจะสามารถช่วยเหลือกลุ่มผู้แสดงความสามารถให้มีพื้นที่ในการแสดง และเป็นอาชีพในการหารายได้หลัก หรือรายได้เสริมได้ต่อไป

จากระบบฐานข้อมูลผู้แสดงความสามารถ ปี 2566 พบว่ามีผู้แสดงความสามารถที่ออกบัตรแล้วจำนวน 10,810 คน สำหรับประเภทความสามารถที่ขอออกบัตรมากที่สุด คือ ด้านดนตรี รองลงมา คือ นาฏศิลป์ ศิลปะ ละคร และกายกรรม โดยจังหวัดที่ออกบัตรมากที่สุด คือ กรุงเทพมหานคร รองลงมา คือ ขอนแก่น นครราชสีมา เชียงใหม่ และเลย ตามลำดับ

ตารางที่ 54 จำนวนผู้แสดงความสามารถ

จำนวนผู้แสดงความสามารถ (หน่วย : คน)	ปี 2566
จำนวนผู้แสดงความสามารถ	10,302

ที่มา : ระบบฐานข้อมูลการจัดระเบียบคนขอทาน กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ณ วันที่ 30 กันยายน 2566

จังหวัดที่มีผู้แสดงความสามารถ สูงสุด ได้แก่ กรุงเทพมหานคร ขอนแก่น เชียงใหม่ นครราชสีมา เลย ร้อยเอ็ด ชลบุรี ปทุมธานี อุตรธานี และนนทบุรี โดยมีข้อสังเกตว่า เป็นจังหวัดที่มีการพัฒนาทางเศรษฐกิจค่อนข้างสูง หรือเป็นจังหวัดใหญ่ที่มีประชากรหนาแน่น

ตารางที่ 55 จังหวัดที่มีผู้แสดงความสามารถ สูงสุด - ต่ำสุด ปี 2566

ลำดับ	จังหวัด	สูงสุด (คน)	ลำดับ	จังหวัด	ต่ำสุด (คน)
1	กรุงเทพมหานคร	1,652	1	นราธิวาส	2
2	ขอนแก่น	477	2	สตูล	5
3	เชียงใหม่	415	3	สมุทรปราการ	5
4	นครราชสีมา	387	4	สิงห์บุรี	7
5	เลย	353	5	นครนายก	14
6	ร้อยเอ็ด	312	6	พังงา	20
7	ชลบุรี	297	7	มุกดาหาร	21
8	ปทุมธานี	269	8	ตาก	21
9	อุตรธานี	244	9	ยโสธร	27
10	นนทบุรี	220	10	ชัยนาท	27

ที่มา : ระบบฐานข้อมูลการจัดระเบียบคนขอทาน กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ณ วันที่ 30 กันยายน 2566

3.5.3 สถานการณ์ด้านกลุ่มราษฎรบนพื้นที่สูง

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ

มีบทบาทในการพัฒนาสังคม จัดสวัสดิการสังคม การสังคมสงเคราะห์ การคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิแก่ราษฎรบนพื้นที่สูงซึ่งหมายถึง บุคคลหรือกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเขา 10 ชาติพันธุ์ ประกอบด้วย 1) กะเหรี่ยง (ปกากะญอ สเตอร์ โปว์ตอง ลู้อะโอ บะแก บะเว) 2) ม้ง (แม้ว) 3) เมี่ยน (เข้า อิวเมี่ยน) 4) อาข่า (อีโก้) 5) ลาหู่ (มุเซอ) 6) ลีซู (ลีซอ) 7) ลัวะ (ละเวือะ ละว้า) 8) ถิ่น (มัลปรัย) 9) ขมุ 10) มลาบรี (ตองเหลือง) ที่พักอาศัยและดำรงชีพอยู่ในพื้นที่สูงที่เป็นชุมชนที่ศูนย์พัฒนาราชกรบนพื้นที่สูงได้จัดทำทำเนียบชุมชนบนพื้นที่สูงไว้แล้ว รวมถึงราษฎรพื้นราบที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานและประกอบอาชีพอยู่บนพื้นที่สูง ไม่ต่ำกว่า 3 ปี รวมถึงกลุ่มเป้าหมายที่กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการได้กำหนดเพิ่มเติม ดังรายละเอียดตามตาราง

ตารางที่ 56 สถิติราษฎรบนพื้นที่สูง

กลุ่มชาติพันธุ์	ชาย (คน)	หญิง (คน)	รวม (คน)
- กะเหรี่ยง	238,732	219,033	457,765
- ขมุ	3,408	3,988	7,396
- ถิ่น	13,765	17,388	31,153

กลุ่มชาติพันธุ์	ชาย (คน)	หญิง (คน)	รวม (คน)
- ม้ง	98,277	94,135	192,412
- มลาบรี	553	720	1,273
- เมี่ยน	20,817	20,406	41,223
- ลัวะ	10,792	10,199	20,991
- ลาหู่	44,673	44,095	88,768
- ลีซู	11,791	11,472	23,263
- อาข่า	38,602	39,974	78,576
- อื่น ๆ	227,601	208,433	436,034
รวม	709,011	669,843	1,378,854

ที่มา : ฐานข้อมูลราษฎรบนพื้นที่สูง กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ข้อมูล ปี 2566

ราษฎรบนพื้นที่สูง อาศัยอยู่ในชุมชนบนพื้นที่สูงตั้งถิ่นฐานกระจายตัวอยู่ใน 20 จังหวัดภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคตะวันตก ประกอบด้วย จังหวัดกาญจนบุรี กำแพงเพชร เชียงใหม่ เชียงราย ตาก น่าน ประจวบคีรีขันธ์ พะเยา พิษณุโลก เพชรบุรี เพชรบูรณ์ แพร่ แม่ฮ่องสอน ราชบุรี เลย ลำปาง ลำพูน สุโขทัย สุพรรณบุรี และจังหวัดอุทัยธานี โดยมีศูนย์พัฒนาราษฎรบนพื้นที่สูง 16 แห่ง ดำเนินการส่งเสริมและสนับสนุน การพัฒนาศักยภาพและคุณภาพชีวิตของราษฎรบนพื้นที่สูง ซึ่งจากฐานข้อมูลราษฎรบนพื้นที่สูง กรมพัฒนา สังคมและสวัสดิการ (ณ ปี 2566) มีจำนวนทั้งสิ้น 1,387,854 คน แบ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ 10 กลุ่มชาติพันธุ์ จำนวน 942,820 คน คิดเป็นร้อยละ 69.58 กลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ และชาวไทยพื้นราบที่มีถิ่นฐานบนพื้นที่สูง จำนวน 436,034 คน คิดเป็นร้อยละ 30.42 ดังนี้

ตารางที่ 57 จำนวนกลุ่มราษฎรบนพื้นที่สูง จำแนกรายจังหวัด (หน่วย : คน/ครัวเรือน)

จังหวัด	ชาย	หญิง	จำนวน ครัวเรือน	จังหวัด	ชาย	หญิง	จำนวน ครัวเรือน
1. กาญจนบุรี	66,665	54,150	120,815	9. เพชรบุรี	20,082	18,510	38,592
2. กำแพงเพชร	5,832	5,706	11,538	10. เพชรบูรณ์	13,308	12,984	26,292
3. เชียงราย	104,007	102,475	206,482	11. แพร่	9,537	9,127	18,664
4. เชียงใหม่	194,798	187,988	382,786	12. แม่ฮ่องสอน	56,545	53,115	109,660
5. ตาก	111,571	104,878	216,449	13. ราชบุรี	10,907	10,693	21,600
6. น่าน	52,865	50,956	103,821	14. ลำปาง	8,878	8,637	17,515
7. พะเยา	16,227	15,541	31,768	15. ลำพูน	21,613	19,732	41,345
8. พิษณุโลก	6,391	6,047	12,438	16. อุทัยธานี	9,785	9,304	19,089

ที่มา : ฐานข้อมูลราษฎรบนพื้นที่สูง กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ข้อมูล ปี 2566

หมายเหตุ : ข้อมูลประชากรราษฎรบนพื้นที่สูง ในจังหวัดเลย จะรวมอยู่ในจังหวัดเพชรบูรณ์ จังหวัดสุโขทัย จะรวมอยู่ในจังหวัดพิษณุโลก จังหวัด ประจวบคีรีขันธ์ จะรวมอยู่ในจังหวัดเพชรบุรี และจังหวัดสุพรรณบุรี จะรวมอยู่ในจังหวัดอุทัยธานี ตามพื้นที่รับผิดชอบของศูนย์พัฒนาราษฎรบน พื้นที่สูง 16 แห่ง

จากข้อมูลจำนวนกลุ่มราษฎรบนพื้นที่สูงแยกตามรายจังหวัดข้างต้น ในปี 2566 ได้มีการสำรวจสถิติปัญหาจำแนกทั้งปัญหาด้านสุขภาพ ปัญหาเศรษฐกิจรายได้ และปัญหาครอบครัว เช่น ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ไม่มีผู้อุปการะเลี้ยงดู ได้รับผลกระทบจากการที่บุคคลในครอบครัวต้องโทษจำคุก ครอบครัวมีภาระเลี้ยงดูผู้ประสบปัญหา ตติยาเสพตติ ติดเชื้อเอตส์ เป็นต้น พบว่ามีข้อมูลกลุ่มราษฎรบนพื้นที่สูงที่ประสบปัญหาสูงสุด ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ ตาก เชียงราย แม่ฮ่องสอน และน่าน ตามลำดับ จำแนกตามพื้นที่รับผิดชอบของศูนย์พัฒนารัฐกรบนพื้นที่สูง ดังนี้

ตารางที่ 58 จำนวนราษฎรบนพื้นที่สูงแยกตามสภาพปัญหา

ลำดับ	จังหวัด	ปัญหาสุขภาพ (คน)	ปัญหาเศรษฐกิจ/ รายได้ (คน)	ปัญหาครอบครัว (คน)	รวม (คน)
1	จังหวัดกาญจนบุรี	503	3,999	179	4,681
2	จังหวัดกำแพงเพชร	489	1,714	105	2,308
3	จังหวัดเชียงราย	5,001	37,885	2,107	44,993
4	จังหวัดเชียงใหม่	6,460	73,392	2,006	81,858
5	จังหวัดตาก	1,681	45,100	755	47,536
6	จังหวัดน่าน	1,004	21,415	492	22,911
7	จังหวัดพะเยา	1,121	3,537	188	4,846
8	จังหวัดพิษณุโลก (จังหวัดสุโขทัย)	205	1,908	87	2,200
9	จังหวัดเพชรบุรี (จังหวัดประจวบคีรีขันธ์)	1,337	10,828	86	12,251
10	จังหวัดเพชรบูรณ์ (จังหวัดเลย)	158	4,172	69	4,399
11	จังหวัดแพร่	440	5,000	168	5,608
12	จังหวัดแม่ฮ่องสอน	1,952	27,953	449	30,354
13	จังหวัดราชบุรี	1,391	4,182	385	5,958
14	จังหวัดลำปาง	316	4,719	68	5,103
15	จังหวัดลำพูน	1,212	9,155	366	10,733
16	จังหวัดอุทัยธานี (จังหวัดสุพรรณบุรี)	1,591	8,546	267	10,404
รวม		24,861	263,505	7,777	296,143

ที่มา : ฐานข้อมูลราษฎรบนพื้นที่สูง กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ข้อมูล ปี 2566

หมายเหตุ : ข้อมูลประชากรราษฎรบนพื้นที่สูง ในจังหวัดเลย จะรวมอยู่ในจังหวัดเพชรบูรณ์ จังหวัดสุโขทัย จะรวมอยู่ในจังหวัดพิษณุโลก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จะรวมอยู่ในจังหวัดเพชรบุรี และจังหวัดสุพรรณบุรี จะรวมอยู่ในจังหวัดอุทัยธานี ตามพื้นที่รับผิดชอบของศูนย์พัฒนารัฐกรบนพื้นที่สูง 16 แห่ง

จากสถานการณ์ดังกล่าวนี้ ถือเป็นข้อท้าทายของในการขับเคลื่อนเพื่อพัฒนาชุมชนบนพื้นที่สูง แม้จะมีการผลักดันการพัฒนาอย่างต่อเนื่องแต่ยังมีข้อจำกัดในการดำเนินการ ทั้งประเด็นด้านกฎหมาย การบริหารจัดการที่เชื่อมโยงกับระดับส่วนกลาง ระดับจังหวัดและพื้นที่ รวมถึงข้อจำกัดด้านงบประมาณ กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ในฐานะหน่วยงานที่มีภารกิจการพัฒนาศักยภาพและส่งเสริมสวัสดิการสังคมกับชุมชนบนพื้นที่สูง ได้มีการจัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนารัฐธรรมนูญบนพื้นที่สูง ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570) เพื่อดำเนินการตามแผนงานโครงการให้แก่ราษฎรบนพื้นที่สูงให้เข้าถึงสวัสดิการในมิติต่าง ๆ ตามข้อท้าทาย ได้แก่ การส่งเสริมการเรียนรู้การจัดสวัสดิการสังคมบนพื้นที่สูง การเสริมสร้างอาชีพและรายได้ราษฎรบนพื้นที่สูง การพัฒนาวิถีชีวิตอัตลักษณ์ชุมชนเพื่อการจัดสวัสดิการชุมชนบนพื้นที่สูง การขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาพื้นที่ทุรกันดาร โครงการจัดบริการตามโครงการพระธรรมจาริก เป็นต้น

3.5.4 ภาคีเครือข่าย/สวัสดิการ

ในการขับเคลื่อนการดำเนินงานกับกลุ่มเป้าหมาย นอกจากจะส่งเสริมการเข้าถึงสิทธิ สวัสดิการทางสังคมแล้ว ยังเป็นการส่งเสริมให้องค์กรภาคีเครือข่ายภาคประชาสังคม เครือข่ายภาคธุรกิจ และส่งเสริมงานอาสาสมัครเพื่อเป็นหุ้นส่วนทางสังคมในการจัดสวัสดิการทางสังคมและพัฒนาสังคม ดังนี้

(1) องค์กรภาคประชาสังคม

จำนวน 122,515 องค์กร ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2550 กำหนดให้องค์กรสวัสดิการสังคม หน่วยงานรัฐที่ดำเนินการด้านการจัดสวัสดิการสังคม องค์กรสาธารณประโยชน์ และองค์กรสวัสดิการชุมชน โดยมีกองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมที่จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นทุนใช้จ่ายในการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม โดยให้การสนับสนุนองค์กรสวัสดิการสังคม การส่งเสริม การพัฒนา การสงเคราะห์ การคุ้มครอง การป้องกันการแก้ไข และการบำบัดฟื้นฟู สนับสนุนการพัฒนาหรือการให้บริการที่เกี่ยวข้องกับสาขาสวัสดิการสังคม โดยแบ่งออกเป็น องค์กรพัฒนาเอกชน จำนวน 28,874 องค์กร ได้แก่ องค์กรสาธารณประโยชน์ จำนวน 6,322 องค์กร องค์กรภาคประชาชน จำนวน 81,626 องค์กร ได้แก่ องค์กรสวัสดิการชุมชน จำนวน 5,693 องค์กร

(2) เครือข่ายองค์กรภาครัฐและองค์กรภาคธุรกิจ Corporate Social Responsibility (CSR)

คือ องค์กรภาครัฐและองค์กรภาคธุรกิจที่หนุนเสริมการทำงานร่วมกับภาครัฐเป็นการดำเนินกิจกรรมภายในและภายนอกองค์กรที่คำนึงถึงผลกระทบต่อสังคมทั้งในระดับใกล้และไกล ด้วยการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในองค์กรหรือทรัพยากรจากภายนอกองค์กร ในอันที่จะทำให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างเป็นปกติสุข โดยเครือข่ายองค์กรภาครัฐและองค์กรภาคธุรกิจ Corporate Social Responsibility (CSR) มีจำนวน 3,143 องค์กร โดยมีศูนย์ส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมภาคธุรกิจจังหวัด จำนวน 76 ศูนย์ 76 จังหวัด

ตารางที่ 59 องค์กรภาคประชาสังคมและเครือข่ายองค์กรภาครัฐและองค์กรภาคธุรกิจ

ภาคีเครือข่าย/สวัสดิการสังคม (หน่วย : แห่ง/คน)	ปี 2566
องค์กรภาคประชาสังคม	122,515
- องค์กรพัฒนาเอกชน	28,874
- องค์กรสาธารณประโยชน์	6,322
- องค์กรภาคประชากร	81,626
- องค์กรสวัสดิการชุมชน	5,693
เครือข่ายองค์กรภาครัฐและองค์กรภาคธุรกิจ	3,143

(3) อาสาสมัคร

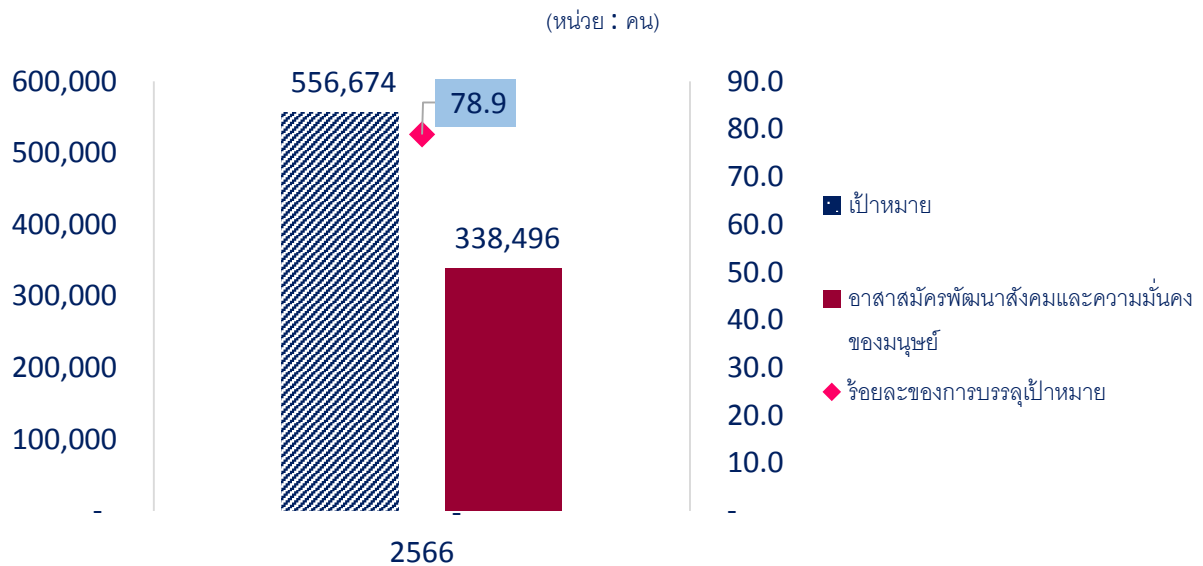
เป็นบุคคลที่มีส่วนร่วมเป็นกลไกส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม โดยมีอาสาสมัครทั้งสิ้นจำนวน 18,114,858 คน โดยแบ่งออกเป็น อาสาสมัครหน่วยงานภาครัฐ จำนวน 17,439,888 คน อาสาสมัครหน่วยงานภาคเอกชน จำนวน 302,587 คน อาสาสมัครองค์กรระหว่างประเทศ จำนวน 3,295 คน อาสาสมัครองค์กรสาธารณประโยชน์และองค์กรสวัสดิการสังคม จำนวน 11,258 คน อาสาสมัครสถาบันการศึกษา จำนวน 66 คน อาสาสมัครต่างประเทศ จำนวน 134 คน และอาสาสมัครชาวต่างประเทศ จำนวน 413 คน อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.) จำนวน 357,217 คน

ตารางที่ 60 ประเภทอาสาสมัคร จำแนกประเภท

ลำดับ	ประเภทอาสาสมัคร	จำนวน (คน)
1	อาสาสมัครหน่วยงานภาครัฐ	17,439,888
2	อาสาสมัครหน่วยงานภาคเอกชน	302,587
3	อาสาสมัครองค์กรระหว่างประเทศ	3,295
4	อาสาสมัครองค์กรสาธารณประโยชน์และองค์กรสวัสดิการสังคม	11,258
5	อาสาสมัครสถาบันการศึกษา	66
6	อาสาสมัครต่างประเทศ	134
7	อาสาสมัครชาวต่างประเทศ	413
8	อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.)	357,217
	รวม	18,114,858

สำหรับอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.) ถือเป็นกลไกสำคัญของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ หมายถึง “บุคคลที่สมัครใจเพื่อเข้าช่วยเหลือ การดำเนินงานตามภารกิจของกระทรวงฯ และผ่านการอบรมตามหลักเกณฑ์ วิธีการที่คณะกรรมการส่งเสริมงานอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์กำหนด และขึ้นทะเบียนตามที่ระเบียบกระทรวงการพัฒนาสังคมและ

ความมั่นคงของมนุษย์ว่าด้วยอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พ.ศ. 2564 กำหนด” โดยมี บทบาทหน้าที่ที่ปฏิบัติตามนโยบายกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ค้นหา ชี้เป้า ใฝ่ระวัง สํารวจข้อมูล ให้คํานําปรึกษาปัญหาทางสังคม ส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม เสริมสร้างการมีส่วนร่วม และเครือข่ายการพัฒนาสังคม ประสานและสนับสนุนการดำเนินงานของ อปท. ในการภารกิจการจัดสวัสดิการ และเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ให้ข้อมูลข่าวสาร โดยมีเป้าหมายในการสร้าง อพม. จำนวนทั้งสิ้น 556,674 คน ปี 2566 มีข้อมูล อพม. ทั้งสิ้น 338,496 คน หากพิจารณาตามเป้าหมายการสร้าง อพม. สามารถคำนวณ สัดส่วนการบรรลุเป้าหมายที่ดำเนินการได้ ร้อยละ 78.9

แผนภูมิที่ 66 อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
ที่มา : ระบบทะเบียนอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ที่มีช่วงอายุต่ำกว่า 20 ปี มีจำนวน 26,420 คน ซึ่งจังหวัดที่มีร้อยละช่วงอายุของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ต่ำกว่า 20 ปี สูงสุด 10 อันดับ ได้แก่ อ่างทอง พิจิตร ปราจีนบุรี พระนครศรีอยุธยา นครนายก พิษณุโลก ลำปาง ตาก กระบี่ และมหาสารคาม และอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ที่มีช่วงอายุ 60 ปีขึ้นไป มีจำนวน 79,949 ซึ่งจังหวัดที่มีร้อยละช่วงอายุของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ 60 ปีขึ้นไป สูงสุด 10 อันดับ ได้แก่ สมุทรสาคร สมุทรปราการ ปทุมธานี ขอนแก่น นครราชสีมา สระบุรี พระนครศรีอยุธยา ภูเก็ต ชัยนาท และสมุทรสงคราม

ตารางที่ 61 อพม. จังหวัดสูงสุด 10 อันดับแรก จำแนกตามช่วงอายุ (หน่วย : คน)

อายุต่ำกว่า 20 ปี				อายุ 60 ปีขึ้นไป			
ลำดับ	จังหวัด	จำนวน	ร้อยละ	ลำดับ	จังหวัด	จำนวน	ร้อยละ
1	อ่างทอง	5,983	55.491	1	สมุทรสาคร	893	50.566
2	พิจิตร	2,123	41.120	2	สมุทรปราการ	807	48.179
3	ปราจีนบุรี	1,163	27.823	3	ปทุมธานี	2,137	44.801
4	พระนครศรีอยุธยา	1,557	22.978	4	ขอนแก่น	6,109	42.456
5	นครนายก	607	21.594	5	นครราชสีมา	2,358	39.981
6	พิษณุโลก	2,240	19.902	6	สระบุรี	1,401	39.454
7	ลำปาง	555	17.886	7	อยุธยา	2,554	37.692
8	ตาก	1,069	15.910	8	ภูเก็ต	687	37.480
9	กระบี่	211	12.993	9	ชัยนาท	700	36.194
10	มหาสารคาม	430	12.371	10	สมุทรสงคราม	885	36.137

ที่มา : ระบบทะเบียนอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

(2) องค์กรสวัสดิการชุมชน องค์กรสาธารณประโยชน์

ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม กำหนดให้องค์การสวัสดิการสังคม หมายถึง หน่วยงานรัฐที่ดำเนินการด้านการจัดสวัสดิการสังคม องค์กรสาธารณประโยชน์ และ องค์กรสวัสดิการชุมชน โดยมีกองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวเพื่อเป็นทุนใช้จ่ายในการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม โดยให้การสนับสนุนองค์การสวัสดิการสังคม การส่งเสริม การพัฒนา การสงเคราะห์ การคุ้มครอง การป้องกันการแก้ไข และการบำบัดฟื้นฟู สนับสนุนการพัฒนาหรือ การให้บริการที่เกี่ยวข้องกับสาขาสวัสดิการสังคม ซึ่งจากข้อมูลผลการดำเนินงานมีการรับรององค์กร สาธารณประโยชน์ จำนวน 6,112 องค์กร และองค์กรสวัสดิการชุมชน จำนวน 5,916 องค์กร รวมทั้งสิ้น 12,028 องค์กร

ตารางที่ 62 ภาคีเครือข่าย/สวัสดิการสังคม

ภาคีเครือข่าย/สวัสดิการสังคม (หน่วย : องค์กร)	ปี 2566
องค์กรสวัสดิการชุมชน ตาม พ.ร.บ. ส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม	5,916
องค์กรสาธารณประโยชน์ ตาม พ.ร.บ. ส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม	6,112

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมแห่งชาติ, กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ

(3) ด้านเครือข่าย/สวัสดิการด้านกลุ่มคนเปราะบาง

ด้านเครือข่าย/สวัสดิการด้านกลุ่มคนเปราะบาง พบว่า ประเทศไทย มีกองทุนสวัสดิการชุมชน 6,071 แห่ง และจำนวนบ้านพอเพียงชนบท 35,774 แห่ง

นอกจากนี้ สำหรับข้อมูลสวัสดิการด้านกลุ่มคนเปราะบาง มีจำนวนผู้ได้รับเบี้ยยังชีพผู้ป่วยเอดส์ทั้งสิ้น 68,478 คน ข้อมูลจากศูนย์รวมข้อมูลสารสนเทศด้านเอชไอวีของประเทศไทย ปี 2565 พบว่า มีการคาดประมาณผู้ติดเชื้อที่ยังมีชีวิตอยู่จำนวนทั้งสิ้น 560,000 คน จะสามารถเทียบสัดส่วนผู้ได้รับเบี้ยยังชีพผู้ป่วยเอดส์ประมาณร้อยละ 12.2 อย่างไรก็ตามจุดประสงค์ของเบี้ยยังชีพผู้ป่วยเอดส์ มีการกำหนดคุณสมบัติว่าต้องมีสภาพความเป็นอยู่ที่ยากจน ถูกทอดทิ้ง ขาดผู้อุปการะดูแล ไม่สามารถประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองได้ มีรายได้เฉลี่ยต่ำกว่าเกณฑ์จำเป็นพื้นฐาน ทั้งนี้ ข้อมูลจากการสำรวจสถานการณ์เด็กและสตรีในประเทศไทย (MICS) พ.ศ. 2562 โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ ระบุว่า คนไทยมีทัศนคติเลือกปฏิบัติต่อผู้ติดเชื้อเอชไอวี จำแนกตามเพศหญิง ร้อยละ 27.7 และเพศชาย ร้อยละ 24.4 ซึ่งอาจคาดการณ์ได้ว่าผู้ติดเชื้อที่ยังมีชีวิตอยู่ส่วนใหญ่ สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคม ทำงาน และดูแลตนเองได้อย่างเป็นปกติ

ตารางที่ 63 เครือข่าย/สวัสดิการด้านกลุ่มคนเปราะบาง

เครือข่าย/สวัสดิการด้านกลุ่มคนเปราะบาง (หน่วย : แห่ง/คน)	ปี 2566
จำนวนกองทุนสวัสดิการชุมชน	6,071
จำนวนบ้านพอเพียงชนบท	35,774
จำนวนผู้ได้รับเบี้ยยังชีพผู้ป่วยเอดส์	68,478

ที่มา : สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด (พมจ.)

ส่วนที่ 4

สถานการณ์เชิงประเด็นทางสังคมและสถานการณ์เร่งด่วน (Hot Issues)

4.1 สถานการณ์เชิงประเด็น

4.1.1 สถานการณ์กลุ่มเปราะบางรายครัวเรือน

การสำรวจข้อมูลจากระบบสมุดปกครอบครัวอิเล็กทรอนิกส์ (MSO-Logbook) ข้อมูลวันที่ 26 กันยายน พ.ศ. 2566 พบว่า มีครัวเรือนเปราะบางทั้งสิ้น 907,818 ครัวเรือน ไม่รวมกรุงเทพมหานคร เมื่อคำนวณอัตราครัวเรือนเปราะบางต่อ 1,000 ครัวเรือน จะพบว่า จังหวัดที่มีครัวเรือนเปราะบางสูงสุด 10 อันดับ ได้แก่ นครนายก พังงา กระบี่ สตูล บึงกาฬ อำนาจเจริญ นครพนม มหาสารคาม กาญจนบุรี และพัทลุง ต่ำสุด 10 อันดับ ได้แก่ สระบุรี นครปฐม พระนครศรีอยุธยา ภูเก็ต ปทุมธานี ระยอง ชลบุรี สมุทรสาคร สมุทรปราการ และนนทบุรี ทั้งนี้ สำหรับประเทศไทยมีอัตราครัวเรือนเปราะบาง คือ หากมีครัวเรือนทั้งหมด 1,000 ครัวเรือน จะมี 45 ครัวเรือน ที่เป็นครัวเรือนเปราะบาง

ตารางที่ 64 อัตราครัวเรือนเปราะบางต่อ 1,000 ครัวเรือน

จังหวัด	(หน่วย : ครัวเรือน)		อัตราต่อ 1,000 ครัวเรือน
	จำนวนครัวเรือนเปราะบาง*	จำนวนครัวเรือนทั้งหมด**	
กระบี่	9,986	132,475	75.4
กาญจนบุรี	17,904	260,639	68.7
กาฬสินธุ์	12,919	231,333	55.8
กำแพงเพชร	8,869	253,396	35.0
ขอนแก่น	25,667	586,961	43.7
จันทบุรี	8,845	190,627	46.4
ฉะเชิงเทรา	12,105	318,295	38.0
ชลบุรี	10,484	690,875	15.2
ชัยนาท	6,449	101,490	63.5
ชัยภูมิ	18,199	298,996	60.9
ชุมพร	10,678	169,702	62.9
เชียงราย	17,073	373,508	45.7
เชียงใหม่	24,124	663,111	36.4
ตรัง	12,160	194,527	62.5

จังหวัด	(หน่วย : ครั้วเรือน)		อัตราต่อ 1,000 ครั้วเรือน
	จำนวนครั้วเรือน เปราะบาง*	จำนวนครั้วเรือน ทั้งหมด**	
ตราด	5,519	97,383	56.7
ตาก	9,144	164,956	55.4
นครนายก	16,625	88,356	188.2
นครปฐม	11,919	414,358	28.8
นครพนม	12,175	173,917	70.0
นครราชสีมา	45,023	782,007	57.6
นครศรีธรรมราช	29,961	474,488	63.1
นครสวรรค์	17,756	322,883	55.0
นนทบุรี	7,051	608,941	11.6
นราธิวาส	9,673	181,888	53.2
น่าน	4,787	149,978	31.9
บึงกาฬ	7,416	102,007	72.7
บุรีรัมย์	21,965	384,119	57.2
ปทุมธานี	11,468	675,573	17.0
ประจวบคีรีขันธ์	10,027	161,462	62.1
ปราจีนบุรี	10,044	249,575	40.2
ปัตตานี	8,839	152,469	58.0
พระนครศรีอยุธยา	8,836	311,101	28.4
พะเยา	6,567	131,833	49.8
พังงา	5,980	77,545	77.1
พัทลุง	10,686	158,711	67.3
พิจิตร	7,352	176,614	41.6
พิษณุโลก	14,641	323,784	45.2
เพชรบุรี	7,573	168,877	44.8
เพชรบูรณ์	13,071	292,360	44.7
แพร่	6,112	134,491	45.4
ภูเก็ต	3,752	193,742	19.4
มหาสารคาม	18,652	268,086	69.6
มุกดาหาร	7,576	132,432	57.2

จังหวัด	(หน่วย : ครั้วเรือน)		อัตราต่อ 1,000 ครั้วเรือน
	จำนวนครั้วเรือน เปราะบาง*	จำนวนครั้วเรือน ทั้งหมด**	
แม่ฮ่องสอน	3,281	81,739	40.1
ยโสธร	9,061	135,692	66.8
ยะลา	8,221	135,391	60.7
ร้อยเอ็ด	20,820	323,121	64.4
ระนอง	4,847	92,883	52.2
ระยอง	6,657	401,393	16.6
ราชบุรี	13,527	250,405	54.0
ลพบุรี	9,034	266,958	33.8
ลำปาง	13,110	259,251	50.6
ลำพูน	7,018	148,181	47.4
เลย	10,769	161,187	66.8
ศรีสะเกษ	16,946	279,979	60.5
สกลนคร	17,176	273,379	62.8
สงขลา	23,137	535,435	43.2
สตูล	6,121	84,167	72.7
สมุทรปราการ	11,217	924,779	12.1
สมุทรสงคราม	3,366	58,439	57.6
สมุทรสาคร	6,198	421,295	14.7
สระแก้ว	9,616	212,976	45.2
สระบุรี	8,036	253,998	31.6
สิงห์บุรี	2,771	62,131	44.6
สุโขทัย	8,027	210,828	38.1
สุพรรณบุรี	14,187	282,937	50.1
สุราษฎร์ธานี	25,012	381,727	65.5
สุรินทร์	15,257	327,257	46.6
หนองคาย	8,443	147,207	57.4
หนองบัวลำภู	6,691	139,731	47.9
อ่างทอง	5,508	82,287	66.9
อำนาจเจริญ	6,383	88,341	72.3

จังหวัด	(หน่วย : ครั้วเรือน)		อัตราต่อ 1,000 ครั้วเรือน
	จำนวนครั้วเรือน เปราะบาง*	จำนวนครั้วเรือน ทั้งหมด**	
อุดรธานี	25,676	393,893	65.2
อุตรดิตถ์	9,073	139,770	64.9
อุทัยธานี	5,518	95,220	58.0
อุบลราชธานี	21,462	536,794	40.0

ที่มา : *ระบบสมุดปกครอบครั้วอิเล็กทรอนิกส์ (MSO-Logbook) ณ วันที่ 26 กันยายน พ.ศ. 2566

**สำนักงานสถิติแห่งชาติ จำนวนครั้วเรือน ปี 2566

การพิจารณาครั้วเรือนเปราะบางจำแนกรายมิติ ได้แก่ มิติสุขภาพ มิติความเป็นอยู่ มิติการศึกษา มิติรายได้ และมิติการเข้าถึงสวัสดิการภาครัฐ แบ่งออกเป็น 4 ระดับ มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 65 จำนวนครั้วเรือนเปราะบาง แยกรายมิติ

รายมิติ (หน่วย : ครั้วเรือน)	ระดับ 0	ระดับ 1	ระดับ 2	ระดับ 3	รวม
มิติสุขภาพ	1,409	14,239	52,914	231	68,793
มิติความเป็นอยู่	3,201	135,227	187,537	8,371	334,336
มิติการศึกษา	167	12,807	30,139	1,330	44,443
มิติรายได้	10,479	338,921	312,516	6,365	668,281
มิติการเข้าถึงสวัสดิการภาครัฐ	486	18,245	29,561	113	48,405

ที่มา : ระบบสมุดปกครอบครั้วอิเล็กทรอนิกส์ (MSO-Logbook) ณ วันที่ 26 กันยายน พ.ศ. 2566

หมายเหตุ 1 ครั้วเรือนอาจมีความเปราะบางหลายมิติ

4.2 สถานการณ์ประเด็นเร่งด่วน Hot Issues

ข้อมูลจากการวิเคราะห์สถานการณ์ทางสังคมในระดับกลุ่มจังหวัด โดยสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 1 – 11 (สสว. 1 – 11) ได้สรุปประเด็นเร่งด่วน Hot Issues เชิงพื้นที่ที่สามารถสรุปรายละเอียด ได้ดังนี้

ตารางที่ 66 ประเด็นเร่งด่วน Hot Issues เชิงพื้นที่

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ	ประเด็นเร่งด่วน Hot Issues เชิงพื้นที่
<p>สสว. 1</p>	<p>ประเด็นเร่งด่วนเชิงพื้นที่ พบว่า แนวโน้มการตั้งครรภ์ซ้ำในสตรีที่อายุต่ำกว่า 20 ปี เพิ่มสูงขึ้น ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อทารกที่เกิดใหม่อย่างไม่มีคุณภาพ เช่น ภาวะน้ำหนักน้อย รวมถึงปัญหาต่อพ่อแม่วัยรุ่นในด้านต่าง ๆ ทั้งทางสังคม การเลี้ยงดู บุตร และโอกาสทางการศึกษา นอกจากนี้ ยังมีเด็กและเยาวชนที่ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัวและนอกครอบครัว โดยถูกกระทำความรุนแรงด้านเพศมากที่สุด ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิตของเด็กและเยาวชน เช่นเดียวกับกลุ่มสตรีและครอบครัว ก็พบความรุนแรงในกลุ่มนี้เช่นเดียวกัน ในกลุ่มผู้สูงอายุ ก็มีประเด็นเกี่ยวกับการรับแจ้งเหตุความรุนแรงต่อผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น และมีสถานการณ์ด้านการอาศัยอยู่ตามลำพัง ซึ่งส่วนหนึ่งมีสาเหตุมาจากการเข้าสู่สังคมสูงอายุ นอกจากนี้ อัตราเร่งของกลุ่มผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นสูงกว่าวัยเด็กและวัยแรงงานที่ลดลง โดยจำนวนผู้สูงอายุที่เพิ่มสูงขึ้น จะกระทบกับรายจ่ายด้านสวัสดิการผู้สูงอายุ โดยเฉพาะค่ารักษาพยาบาลและเงินอุดหนุนผู้สูงอายุ สะท้อนให้เห็นความจำเป็นที่ต้องเร่งรัดดำเนินการพัฒนาระบบรองรับการดูแลผู้สูงอายุที่มีสุขภาพไม่แข็งแรง และการเตรียมความพร้อมก่อนวัยสูงอายุ โดยสร้างเสริมสุขภาพตั้งแต่ช่วงต้นของชีวิตที่จะนำไปสู่การลดอัตราการเจ็บป่วยและภาวะพึ่งพิงเมื่อมีอายุมากขึ้น</p>
<p>สสว. 2</p>	<p>สถานการณ์กลุ่มเปราะบางกลุ่มจังหวัดในเขตพื้นที่รับผิดชอบ มีประเด็นเร่งด่วนที่สำคัญ คือ สถานการณ์คนพิการที่มีบัตรประจำตัวคนพิการภาคตะวันออก มีจำนวน 124,461 คน (ร้อยละ 2.54) ของประชากรทั้งหมดภาคตะวันออก มีเพศชายจำนวน 67,590 คน และเพศหญิง 56,871 คน แต่มีคนพิการที่ได้รับเบี้ยยังชีพคนพิการ จำนวน 102,857 คน โดยประเภทของความพิการอันดับ 1 คือ ความพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกาย และเมื่อพิจารณารายจังหวัดพบว่า จังหวัดที่มีคนพิการที่ไม่ได้รับเบี้ยยังชีพคนพิการมากที่สุด คือ จังหวัดชลบุรี รองลงมา คือ ฉะเชิงเทรา สระแก้ว ปราจีนบุรี จันทบุรี ระยอง และตราด ตามลำดับ นอกจากนี้ การแก้ปัญหาในพื้นที่ คือ การลดความเหลื่อมล้ำและเพิ่มโอกาสให้คนพิการเข้าถึงบริการภาครัฐ โดยภาครัฐต้องทำงานเชิงรุกและติดตามอำนวยความสะดวกให้คนพิการได้รับเบี้ยยังชีพคนพิการตามสิทธิ นอกจากนี้ควรมีมาตรการป้องกันอุบัติเหตุจราจร เพื่อลดโอกาสคนพิการ รวมทั้งส่งเสริมการมีงานทำเพื่อเพิ่มรายได้ให้คนพิการ โดยการเชื่อมประสานภาคส่วนต่าง ๆ ได้แก่ เครือข่ายคนพิการ คนพิการ ภาครัฐ ท้องถิ่น และสถานประกอบการ โดยพัฒนาระบบฐานข้อมูลด้านทักษะอาชีพ ความต้องการทำงานของคนพิการ และตำแหน่งงาน</p>

สำนักงานส่งเสริมและ สนับสนุนวิชาการ	ประเด็นเร่งด่วน Hot Issues เชิงพื้นที่
	ว่างของสถานที่ ทำงานภาครัฐ ท้องถิ่น เอกชน หรือสถานประกอบการ เพื่อให้เกิด การจับคู่ความต้องการ
สสว. 3	มีการแจ้งเหตุการณ์กระทำความรุนแรงในครอบครัว ผ่านระบบ 1300 จำนวน 156 ราย จังหวัดที่มีการแจ้งเหตุการณ์กระทำความรุนแรงมากที่สุด ได้แก่ สุพรรณบุรี ราชบุรี สมุทรสาคร ประจวบคีรีขันธ์ นครปฐม กาญจนบุรี เพชรบุรี และน้อยที่สุด สมุทรสงคราม ตามลำดับ เมื่อจำแนกตามกลุ่มเป้าหมาย พบว่า ส่วนใหญ่เป็นผู้ใหญ่ รองลงมาเป็นเด็ก ผู้สูงอายุ และเยาวชน เมื่อดูข้อมูลราย ประเด็น พบว่า ประเด็นการถูกทำร้ายร่างกายสูงสุด อย่างไรก็ตาม กลุ่มจังหวัดใน เขตพื้นที่ มีศูนย์ปฏิบัติการป้องกันการกระทำความรุนแรงในครอบครัวระดับ ตำบล (ศปก.ต) อยู่ในพื้นที่ จำนวน 164 แห่ง ซึ่งมีบุคลากรที่ได้รับการอบรมและ มีองค์ความรู้เกี่ยวกับ พ.ร.บ. คู่สมรสผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 สามารถเฝ้าระวัง ป้องกัน และเข้าดำเนินการให้ความช่วยเหลือได้ ทันท่วงทีเมื่อเกิดเหตุ ทำให้สถานการณ์ความรุนแรงลดน้อย เบบางลงได้ในระดับ หนึ่ง
สสว. 4	สถานการณ์เด็กและเยาวชนอายุต่ำกว่า 15 ปี ที่ตั้งครรภ์ เปรียบเทียบปี 2564 – 2566 พบว่า มีแนวโน้มสูงขึ้นกว่า 2 เท่า จากปี 2564 ในประเด็นด้าน การตั้งครรภ์ในเด็กและเยาวชน จะพบปัญหาโดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกลที่ยังเข้าไม่ ถึงสถานพยาบาล อีกสาเหตุของปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พร้อม คือ ความไม่รู้ เกี่ยวกับการคุมกำเนิด หรือไม่ได้คุมกำเนิดทุกครั้งที่มีเพศสัมพันธ์ จึงเกิดเป็น ปัญหาตามมาในที่สุด นอกจากนี้ ยังมีปัญหาความรุนแรงในสตรีและครอบครัว ซึ่ง มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี โดยคนในครอบครัวกระทำความรุนแรงต่อกัน โดยเฉพาะ สตรีที่ถูกกระทำความรุนแรงทางร่างกาย มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นทุกปี
สสว. 5	ประเด็นเร่งด่วนเชิงพื้นที่ มีความสำคัญในหลายประเด็น โดยเริ่มจาก 1) สถานการณ์การเข้าสู่สังคมสูงอายุ ซึ่งมีสัดส่วนผู้สูงอายุสูงถึงร้อยละ 23.88 ของประชากรทั้งหมดในพื้นที่ 2) ประเด็นความรุนแรงในครอบครัว กลุ่มจังหวัดใน เขตพื้นที่มีจำนวนเหตุการณ์ความรุนแรงในครอบครัว จำนวนทั้งสิ้น 184 ครอบครัว โดยพบว่า จังหวัดที่มีความรุนแรงในครอบครัวมากที่สุด ได้แก่ จังหวัดขอนแก่น จังหวัดอุดรธานี จังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดมหาสารคาม จังหวัด หนองบัวลำภู จังหวัดหนองคาย และจังหวัดเลย ตามลำดับ 3) ประเด็นเด็กและ เยาวชนมีพฤติกรรมไม่เหมาะสม เด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมดื่มเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์ สูบบุหรี่ ติดสารเสพติดร้ายแรง มีพฤติกรรมมั่วสุม ติดการพนัน

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ	ประเด็นเร่งด่วน Hot Issues เชิงพื้นที่
	<p>มีพฤติกรรมทางเพศ ฯลฯ จากสถานการณ์เด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม จำนวนทั้งสิ้น 1,084 คน โดยพบว่า จังหวัดอุดรธานี มีจำนวนเด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมไม่เหมาะสมมากที่สุด รองลงมา คือ จังหวัดร้อยเอ็ดหนองบัวลำภู เลย ขอนแก่น หนองคาย และมหาสารคาม ตามลำดับ</p>
<p>สสว. 6</p>	<p>สังคมสูงอายุ คือ สังคมที่มีสัดส่วนของผู้สูงอายุหรือประชากรที่มีอายุ 60 ปี ขึ้นไปได้เพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ ขณะที่สัดส่วนของอัตราการเกิด และจำนวนประชากรในวัยทำงานลดน้อยลง สำหรับประเทศไทยก็กำลังเปลี่ยนผ่านเข้าสู่สังคมสูงอายุเช่นกัน โดยมีประชากรที่มีอายุ 65 ปีขึ้นไปร้อยละ 10 หรือมากกว่า 7 ล้านคน แล้ว และมีการคาดการณ์ไว้ว่าในปี พ.ศ. 2564 สัดส่วนของจำนวนผู้สูงอายุจะเพิ่มขึ้นไปร้อยละ 20 ถึงร้อยละ 30 การเพิ่มขึ้นของผู้สูงอายุ ในสังคมสูงอายุ น่าจะตามมาด้วยปัญหาสุขภาพและโรคเรื้อรังต่าง ๆ ด้วย อย่างไรก็ตาม ความจริงแล้วคนส่วนใหญ่ในสังคมยังเข้าใจว่าการรับมือสถานการณ์นี้เป็นเพียงการจัดการกับเรื่องสุขภาพของผู้สูงอายุ ทำให้การแก้ปัญหาหลักมักจำกัดอยู่เพียงแต่กลุ่มๆ เช่น การจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ การจัดสวัสดิการต่าง ๆ แต่กลับไม่ได้เชื่อมโยงเข้ากับการเตรียมการตั้งแต่ยังอยู่ในวัยทำงาน จึงเป็นสถานการณ์ที่เราจำเป็นต้องกลับมาสนใจจริง ๆ เกี่ยวกับสังคมสูงอายุในประเทศของเรา รวมทั้งการส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจโดยรวมของชาติด้วย</p>
<p>สสว. 7</p>	<p>สถานการณ์สตรีที่ถูกทำร้ายร่างกายและจิตใจ ระหว่างปี พ.ศ. 2564 – 2565 จังหวัดที่มีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้น ได้แก่ จังหวัดพิจิตร อุทัยธานี สิงห์บุรี และลพบุรี การรณรงค์ในเรื่องของการยุติความรุนแรงต่อสตรี ควรมุ่งเน้นไปในการเปลี่ยนทัศนคติ ทำให้สตรีที่ถูกกระทำกล้าที่จะพูด บอกกล่าวถึงปัญหาความรุนแรงที่ถูกกระทำต่อคนรอบข้าง เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาไม่ให้เกิดความรุนแรงจนถึงขั้นฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งต้องเสียชีวิต รวมถึงการปรับเปลี่ยนความคิดทัศนคติ ค่านิยม เพื่อเปลี่ยนพฤติกรรมให้คู่รัก หรือสามีภรรยามีความเคารพให้เกียรติ ยอมรับฟังความคิดเห็นต่อกัน จะเป็นรากฐานของความรักที่ยั่งยืนและครอบครัวที่มั่นคง นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรที่มีสัดส่วนประชากรสูงอายุมากขึ้นทำให้โครงสร้างครอบครัวไทยและรูปแบบการอยู่อาศัยของครอบครัวเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม โดยครัวเรือนมีขนาดเล็กลง และยังมีแนวโน้มเล็กลงต่อไปในอนาคต ซึ่งส่วนใหญ่จะมีสมาชิกไม่เกิน 3 คน ในขณะที่ครัวเรือนอยู่คนเดียวเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะในประชากรวัยแรงงานและผู้สูงอายุ ซึ่งคาดการณ์ว่าประชากรวัยแรงงานที่อาศัยอยู่คนเดียวจะเพิ่มขึ้นเช่นเดียวกับสัดส่วนผู้สูงอายุอยู่คนเดียวที่</p>

สำนักงานส่งเสริมและ สนับสนุนวิชาการ	ประเด็นเร่งด่วน Hot Issues เชิงพื้นที่
	อาจเพิ่มขึ้น รวมถึงครัวเรือนข้ามรุ่นที่มีประชากรวัยพึ่งพิงอย่างเด็กและผู้สูงอายุ อยู่อาศัยร่วมกันก็มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นเช่นกัน โดยบริบทพื้นที่ ส่วนใหญ่ดั้งเดิมเป็น พื้นที่ราบลุ่มทำเกษตรกรรมเป็นหลัก ทำให้วัยแรงงานต้องเข้าไปทำงานทำในเมือง ส่งผลให้ผู้สูงอายุต้องอยู่บ้านลำพังคนเดียว
สสว. 8	จังหวัดกำแพงเพชร ตาก และพิษณุโลก สถานการณ์ทางสังคมประเด็นเร่งด่วน เรื่อง แม่วัยรุ่น สถานการณ์ปัจจุบัน แม่วัยรุ่นของจังหวัดกำแพงเพชร ปีงบประมาณ 2566 พบอัตราการคลอดมีชีพในหญิงอายุ 10 – 14 ปี เท่ากับ 1.89 สูงกว่าอัตรา การคลอดในระดับประเทศที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.93 เช่นเดียวกับอัตราการคลอด มีชีพในหญิงอายุ 15 – 19 ปี ที่มีอัตราการคลอดมีชีพอยู่ที่ 22.64 สูงกว่า ระดับประเทศที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 20.55 จากสถิตินี้จะเห็นได้ว่าต้องมีการ ดำเนินงานเพื่อเฝ้าระวังการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นและเตรียมให้การช่วยเหลือดูแลแม่ วัยรุ่นเชิงรุกอย่างเป็นรูปธรรม ผลกระทบ เนื่องจากการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นนั้น มีความเปราะบางทั้งด้านสุขภาพ สังคม และเศรษฐกิจมากกว่าวัยอื่น โดยเฉพาะแม่ วัยรุ่นที่ตั้งครรภ์ไม่พร้อมในการเลี้ยงดูบุตร ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตทั้งต่อตัววัยรุ่น และครอบครัว เช่น การเสียโอกาสทางการศึกษา หน้าที่การงาน รวมทั้งรายได้ใน อนาคต การขาดความพร้อมในการเลี้ยงดูบุตรส่งผลให้เด็กจำนวนหนึ่งถูกทอดทิ้ง หรือเติบโตมาอย่างไม่มีคุณภาพ ซึ่งจะส่งผลเสียต่อการพัฒนาประเทศในอนาคต สำหรับจังหวัดเพชรบูรณ์ สถานการณ์ทางสังคมประเด็นเร่งด่วน คือ ความยากจน จังหวัดเพชรบูรณ์มีจำนวนคนจน 19,717 คน จัดอยู่ในลำดับที่ 25 ของประเทศ แต่ในปี 2565 มีจำนวนคนจนเพิ่มขึ้นเป็น 35,548 คน เพิ่มขึ้นจากเดิม 80.29% และมีจำนวนคนจนสูงเป็นอันดับที่ 7 ของประเทศ ส่วนจังหวัดสุโขทัย และ อุตรดิตถ์ สถานการณ์ทางสังคมประเด็นเร่งด่วน คือ สังคมสูงอายุ สถานการณ์ ปัจจุบัน ถือเป็นจังหวัดที่เป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Aged Society) หาก พิจารณาข้อมูลย้อนหลังตั้งแต่ปี 2561 จะพบสัดส่วนจำนวนผู้สูงอายุมีแนวโน้ม เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ผลกระทบ เมื่อสัดส่วนผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น ค่าใช้จ่าย ทางด้านสวัสดิการบริการสังคมก็จะเพิ่มมากขึ้น ต้องดูแลค่าใช้จ่ายในด้านสุขภาพ และการรักษาพยาบาลจะเพิ่มสูงขึ้น ทำให้วัยทำงานต้องรับภาระมากขึ้น เมื่อมี การใช้จ่ายเพิ่มขึ้น จึงส่งผลให้มีเงินออมน้อยลงและเงินลงทุนลดลง เกิดความ ยากลำบากในครอบครัวผู้สูงอายุ และเมื่อจำนวนประชากรวัยทำงานที่มีน้อยลง อาจทำให้เกิดการขาดแคลนแรงงานทำให้เศรษฐกิจโตช้าลง และส่งผลกระทบต่อ ลบลกลับเป็นวงจรต่อสังคม

สำนักงานส่งเสริมและ สนับสนุนวิชาการ	ประเด็นเร่งด่วน Hot Issues เชิงพื้นที่
สสว. 9	<p>สถานการณ์ผู้สูงอายุกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน ถูกยกให้เป็นประเด็นเร่งด่วน (Hot Issue) ที่ต้องให้ความสำคัญเพื่อเตรียมความพร้อมในการรับมือกับสถานการณ์ดังกล่าว และเมื่อพิจารณาสัดส่วนผู้สูงอายุแยกเป็นรายจังหวัด 8 จังหวัด พบว่า จังหวัดที่มีสัดส่วนผู้สูงอายุมากที่สุด คือ จังหวัดลำปาง รองลงมาคือ แพร่ ลำพูน พะเยา น่าน เชียงใหม่ เชียงราย และแม่ฮ่องสอน ตามลำดับ โดยมีการวิเคราะห์ข้อมูลสถานการณ์ผู้สูงอายุกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน ออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพ ด้านอาชีพ ด้านสังคม และด้านสภาพแวดล้อม ซึ่งมีรายละเอียดที่จะต้องให้ความสำคัญแตกต่างกันไปในแต่ละประเด็น เช่น ผู้สูงอายุติดเตียง การทำงานของผู้สูงอายุ การส่งเสริมอาชีพ เบี้ยยังชีพ และการมีที่อยู่อาศัยที่เหมาะสม</p>
สสว. 10	<p>ประเด็นเร่งด่วนที่มีความน่าเป็นห่วงของพื้นที่ คือ ปัญหาเด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมไม่เหมาะสม เช่น ปัญหาเด็กตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร มีพฤติกรรมก้าวร้าว ออกจากระบบการศึกษากลางคัน เสพยาเสพติด ฯลฯ จากสถิติโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดกลุ่มจังหวัดภาคใต้ตอนบน ในระยะ 3 ปีที่ผ่านมา พบว่า เด็กและเยาวชนในครัวเรือนเปราะบางมีแนวโน้มกลายเป็นแม่วัยใสสูงขึ้น ซึ่งส่งผลกระทบต่อแม่วัยใสและเด็กที่เกิดมา ทำให้เกิดปัญหาซ้ำซ้อนต่อเนื่องจากความไม่พร้อมที่จะมีครอบครัว เกิดแม่วัยใสเลี้ยงเดี่ยวสูงขึ้นตามมาด้วย ประกอบกับแม่วัยใสมีอายุน้อยลง ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่อย่างมาก ซึ่งเป็นสิ่งที่ท้าทายต่อการปฏิบัติงานของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง</p>
สสว. 11	<p>กลุ่มจังหวัดภาคใต้ตอนล่าง มีประเด็นสำคัญ 3 ประเด็น ดังนี้ 1) ปัญหาของความยากจนในด้านรายได้ 2) ปัญหาเด็กและเยาวชน เด็กออกจากระบบการศึกษา/ขาดโอกาสทางการศึกษา/เด็กได้รับการดูแลที่ไม่เหมาะสม และ 3) ปัญหาสุขภาพ และสุขภาพ ทั้งนี้ สภาพปัญหาของกลุ่มเปราะบางที่พบมากที่สุด คือ ปัญหาด้านการมีงานทำ/รายได้ รองลงมาคือ ปัญหาด้านครอบครัว และปัญหาด้านที่อยู่อาศัย ซึ่งคาดการณ์ว่าอาจมีแนวโน้มของความเสี่ยงและโอกาสที่จะทำให้สัดส่วนของคนจนในพื้นที่ภาคใต้ตอนล่างมีอัตราที่เติบโตเพิ่มมากขึ้นในอนาคต นอกจากนี้พบว่าสถิติครอบครัวยากจน ในระบบ TPMAP มีจำนวนครอบครัวยากจนที่เพิ่มขึ้น ซึ่งมีสาเหตุมาจากหลายปัจจัย โดยเฉพาะในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อ COVID-19 ส่งผลกระทบต่อสถานะเศรษฐกิจและสังคม มีการเคลื่อนย้ายถิ่นฐานกลับมายังภูมิลำเนาทั้งจากในและต่างประเทศ เกิดอัตราการว่างงานของประชากรเพิ่มขึ้น ไม่มีรายได้ รายจ่ายที่เพิ่มสูงขึ้น ส่งผลกระทบต่อ</p>

สำนักงานส่งเสริมและ สนับสนุนวิชาการ	ประเด็นเร่งด่วน Hot Issues เชิงพื้นที่
	<p>ต่อการดำเนินชีวิตตั้งแต่ระดับปัจเจก ครอบครัว ชุมชน และสังคม ทำให้ปัญหาความยากจนในพื้นที่ที่มีอัตราสูงขึ้นเช่นเดียวกัน รวมถึงบริบททางสังคมในพื้นที่ โดยเฉพาะในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ (ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส) เป็นครอบครัวที่มีบุตรมาก และมักอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวใหญ่ แต่รายได้ในครอบครัวไม่สอดคล้องกับจำนวนสมาชิก ทำให้ไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่าย ปัญหาดังกล่าวยังส่งผลกระทบต่อการศึกษาในด้านต่าง ๆ เช่น โภชนาการ สาธารณสุข และการศึกษา เป็นต้น ซึ่งสถิติของเด็กจำนวนมากที่มีปัญหาภาวะทุพโภชนาการ ไม่ได้รับวัคซีนตามเกณฑ์ ปัญหาความยากจนยังมีผลเชื่อมโยงถึงข้อมูลสถิติการออกจากระบบการศึกษากลางคัน โดยเฉพาะพื้นที่จังหวัดตรัง ที่พบข้อมูลสถิติสูงสุดในปี 2564 ข้อมูลเหล่านี้เป็นข้อบ่งชี้ที่สำคัญว่ากลุ่มเด็กและเยาวชนกลุ่มดังกล่าวอาจกลายเป็นกลุ่มที่ขาดโอกาสทางการศึกษาและไม่สามารถต่อยอดหรือพัฒนาตนเองต่อไปได้ ส่งผลกระทบต่อสถานะการมีทำงาน กลายเป็นแรงงานทักษะต่ำ รายได้น้อย ซึ่งเป็นสถานการณ์ที่น่าห่วงใย อาจทำให้เกิดครอบครัวยากจนข้ามรุ่นในอนาคต สถิติที่น่าสนใจอีกประเด็นหนึ่ง คือ คนพิการที่เป็นผู้สูงอายุในพื้นที่มีอัตราเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้เกิดครอบครัวหรือครัวเรือนที่อยู่ในสภาวะพึ่งพิงและมีความเปราะบางเพิ่มมากขึ้นเช่นเดียวกัน ทำให้ปัญหาความยากจนกลายเป็นปัญหาที่วนเวียนอยู่ในกลุ่มจังหวัดภาคใต้ตอนล่างมาอย่างยาวนาน</p>

ที่มา : รายงานสถานการณ์ทางสังคมกลุ่มจังหวัด สสว. 1 – 11 ประจำปี 2566

8 แนวโน้มสำคัญของสถานการณ์ทางสังคม

จากการวิเคราะห์สถานการณ์กลุ่มเป้าหมายทางสังคมระดับประเทศ ครอบคลุมทั้งกลุ่มเด็กและเยาวชน สตรีและสถาบันครอบครัว คนวัยแรงงาน คนพิการ ผู้สูงอายุ และกลุ่มคนไร้ที่พึ่ง ผู้ทำการขอทาน ผู้แสดงความสามารถ และกลุ่มราษฎรบนพื้นที่สูง ในรายงานสถานการณ์ทางสังคม ปี 2566 สามารถสรุปแนวโน้มที่สำคัญของสถานการณ์ทางสังคม 8 แนวโน้ม ดังนี้

1. เด็กแรกเกิด ในยุคเด็กเกิดน้อย

2. เด็กและเยาวชนในสถานการณ์ทางสังคมและเศรษฐกิจ

3. ความรุนแรงในครอบครัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องและสูงสุดในรอบ 7 ปี

4. ความเท่าเทียมระหว่างเพศกับความเสมอภาคอย่างแท้จริง

5. อัตราส่วนพึ่งพิงทางอายุและการแบกรับของคนวัยแรงงาน

6. สิทธิสวัสดิการ การศึกษา และการทำงานของคนพิการ

7. ผู้สูงอายุในสังคมสูงอายุโดยสมบูรณ์

8. การยกระดับคุณภาพชีวิตกลุ่มคนไร้ที่พึ่ง ผู้กำการขอกทาน ผู้แสดงความสามารถ และกลุ่มราษฎรบนพื้นที่สูง

8 แนวโน้มสำคัญของสถานการณ์ทางสังคม อาจไม่ใช่ปัญหาทางสังคมทั้งหมด แต่เป็นแนวโน้มของสถานการณ์ที่จะต้องให้ความสำคัญในเชิงการส่งเสริมและพัฒนา เพื่อการป้องกันไม่ให้นำไปสู่ปัญหา สำหรับประเด็นแนวโน้มที่เป็นปัญหาทางสังคมที่เกิดขึ้นแล้ว ก็จะต้องพิจารณาแนวทางในการแก้ไขปัญหาไม่ให้รุนแรงเพิ่มขึ้น ซึ่งกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ หน่วยงานในสังกัด และหน่วยงานอื่น ๆ จะต้องเห็นความสำคัญของการวิเคราะห์แนวโน้มนี้ เพื่อนำไปสู่การมีนโยบายตอบสนองได้อย่างเต็มศักยภาพ

1 เด็กแรกเกิด ในยุคเด็กเกิดน้อย

ประเทศไทยเผชิญกับสถานการณ์แนวโน้มเด็กแรกเกิดมีจำนวนลดน้อยลงทุกปี คำอธิบายในทางประชากรศาสตร์ถึงสาเหตุที่เป็นเช่นนั้น อธิบายว่าเกิดจากการตอบโต้หลายทางของประชากรที่เกิดขึ้นทั่วโลกและเกิดขึ้นในกรณีของประเทศไทยเช่นกัน โดยประชากรส่วนใหญ่เลื่อนอายุการแต่งงานออกไป การครองโสด การยุติการตั้งครรภ์ รวมไปถึงสภาวะความกดดันทางเศรษฐกิจ สังคม วิถีชีวิตความเป็นเมือง และการย้ายถิ่นฐาน ส่งผลต่อโอกาสในการมีบุตรของประชากรลดลง ส่วนครอบครัวที่มีบุตรก็มีจำนวนลดน้อยลงด้วย

เด็กเกิดน้อยลง
(หน่วย : คน)

2564 544,570

2565 502,107

2566 126,639

อัตราเจริญพันธุ์รวม
ต่ำกว่าระดับทดแทน

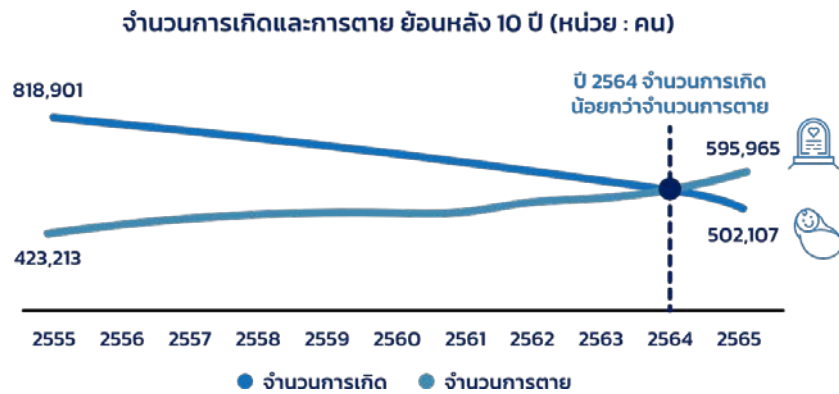
2564 1.5

2565 1.2

2566 1.1

ที่มา : กรมการปกครอง (2566), สถาบันวิจัยประชากรและสังคม
หมายเหตุ ข้อมูล ณ วันที่ 31 มีนาคม 2566

ที่ผ่านมาในปี 2564 เป็นปีแรกที่มีจำนวนการเกิดน้อยกว่าจำนวนการตาย ต่อเนื่องมาจนถึงปี 2565 ซึ่งมีแนวโน้มในทิศทางเดียวกัน ในยุคเด็กเกิดน้อยที่สะสมอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้แนวโน้มสัดส่วนประชากรวัยเด็ก (0 – 14 ปี) น้อยลงตามไปด้วย หากอธิบายร่วมกับทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงของประชากร (Theory of Demographic Transition) กล่าวคือ เป็นช่วงการเปลี่ยนผ่านที่ประชากรของประเทศมีอัตราเพิ่มต่ำ เนื่องจากอัตราการเกิดต่ำ และอัตราการตายต่ำ²⁴

แผนภูมิที่ 65 จำนวนการเกิดและการตาย ย้อนหลัง 10 ปี

ที่มา : กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย (2565)

เผยแพร่โดย สำนักงานสถิติแห่งชาติ

อีกทั้งยังมีสาเหตุของการเกิดน้อย จากการตอบโต้หลายทางของประชากร เช่น การอยู่ในระบบการศึกษายาวนานขึ้น คนไทยเข้าถึงระบบการศึกษามากขึ้นทั้งชายและหญิง จึงใช้เวลาเรียนในระดับที่สูงขึ้นมากกว่าในอดีต การเลื่อนอายุการแต่งงานหรือการครองโสด คนไทยแต่งงานช้าลง ค่านิยมเรื่องการแต่งงานลดน้อยลง หรือเลือกครองโสด ทำให้โอกาสในการมีบุตรลดลง การใช้จ่ายคุมกำเนิดหรือยุติการตั้งครรภ์ การเกิดขึ้นของยาคุมกำเนิดและการส่งเสริมความรู้ในการป้องกันการตั้งครรภ์ รวมถึงการยุติการตั้งครรภ์ในบางกรณี ความกดดันทางเศรษฐกิจและสังคม ภาวะเศรษฐกิจที่ฝืดเคือง ส่งผลต่อการตัดสินใจเนื่องจากการมีบุตรทำให้มีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น และสาเหตุอื่น ๆ เช่น การเปลี่ยนแปลงทางสังคม วิถีชีวิต ความทันสมัย ความเป็นเมือง และการย้ายถิ่นฐาน

คำถามที่เกิดขึ้นตามมาในยุคที่เด็กเกิดน้อยลง คือ สวัสดิการสังคมและการจัดบริการทางสังคมสำหรับเด็กแรกเกิดควรมีทิศทางในลักษณะใด สำหรับรายงานสถานการณ์ทางสังคม ประจำปี 2566 เห็นว่าสังคมไทยมีประเด็นด้านความเหลื่อมล้ำที่จะต้องพิจารณาเงื่อนไขโดยละเอียด ดังนั้น การจัดสวัสดิการสังคมจึงควรเป็นการจัดสวัสดิการแบบมุ่งเป้า (Targeting) สำหรับเด็กแรกเกิดในยุคเด็กเกิดน้อย มีประเด็นที่จะต้องพิจารณา คือ การจัดสวัสดิการโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด และการพัฒนาระบบและกลไกการคัดกรองที่มีคุณภาพ

²⁴ ศุทธิดา ขวนวัน และ ปราโมทย์ ประสาทกุล. (2563). ขนาดประชากรที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย. วารสารประชากรศาสตร์, 36(1), 1-16.

เงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดแบบมุ่งเป้า

วัตถุประสงค์หลักของโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด มี 3 ประการ ได้แก่ เพื่อจัดสวัสดิการพื้นฐานและเป็นหลักประกันสิทธิขั้นพื้นฐานให้เด็กแรกเกิด ที่อยู่ในภาวะยากลำบากได้รับการเลี้ยงดูที่มีคุณภาพ และเป็นมาตรการให้พ่อแม่ผู้ปกครองนำเด็กเข้าสู่ระบบบริการของรัฐเพื่อให้เด็ก ได้รับการดูแลให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างเป็นระบบ รวมถึงส่งเสริมให้เด็กแรกเกิดและเด็กปฐมวัยมีพัฒนาการเหมาะสมตามวัย ซึ่งเป็นพื้นฐาน สำคัญในการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในช่วงวัยอื่น ๆ²⁵ โดยโครงการดังกล่าวจะสนับสนุนเงินอุดหนุน เดือนละ 600 บาท ให้แก่เด็กแรกเกิด จนครบอายุ 6 ปี โดยมีเงื่อนไขการลงทะเบียน คือ มีสัญชาติไทย อาศัยอยู่กับบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง และเป็นเด็กที่อยู่ในครัวเรือนที่สมาชิกมีรายได้เฉลี่ยไม่เกิน 100,000 บาท ต่อคน/ปี

สำหรับสถานะปัจจุบัน ข้อมูลจากกรมกิจการเด็กและเยาวชน ณ วันที่ 30 กันยายน 2566 พบว่า มีผู้ลงทะเบียนเข้าร่วมโครงการทั้งหมด 3,329,584 คน และมีผู้ได้รับเงินอุดหนุน 2,691,132 คน ในจำนวนนี้มีแม่เลี้ยงเดี่ยว แม่วัยใส และแม่วัยใสเลี้ยงเดี่ยว ซึ่งเป็นผู้ได้รับเงินอุดหนุนที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นทุกปี

3,329,584 คน

คือ ผู้ลงทะเบียนทั้งหมด

2,691,132 คน

คือ ผู้ได้รับเงินอุดหนุน

17,448,260,200 บาท
คือ จำนวนเงินที่ใช้ทั้งหมด

117,484 คน

เป็นแม่เลี้ยงเดี่ยว

322,977 คน

เป็นแม่วัยใส

19,654 คน

เป็นแม่วัยใสเลี้ยงเดี่ยว

ที่มา : กรมกิจการเด็กและเยาวชน ข้อมูล ณ วันที่ 30 กันยายน 2566

²⁵ ศูนย์ปฏิบัติการโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด. (2561). วัตถุประสงค์โครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด. <https://webold.dcy.go.th/csg/th/about/objectives>

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้วิเคราะห์ความยากจนหลายมิติของเด็กไทย พบว่า เด็กอายุ 0 – 4 ปี ร้อยละ 43.73 หรือเกือบครึ่งหนึ่งของเด็กอายุช่วงเดียวกัน มีปัญหาความยากจนหลายมิติ ข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาการจัดสวัสดิการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดแบบมุ่งเป้า เพื่อลดความยากจนข้ามรุ่น ที่อาจผลิตซ้ำความเหลื่อมล้ำแบบไม่รู้จบ

ที่มา : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2564)

จากปัญหาความยากจนหลายมิติของเด็กไทย²⁶ การสนับสนุนเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดแบบมุ่งเป้า นอกจากจะช่วยให้ครอบครัวเด็กแรกเกิดที่มีความยากจน สามารถเข้าถึงสวัสดิการที่สนับสนุนการพัฒนาการเจริญเติบโตและศักยภาพแล้ว ยังเป็นสะพานที่เชื่อมไปสู่การช่วยเหลือในรูปแบบอื่น ๆ อีกด้วย กล่าวคือ การมุ่งเป้าสวัสดิการสำหรับเด็กแรกเกิด ควรมีการสนับสนุนอื่น ๆ เพิ่มเติมในกลุ่มเด็กที่มีความเปราะบางเป็นพิเศษ เช่น การเพิ่มอัตราเงินอุดหนุน การส่งเสริมข้อมูลข่าวสาร การอบรมเกี่ยวกับการดูแลเด็ก การให้คำปรึกษา รวมถึงการติดตามและการเยี่ยมบ้านโดยนักสังคมสงเคราะห์ ที่จะช่วยลดความเหลื่อมล้ำและความยากจนข้ามรุ่นที่อาจส่งต่อไปยังเด็กแรกเกิด

การเข้าถึงสิทธิโดยไม่กัังใครไว้ข้างหลัง

ในปี 2566 ระบบและกลไกการเข้าถึงสิทธิเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด มีความครอบคลุมและหลากหลายมากขึ้น โดยครอบครัวที่เข้าเกณฑ์ที่กำหนด สามารถลงทะเบียนผ่านแอปพลิเคชัน ‘เงินเด็ก’ หรือสำนักงานเขต องค์การบริหารส่วนตำบล และศาลาว่าการเมืองพัทยา

อย่างไรก็ตาม จะต้องมีการสำรวจและการประเมินอีกครั้งว่าข้อมูลในปัจจุบันนี้ ยังคงมีอัตราการตกหล่นของกลุ่มเป้าหมายอยู่ร้อยละเท่าใด เนื่องจากข้อมูลล่าสุดในปี 2562 องค์การสหประชาชาติ ประเทศไทย พบว่า มีอัตราการตกหล่นของกลุ่มเป้าหมาย ร้อยละ 30²⁷ นอกจากนี้ จะต้องมีการติดตามและประเมินผลระบบการคัดกรองว่ามีประสิทธิภาพในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายแบบมุ่งเป้าได้อย่างมีคุณภาพหรือไม่ เพราะการจัดสวัสดิการแบบมุ่งเป้าอาจมีข้อจำกัด คือ การตกหล่นจากการคัดกรองและการพิสูจน์ความยากจน ซึ่งจะต้องอาศัยการพัฒนาระบบและกลไกที่ทำให้เกิดความครอบคลุม ทัวถึง ตรวจสอบได้ และพยายามทำให้กลุ่มคนที่มีสิทธิ ได้รับรู้ว่าพวกเขามีสิทธินี้

²⁶ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). รายงานความยากจนหลายมิติของเด็กไทย ปี 2564. https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=11984

²⁷ องค์การสหประชาชาติ ประเทศไทย. (2562). เส้นทางความก้าวหน้าที่สู่อุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดแบบถ้วนหน้าของประเทศไทย.

ในขณะเดียวกัน หากพิจารณาว่าเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด เป็นการลงทุนในการพัฒนาเด็กด้วยนโยบายทางสังคม ควรจะต้องมีการพิจารณาการจัดสรรเงินอุดหนุนแบบถ้วนหน้า (Universal) เพื่อให้เด็กทุกคนได้รับโอกาสอย่างเท่าเทียม และถือว่าเป็นการป้องกันปัญหาการตกหล่นจากนโยบายแบบมุ่งเป้าอีกด้วย ทั้งนี้ การลงทุนในเด็กสามารถให้ผลตอบแทนที่คุ้มค่าในเชิงเศรษฐกิจได้ในอนาคต ในขณะที่ประชากรของประเทศไทยมีแนวโน้มลดลง แต่ถ้าหากยังคงสามารถผลิตประชากรที่มีคุณภาพได้ โอกาสในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมก็ยังสามารถเพิ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพเช่นกัน

2 เด็กและเยาวชน ในสถานการณ์ทางสังคม และเศรษฐกิจ

จากการวิเคราะห์สถานการณ์ทางสังคมของเด็กและเยาวชนทำให้เห็นว่า ความเปราะบางของเด็กและเยาวชนเป็นผลกระทบมาจากสถานการณ์ทางสังคมและเศรษฐกิจในครอบครัว ที่เข้ามาเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาของเด็กและเยาวชนในด้านต่าง ๆ เช่น ความยากจน การตกหล่นจากระบบการศึกษา เด็กและเยาวชนกลุ่มเปราะบาง การตั้งครุฑในวัยรุ่น สุขภาพจิต และการกระทำ ความผิดของเด็กและเยาวชน การเผชิญกับความเสี่ยงหลายมิตินี้ จึงมีความจำเป็นต้องทบทวนแยก รายประเด็นซึ่งมีรายละเอียดแตกต่างกัน

19.8 ล้านคน
เด็กและเยาวชน
อายุ 0 – 25 ปี

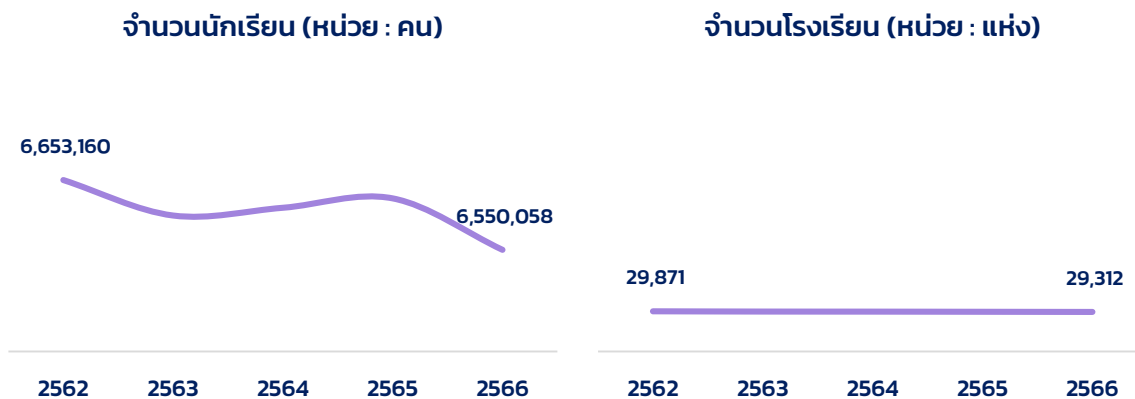

9.2 ล้านคน
เด็กและเยาวชน
อายุ 15 – 25 ปี
ช่วงคาบเกี่ยววัยแรงงาน

ที่มา : ข้อมูล ณ วันที่ 31 มีนาคม 2566, กรมการปกครอง (2566)

ความเสี่ยงด้านการศึกษา

ข้อมูลจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) แสดงให้เห็นถึงจำนวนนักเรียนในระบบ และจำนวนโรงเรียนที่มีแนวโน้มลดน้อยลง การลดลงของจำนวนนักเรียนในระบบที่เกิดขึ้นนั้น ส่วนหนึ่งอาจเป็นผลมาจากสัดส่วนประชากรวัยเด็ก มีแนวโน้มลดลง สำหรับจำนวนโรงเรียน อาจเกิดจากจำนวนเด็กน้อยลง และการควบรวมโรงเรียนในพื้นที่ชนบท โดยในปี 2566 มีจำนวนนักเรียนทั้งหมด 6,550,058 คน และโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 29,312 แห่ง

แผนภูมิที่ 66 จำนวนนักเรียนและโรงเรียน ปี 2562 - 2566

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ในขณะเดียวกันข้อมูลยังชี้ให้เห็นว่าประเทศไทยมีเด็กที่ตกหล่นจากระบบการศึกษาร้อยละ 12.8 โดยจังหวัดที่มีสัดส่วนเด็กตกหล่นจากระบบการศึกษา สูงสุด ได้แก่ จังหวัดนราธิวาส กำแพงเพชร พิจิตร สุรินทร์ ชัยนาท เพชรบูรณ์ สระแก้ว บึงกาฬ สมุทรสาคร และหนองบัวลำภู

ร้อยละ 12.8
เด็กตกหล่น
จากระบบการศึกษา

รายได้ครัวเรือน
เด็กนักเรียนยากจน
พิเศษ ต่ำกว่า
เส้นความยากจน

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2565)

จากโครงการ ‘พาน้องกลับมาเรียน’ โดย กระทรวงศึกษาธิการ กล่าวว่า สาเหตุสำคัญที่ทำให้เด็กและเยาวชนตกหล่นจากระบบการศึกษาประกอบด้วยหลายสาเหตุ ดังนี้²⁸

ปัญหาด้านครอบครัว โดยเฉพาะความยากจน เช่น ค่าใช้จ่ายในการศึกษาสูงกว่ารายได้ ครอบครัวหย่าร้าง หรือเด็กจะต้องช่วยพ่อแม่ประกอบอาชีพหารายได้ รวมถึงการมีพี่น้องหลายคน การอาศัยอยู่ในครอบครัวข้ามรุ่น

²⁸ กระทรวงศึกษาธิการ. (2565). “พาน้องกลับมาเรียน” โครงการสำคัญ ศธ. ตั้งเป้าพาเด็กหลุดระบบการศึกษา กลับเข้าเรียน 100%. <https://moe360.blog/2022/07/09/bring-students-back-to-school-3/>

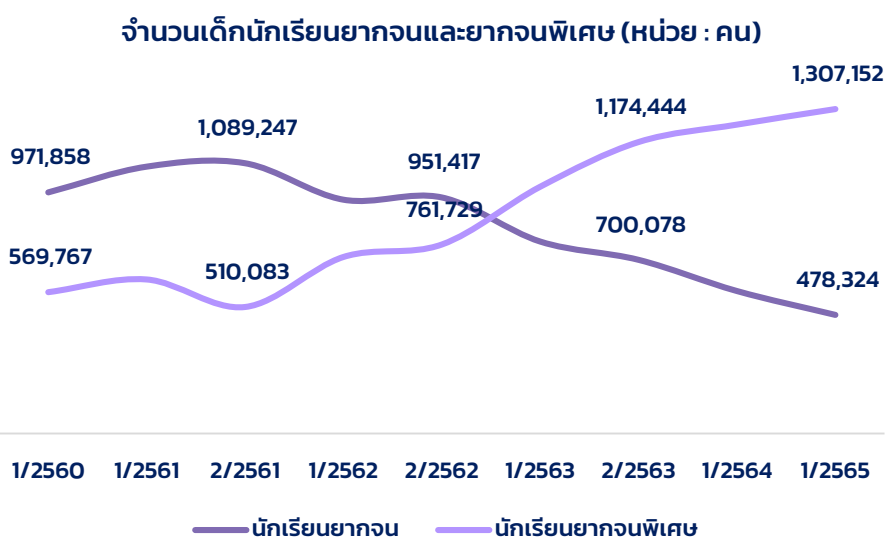
ปัญหาด้านการบันทึกข้อมูลไม่เป็นปัจจุบัน เช่น นักเรียนได้ย้ายสถานศึกษาจากโรงเรียนเดิมไปแล้ว ซึ่งโรงเรียนได้ดำเนินการย้ายนักเรียนตามขั้นตอนดำเนินงานที่ถูกต้องแล้ว หรือนักเรียนจบการศึกษาในระดับชั้น ม.3 จากโรงเรียนขยายโอกาสฯ ไปแล้ว แต่ยังมีข้อมูลนักเรียนว่าเป็นนักเรียนออกกลางคัน ซึ่งการที่ข้อมูลนักเรียนไม่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ มีหลายฐานข้อมูล ส่งผลกระทบต่อการติดตามในเชิงพื้นที่

ปัญหานักเรียนมีอายุเกินเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับ โรงเรียนได้จำหน่ายนักเรียนออกจากฐานข้อมูลนักเรียนไปแล้ว แต่ยังมีข้อมูลนักเรียนว่าเป็นนักเรียนออกกลางคัน

ปัญหาการขาดแคลนอุปกรณ์การเรียน ทำให้เรียนไม่ทัน จึงหยุดเรียน ประกอบกับผู้ปกครองพาเด็กไปทำงานรับจ้าง ส่งผลกระทบต่อการติดตามเด็ก

ความหลากหลายของชาติพันธุ์นักเรียน เช่น กระเหรี่ยง มูเซอ แม้ว ไทยใหญ่ และประเทศเพื่อนบ้าน ที่อพยพมาจากพื้นที่ชายขอบ ที่มีวิถีทางขนบธรรมเนียมของแต่ละชนเผ่าที่เน้นให้ความสำคัญกับการดำรงชีวิตมากกว่าการมุ่งให้ความสำคัญในการศึกษา

สำหรับเด็กอีกกลุ่มหนึ่งที่มีความเสี่ยงต่อการตกหล่นจากระบบการศึกษา คือ เด็กนักเรียนยากจนและยากจนพิเศษ แม้ว่าจำนวนนักเรียนยากจนจะมีแนวโน้มลดลง แต่นักเรียนยากจนพิเศษกลับมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเสี่ยงและความเปราะบางที่เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ โดยเฉพาะในช่วงหลังการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 19 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสถานการณ์ยังไม่ดีขึ้นเท่าไรนัก

แผนภูมิที่ 67 จำนวนเด็กนักเรียนยากจนและยากจนพิเศษ

ที่มา : ระบบสารสนเทศเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (iSEE)

นอกจากนี้ ข้อมูลเชิงลึกยังแสดงให้เห็นว่า รายได้เฉลี่ยครัวเรือนของนักเรียนยากจนพิเศษ มีแนวโน้มลดลง โดยมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนเพียง 1,044 บาท ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์เส้นความยากจนประมาณ 1.5 เท่า

1,044 บาท

**คือ รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของ
ครัวเรือนเด็กยากจนพิเศษ**

2,803 บาท

**คือ เกณฑ์เส้นความยากจน
ต่อคน/เดือน**

ความเปราะบางดังกล่าวย้อนกลับมาสู่โอกาสของการตกหล่นจากระบบการศึกษาของเด็กนักเรียน เนื่องจากความกดดันทางเศรษฐกิจของครัวเรือน ซึ่งเด็กกลุ่มนี้อาจจะต้องออกจากระบบการศึกษา เพราะครอบครัวมีรายได้ไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษา รวมถึงความต้องการแรงงานในครัวเรือน ซึ่งมักจะทำให้เด็กออกจากระบบการศึกษาเพื่อช่วยครอบครัวประกอบอาชีพและหารายได้

การตั้งครรภ์ในวัยรุ่น

ข้อมูลปี 2566 แสดงให้เห็นจำนวนและสัดส่วนการเพิ่มขึ้นของเด็กและเยาวชนอายุต่ำกว่า 15 ปี ที่ตั้งครรภ์ มีจำนวนทั้งสิ้น 2,064 คน เพิ่มขึ้นจากปี 2565 ร้อยละ 1.7

2,064 คน
เด็กอายุต่ำกว่า
15 ปี ที่ตั้งครรภ์

ร้อยละ 14.5
การตั้งครรภ์ซ้ำ
ในสตรีอายุ < 20 ปี

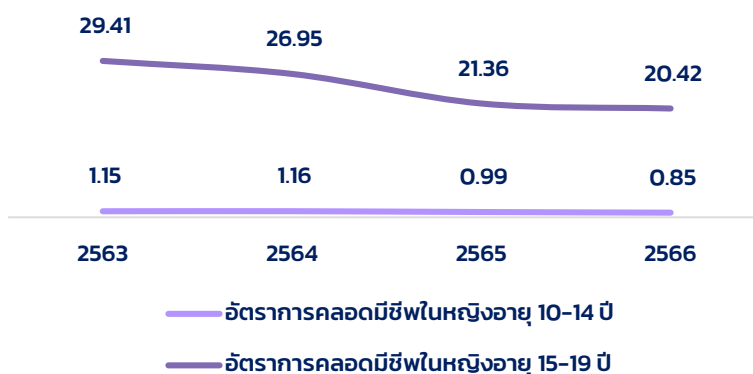
ร้อยละ 28.6
เป็นแม่วัยใสที่มีรายได้
ไม่เกิน 10,000 บาท
ต่อเดือน

ร้อยละ 26.4
เป็นแม่วัยใสที่
ไม่มีรายได้เลย

ทั้งนี้ อัตราการคลอดมีชีพในเด็กและเยาวชนที่มีอายุระหว่าง 10 – 14 ปี และ 15 – 59 ปี มีแนวโน้มลดลง โดยในปี 2566 อัตราการคลอดมีชีพในเด็กอายุ 10 – 14 ปี ลดลงเหลือเพียง 0.85 และในหญิงอายุ 15 – 19 ปี ลดลงเหลือเพียง 20.42 ต่อประชากร 1,000 คน สาเหตุอาจมาจากการบังคับใช้ พ.ร.บ. การป้องกันและแก้ไข ปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พ.ศ. 2559 ซึ่งส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนยุติการตั้งครรภ์ได้อย่างปลอดภัย จึงทำให้อัตราการคลอดมีชีพมีแนวโน้มลดลง

อัตราการคลอดมีชีพในเด็กและเยาวชน (หน่วย : คน)

แผนภูมิที่ 68 อัตราการคลอดมีชีพในเด็กและเยาวชน ต่อประชากรในช่วงอายุ 1,000 คน

หมายเหตุ ข้อมูลเปรียบเทียบไตรมาสที่ 2

ที่มา : ระบบคลังข้อมูลด้านการแพทย์และสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข

ประเด็นที่มีความน่าเป็นห่วง คือ ร้อยละของการตั้งครรภ์ซ้ำในสตรีที่อายุต่ำกว่า 20 ปี มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเล็กน้อย โดยในปี 2564 การตั้งครรภ์ซ้ำในสตรีที่อายุต่ำกว่า 20 ปี ร้อยละ 13.7 เพิ่มขึ้นเป็น 14.1 และในปี 2566 เพิ่มขึ้นเป็น 14.5 ตามลำดับ

ดังนั้น การตั้งครรภ์ในวัยรุ่น จึงยังคงเป็นสถานการณ์ที่จะต้องเฝ้าระวังอย่างใกล้ชิด เนื่องจากเป็นประเด็นที่มีความทับซ้อนของปัญหา การวิเคราะห์ข้อมูลของ สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) ชี้ให้เห็นว่า เด็กหญิงที่เกิดจากแม่ที่ตั้งครรภ์ในวัยรุ่น มีโอกาสมากถึงร้อยละ 33 ที่เมื่อโตไปแล้วจะเป็นแม่วัยรุ่นเช่นเดียวกัน ทั้งนี้ แม่วัยรุ่นส่วนใหญ่ร้อยละ 28.6 มีรายได้เพียง 5,001 – 10,000 บาท ต่อเดือนเท่านั้น ในขณะที่ร้อยละ 26.4 ไม่มีรายได้เลย ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อแบบวงจรในเชิงเศรษฐกิจและสังคมในระยะยาว²⁹ ข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด ที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับกลุ่มเปราะบางโดยเฉพาะกลุ่มแม่วัยรุ่น นอกจากนี้ การตั้งครรภ์ในวัยรุ่น ยังเป็นความเสี่ยงที่อาจทำให้เด็กและเยาวชนหญิงหลุดออกจากระบบการศึกษาได้เช่นกัน แม้ในปัจจุบันโรงเรียนจะเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนกลุ่มนี้สามารถศึกษาต่อได้ แต่ด้วยปัจจัยแวดล้อมอื่น ๆ อาจทำให้เด็กและเยาวชนที่ตั้งครรภ์ เลือกที่จะไม่ศึกษาต่อ

เด็กและเยาวชนกลุ่ม NEET

สำหรับแนวโน้มสถานการณ์ทางสังคม ความเสี่ยงด้านการศึกษาและการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น มีประเด็นต่อยอด คือ การส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนกลุ่มนี้ โดยเฉพาะคนที่หลุดออกจากระบบการศึกษา ได้ฝึกฝนทักษะที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพหรือการเป็นผู้ประกอบการในอนาคต ข้อมูลระบุว่า สังคมไทยมี

²⁹ สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2566). ‘แม่วัยรุ่น’ ค่าเสียโอกาสที่ไม่เล็กของแม่เด็กในประเทศไทย. <https://tdri.or.th/2023/03/teen-pregnancy/>

กลุ่ม NEET ในสัดส่วนที่สูงขึ้น NEET หรือ Youth not in education, employment, or training หมายถึง เยาวชนอายุ 15 – 24 ปี ที่ไม่อยู่ในระบบการศึกษา การจ้างงาน หรือการฝึกอบรมพัฒนาใด ๆ ในปี 2563 ประเทศไทยมี NEET มากถึง 1.3 ล้านคน หรือสัดส่วนประมาณร้อยละ 14 ของเยาวชนไทย ในจำนวนนี้ ร้อยละ 65 เป็นเพศหญิง ซึ่งมีสาเหตุส่วนใหญ่มาจากปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยเรียน³⁰

ดังนั้น จากข้อมูลดังกล่าวจึงควรหันกลับมาให้ความสำคัญกับการนำเด็กและเยาวชนกลุ่มนี้เข้าสู่กระบวนการพัฒนา ตามความต้องการของเด็กและเยาวชน เพื่อช่วยยกระดับคุณภาพชีวิต พัฒนาทักษะอาชีพ ที่จำเป็นต่อการทำงานในอนาคต หรือการส่งเสริมการกลับเข้าสู่ระบบการศึกษา

สุขภาพจิตเด็กและเยาวชน

ข้อมูลการประเมินสุขภาพจิตเด็กและเยาวชน อายุไม่เกิน 18 ปี ของกรมสุขภาพจิต ได้วิเคราะห์ข้อมูล ณ วันที่ 30 มิถุนายน 2566 จากผู้ประเมินจำนวน 233,309 คน พบว่า เด็กและเยาวชน ร้อยละ 52.06 มีสุขภาพจิตดี แต่กว่าครึ่งหนึ่งมีความเสี่ยงสุขภาพจิต โดยมีความเสี่ยงซึมเศร้า ร้อยละ 9.91 และความเสี่ยงฆ่าตัวตาย ร้อยละ 17.15

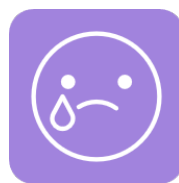
ร้อยละ 52.06

คือ ผู้ที่สุขภาพจิตดี

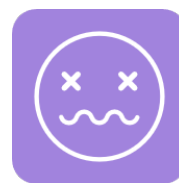
ร้อยละ 20.88

**คือ ผู้ที่มีความเสี่ยง
สุขภาพจิต**

ร้อยละ 9.91

คือ ผู้ที่เสี่ยงซึมเศร้า

ร้อยละ 17.15

**คือ ผู้ที่เสี่ยง
ฆ่าตัวตาย**

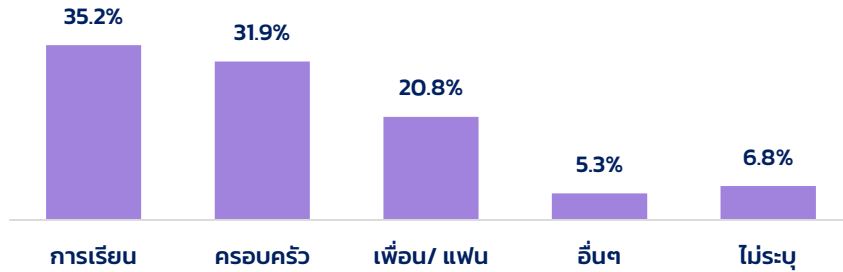
ที่มา : กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข
หมายเหตุ มีความเสี่ยงสุขภาพจิต แต่ไม่มีภาวะซึมเศร้า/ฆ่าตัวตาย

ประเด็นสุขภาพจิตเด็กและเยาวชน ค่อนข้างเป็นประเด็นที่ละเอียดอ่อนแต่ก็มีความเร่งด่วนในปัจจุบัน จากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและความกดดันหลายประการที่เกิดขึ้น ซึ่งยากต่อการรับมือของเด็กและเยาวชนกลุ่มนี้ ในขณะเดียวกัน เด็กและเยาวชนที่อยู่ในระบบโรงเรียนอาจจะเข้าไม่ถึงบริการการให้คำปรึกษา โดยทีมสหวิชาชีพ เนื่องจากโรงเรียนส่วนใหญ่ไม่มีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ทางการศึกษา ไว้ให้บริการแก่เด็กและเยาวชนในโรงเรียน ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องมาทบทวนร่วมกัน ว่าปัญหาสุขภาพจิตเด็กและเยาวชน ไม่ใช่ปัญหาที่เกิดจากภายในจิตใจหรือเกิดขึ้นเฉพาะจากตัวของเด็กและเยาวชนเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวข้องกับบริบทแวดล้อมอื่น ๆ ในระบบนิเวศวิทยาของเด็กและ

³⁰ กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. (2566). NEET คือใคร ทักษะพื้นฐานการทำงานในโลกยุคใหม่ (Foundation Skill). <https://www.eef.or.th/article-neet-foundation-skill/>

เยาวชน (Ecological Systems) ซึ่งสอดคล้องกับสาเหตุของความเสียหายต่อสุขภาพจิต โดยเด็กและเยาวชนระบุว่าเกิดจากการเรียน ครอบครัว เพื่อน/แฟน และอื่น ๆ ตามลำดับ

สัดส่วนสาเหตุของความเสียหายต่อสุขภาพจิต

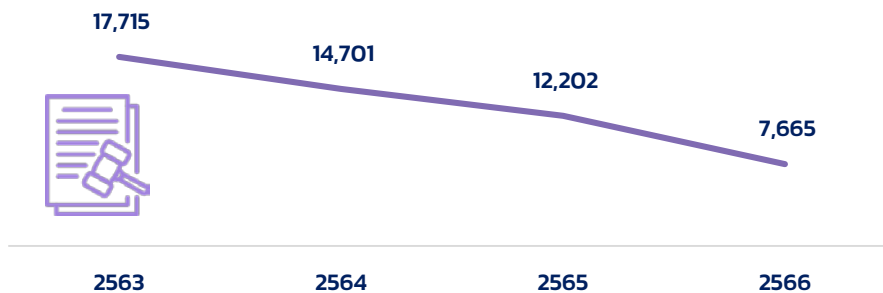
แผนภูมิที่ 69 สัดส่วนสาเหตุของความเสียหายต่อสุขภาพจิต

ที่มา : กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข

การกระทำผิดของเด็กและเยาวชน

แนวโน้มการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน จากข้อมูลในปี 2563 ณ วันที่ 30 มิถุนายน 2566 พบว่า เด็กและเยาวชนถูกดำเนินคดีโดยสถานพินิจฯ มีจำนวนลดน้อยลง

คดีเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีโดยสถานพินิจฯ (หน่วย : คดี)

แผนภูมิที่ 70 จำนวนคดีเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีโดยสถานพินิจฯ

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

ข้อมูลเชิงลึกจากรายงานสถานการณ์การกระทำผิดของเด็กและเยาวชน โดยกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนชี้ให้เห็นว่าสัดส่วนของเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีโดยสถานพินิจฯ ทั่วประเทศส่วนใหญ่อยู่ในครอบครัวที่แยกกันอยู่ ร้อยละ 70.75 และครอบครัวอยู่ร่วมกัน ร้อยละ 29.25 แสดงให้เห็นว่าเด็กในครอบครัวที่พ่อแม่แยกกันอยู่หรือไม่ได้อยู่อาศัยกับพ่อแม่ อาจมีความเสี่ยงต่อการกระทำความผิดมากกว่าเด็กและเยาวชนที่คนในครอบครัวอยู่ร่วมกัน

ร้อยละ 35.8 ร้อยละ 70.75

เป็นคดีฐานความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด อยู่ในครอบครัวที่แยกกันอยู่

ที่มา : กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน (2566)

แม้ว่าเด็กและเยาวชนถูกดำเนินคดีโดยสถานพินิจฯ มีจำนวนคดีลดน้อยลง จะแสดงให้เห็นถึงแนวโน้มของสถานการณ์ที่ดีขึ้น แต่โดยภาพรวมแล้วยังมีความจำเป็นที่จะต้องเฝ้าระวังสถานการณ์อย่างต่อเนื่อง เพราะเมื่อนำข้อมูลเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีโดยสถานพินิจฯ มาจำแนกตามฐานความผิดหลักแล้ว จะพบว่า ฐานความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด นับรวมทั้งการผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย มีไว้ในครอบครอง หรือนำผ่านซึ่งยาเสพติดให้โทษและวัตถุออกฤทธิ์ และความผิดเกี่ยวกับการเสพยาเสพติดและการมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดเพื่อเสพ จะมีสัดส่วนต่อฐานความผิดหลักทั้งหมด สูงถึงร้อยละ 35.8

เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดกว่า 1 ใน 3 มีสาเหตุที่เกี่ยวข้องกับด้านยาเสพติด ทั้งนี้ ยาเสพติดมักจะเป็นสาเหตุให้เกิดการกระทำความผิดอื่น ๆ ตามมาได้เช่นกัน ดังนั้น แนวทางการดำเนินงานกับเด็กและเยาวชนกลุ่มนี้ จำเป็นต้องทำควบคู่กันไปทั้งการบำบัด ฟื้นฟู ป้องกัน และส่งเสริม โดยให้เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด เลิกข้องเกี่ยวหรือใช้ยาเสพติด และป้องกันไม่ให้เกิดเด็กและเยาวชนรายใหม่เข้าถึงการเสพยาเสพติดไปพร้อม ๆ กัน

ตารางที่ 67 อันดับคดีจำแนกตามฐานความผิดหลักสูงสุด ปี 2565

ฐานความผิดหลัก	ร้อยละ
การผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย มีไว้ในครอบครอง หรือนำผ่านซึ่งยาเสพติดให้โทษและวัตถุออกฤทธิ์	19.1
ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน	17.1
ความผิดเกี่ยวกับการเสพยาเสพติดและการมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดเพื่อเสพ	16.7
ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย	16.4
พระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ. 2490	9.3
อื่น ๆ เช่น ความผิดเกี่ยวกับเพศ และความผิดตาม พ.ร.บ.	21.4

กลุ่มเปราะบางที่ประสบปัญหาสังคม

การจัดบริการสำหรับเด็กและเยาวชน ผ่านกลไกบ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัดเป็นการคุ้มครองกลุ่มเด็กและเยาวชนที่ประสบปัญหาสังคมหลายด้าน โดยมีข้อมูลสถิติการใช้บริการ ในปี 2566 คือ เด็กอายุ 0 – 17 ปี จำนวน 28,656 คน และเยาวชนอายุ 18 – 25 ปี จำนวน 336 คน ซึ่งสาเหตุการเข้ารับบริการสูงสุดได้แก่ เด็กที่อยู่ในสภาวะยากลำบาก เด็กที่ผู้ปกครองไม่สามารถอุปการะเลี้ยงดูได้ เด็กที่ผู้ปกครองมีพฤติกรรมไม่เหมาะสม ผากชั่วคราว อื่น ๆ และถูกล่วงละเมิดทางเพศ

28,656 คน

คือ เด็กและเยาวชน
อายุ 0 - 17 ปี

336 คน

คือ เด็กและเยาวชน
อายุ 18 - 25 ปี

จากการวิเคราะห์สถานการณ์ทางสังคมของเด็กและเยาวชนทำให้เห็นว่า ความเปราะบางของเด็กและเยาวชนเป็นผลกระทบมาจากสถานการณ์ทางสังคมและเศรษฐกิจในครอบครัว ดังนั้น การจะส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี ป้องกันสาเหตุที่จะนำมาสู่ภาวะเปราะบางในเด็กและเยาวชน ซึ่งการได้รับการสนับสนุนจากครอบครัวจึงมีส่วนสำคัญ

นอกจากนี้ จากแนวโน้มดังกล่าวมีทิศทางที่ควรจะทำให้ความสำคัญอย่างน้อย 3 ประเด็น คือ 1) ส่งเสริมการกลับเข้าสู่ระบบการศึกษา และให้การศึกษาในระดับที่สูงขึ้น สำหรับเด็กและเยาวชนที่มีความต้องการและมีความพร้อมมากขึ้นแล้วควรสนับสนุนให้กลับเข้าสู่ระบบการศึกษา โดยเน้นการพัฒนาหลักสูตรทั้งสายสามัญและสายอาชีพเพื่อเพิ่มศักยภาพแรงงานในอนาคต 2) ส่งเสริมทักษะที่จำเป็นเพื่อเตรียมความพร้อมเป็นแรงงานศักยภาพสูง สำหรับเด็กและเยาวชนที่มีความจำเป็นจะต้องเข้าสู่ระบบการทำงาน หลังจบการศึกษาขั้นพื้นฐานแล้ว ควรได้รับโอกาสในการฝึกอบรมทักษะเฉพาะในการประกอบอาชีพเพิ่มเติมให้เป็นการกำลังแรงงานที่มีศักยภาพสูง หรือส่งเสริมทักษะการเป็นผู้ประกอบการหากมีความสนใจ และ 3) สนับสนุนเด็กและเยาวชนที่ประสบปัญหาทางสังคม สำหรับเด็กและเยาวชนที่ประสบปัญหาทางสังคมมีความเสี่ยงที่จะไม่ได้รับโอกาสอย่างเสมอภาค นอกจากความคุ้มครองให้เด็กกลุ่มนี้ได้รับความปลอดภัยแล้ว จำเป็นต้องสนับสนุนให้เด็กและเยาวชน ได้รับการพัฒนาตามความสนใจ มีทางเลือก ที่หลากหลายในการวางแผนชีวิตของพวกเขา

ภัยออนไลน์ของเด็กและเยาวชน

ข้อมูลการสำรวจสถานการณ์เด็กไทยกับภัยออนไลน์ ปี 2565 โดยมีกลุ่มตัวอย่างเด็กอายุ 9 - 18 ปี จำนวน 31,965 คน พบประเด็นสำคัญ คือ เด็กและเยาวชน ร้อยละ 47 เคยได้รับ Link โฆษณาหรือข้อความโฆษณาให้สมัครสมาชิกเว็บไซต์พนันออนไลน์ หรือถูกชักชวนให้เล่นพนันทางออนไลน์

ในจำนวนเด็กและเยาวชนที่ถูกกลั่นแกล้งทางออนไลน์ กว่าร้อยละ 54 ไม่ได้บอกใคร สำหรับการจัดการปัญหาเบื้องต้นของเด็กและเยาวชนมีหลายวิธี เช่น การบล็อกไม่ให้ติดต่อสื่อสารกับเราได้ ลบข้อมูลภาพ ที่ทำให้อับอาย เสียหาย กังวล รู้สึกไม่ดี หรือรายงานแจ้งปัญหาไปยังเจ้าหน้าที่ ผู้บังคับใช้กฎหมาย

3 ความรุนแรงในครอบครัว เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และสูงสุดในรอบ 7 ปี

ในปี 2564 ช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 19 หน่วยงานต่าง ๆ มีความกังวลเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวที่เพิ่มขึ้นในระหว่างการมีมาตรการล็อกดาวน์ให้ประชาชนอยู่บ้าน โดยมีความหวังว่าในปี 2565 เมื่อสถานการณ์เริ่มคลี่คลายลง ความรุนแรงในครอบครัวอาจจะลดน้อยลงได้บ้าง อย่างไรก็ตาม ข้อมูลในเชิงสถิติได้ตอกย้ำว่า ความรุนแรงในครอบครัวในรอบ 7 ปี ไม่ได้หายไปไหน และยังคงเพิ่มมากขึ้น ซึ่งแต่ละวันจะมีผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัวเฉลี่ย 138 คนต่อเดือน หรือ 5 คนต่อวัน

7 ปีที่ผ่านมา

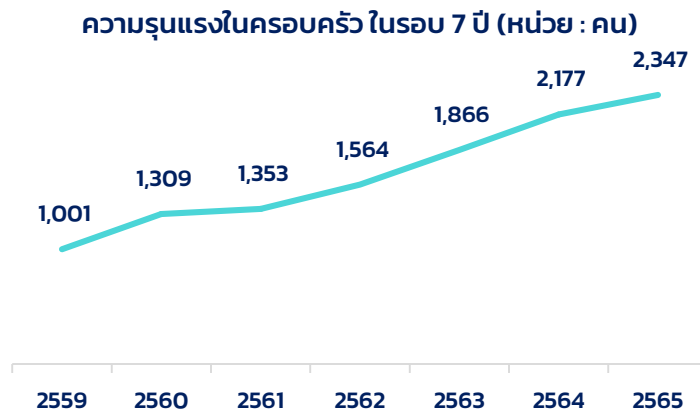
ความรุนแรง
ในครอบครัว
มีจำนวนเพิ่มขึ้น

5 คน

คือ จำนวนผู้ถูก
กระทำความรุนแรง
ในครอบครัวเฉลี่ยต่อวัน

ในช่วง 7 ปี ที่ผ่านมา การสำรวจสถิติความรุนแรงในครอบครัวมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นทุกปี ข้อมูลในปี 2565 ชี้ให้เห็นว่าสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัวที่เพิ่มขึ้นนั้น เกิดขึ้นมากที่สุดในกรุงเทพมหานคร เชียงใหม่ เชียงราย ราชบุรี และขอนแก่น

แผนภูมิที่ 71 ความรุนแรงในครอบครัว ในรอบ 7 ปี

ที่มา : กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว

โดยเป็นความรุนแรงด้านร่างกายมากที่สุด ร้อยละ 59.4 รองลงมาคือ ด้านจิตใจ ร้อยละ 34.2 ด้านเพศ ร้อยละ 4.9 และเสียชีวิต ร้อยละ 1.5 ซึ่งความรุนแรงในครอบครัวกว่าร้อยละ 42.8 เป็นความรุนแรงในความสัมพันธ์ระหว่างสามีและภรรยา โดยส่วนใหญ่ผู้หญิงจะเป็นผู้ถูกกระทำความรุนแรง กว่าร้อยละ 82.78 ในขณะที่ผู้ชาย ร้อยละ 90.50 เป็นผู้กระทำความรุนแรง โดยมีปัจจัยกระตุ้นให้เกิดการกระทำความรุนแรงในครอบครัว เช่น ยาเสพติด สุรา การหึงหวง และการบันดลโทสะ

ร้อยละ 42.8

คือ ความรุนแรงระหว่าง
สามีและภรรยา

ผู้หญิง

เป็นเหยื่อความรุนแรง
มากกว่าผู้ชาย

ร้อยละ 59.4

คือ ถูกความรุนแรง
ด้านร่างกาย

ทั้งนี้ มีการตั้งข้อสังเกตว่าสถิติความรุนแรงในครอบครัวอาจจะสูงกว่าที่ปรากฏอยู่จริง เนื่องจากผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว มีโอกาสที่จะไม่ขอความช่วยเหลือจากใครหรือหน่วยงานใด ๆ ซึ่งตัวเลข

จริงอาจจะสูงกว่าการรายงานถึง 8 เท่า³¹ นอกจากนี้ คนไทยส่วนใหญ่ยังไม่นิยมแจ้งความเมื่อพบเห็นหรือประสบกับความรุนแรงในครอบครัว โดยมูลนิธิหญิงชายก้าวไกล ได้เปิดเผยเหตุผลส่วนใหญ่ที่ผู้หญิงในฐานะที่เป็นผู้ถูกระทำ ความรุนแรง ต้องทนต่อความรุนแรงที่เกิดขึ้นในครอบครัว 5 ประการ ได้แก่ ความรักความผูกพัน อดทนเพื่อลูก พยายามรักษาความเป็นครอบครัว คิดว่าความรุนแรงเป็นเรื่องส่วนตัว และการพึ่งพิงทางเศรษฐกิจ³²

ความรัก
ความผูกพัน

อดทนเพื่อลูก

พยายามรักษา
ความเป็นครอบครัว

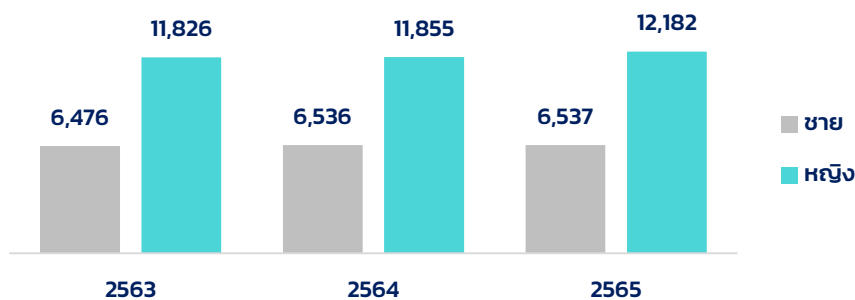
คิดว่าความรุนแรง
เป็นเรื่องส่วนตัว

การพึ่งพิง
ทางเศรษฐกิจ

จากสาเหตุที่กล่าวมานี้ แสดงให้เห็นว่าปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ไม่ใช่เรื่องส่วนตัวแต่เป็นเรื่องของสังคม ซึ่งเกี่ยวข้องกับความไม่เท่าเทียมทางเพศ โดยเฉพาะเพศหญิงที่ถูกกดทับด้วยอำนาจทางสังคมและเศรษฐกิจ สังเกตได้จากสัดส่วนผู้ไม่อยู่ในกำลังแรงงาน จากข้อมูลปี 2563 – 2565 พบว่า ผู้ไม่อยู่ในกำลังแรงงานมีแนวโน้มเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย ผู้หญิงที่ถูกกระทำ ความรุนแรงในครอบครัวจึงมีเหตุผลที่ไม่สามารถออกมาจากความรุนแรงที่เกิดขึ้นได้เพราะความจำเป็นทางเศรษฐกิจ ซึ่งจะต้องพึ่งพิงผู้ชายในฐานะคนทำงานหารายได้หลัก ในขณะที่เดียวกัน สาเหตุดังกล่าวอาจมีความทับซ้อนมากขึ้นเมื่อผู้หญิงมีการตัดสินใจออกมาจากความสัมพันธ์จึงต้องคำนึงถึงทั้งตนเองและลูกด้วย

จำนวนผู้ไม่อยู่ในกำลังแรงงาน (หน่วย : พันคน)

แผนภูมิที่ 72 จำนวนผู้ไม่อยู่ในกำลังแรงงาน

ที่มา : การสำรวจภาวะการทำงานของประชากร สำนักงานสถิติแห่งชาติ

³¹ บีบีซี ไทย. (2023). “เราอยากกลับบ้านมา เจอแม่ไม่มีชีวิตอยู่ใหม่” คุยกับเหยื่อความรุนแรงในครอบครัว เมื่อฝันร้ายวัยเด็กตามมาทำร้ายถึงในวันที่เป็นผู้ใหญ่.

<https://www.bbc.com/thai/articles/c84kylpg2xeo>

³² กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2564). จะทำอะไร เมื่อความรุนแรงไม่ใช่เรื่องไกลตัว และบ้านไม่ใช่ Safe Zone ของทุกคน. <https://dmh.go.th/news-dmh/view.asp?id=30715>

อย่างไรก็ดี ความรุนแรงในครอบครัวในช่วง 7 ปี ที่ผ่านมา ภายใต้ตัวเลขที่ปรากฏนั้น ไม่ได้มีแต่เพียงผู้หญิงที่ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว แต่คนทุกเพศทุกวัยมีโอกาสตกเป็นเหยื่อความรุนแรงในครอบครัวได้เช่นเดียวกัน โดยข้อมูลในรายละเอียดจะใช้ข้อมูลการวิเคราะห์แนวโน้มจากศูนย์ช่วยเหลือสังคม สายด่วน 1300 กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

สำรวจความรุนแรงตามกลุ่มเป้าหมาย จากฐานข้อมูลสายด่วน 1300

สำหรับข้อมูลการให้บริการสายด่วน 1300 ซึ่งเป็นอีกช่องทางหนึ่งในการแจ้งเหตุความรุนแรงในครอบครัวและนอกครอบครัว ตามกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ เด็ก เยาวชน ผู้ใหญ่ (วัยแรงงาน) ผู้สูงอายุ และคนพิการ พบสถิติความรุนแรงในครอบครัวและนอกครอบครัว ซึ่งมีความน่ากังวลในกลุ่มเป้าหมายเด็กและเยาวชน และผู้สูงอายุ เนื่องจากมีจำนวนความรุนแรงเพิ่มขึ้นทุกปี

ตารางที่ 68 สถิติความรุนแรงในครอบครัว

ความรุนแรงในครอบครัว (หน่วย : คน)	2563	2564	2565	2566*
เด็ก	681	699	721	201
เยาวชน	103	173	175	33
ผู้ใหญ่	677	1,164	1,020	284
ผู้สูงอายุ	125	195	206	56
คนพิการ	49	145	107	22

หมายเหตุ ปี 2566 ใช้ข้อมูล ณ วันที่ 31 มีนาคม 2566

ที่มา : ศูนย์ช่วยเหลือสังคม สายด่วน 1300 กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

ตารางที่ 69 สถิติความรุนแรงนอกครอบครัว

ความรุนแรงนอกครอบครัว (หน่วย : คน)	2563	2564	2565	2566*
เด็ก	427	374	419	189
เยาวชน	58	75	60	34
ผู้ใหญ่	121	208	168	61
ผู้สูงอายุ	27	31	28	13
คนพิการ	41	54	39	12

หมายเหตุ ปี 2566 ใช้ข้อมูล ณ วันที่ 31 มีนาคม 2566

ที่มา : ศูนย์ช่วยเหลือสังคม สายด่วน 1300 กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

ทั้งนี้ ระบบการรายงานด้านความรุนแรงในครอบครัว ยังจำเป็นต้องพิจารณาระบบและกลไกการเก็บข้อมูล แม้ว่าจะเป็นเรื่องที่ดีจากการมีหลายหน่วยงานให้ความสำคัญต่อการช่วยเหลือผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว แต่ยังคงมีระบบการจัดเก็บข้อมูลและฐานข้อมูลที่ไม่ได้เชื่อมโยงกัน อาจทำให้การรายงานจำนวน

ความรุนแรงในครอบครัวมีลักษณะกระจัดกระจาย และเป็นเรื่องยากที่จะระบุจำนวนความรุนแรงที่เกิดขึ้นอย่างแท้จริง ซึ่งอาจส่งผลต่อการจัดสรรงบประมาณ และการขับเคลื่อนนโยบายในทางปฏิบัติ

ทิศทางการแก้ไขปัญหาคความรุนแรงในครอบครัว

จากสถิติความรุนแรงในครอบครัวที่เพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง รวมถึงสถานการณ์ ที่สามารถสังเกตผ่านสื่อ ซึ่งมีเด็กและเยาวชนถูกระทำคามรุนแรงจากคนในครอบครัว จึงทำให้มีหน่วยงานได้ให้ข้อเสนอต่อทิศทางการแก้ไขปัญหาคความรุนแรงในครอบครัว โดยสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ³³ ได้ระบุว่าปัญหาคความรุนแรงในครอบครัวเป็นผลสืบเนื่องมาจากสาเหตุสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ 1) การไม่มีกลไกในการติดตามสอดส่องครอบครัวที่มีสัญญาณการใช้ความรุนแรง 2) กลไกจำแนก คัดกรอง และการติดตามไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ 3) ข้อจำกัดที่ทำให้ผู้เสียหายไม่ได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพอย่างทันท่วงที เนื่องจากข้อจำกัดด้านความพร้อมของพนักงานเจ้าหน้าที่ตาม พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ซึ่งมีจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับปริมาณงาน และ 4) ขาดการกำหนดมาตรการรองรับการบังคับใช้กฎหมาย จากการประชุมด้านการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชน จึงมีมติให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องพัฒนาระบบและกลไกการให้ความคุ้มครองและช่วยเหลือผู้ถูกระทำคามรุนแรง โดยเฉพาะกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ให้แก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ด้านระบบงาน กลไกป้องกันและแก้ไขปัญหาคความรุนแรงในครอบครัว ทั้งในระดับส่วนกลาง ภูมิภาค และท้องถิ่นหรือชุมชน โดยบูรณาการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในทุกมิติ เช่น การเชื่อมโยงฐานข้อมูล การเฝ้าระวัง รับแจ้งเหตุ การระงับเหตุ การประสานส่งต่อ การให้ความช่วยเหลือ การคุ้มครองผู้เสียหาย การแก้ไขปัญหา การดำเนินคดี และการเยียวยาฟื้นฟู

จัดอบรมพนักงานเจ้าหน้าที่ ตาม พ.ร.บ.

พัฒนาระบบและปรับปรุงฐานข้อมูล

ปรับปรุง พ.ร.บ. ให้ส่งเสริมระบบงานและกลไก

เชื่อมโยงกลไกในระดับส่วนกลาง ภูมิภาค และท้องถิ่น

³³ ไทยโพสต์. (2566). 'กสม.' ชง 'พม.' แก้กฎหมายคุ้มครองผู้ถูกระทำคามรุนแรงในครอบครัว!. <https://www.thaipost.net/general-news/421033/>

4 ความเท่าเทียมระหว่างเพศ กับ ความเสมอภาคอย่างแท้จริง

ความเท่าเทียม (Equality) กับความเสมอภาค (Equity) เป็นคำที่มีความหมายแตกต่างกัน ในประเด็นด้านเพศ สังคมมักจะมีมุมมองว่า ‘เรามีความเท่าเทียมทางเพศเพิ่มมากขึ้นกว่าแต่ก่อน’ แต่ความเป็นจริงแล้ว ยังคงมีประเด็นที่ชี้ให้เห็นว่าความแตกต่างระหว่างเพศยังไม่มีเสมอภาคอย่างแท้จริง การใช้แนวคิดเรื่องความเท่าเทียมให้ทุกคน ทุกเพศ และทุกวัย ได้รับการจัดบริการทางสังคมทุกอย่างเหมือนกัน จะสามารถสร้างความเป็นธรรมและความยุติธรรมทางสังคมให้เกิดขึ้นได้ ก็ต่อเมื่อทุกคนเริ่มต้นมาจากจุดเดียวกัน

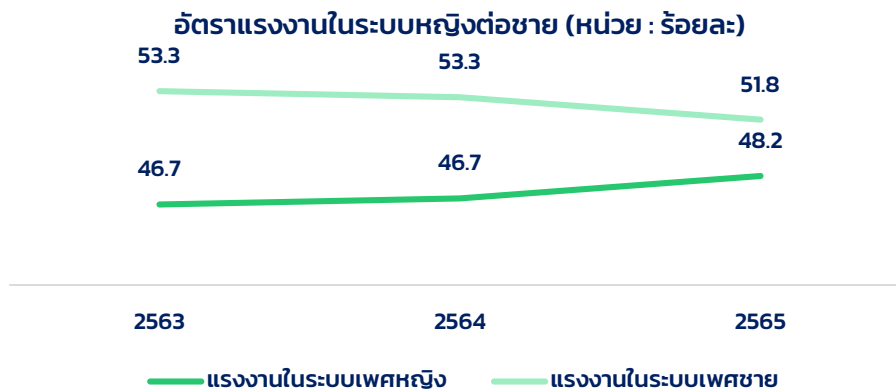
คำถามที่ตามมา คือ คนทุกคน เริ่มต้นมาจากจุดเดียวกันจริงหรือไม่ หากคำตอบที่ได้รับ คือ ทุกคนไม่ได้มีต้นทุนชีวิตอย่างเท่าเทียมกัน การส่งเสริมให้เกิดความเสมอภาค จึงมีความจำเป็น ที่จะช่วยยืนยันว่าทุกคนจะสามารถเข้าถึงโอกาสทางสังคมได้เหมือน ๆ กัน เช่นเดียวกับประเด็นความเสมอภาคระหว่างเพศ ซึ่งแนวโน้มสถานการณ์ทางสังคมมีข้อมูลที่สามารถนำมาสู่การวิเคราะห์และอภิปรายได้อย่างต่อเนื่อง

ความเสมอภาคระหว่างเพศ (Gender Equality) หมายถึง การเข้าถึงและได้รับสิทธิ หน้าที่ รวมทั้งโอกาสที่เท่าเทียมของบุคคล ทั้งผู้หญิง ผู้ชาย และกลุ่มบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศ นอกจากนี้ ยังต้องคำนึงถึงความต้องการจำเพาะและโอกาสที่แตกต่างกันของแต่ละกลุ่มเพศด้วย รวมทั้งการจัดอุปสรรคซึ่งเป็นผลมาจากเพศภาวะและความทับซ้อนด้วยเหตุและปัจจัยอื่นๆ (Intersectionality) เช่น ความพิการ ขนชั้นชาติพันธุ์ เพื่อให้บุคคลเข้าถึงสิทธิ โอกาส และทรัพยากร ในการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ เพื่อให้เกิดความเสมอภาคอย่างแท้จริง (Substantive Equality)

สำหรับความเสมอภาคอย่างแท้จริง หมายถึง การที่บุคคลได้รับสิทธิและโอกาสเท่าเทียมกันในเชิงกฎหมายและนโยบาย และการปฏิบัติทั้งในเรื่องการเข้าถึงสิทธิ ทรัพยากรและโอกาสต่างๆ ทั้งในพื้นที่ส่วนบุคคลและพื้นที่สาธารณะอย่างเท่าเทียมกัน

แนวโน้มความเสมอภาคอย่างแท้จริงในสังคมไทย

ข้อมูลสถานการณ์ทางสังคม ชี้ให้เห็นถึงแนวโน้มความเท่าเทียมและความเสมอภาคที่เพิ่มมากขึ้นในสังคมไทย หากใช้เกณฑ์เกี่ยวกับการทำงานตั้งหลักในการอธิบาย จะพบว่า แนวโน้มอัตราแรงงานในระบบหญิงต่อชาย มีสัดส่วนเพิ่มมากขึ้น โดยในปี 2565 สัดส่วนแรงงานในระบบ เป็นเพศหญิง ร้อยละ 48.2 เพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมา

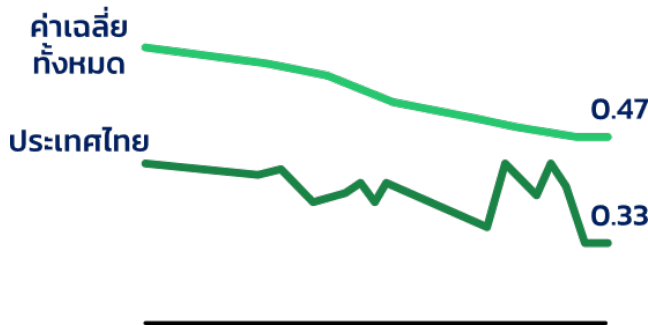
แผนภูมิที่ 73 อัตราแรงงานในระบบหญิงต่อชาย

ที่มา : การสำรวจแรงงานนอกระบบ สำนักงานสถิติแห่งชาติ

นอกจากนี้ แม้ว่าอัตราการว่างงานในปี 2564 จะมีแนวโน้มสูงขึ้น แต่ในปี 2565 อัตราการว่างงานในเพศหญิงยังมีแนวโน้มลดน้อยลงต่ำกว่าเพศชายเล็กน้อย ในขณะเดียวกัน พบว่า ดัชนีความไม่เสมอภาคทางเพศ (Gender Inequality Index: GII) ของประเทศไทยมีแนวโน้มลดลง โดยในปี 2021 มีค่าอยู่ที่ 0.33 ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยในระดับโลก โดยดัชนีที่มีค่าเข้าใกล้ 0 มีความหมายว่าสังคมมีความเสมอภาคทางเพศเพิ่มขึ้น³⁴

³⁴ United Nations Development Programme. (2021). GENDER INEQUALITY INDEX (GII). <https://hdr.undp.org/data-center/thematic-composite-indices/gender-inequality-index#/indicies/GII>

ดัชนีความไม่เสมอภาคทางเพศ (Gender Inequality Index: GII)

ร้อยละ 1.2

คือ อัตราการว่างงานใน
เพศหญิง และร้อยละ 1.5
ในเพศชาย

16 ล้านคน

คือ สมาชิกของกองทุน
พัฒนาบทบาทสตรี

ในขณะเดียวกัน ประเทศไทยมีการเพิ่มขึ้นของสมาชิกบุคคลและองค์กร ในกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี โดยในปี 2566 มีจำนวนสมาชิกประเภทบุคคลทั้งสิ้น 16,029,224 คน และองค์กร 76,283 แห่ง

อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยยังคงติดกับดักที่ไม่สามารถนำไปสู่การสร้างเสมอภาคระหว่างเพศอย่างแท้จริงได้ โดยข้อมูลสตรีกับอำนาจในการตัดสินใจ ปี 2566 ชี้ให้เห็นว่า ผู้หญิงที่ดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีจำนวน 73 คน (ร้อยละ 15.40) และดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา 26 คน (ร้อยละ 10.40) ในขณะที่ระดับท้องถิ่น มีผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหญิง จำนวน 691 คน (ร้อยละ 9.15) จากจำนวนทั้งสิ้น 7,548 คน สัดส่วนของผู้หญิงที่อยู่ในตำแหน่งที่สูงขึ้น หรือการมีอำนาจในการตัดสินใจ มีสัดส่วนค่อนข้างน้อยเมื่อเทียบกับจำนวนทั้งหมด

ร้อยละ 15.40

คือ ผู้หญิงที่ดำรงตำแหน่ง
สภาผู้แทนราษฎร

ร้อยละ 10.40

คือ ผู้หญิงที่ดำรงตำแหน่ง
วุฒิสภา

ร้อยละ 9.15

คือ ผู้หญิงที่เป็นผู้บริหาร
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ร้อยละ 11.11

คือ ผู้หญิงที่เป็น
ปลัดกระทรวง

ร้อยละ 19.83

คือ ผู้หญิงที่เป็นอธิบดี

ร้อยละ 28.49

คือ ผู้หญิงที่ดำรงตำแหน่ง
ระดับบริหาร

ร้อยละ 22.23

**คือ ผู้หญิงที่เป็นกรรมการ
ภาคธุรกิจเอกชน**

ร้อยละ 8.40

**คือ ผู้หญิงที่เป็นประธาน
กรรมการภาคธุรกิจเอกชน**

ร้อยละ 56.20

**คือ บริษัทที่มีประธาน
กรรมการอิสระเป็นผู้หญิง**

ที่มา : สถานการณ์สตรีไทย ปี 2566 โดย กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว (2566)

ข้อมูลแสดงให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมหรืออำนาจในการตัดสินใจของสตรีในสัดส่วนที่ไม่มากนัก โดยข้อมูลจาก UN Women (2023) จัดอันดับสัดส่วนผู้หญิงในรัฐสภา ของประเทศไทยอยู่อันดับที่ 136 จาก 186 อันดับ นอกจากนี้ คณะรัฐมนตรีที่เป็นเพศหญิง มีสัดส่วนค่อนข้างน้อยเช่นกัน (อันดับที่ 175) ดังนั้น ในประเด็นการให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมและอำนาจในการตัดสินใจของสตรีในทางการเมือง การเพิ่มสัดส่วนผู้หญิงในรัฐสภาและคณะรัฐมนตรี ก็อาจจะมีความสำคัญเช่นกัน

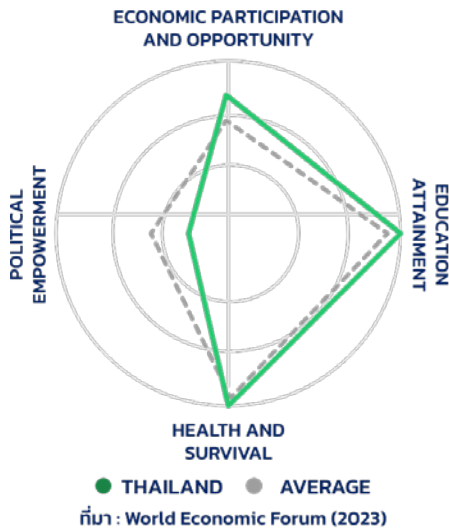
การที่สัดส่วนของผู้หญิงในตำแหน่งผู้บริหาร มีค่อนข้างน้อย มีสาเหตุมาจากสิ่งที่เรียกว่า เพดานกระจก (Glass Ceiling) เป็นคำอุปมาอุปไมยถึงอุปสรรคที่มองไม่เห็น โดยเฉพาะอุปสรรคที่ขัดขวางไม่ให้คุณผู้หญิงที่มีความสามารถก้าวเข้าสู่ตำแหน่งในระดับที่สูงขึ้นเมื่อเทียบกับผู้ชาย สถานการณ์ดังกล่าวนี้เองที่ชี้ให้เห็นว่า แม้สังคมไทยจะเปิดโอกาสให้มีความเท่าเทียมมากขึ้น แต่ด้วยอุปสรรคทางสังคมและข้อจำกัดทางเศรษฐกิจบางอย่าง อาจทำให้สังคมไม่สามารถนำมาสู่ความเสมอภาคอย่างแท้จริงในสังคมไทยได้

การรายงานช่องว่างระหว่างเพศ

การรายงานช่องว่างระหว่างเพศ (Global Gender Gap Report)³⁵ ในปี 2023 ได้มีการรายงานและจัดอันดับข้อมูลช่องว่างระหว่างเพศของประเทศต่าง ๆ จาก 146 ประเทศ โดยประเทศไทยได้รับการสำรวจระดับช่องว่างระหว่างเพศ คือ 0.711 อยู่ในอันดับที่ 74 จากทั้งหมด 146 อันดับ

³⁵ World Economic Forum. (2023). Global Gender Gap Report.

https://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2023.pdf

มีการรายงานและจัดอันดับข้อมูลช่องว่างระหว่างเพศของประเทศต่างๆจาก 146 ประเทศ โดยประเทศไทยได้รับการสำรวจระดับช่องว่างระหว่างเพศ พบว่า

ดัชนี	2565		2566	
	คะแนน	อันดับ	คะแนน	อันดับ
ดัชนีรวม	0.709	79	0.711	74 ▲
โอกาสและการมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจ	0.795	15	0.772	24 ▼
การบรรลุผลทางการศึกษา	0.979	92	0.995	61 ▲
สุขภาพและการรอดชีพ	0.978	37	0.977	42 ▼
การเสริมพลังทางการเมือง	0.084	130	0.101	120 ▲

แผนภูมิที่ 74 การรายงานช่องว่างระหว่างเพศ (Global Gender Gap Report)

ข้อมูลชี้ให้เห็นว่าประเด็นที่ทำให้ประเทศไทยมีค่าดัชนีที่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยเป็นอย่างมาก คือ ด้านการเสริมพลังทางการเมือง โดยสอดคล้องกับข้อมูลสถานการณ์ทางสังคม ที่พบว่าสัดส่วนของผู้หญิงที่มีส่วนร่วมทางการเมืองนั้น ค่อนข้างน้อย โดยมีดัชนีอยู่ที่ 0.101 เป็นอันดับที่ 120 ในขณะที่ด้านโอกาสและการมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจ มีค่าดัชนีอยู่ที่ 0.772 เป็นอันดับที่ 24 สำหรับด้านที่มีค่าดัชนีสูง คือ ด้านการบรรลุผลทางการศึกษา และด้านสุขภาพและการรอดชีพ คือ 0.995 และ 0.977 ตามลำดับ แต่เมื่อเปรียบเทียบการจัดอันดับ พบว่า ในด้านการศึกษาและสุขภาพ ประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 61 และ 42 ตามลำดับ ทั้งนี้ สามารถสรุปประเด็นหลักที่จะต้องเฝ้าระวังสถานการณ์ช่องว่างระหว่างเพศ เช่น การมีส่วนร่วมในกำลังแรงงาน ความแตกต่างของรายได้ระหว่างเพศ ผู้หญิงในตำแหน่งผู้บริหาร และผู้หญิงที่มีส่วนร่วมในรัฐสภา

แนวทางการส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างเพศ

การจัดทำงบประมาณที่คำนึงถึงมิติเพศภาวะ (Gender-responsive Budgeting: GRB) เป็นหนึ่งในตัวอย่างของเครื่องมือในการบริหารที่จะช่วยส่งเสริมให้เกิดความเสมอภาค โดยการจัดทำงบประมาณที่คำนึงถึงการตอบสนองความต้องการและความจำเป็นที่แตกต่างระหว่างเพศ ช่างวัย และสถานะ ซึ่งจะเกิดประโยชน์สูงสุดต่อคนทุกกลุ่ม โดยจะมีประโยชน์อย่างมากในการส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างเพศ ลดความเหลื่อมล้ำ สร้างความยุติธรรมทางสังคม ทำให้บริหารและการใช้จ่ายงบประมาณภาครัฐมีประสิทธิภาพ และส่งเสริมความโปร่งใส หลักความรับผิดชอบ ต่อการดำเนินงานบริหารจัดการงบประมาณ

ส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างเพศ

ลดความเหลื่อมล้ำ สร้างความยุติธรรม

การใช้จ่ายภาครัฐมีประสิทธิภาพ

ส่งเสริมความโปร่งใส และความรับผิดชอบ

สถาบันพระปกเกล้า ได้ให้ข้อเสนอต่อการนำการจัดทำงบประมาณที่คำนึงถึงมิติเพศภาวะ ไปใช้ใน ระดับประเทศ³⁶ โดยมีข้อเสนอเชิงนโยบาย คือ

- 1) ควรมีการกำหนดเรื่องการจัดสรรงบประมาณที่คำนึงถึงมิติเพศภาวะไว้ในรัฐธรรมนูญ เพื่อเป็นแนวทางผูกพันให้ทุกรัฐบาลนำไปปฏิบัติ
- 2) ควรกำหนดให้ GRB เป็นหลักการสำคัญและเป็นองค์ประกอบในการสร้างความเสมอภาค ส่งเสริมการนำไปใช้ในทุกระดับของการบริหารราชการแผ่นดิน
- 3) ควรเตรียมการให้แก่สำนักงบประมาณ และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ นำไปใช้เตรียมนโยบายเพื่อการปฏิบัติ

และยังมีข้อเสนอในการบริหาร คือ รัฐบาลจะต้องให้ความรู้เรื่อง GRB แก่หน่วยงานของรัฐ ทุกภาคส่วน โดยการมีตัวแบบการประยุกต์ใช้ที่เหมาะสมกับการบริหารราชการในทุกระดับ รวมถึงการจัดสรร ทรัพยากร งบประมาณ บุคลากร ในการดำเนินงานอย่างจริงจัง และมีการประเมินผลการนำ GRB ไปใช้

กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว (สค.) ได้จัดทำคู่มือ และแบบรายการการจัดทำงบประมาณ ที่คำนึงถึงมิติเพศภาวะ เพื่อเสนอคณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบ โดย คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 7 ธันวาคม 2564 เห็นชอบให้หน่วยงานนำคู่มือและแบบรายการการจัดทำงบประมาณที่คำนึงถึงมิติเพศภาวะ ไปปรับใช้ในการจัดทำงบประมาณ โดยการจัดทำงบประมาณอย่างมีมิติเพศภาวะ คือ เครื่องมือในการจัดทำ งบประมาณที่ให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์และคำนึงถึงความต้องการ โอกาส สิทธิ และการเข้าถึงทรัพยากร ที่แตกต่างหลายหลายของกลุ่มประชากรทั้งหญิงและชาย กลุ่มบุคคลที่มีอัตลักษณ์ที่หลากหลาย โดยนำการคำนึงถึง มิติดังกล่าวเข้าสู่วงจรงบประมาณ (budget cycle) ประโยชน์เพื่อการตัดสินใจในการจัดสรรและการใช้ งบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพประสิทธิผลอย่างสูงสุด ตอบสนองต่อความต้องการของประชากรกลุ่มต่าง ๆ อย่างเป็นธรรม และทั่วถึงเพื่อลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเสมอภาค

ในฐานะหน่วยงานกลางในการประสานการส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างเพศและเสริมพลังสตรี ของประเทศไทยได้กำหนดเป้าหมายในการสร้างองค์กรนำร่องการจัดทำงบประมาณที่คำนึงถึงมิติเพศภาวะ เพื่อสร้างตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมในการจัดทำงบประมาณที่คำนึงถึงมิติเพศภาวะ การนำร่องในเรื่องของการ จัดทำงบประมาณที่คำนึงถึงมิติเพศภาวะ (Gender Responsive Budgeting – GRB) มีการดำเนินการ การขับเคลื่อน GRB ทั้งเชิงมหภาค และเชิงพื้นที่ ดังนี้

- 1) การสื่อสารสาธารณะ ได้แก่ การผลิตสื่อ motion graphic, Infographic และคู่มือ E-book เพื่อสร้างความเข้าใจเรื่อง GRB

- 2) การขับเคลื่อนเชิงนโยบาย และสร้างกลไกขับเคลื่อน เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนการดำเนินงาน เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2564 ได้จัดพิธีลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือในการขับเคลื่อน GRB ร่วมกับ 7 หน่วยงาน ได้แก่ 1) สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา 2) สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร 3) สำนัก

³⁶ สถาบันพระปกเกล้า. (2561). เสมอภาคสร้างได้ (การจัดทำงบประมาณที่คำนึงถึงมิติหญิงชาย Gender Responsive Budgeting: GRB). สถาบันพระปกเกล้า, กรุงเทพฯ.

งบประมาณ 4) UN Women 5) กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น 6) สถาบันพระปกเกล้า และ 7) สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ และเปิดตัวคู่มือรวมทั้งจัดเสวนาเพื่อเผยแพร่แนวคิดและสร้างความเข้าใจในเรื่อง GRB ซึ่งมีผู้แทนหน่วยงานเข้าร่วมการประชุม 192 ท่าน และวันที่ 18 เมษายน 2565 กรม สค. ได้หารือกับหน่วยงานที่ร่วมลงนาม MOU มีมติเห็นชอบการจัดตั้งกลไกเพื่อขับเคลื่อน MOU

3) เสริมศักยภาพหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ภาครัฐ จัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อเสริมสร้างความรู้เรื่องความเสมอภาคระหว่างเพศ ภาคท้องถิ่นร่วมมือกับสถาบันพระปกเกล้า ฝึกอบรมเพื่อนำคู่มือและแบบรายการตรวจสอบ GRB ไปปรับใช้ในการจัดทำงบประมาณ และภาครัฐกิจเอกชน การขับเคลื่อนร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ และ UN Women โดยบรรจุ GRB เป็นหลักการหนึ่งในการดำเนินธุรกิจ

4) การขับเคลื่อนในพื้นที่/หน่วยงานนำร่อง โดยหน่วยงานและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีศักยภาพสูงในการเป็นองค์กรนำร่อง

งบประมาณ 2565 จำนวน 2 หน่วยงาน ได้แก่

- องค์การบริหารส่วนตำบลแม่พริก จังหวัดเชียงราย
- สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์

ปีงบประมาณ 2566 จำนวน 4 หน่วยงาน ได้แก่

- เทศบาลตำบลเกาะคา จังหวัดลำปาง
- ศูนย์เรียนรู้การพัฒนาสตรีและสถาบันครอบครัวภาคเหนือ จังหวัดลำปาง
- เทศบาลตำบลกรับใหญ่ จังหวัดราชบุรี
- เทศบาลเมืองทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

โดยในปีงบประมาณ 2567 ได้กำหนดการดำเนินการในพื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งเชิญหน่วยงานในพื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 127 แห่ง เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อจัดทำงบประมาณที่คำนึงถึงมิติเพศภาวะในพื้นที่นำร่อง เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำงบประมาณที่คำนึงถึงมิติเพศภาวะแก่หน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสร้างความตระหนักในการเข้าร่วมเป็นองค์กรนำร่องในการใช้การจัดทำงบประมาณที่คำนึงถึงมิติเพศภาวะ เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างเพศ เสริมพลัง และการดำเนินงานของหน่วยงาน

ส่วนการขับเคลื่อนเชิงมหภาค ได้ประสานงานสำนักงบประมาณ โดยมีการปรับปรุงแบบคำขอ งบประมาณและหลักเกณฑ์ เพื่อให้มีการวิเคราะห์ที่คำนึงถึงมิติเพศภาวะให้สอดคล้องกับแนวทางและเงื่อนไขในการจัดทำงบประมาณของประเทศ

อีกทั้งยังมีการติดตามและประเมินการดำเนินงานตาม GRB ขององค์กรนำร่อง

5 อัตราส่วนพึ่งพิงทางอายุและ การแบกรับของคนวัยแรงงาน

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรของประเทศไทย
ที่เด็กเกิดน้อยและคนมีอายุยืนยาวขึ้น ส่งผลให้
ประชากรวัยสูงอายุมีสัดส่วนเพิ่มมากขึ้น และ
ประเทศไทย จะใกล้เข้าสู่สังคมสูงอายุโดยสมบูรณ์
ถ้าหากสัดส่วนของประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป
มีมากกว่าร้อยละ 20.0 ในขณะเดียวกัน แนวโน้ม
ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต คือ สัดส่วนกำลังแรงงาน
ของประเทศไทยมีโอกาสลดน้อยลง และทำให้
อัตราส่วนพึ่งพิงทางอายุที่จะมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น
โดยคนวัยแรงงาน อายุ 15 – 59 ปี จะต้องแบกรับ
ภาระดูแลกลุ่มคนที่อยู่นอกกำลังแรงงาน

อัตราส่วนพึ่งพิงทางอายุต่อวัยแรงงาน 100 คน (หน่วย : คน)

2553 49.3

2563 53.8

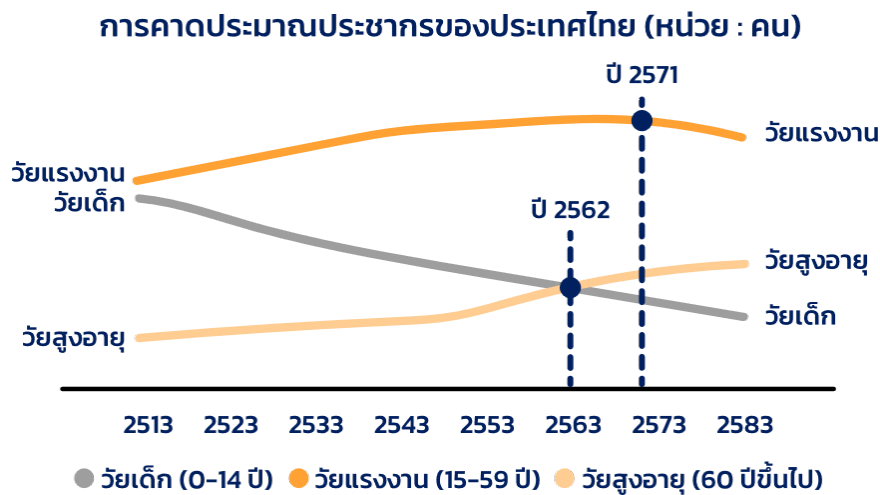
2573 67.4

2583 79.1

ภาระที่คนวัยแรงงาน
ต้องแบกรับเพิ่มขึ้น
ต่อเนื่องทุกปี

ที่มา : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2562)

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้จัดทำการคาดประมาณประชากรของประเทศไทย พ.ศ. 2553 – 2583 (ฉบับปรับปรุง) ผลการคาดประมาณประชากร พบว่า ในปี 2553 จำนวนรวมของประชากรในประเทศไทย เพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย โดยจะเพิ่มขึ้นสูงสุดในปี 2571 ซึ่งมีจำนวนประชากรอยู่ที่ประมาณ 67.2 ล้านคน และหลังจากนั้น ประเทศไทยจะมีอัตราเพิ่มประชากรติดลบ กล่าวคือ จำนวนประชากรในประเทศไทยจะค่อย ๆ ลดลง โดยในปี 2583 จะมีประชากรเหลือประมาณ 65.4 ล้านคน

แผนภูมิที่ 75 การคาดประมาณประชากรของประเทศไทย

ที่มา : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

นอกจากแนวโน้มประชากรจะลดน้อยลงแล้ว สัดส่วนของประชากรวัยสูงอายุก็เพิ่มขึ้นด้วย โดยคาดการณ์ว่าในปี 2567 จะมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 20 ทำให้ประเทศไทยเข้าสู่สังคมสูงอายุโดยสมบูรณ์ และภายในปี 2576 ประเทศไทยจะมีสัดส่วนประชากรสูงอายุ ร้อยละ 28 และจะกลายเป็นสังคมสูงอายุระดับสุดยอด และยังคงมีสัดส่วนสูงขึ้นไปจนถึงปี 2583

จากการคำนวณอัตราส่วนพึ่งพิงทางอายุ โดย สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อเป็นดัชนีสะท้อนให้เห็นถึงระดับภาระที่คนวัยแรงงานจะต้องรับจากคนที่อยู่นอกกำลังแรงงาน พบว่า ในปี 2563 อัตราส่วนพึ่งพิงทางอายุ คือ 53.8 เพิ่มขึ้นเป็น 67.4 ในปี 2573 และเพิ่มขึ้นอีกเป็น 79.1 ภายในปี 2583³⁷ สัดส่วนกำลังแรงงานของประเทศไทยมีโอกาสลดน้อยลง สิ่งที่จะเกิดขึ้น คือ อัตราส่วนพึ่งพิงทางอายุที่จะมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น โดยคนวัยแรงงาน อายุ 15 – 59 ปี จะต้องแบกรับภาระการดูแลกลุ่มคนที่อยู่นอกกำลังแรงงาน กลุ่มคนที่อยู่ในสถานการณ์เช่นนี้ จะมีชื่อเรียกว่า Sandwich Generation เป็นคำอธิบายถึง วัยแรงงาน ที่ต้องดูแลทั้งบุตร (วัยเด็ก) และพ่อแม่ (วัยสูงอายุ) เปรียบเสมือนคนที่อยู่ตรงกลาง และมีภาระแบกรับการดูแลคน 2 รุ่น

³⁷ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). รายงานการศึกษาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อการพัฒนาประเทศจากผลการคาดประมาณประชากรของประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร.

ทิศทางแบ่งเบาภาระวัยแรงงาน

ในการจะแบ่งเบาภาระของคนวัยแรงงานที่จะต้องแบกรับการดูแลประชากรในกลุ่มวัยพึ่งพิง นโยบายทางสังคมทั้งทางตรงและทางอ้อม จะมีส่วนช่วยสนับสนุนและแบ่งเบาภาระให้แก่คนวัยแรงงาน จากการวิเคราะห์แนวโน้มสถานการณ์ทางสังคม การสนับสนุนที่มีความเป็นไปได้โดยบทบาทของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เพื่อสามารถเป็นแนวทางในการบรรเทาสถานการณ์ดังกล่าว ในรายงานสถานการณ์ทางสังคม ประจำปี 2566 จึงนำเสนอ 5 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ 1) การส่งเสริมที่อยู่อาศัยและคุณภาพชีวิตที่ดี 2) มาตรการด้านค่าครองชีพ/หนี้สิน 3) การสนับสนุนเด็กและเยาวชนในครัวเรือน 4) การสนับสนุนผู้สูงอายุในครัวเรือน และ 5) การสนับสนุนการเตรียมความพร้อมเป็นผู้สูงอายุ

การส่งเสริมที่อยู่อาศัยและคุณภาพชีวิตที่ดี

มาตรการด้านค่าครองชีพ/หนี้สิน

การสนับสนุนเด็กและเยาวชนในครัวเรือน

การสนับสนุนผู้สูงอายุในครัวเรือน

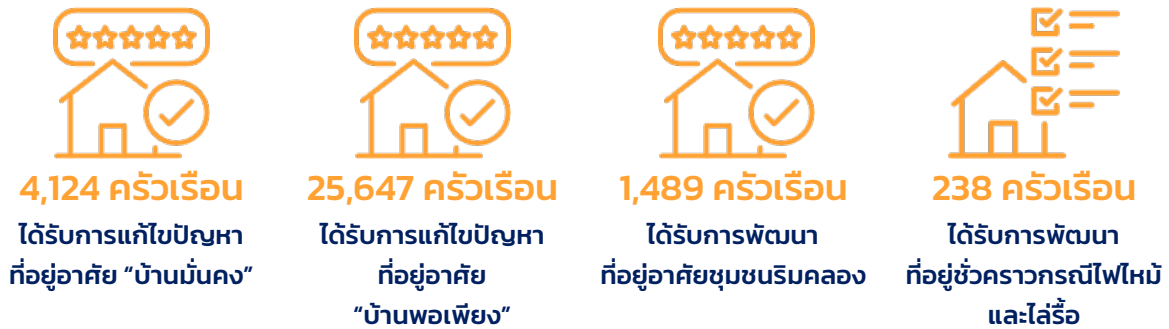
การสนับสนุนการเตรียมความพร้อมเป็นผู้สูงอายุ

การส่งเสริมที่อยู่อาศัยและคุณภาพชีวิตที่ดี

ที่อยู่อาศัยเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ควรสนับสนุนให้คนทุกคนมีที่อยู่อาศัยอย่างถาวรและมีคุณภาพชีวิตที่ดี จุดเริ่มต้นของการมีที่อยู่อาศัยอย่างมั่นคงจะนำไปสู่การเข้าถึงการรวมกลุ่ม การมีส่วนร่วมกับชุมชน และสวัสดิการชุมชน ประเด็นการสนับสนุนการช่วยแบ่งเบาภาระของคนวัยแรงงานซึ่งสามารถเป็นนโยบายทางตรงคือ การสนับสนุนที่อยู่อาศัยในรูปแบบที่หลากหลายและมีความมั่นคงให้แก่คนวัยแรงงานที่มีรายได้น้อยให้สามารถมีโอกาสเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัยได้ การส่งเสริมให้มีที่อยู่อาศัยอย่างมั่นคง สามารถเป็นส่วนหนึ่งในการแบ่งเบาภาระให้แก่คนวัยแรงงาน และช่วยสนับสนุนคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นด้วย

ข้อมูลที่ผ่านมาแสดงให้เห็นถึงบทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการสนับสนุนชุมชนและที่อยู่อาศัย เช่น การเคหะแห่งชาติ และสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) โดยสถานะปัจจุบันในปี 2566 พบว่า ประเทศไทยมีจำนวนบ้านพอเพียงชนบท 35,774 แห่ง และมีกองทุนสวัสดิการชุมชน 5,915 แห่ง ทั้งนี้ ยังได้เปิดเผยข้อมูลการพัฒนาที่อยู่อาศัยให้แก่กลุ่มคนเปราะบาง โดยในปี 2566 พบว่า 4,124 ครัวเรือนได้รับการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัย ‘บ้านมั่นคง’ 25,647 ครัวเรือน ได้รับการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัย ‘บ้านพอเพียง’ 1,489 ครัวเรือน ได้รับการพัฒนาที่อยู่อาศัยชุมชนริมคลอง และ 238 ครัวเรือน ได้รับการพัฒนาที่อยู่ชั่วคราวกรณีไฟไหม้และไถ่กู้³⁸

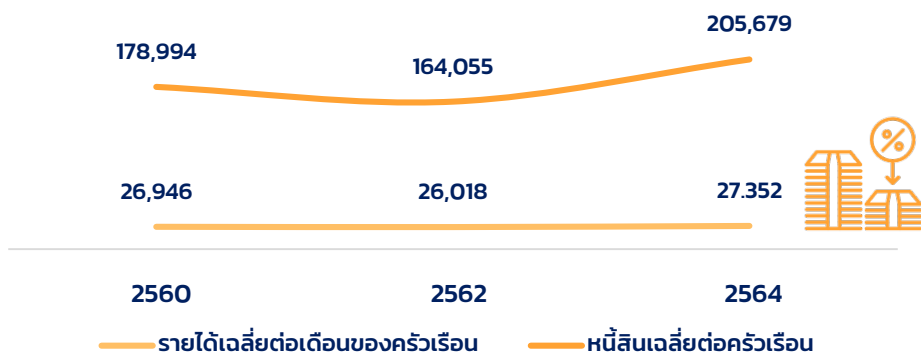
³⁸ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน). (2566). รายงานผลการปฏิบัติงานสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ไตรมาส 4/2566. https://web.codi.or.th/operating_results/20230926-48540/

มาตรการด้านค่าครองชีพ/หนี้สิน

ปัจจุบันค่าครองชีพและหนี้สินของครัวเรือนเพิ่มมากขึ้น ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ ปี 2564 พบว่า แนวโน้มหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือน เพิ่มขึ้น 205,679 บาท ต่อครัวเรือน ในขณะที่รายได้เพิ่มขึ้นในสัดส่วนที่เล็กน้อยเท่านั้น นอกจากนี้ หนี้สินส่วนใหญ่ ร้อยละ 75.4 ถูกกู้ยืมเพื่อใช้จ่ายในครัวเรือน ซึ่งเป็นหนี้สินที่ไม่สามารถสร้างรายได้เพิ่มขึ้นในอนาคต การส่งเสริมมาตรการค่าครองชีพและการแก้ไขปัญหาหนี้สินครัวเรือนจะสามารถช่วยแบ่งเบาภาระของครัวเรือนไทยได้

รายได้และหนี้สินของครัวเรือน (หน่วย : บาท)

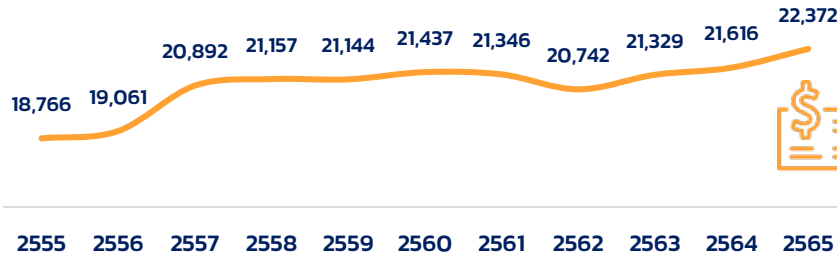

แผนภูมิที่ 76 จำนวนรายได้และหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือน

ที่มา : การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ทั้งนี้ คนไทยยังเผชิญกับค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนที่เพิ่มขึ้น โดยข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติ แสดงให้เห็นแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของค่าใช้จ่ายในปี 2565 คือ 22,372 บาท ต่อเดือน

ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน (หน่วย : บาท)

แผนภูมิที่ 77 ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน

ที่มา : การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ

โดยมาตรการด้านค่าครองชีพของรัฐบาลส่วนใหญ่เป็นมาตรการช่วยเหลือครัวเรือนได้ในระยะสั้นเท่านั้น เช่น การลดค่าอุปโภค เช่น ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าพลังงาน และการพิกัดนี้เกษตรกร ซึ่งเป็นมาตรการที่อาจจะไม่สามารถแก้ไขปัญหาความยากจนของครัวเรือนได้อย่างแท้จริง ดังนั้น แม้ว่ามาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจในระยะสั้นจะช่วยประคับประคองให้สถานการณ์ทางเศรษฐกิจของครัวเรือนดีขึ้นได้บ้าง แต่จำเป็นต้องมีมาตรการอื่น ๆ เข้ามารองรับการช่วยเหลือครัวเรือนยากจนในระยะยาวด้วย การแก้ไขปัญหาค่าครองชีพของคนไทยอาจจะต้องใช้การพิจารณาแก้ไขปัญหาจากฐานราก เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในระยะยาว เช่น อัตราเงินเฟ้อ ความไม่เท่าเทียมของรายได้ ค่าจ้างขั้นต่ำ และการเข้าถึงที่อยู่อาศัยราคาถูก หรืออาจมีการพิจารณาค่าจ้างเพื่อชีวิต (Living Wage) เป็นแนวคิดการจ่ายค่าจ้างแรงงานที่คำนึงถึงครอบครัวของพวกเขา และควรมีคุณภาพชีวิตที่ดี

การสนับสนุนเด็กและเยาวชนในครัวเรือน

มาตรการและนโยบายทางสังคมที่สนับสนุนเด็กและเยาวชนในทุกช่วงวัย เป็นมาตรการทางอ้อมที่สามารถสนับสนุนและช่วยแบ่งเบาภาระของคนวัยแรงงานได้ เช่น เงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด และการดูแลเด็กโดยสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ทั้งนี้ โครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด สนับสนุนเงินอุดหนุน 600 บาท ต่อเดือน ให้แก่เด็กแรกเกิด ตั้งแต่อายุ 0 – 6 ปี โดยมีเงื่อนไขการลงทะเบียนคือ มีสัญชาติไทย อาศัยอยู่กับบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง อยู่ในครัวเรือนที่สมาชิกมีรายได้เฉลี่ยไม่เกิน 100,000 บาท ต่อคน/ปี และไม่อยู่ในสถานสงเคราะห์ของรัฐหรือเอกชน

การสนับสนุนผู้สูงอายุในครัวเรือน

มาตรการและนโยบายทางสังคมที่สนับสนุนผู้สูงอายุ เป็นมาตรการทางอ้อมเช่นกัน โดยการสนับสนุนกลุ่มผู้สูงอายุ เช่น เบี้ยยังชีพ การมีสถานดูแลผู้สูงอายุเฉพาะกลางวัน (Day Care) รวมถึงการจัดบริการผู้ดูแลสำหรับผู้สูงอายุ และคนพิการ จะสามารถช่วยแบ่งเบาภาระครัวเรือนที่มีภาวะพึ่งพิงได้

ที่ผ่านมการจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ มีผลโดยตรงต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ กล่าวคือ เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุสามารถนำมาใช้จ่ายในชีวิตประจำวันตามความจำเป็นของผู้สูงอายุ อย่างไรก็ตาม เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ

โดยเฉพาะในครัวเรือนที่มีรายได้น้อย จะมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการแบ่งเบาภาระให้แก่คนวัยแรงงานที่อยู่ในครัวเรือน ซึ่งเป็นผลกระทบที่เกิดขึ้นในทางอ้อม ทั้งนี้ การทำงานในแต่ละวัน แรงงานอาจจะได้รับค่าจ้างไม่มากนัก และอาจจะต้องหารายได้เพื่อมาดูแลคนในครอบครัวที่มีภาวะพึ่งพิง เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุจึงช่วยสนับสนุนครัวเรือนกลุ่มนี้ได้เป็นอย่างมาก อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันการจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ มีอัตราสูงสุดที่ 600 - 1,000 บาท ต่อเดือน ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์เส้นความยากจนในปี 2566 อยู่ที่ประมาณ 3,000 บาท ในอนาคตอาจจะต้องมีการพิจารณาการจัดสวัสดิการเพิ่มเติมที่จะสามารถมุ่งเป้าให้ครัวเรือนที่มีรายได้น้อย ได้รับสวัสดิการที่ช่วยให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างเพียงพอไม่ต่ำกว่าเกณฑ์เส้นความยากจน และมีความเสมอภาคมากขึ้น

การสนับสนุนการเตรียมความพร้อมเป็นผู้สูงอายุ

ในอนาคตวัยแรงงานจะต้องแบกรับการดูแลผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพดี มีความมั่นคงทางสังคม และมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจ สามารถดูแลตนเอง ได้ไปอย่างยาวนานมากที่สุด ควรมีการเตรียมความพร้อมตั้งแต่ก่อนวัยสูงอายุ ส่งเสริมให้คนไทยมีอายุคาดเฉลี่ยของการมีสุขภาพดี (Health Adjusted Life Expectancy : HALE) มากที่สุด ทั้งนี้ อายุคาดเฉลี่ยของการมีสุขภาพดี (HALE) เป็นแนวคิดที่อธิบายถึงช่วงอายุที่คนจะมีสุขภาพดีโดยสามารถเปรียบเทียบกับอายุคาดเฉลี่ย (Life Expectancy) ของประชากร ทั้งนี้ ในปี 2566 คนไทยมีอายุคาดเฉลี่ยเมื่อแรกเกิด เพศชาย 71.9 ปี และเพศหญิง 79.9 ปี³⁹ ซึ่งแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติกำหนดค่าเป้าหมายอายุคาดเฉลี่ยของการมีสุขภาพดี อยู่ที่ไม่น้อยกว่า 70 ปี นั้นหมายความว่า จะต้องมีการส่งเสริมการเตรียมความพร้อมให้ประชากรสามารถดูแลตนเองได้มากที่สุด จนถึงอายุ 70 ปี

³⁹ สถาบันวิจัยประชากรและสังคม. (2566). ประชากรของประเทศไทย พ.ศ. 2566. สารประชากร, มหาวิทยาลัยมหิดล. <https://ipsr.mahidol.ac.th/population-gazette/>

6 สิทธิ สวัสดิการ การศึกษา และ การทำงานของคนพิการ

การส่งเสริมให้คนพิการได้เข้าถึงสิทธิ สวัสดิการ ทั้งด้านสุขภาพ สังคม และการพัฒนาคุณภาพชีวิต รวมถึงการศึกษา และการทำงานของคนพิการ เป็นประเด็นที่ถูกรับความสำคัญอย่างต่อเนื่อง พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2556 กำหนดให้คนพิการยื่นขอมีบัตรประจำตัวคนพิการ เพื่อการเข้าถึงสิทธิประโยชน์ จากสิ่งอำนวยความสะดวกสาธารณะ สวัสดิการ ตลอดจนความช่วยเหลือจากรัฐ อย่างไรก็ตาม ยังมีประเด็นที่เป็นปัญหา อุปสรรค และความต้องการ ที่จะต้องทำความเข้าใจและปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น

ข้อมูลจำนวนคนพิการ ปี 2565 (หน่วย : คน)

จำนวนคนพิการ

ที่มา : กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ (2565)
สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2565)

ข้อมูลจากกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ และสำนักงานสถิติแห่งชาติ ในปี 2565 พบว่า มีความแตกต่างกันระหว่างจำนวนคนพิการจากการสำรวจ คนพิการที่จดทะเบียน และคนพิการจดทะเบียนที่ได้รับเบี้ยยังชีพ ข้อมูลจากการสำรวจความพิการ พ.ศ. 2565 พบว่า มีคนพิการจำนวนทั้งสิ้น 4,192,291 คน ในขณะที่ข้อมูลของกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พบว่า มีคนพิการที่จดทะเบียน 2,153,519 คน และในจำนวนนี้ได้รับเบี้ยยังชีพ 2,043,978 คน

หากเปรียบเทียบข้อมูลจำนวนคนพิการจากการสำรวจ จะมีคนพิการที่จดทะเบียน ร้อยละ 51.4 ในขณะที่ข้อมูลของกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พบว่า คนพิการที่จดทะเบียนได้รับเบี้ยยังชีพ ร้อยละ 94.9 ซึ่งถือว่ามีส่วนค่อนข้างสูง

ร้อยละ 51.4

**คือ คนพิการที่ได้รับ
การจดทะเบียน**

ร้อยละ 94.9

**คือ คนพิการที่จดทะเบียน
ได้รับเบี้ยยังชีพ**

ทั้งนี้ ความแตกต่างระหว่างจำนวนคนพิการจากการสำรวจ และคนพิการที่จดทะเบียน ไม่ได้แสดงถึงการเข้าไม่ถึงการรับบริการขอมีบัตรประจำตัวคนพิการเสมอไป เนื่องจากการกำหนดนิยามและหลักเกณฑ์ความพิการระหว่างการสำรวจและการจดทะเบียนแตกต่างกัน โดยการสำรวจความพิการ นิยามคำว่า ‘คนพิการ’ หมายถึง ผู้ที่มีความลำบากหรือปัญหาสุขภาพ ซึ่งทำให้เกิดข้อจำกัดในการทำกิจกรรม หรือผู้ที่มีลักษณะความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ หรือสติปัญญา อย่างน้อย 1 อย่าง⁴⁰ ในขณะที่คู่มือสิทธิคนพิการ นิยามว่า ‘คนพิการ’ หมายถึง บุคคลซึ่งมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคม เนื่องจากมีความบกพร่องทางการเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหว การสื่อสาร จิตใจ อารมณ์ พฤติกรรม สติปัญญา การเรียนรู้ หรือความบกพร่องอื่นใด ประกอบกับมีอุปสรรคในด้านต่าง ๆ และมีความจำเป็นพิเศษที่จะต้องได้รับความช่วยเหลือด้านใดด้านหนึ่ง เพื่อให้สามารถปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคมได้อย่างบุคคลอื่นทั่วไป⁴¹ และยังมีข้อกำหนดหลักเกณฑ์ความพิการซึ่งจะต้องได้รับการรับรองโดยผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม สถานพยาบาลของรัฐหรือเอกชนที่กำหนด ดังนั้น จำนวนคนพิการจึงมีความแตกต่างกัน

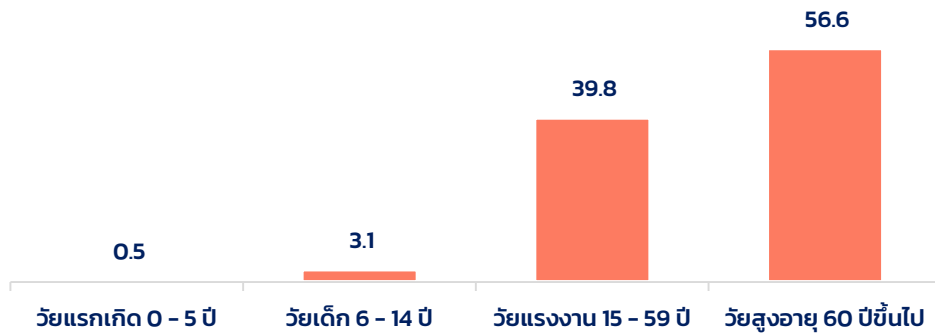
⁴⁰ สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2565). การสำรวจความพิการ พ.ศ. 2565.

<https://www.unicef.org/thailand/media/11376/file/Disability%20Survey%20Report%202022.pdf>

⁴¹ กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ. (ม.ป.ป.). คู่มือสิทธิคนพิการ (ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1). กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

อย่างไรก็ตาม ในอนาคตยังคงจะต้องเฝ้าระวังสถานการณ์ด้านความพิการอย่างต่อเนื่อง เพราะการเพิ่มขึ้นของประชากรวัยสูงอายุ อาจมีความเสี่ยงที่จะทำให้เกิดความพิการเพิ่มมากขึ้นจากข้อจำกัดทางสุขภาพ และทำให้ไม่สามารถช่วยเหลือดูแลตนเองได้ การเฝ้าระวังสถานการณ์และการสำรวจอย่างละเอียด จะช่วยทำให้คนพิการที่มีความต้องการได้รับการจดทะเบียนอย่างครบถ้วน โดยในปัจจุบันสัดส่วนคนพิการจำแนกช่วงอายุ เป็นวัยสูงอายุ 60 ปีขึ้นไป ร้อยละ 56.6 วัยแรงงาน 15 – 59 ปี ร้อยละ 39.8 และวัยเด็ก 6 – 14 ปี ร้อยละ 3.1

สัดส่วนคนพิการจำแนกช่วงอายุ (หน่วย : ร้อยละ)

แผนภูมิที่ 78 สัดส่วนคนพิการจำแนกตามช่วงอายุ

ที่มา : กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ

เมื่อพิจารณาสัดส่วนคนพิการจำแนกตามประเภทความพิการ พบว่า ในปี 2565 ส่วนใหญ่เป็นคนพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกาย ร้อยละ 51.0 รองลงมาคือ ทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย ร้อยละ 18.6 ทางการเห็น ร้อยละ 7.9 ทางจิตใจหรือพฤติกรรม ร้อยละ 7.7 และทางสติปัญญา ร้อยละ 7.0

สิทธิ สวัสดิการ และเบี้ยความพิการ

การจดทะเบียนเพื่อขอมีบัตรประจำตัวคนพิการ เป็นกลไกที่จะช่วยให้คนพิการเข้าถึงสิทธิประโยชน์ในด้านต่าง ๆ ได้แก่ สิทธิทางการแพทย์ การศึกษา การฝึกอาชีพ การจ้างงานคนพิการ การกู้ยืมเงินกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการเพื่อประกอบอาชีพ สวัสดิการเบี้ยความพิการ บริการล่ามภาษามือ สวัสดิการปรับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย ผู้ช่วยคนพิการ การจัดสิ่งอำนวยความสะดวก และสิทธิประโยชน์บริการสาธารณะอื่น ๆ

สาเหตุที่คนพิการไม่จดทะเบียนคนพิการ มี 3 ประการ ได้แก่ 1) ไม่ต้องการจดทะเบียน เช่น ไม่คิดว่าตนเองมีความพิการ 2) ความพิการไม่อยู่ในเกณฑ์ที่สามารถจดทะเบียนได้ และ 3) เข้าไม่ถึง การจดทะเบียน ไม่สะดวกหรือไม่มีคนพาไป ไม่ทราบข้อมูล และเหตุผลอื่น ๆ ซึ่งมีสัดส่วนเพียง เล็กน้อยเท่านั้น สำหรับคนพิการที่จดทะเบียน คนพิการ ได้รับเบี้ยความพิการเพิ่มขึ้น โดยในปี 2566 มีจำนวนทั้งสิ้น 2,074,746 คน

เมื่อพิจารณาการได้รับสวัสดิการจาก ภาครัฐด้านสุขภาพ พบว่า คนพิการส่วนใหญ่ได้รับ สวัสดิการค่ารักษาพยาบาล ร้อยละ 99.1 และ ได้รับการส่งเสริมป้องกันโรค ร้อยละ 94.7 นอกจากนี้ คนพิการส่วนใหญ่ได้รับการดูแลหรือ มีผู้ดูแล ร้อยละ 91.6 ในขณะที่ร้อยละ 8.4 จะต้อง ดูแลสุขภาพตนเองตามอัตภาพ

ข้อมูลเครือข่ายด้านคนพิการ พบว่า ในปี 2565 มีศูนย์บริการคนพิการ จำนวน 4,172 แห่ง และองค์กรด้านคนพิการ จำนวน 1,055 แห่ง ซึ่งจะมีส่วนช่วยสนับสนุนคุณภาพชีวิตของคนพิการ ได้เพิ่มมากขึ้นในระดับพื้นที่

ข้อมูลเบี้ยความพิการ

2563	1,971,447
2564	2,038,326
2565	2,043,978
2566	2,074,716

คนพิการได้รับ เบี้ยความพิการ (หน่วย : คน)

ที่มา : กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ (2565)

ร้อยละ 99.1 ได้รับสวัสดิการ ค่ารักษาพยาบาลหลัก

ร้อยละ 94.7 ได้รับการส่งเสริม ป้องกันโรค

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2565)

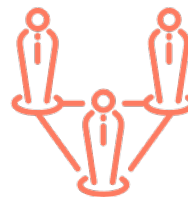
8.4% ดูแลตนเอง ตามอัตภาพ

ที่มา : กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ (2565)

4,172 แห่ง

คือ ศูนย์บริการ คนพิการ

1,055 แห่ง

คือ องค์กร ด้านคนพิการ

การสำรวจความพิการ พ.ศ. 2565 ได้สำรวจปัญหา อุปสรรค และความต้องการของคนพิการที่ต้องการได้รับพบว่า ประเด็นด้านการตรวจรักษา และการฟื้นฟูสมรรถภาพ มีความต้องการเพิ่มเติม คือ ไม่มีผู้พาไป รอนาน เดินทางไม่สะดวกเพราะอยู่ห่างไกล ไม่มีเงินจ่ายค่ารักษาพยาบาล และไม่มีค่าเดินทาง นอกจากนี้ ยังต้องการกายอุปกรณ์ ที่เหมาะสมกับลักษณะความพิการ เช่น เครื่องช่วยฟัง ไม้เท้า แว่นตาตัดพิเศษ รถเข็นคนพิการ และไม้เท้าแบบสามขา รวมถึงความช่วยเหลืออื่น ๆ ได้แก่ เพิ่มเบี้ยความพิการ ส่งเสริมอาชีพอิสระ สนับสนุนผู้ดูแล การกู้ยืมเงินเพื่อการประกอบอาชีพ และการให้คำปรึกษา

การศึกษาและการทำงาน

สำหรับประเด็นด้านการศึกษาและการทำงาน พบว่า คนพิการ ร้อยละ 78.1 ได้รับการศึกษา ในขณะที่ร้อยละ 20.9 อายุไม่ถึงเกณฑ์ หรือไม่สามรถระบุข้อมูลได้ และมีเพียงร้อยละ 1.0 เท่านั้น ที่ไม่ได้รับการศึกษา ในขณะเดียวกัน ข้อมูลพบว่ามีคนพิการได้รับการศึกษาพิเศษ ในปี 2565 จำนวน 42,146 คน และในปี 2566 จำนวน 43,419 คน

ในประเด็นด้านการทำงาน มีข้อสังเกตที่น่าสนใจคือ การจ้างงานคนพิการของหน่วยงานภาครัฐ มีสัดส่วนในปี 2566 เพียงร้อยละ 21.3 ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการจ้างงานคนพิการในสัดส่วนที่ค่อนข้างน้อย เมื่อเทียบกับสถานประกอบการเอกชน ทั้งนี้ อาจมีความเป็นไปได้ว่าสัดส่วนที่น้อย มีสาเหตุมาจากสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการทำงานของคนพิการ มากกว่าการเข้าไม่ถึงโอกาสในการทำงาน ซึ่งคนพิการมีความต้องการโดยเฉพาะสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อความสะดวกในการทำงาน จึงทำให้คนพิการเลือกที่จะไม่ทำงานในหน่วยงานภาครัฐ เพราะอาจจะยังไม่ได้ได้รับความสะดวกมากเพียงพอ ตัวอย่างเช่น อุปกรณ์การทำงานที่มีลักษณะเฉพาะกับความพิการ การมีสิ่งอำนวยความสะดวกที่เอื้อต่อการมาทำงาน เช่น ทางลาด รถโดยสาร

ตารางที่ 70 การจ้างงานคนพิการ

การจ้างงานคนพิการ (หน่วย : ร้อยละ)	2564	2565	2566
สถานประกอบการเอกชน	97.7	100.0	100.0
หน่วยงานภาครัฐ	25.4	20.3	21.3

หมายเหตุ เทียบจากสัดส่วนการจ้างงานคนพิการตามกฎหมาย
ที่มา : กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ (2565)

สำหรับคนพิการที่ไม่ต้องการทำงาน
 ในสถานประกอบการ ได้มีการจัดสวัสดิการการ
 กู้ยืมเงินกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต
 คนพิการเพื่อประกอบอาชีพ จากข้อมูลพบว่
 การกู้ยืมเงินเพื่อการประกอบอาชีพของคนพิการ
 มีสัดส่วนค่อนข้างน้อย เมื่อเทียบกับจำนวนคนพิการ
 ที่จดทะเบียนทั้งหมด ซึ่งจะต้องมีการศึกษา
 เพิ่มเติมเกี่ยวกับสาเหตุของการใช้จ่ายเงินกองทุนฯ
 โดยจะต้องยืนยันได้ว่า ถ้าหากคนพิการมีความ
 ต้องการกู้ยืมเงินเพื่อการประกอบอาชีพ จะต้อง
 รับรู้สิทธิที่มีอยู่และสามารถเข้าถึงการใช้สิทธิ
 เหล่านั้นได้

การกู้ยืมเงินกองทุน เพื่อการประกอบอาชีพ (หน่วย : คน)

*หมายเหตุ : ข้อมูล ณ 31 มีนาคม 2566

ที่มา : กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ (2566)

ทั้งนี้ ข้อมูลจากบทความวิจัยเรื่อง ความคาดหวัง ปัญหา และอุปสรรคของนายจ้างต่อการจ้างงาน
 คนพิการ ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2
 พ.ศ. 2556⁴² ระบุว่า ปัญหาและอุปสรรคของการจ้างงานคนพิการส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับการทำ
 ความเข้าใจการจ้างงานตาม พ.ร.บ. มากกว่า ซึ่งจะต้องมีการประชาสัมพันธ์และให้ความรู้ทางกฎหมายการจ้าง
 งานคนพิการเพิ่มเติม ในขณะเดียวกัน มุมมองเกี่ยวกับการเป็นภาระของคนพิการต่อเพื่อนร่วมงานและ
 การช่วยเหลือตนเองไม่ได้ เป็นอุปสรรคในระดับน้อยที่สุด ซึ่งแสดงให้เห็นว่า กลุ่มคนพิการที่เข้าสู่การจ้างงานนั้น
 มีความสามารถเพียงพอ อย่างไรก็ตาม ภาครัฐยังคงต้องส่งเสริมให้มีการเตรียมความพร้อมก่อนการทำงาน
 ส่งเสริมการศึกษาและทักษะที่เหมาะสมกับข้อจำกัดความพิการ จัดทำระบบฐานข้อมูลความต้องการทำงาน
 ของคนพิการ ให้ตรงกับความต้องการของหน่วยงาน รวมไปถึงการประชาสัมพันธ์และสนับสนุนการจัด
 สิ่งอำนวยความสะดวกสาธารณะให้เหมาะสมต่อการออกมาทำงานให้แก่คนพิการ

⁴² คริษฐา อ่อนแก้ว. (2562). ความคาดหวัง ปัญหา และอุปสรรคของนายจ้างต่อการจ้างงานคนพิการตาม
 พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2556.
 วารสารวิทยาลัยราชสุดา, 35(1), 35-49.

7 ผู้สูงอายุ ในสังคมสูงอายุโดยสมบูรณ์

ผู้สูงอายุในสังคมสูงอายุโดยสมบูรณ์ เป็นการคาดประมาณสถานการณ์ว่าในอนาคต ประเทศไทย จะมีจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น แม้สังคมสูงอายุนั้นจะเป็นการอธิบายถึง ‘การสูงอายุของสังคม’ ที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์หลายด้านไม่ว่าจะเป็นสังคม เศรษฐกิจ การเมือง สิ่งแวดล้อม ฯลฯ แต่หลีกเลี่ยง ‘ผู้สูงอายุ’ ยังคงเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักของการปฏิบัติงานในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดี ซึ่งจะแบ่งการอธิบายออกเป็น 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ การมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจ สุขภาพและการดูแล สังคม และความมั่นคง

จำนวนผู้สูงอายุกำลังเพิ่มมากขึ้น

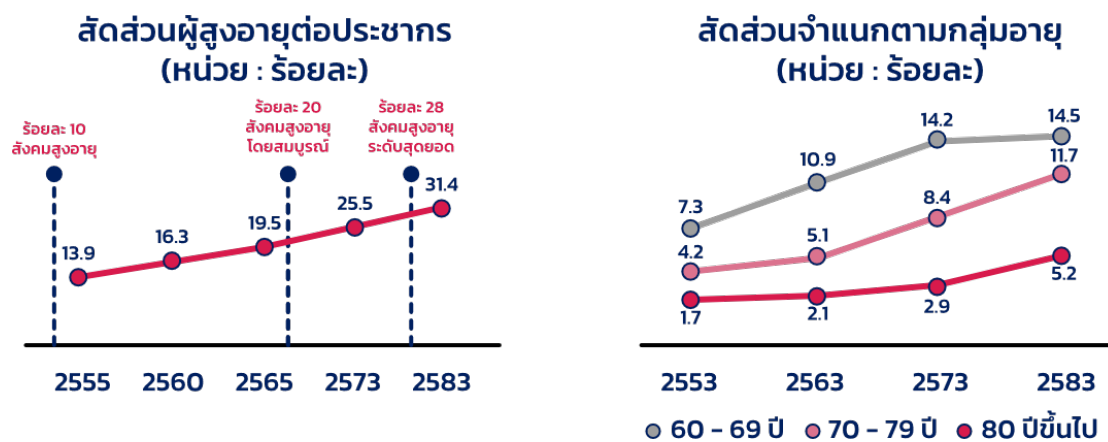

12.7 ล้านคน
คือ จำนวนผู้สูงอายุ
ในปี 2565

20.5 ล้านคน
คือ การคาดการณ์
แนวโน้มจำนวนผู้สูงอายุ
ในปี 2583

ในปี 2565 ประเทศไทยมีผู้สูงอายุจำนวนทั้งสิ้น 12.7 ล้านคน โดยมีการคาดประมาณประชากรของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ว่าในปี 2583 ประเทศไทยจะมีผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ประมาณ 20.5 ล้านคน หรือร้อยละ 31.4 ของประชากรทั้งหมด ซึ่งจะถือว่าเป็นสังคมสูงอายุระดับสุดยอด⁴³ ในขณะเดียวกัน เมื่อสำรวจช่วงอายุของผู้สูงอายุ พบว่า แนวโน้มผู้สูงอายุวัยกลาง 70 – 79 ปี และวัยปลาย 80 ปีขึ้นไป จะมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่ผู้สูงอายุวัยต้น 60 – 69 ปี มีแนวโน้มลดลง ซึ่งแสดงให้เห็นว่านอกจากจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นแล้ว ช่วงอายุของผู้สูงอายุในสังคมก็มีมากขึ้นตามไปด้วย

แผนภูมิที่ 79 สัดส่วนผู้สูงอายุต่อประชากร และสัดส่วนจำแนกตามช่วงอายุ
ที่มา : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2562)

สถานการณ์ทางสังคมในลักษณะนี้มีความน่าเป็นห่วงหลายประการ เนื่องจากมีหลักฐานทางวิชาการที่ชี้ให้เห็นว่า การมีสุขภาพดีของประชากรจะมีแนวโน้มลดลงในขณะที่อายุเพิ่มมากขึ้น สิ่งที่มาคือ ปัญหาสุขภาพและการดูแลผู้สูงอายุ ซึ่งจะทำให้ครัวเรือนมีภาวะพึ่งพิงเกิดขึ้นในทันที และอาจส่งผลกระทบต่อสถานการณ์อื่น ๆ ตามมาด้วย ทั้งนี้ เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมในการเฝ้าระวังสถานการณ์ทางสังคม จึงจำเป็นต้องทบทวนประเด็นที่สำคัญต่อผู้สูงอายุ ได้แก่ การมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจ สุขภาพและการดูแลสุขภาพ และความมั่นคง

การมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจ

ข้อมูลสถานการณ์ทางสังคมชี้ให้เห็นว่า มีผู้สูงอายุที่ยังคงทำงาน ร้อยละ 34.7 โดยผู้สูงอายุกลุ่มนี้ระบุว่า สาเหตุที่ยังคงทำงานอยู่เนื่องจาก สุขภาพยังแข็งแรง ยังมีแรงทำงาน ร้อยละ 47.3 ต้องการหารายได้เลี้ยงครอบครัวหรือตนเอง ร้อยละ 44.6 อาชีพประจำไม่มีผู้ดูแลแทน ร้อยละ 3.0 และอื่น ๆ เช่น ช่วยบุตร หรือ

⁴³ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). รายงานการศึกษาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อการพัฒนาประเทศจากผลการคาดประมาณประชากรของประเทศไทย (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร.

สมาชิกในครัวเรือนทำงาน ร้อยละ 5.1 ข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าผู้สูงอายุกว่าครึ่งหนึ่ง อาจจะต้องทำงาน เพราะความจำเป็นทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ การสำรวจยังพบว่าผู้สูงอายุที่ยากจน ร้อยละ 6.8

การสนับสนุนการมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจของผู้สูงอายุนั้น มีกองทุนผู้สูงอายุซึ่งสนับสนุนการกู้ยืม เงินทุนประกอบอาชีพรายบุคคล โดยในปี 2564 จำนวน 8,158 คน ปี 2565 จำนวน 5,205 คน และ ในปี 2566 จำนวน 6,267 คน ทั้งนี้ การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุยังคงสามารถทำงานได้ต่อไป ไม่ได้มีแต่ผลในเชิงลบ เพียงอย่างเดียวเท่านั้น เพราะการทำงานของผู้สูงอายุสามารถนำไปสู่การมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจ และการเห็นคุณค่าของตนเอง ช่วยให้ผู้สูงอายุยังคงมีรายได้ที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตโดยไม่ต้องพึ่งพาคนในครอบครัว

ร้อยละ 34.7

คือ ผู้สูงอายุ
ที่ยังคงทำงาน

ร้อยละ 6.8

คือ สัดส่วน
ผู้สูงอายุที่ยากจน

6,267 คน

คือ ผู้สูงอายุที่กู้ยืมเงินทุน
ประกอบอาชีพรายบุคคล

สุขภาพและการดูแล

การคัดกรองสุขภาพผู้สูงอายุ โดยใช้เกณฑ์ความสามารถในการดำเนินชีวิตประจำวัน ดัชนีบาร์เธล เอดีแอล (Barthel ADL Index) ของกระทรวงสาธารณสุข ในปี 2566 พบว่า ผู้สูงอายุที่ได้รับการประเมิน ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มติดสังคม ร้อยละ 95.55 กลุ่มติดบ้าน ร้อยละ 2.52 และกลุ่มติดเตียง ร้อยละ 0.63

ตารางที่ 71 การคัดกรองผู้สูงอายุ

กลุ่ม (หน่วย : ร้อยละ)	2565	2566
กลุ่มติดสังคม	95.60	95.55
กลุ่มติดบ้าน	2.54	2.52
กลุ่มติดเตียง	0.56	0.63

ที่มา : สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงสาธารณสุข (2566)

ทั้งนี้ ข้อมูลจากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ⁴⁴ พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ประเมินตนเองว่า มีสุขภาพปานกลางและมีสุขภาพดี ร้อยละ 54.0 เป็นค่ารวมจากสุขภาพปานกลาง ร้อยละ 41.6 สุขภาพไม่ดี

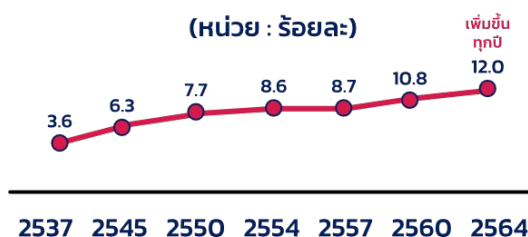
⁴⁴ สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2564). การสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2564. https://www.dop.go.th/download/knowledge/th1687612748-2406_0.pdf

ร้อยละ 10.7 และสุขภาพไม่ดีมากๆ ร้อยละ 1.7 นอกจากนี้ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ ร้อยละ 89.6 ไม่มีผู้ดูแล เพราะยังสามารถดูแลตนเองได้ แต่ก็มีบางส่วนที่ดูแลตนเองไม่ได้ และไม่มีผู้ดูแล

การไม่มีผู้ดูแลของผู้สูงอายุ เป็นสถานการณ์ที่จะต้องเฝ้าระวังอย่างใกล้ชิด ตามที่ได้กล่าวไว้ในตอนต้น เมื่อผู้สูงอายุมากขึ้น มักจะมีโอกาสเสี่ยงที่สุขภาพจะเสื่อมถอยลง และมีความต้องการผู้ดูแลในชีวิตประจำวัน หากผู้สูงอายุมีคนที่ครอบครัวอาศัยอยู่ร่วมกัน ก็อาจจะได้รับการดูแลจากคนในครอบครัวได้ ในขณะเดียวกัน หากผู้สูงอายุอาศัยอยู่ตามลำพัง อาจจะมีความเสี่ยงต่อการไม่มีผู้ดูแลเมื่อมีความต้องการ โดยสัดส่วนของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพัง มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี

การอาศัยอยู่ตามลำพัง

แผนภูมิที่ 80 สัดส่วนผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพัง
 ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2564)

สังคมและความมั่นคง

สำหรับประเด็นสังคมและความมั่นคง พบว่า จากจำนวนผู้สูงอายุทั้งหมด มีผู้สูงอายุได้รับเบี้ยยังชีพ 10.9 ล้านคน (ร้อยละ 85.9) สำหรับการสงเคราะห์จัดการงานศพผู้สูงอายุ พบว่า มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยในปี 2566 มีจำนวน 159,965 คน ทั้งนี้ บทความวิจัยของ Meemon and Paek (2020) มีข้อเสนอว่า ผู้สูงอายุ โดยเฉพาะกลุ่มที่ไม่ได้พึ่งพิงครอบครัว ปัจจัยที่สำคัญที่สุดคือการมีรายได้ ซึ่งการมีรายได้จะช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงการได้รับการตอบสนองความต้องการอื่น ๆ เช่น การเดินทางไปรักษาพยาบาล และการใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน โดยในปัจจุบันอัตราเบี้ยยังชีพอยู่ที่ 600 – 1,000 บาท ตามช่วงอายุ การวิจัยนี้ได้ทดสอบ

โมเดลและมีข้อเสนอว่า เบี้ยยังชีพที่เหมาะสมสำหรับการอยู่อาศัยอย่างมีคุณภาพชีวิตที่ดี และมีความมั่นคงในชีวิต คือ 3,500 บาท ต่อเดือน ซึ่งเงินจำนวนนี้จะช่วยบรรเทาความต้องการของผู้สูงอายุได้เป็นอย่างมาก⁴⁵ ดังนั้น หากผู้สูงอายุในครัวเรือนเปราะบาง โดยเฉพาะการมีความยากจน หากได้รับเบี้ยยังชีพเพิ่มมากขึ้น จึงเป็นโอกาสที่ดีในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีแบบมุ่งเป้าให้แก่ครัวเรือนผู้สูงอายุกลุ่มเปราะบาง

การสนับสนุนทางสังคมและความมั่นคงของผู้สูงอายุ มีทรัพยากรและเครือข่ายในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจ สุขภาพและการดูแล และสังคมและความมั่นคง โดยมีจำนวนผู้สูงอายุที่ขึ้นทะเบียนคลังปัญญาผู้สูงอายุ 34,802 คน มีจำนวนศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพของผู้สูงอายุ 2,075 แห่ง และโรงเรียนผู้สูงอายุ 2,456 แห่ง

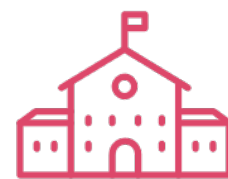
34,802 คน

คือ จำนวนผู้สูงอายุ
ที่ขึ้นทะเบียน
คลังปัญญาผู้สูงอายุ

2,075 แห่ง

คือ จำนวนศูนย์พัฒนา
คุณภาพชีวิต
และส่งเสริมอาชีพ
ของผู้สูงอายุ

2,456 แห่ง

คือ จำนวนโรงเรียน
ผู้สูงอายุ

นอกจากนี้ ในปัจจุบันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลายแห่ง เริ่มหันมาจัดสวัสดิการสังคมและการบริการทางสังคมแก่กลุ่มผู้สูงอายุในชุมชนเพิ่มมากขึ้น การจัดบริการดังกล่าวถือเป็นระบบและกลไกการดูแลผู้สูงอายุในชุมชน รูปแบบการจัดบริการในเชิงสถาบันเหล่านี้มีความจำเป็นสำหรับครอบครัวที่มีผู้สูงอายุ การมีหน่วยงานที่เห็นความสำคัญและเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการดูแลย่อมจะช่วยแบ่งเบาภาระให้แก่คนวัยแรงงานที่ต้องดูแลผู้สูงอายุในครอบครัวได้อีกด้วย

⁴⁵ Meemon, N., & Paek, S. C. (2020). Older Adults Living Alone in Thailand: Socioeconomic Inequality and Its Relation to Unmet Health Needs. *Asia-Pacific Social Science Review*, 20(4).

8 การยกระดับคุณภาพชีวิตกลุ่มคนไร้ที่พึ่ง ผู้ทำการขอทาน ผู้แสดงความสามารถ และกลุ่มราษฎรบนพื้นที่สูง

กลุ่มคนไร้ที่พึ่ง ผู้ทำการขอทาน ผู้แสดงความสามารถ และกลุ่มราษฎรบนพื้นที่สูง เป็นอีกกลุ่มเป้าหมายที่ต้องให้ความสำคัญในการคุ้มครองสวัสดิภาพและเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของประชากรทุกกลุ่ม ซึ่งรวมถึงประชากรกลุ่มดังกล่าว ทั้งนี้ เนื่องจากบุคคลเผชิญกับปัญหาสังคมและภาวะยากลำบากที่แตกต่างกัน โดยมีทั้งที่ยังคงพึ่งพาตนเองได้ ในขณะที่บางคนอาจไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ การสนับสนุนให้เข้าถึงบริการทางสังคมซึ่งเป็นสวัสดิการพื้นฐาน ที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย จะช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตได้

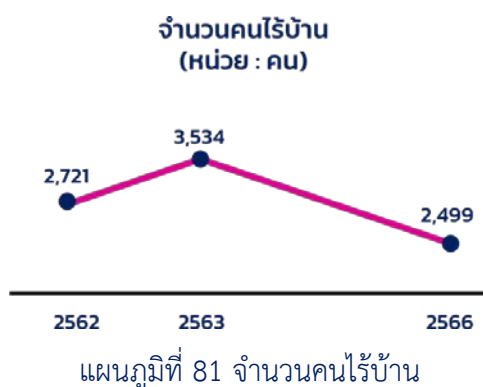

2,062 คน
คือ คนไร้บ้านเพศชาย
ซึ่งมีสัดส่วนสูงกว่า
เพศหญิง

ร้อยละ 56.8
ของคนไร้บ้าน
มีอายุ 40 - 59 ปี

การสำรวจคนไร้บ้านผ่านโครงการแฉงนับ (One Night Count) โดยความร่วมมือของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ สถาบันเอเชียศึกษา และภาคีเครือข่าย แสดงให้เห็นแนวโน้มที่กำลังเพิ่มขึ้นของจำนวนคนไร้บ้าน โดยในปี 2562 มีจำนวน 2,721 คน ในปี 2563 เพิ่มขึ้นเป็น 3,534 คน และในปี 2566 ลดลงเป็น 2,499 คน ซึ่งเป็นสถานการณ์ที่แสดงให้เห็นถึงผลกระทบส่วนหนึ่งที่เกิดจากการเจริญเติบโตของเมือง และผลกระทบต่อเนื่องของการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 19 อย่างไรก็ดี แนวโน้มการลดลงของคนไร้บ้าน ในปี 2566 อาจแสดงให้เห็นถึงทิศทางที่ดีของระบบการคุ้มครองเชิงสถาบัน เช่น ศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาทักษะชีวิต สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง รวมถึงกลไกการดำเนินงานของภาคเอกชน และภาคประชาสังคมที่เกี่ยวข้องอีกด้วย

ที่มา : สถิติการสำรวจข้อมูลแฉงนับ คนไร้บ้าน Homeless ONC 2023

คนไร้บ้านส่วนใหญ่เป็นเพศชาย 2,062 คน (ร้อยละ 82.5) เพศหญิง 404 คน (ร้อยละ 16.2) และไม่ระบุ 33 คน (ร้อยละ 1.3) โดยในจำนวนนี้เกินกว่าครึ่งหนึ่งมีอายุอยู่ในวัยแรงงานตอนปลาย 40 – 59 ปี 1,419 คน (ร้อยละ 56.8) เมื่อพิจารณาข้อมูลรายจังหวัด จะพบว่าจังหวัดที่มีจำนวนคนไร้บ้านสูงสุด 10 อันดับแรก ได้แก่ กรุงเทพมหานคร ชลบุรี เชียงใหม่ ขอนแก่น กาญจนบุรี นครราชสีมา สงขลา ระยอง ปทุมธานี และลพบุรี เป็นที่น่าสังเกตว่าจังหวัดที่มีขนาดใหญ่ หรือจังหวัดที่มีจำนวนประชากรสูง มีโอกาสที่สัดส่วนคนไร้บ้านจะมีจำนวนมากขึ้น โดยเฉพาะในกรุงเทพมหานคร ข้อมูลจากการสำรวจยังแสดงให้เห็นว่าจังหวัดที่มีจำนวนคนไร้บ้านน้อยที่สุดคือ 1 คน ได้แก่ จังหวัดอ่างทอง และระนอง ส่วนจังหวัดที่ไม่มีคนไร้บ้านเลย ได้แก่ จังหวัดกระบี่ และมุกดาหาร

สาเหตุเบื้องต้นที่มีความเกี่ยวข้องกับจำนวนคนไร้บ้านในเมืองใหญ่ อย่างเช่นกรุงเทพมหานคร คือ การเป็นเอกนคร (Primate City) หรือเมืองโตเดี่ยว เป็นคำอธิบายถึงเมืองที่มีประชากรในสัดส่วนที่สูงกว่าเมืองอื่นหลายเท่า ‘กรุงเทพมหานคร’ ถือเป็นเอกนคร เพราะมีสัดส่วนประชากรสูงที่สุด การเติบโตและความเป็นเมืองเอกนคร ทำให้เมืองมีความหนาแน่น แออัด ของชุมชน เป็นเมืองที่ผู้คนต่างหลั่งไหลเข้ามาเพื่อหาโอกาสทางเศรษฐกิจ จึงเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ที่อยู่อาศัยมีราคาสูง และเป็นสาเหตุของความเหลื่อมล้ำทางสังคม

ด้วยความเป็นเอกนครหรือมีเมืองเดียวที่พัฒนามากว่าเมืองอื่น ๆ อยู่หลายเท่าได้สร้างความเหลื่อมล้ำระหว่างเมืองหลักและเมืองอื่น ๆ ก่อให้เกิดปัญหาการเจริญเติบโตในลักษณะการเป็นเมืองหัวโตที่กระจุกความเจริญไว้อยู่ที่เมืองเดียว⁴⁶

ตารางที่ 72 จังหวัดที่มีจำนวนคนไร้บ้านสูงสุด 10 อันดับแรก

จังหวัดสูงสุด	จำนวน (หน่วย : คน)	ร้อยละ
กรุงเทพมหานคร	1,271	50.86
ชลบุรี	126	5.04
เชียงใหม่	118	4.72
ขอนแก่น	73	2.92
กาญจนบุรี	62	2.48
นครราชสีมา	59	2.36
สงขลา	46	1.84
ระยอง	38	1.52
ปทุมธานี	34	1.36
ลพบุรี	33	1.32
อื่น ๆ	639	26.0

ที่มา : สถิติการสำรวจข้อมูลแรงงาน คนไร้บ้าน Homeless ONC 2023

หมายเหตุ จังหวัดต่ำสุด มีคนไร้บ้านเพียง 1 คน เท่านั้น คือ จังหวัดอ่างทอง และระนอง

แม้ว่าเมืองจะมีการพัฒนาไปอย่างมาก แต่ยังคงมีคนที่ยกห่างจากการพัฒนาและความเป็นเมือง เพราะคนจนที่เข้ามาหาโอกาสทางเศรษฐกิจในเมืองใหญ่ อาจเผชิญกับปัญหามากกว่า เช่น การเป็นเจ้าของที่อาศัยเป็นไปได้ยากมากขึ้น การเป็นเมืองเอกนครจึงเป็นสาเหตุส่วนหนึ่งของการมีสัดส่วนคนไร้บ้านค่อนข้างสูงในกรุงเทพมหานคร เช่นเดียวกับเมืองใหญ่ทั่วโลก

นอกจากปัญหาเรื่องความเป็นเมืองแล้ว สถานการณ์ทางสังคมและเศรษฐกิจหลังการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 19 ยังทำให้แนวโน้มของสถานการณ์มีความรุนแรงมากขึ้น มูลนิธิกระจกเงา ระบุว่า ปัญหาหลักของการไร้บ้าน คือ ปัญหาของความด้อยโอกาส “พวกเขาเป็นกลุ่มคนที่มิต้นทุนชีวิตต่ำ ฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดี ไม่มีการศึกษา ไม่มีคอนเนกชัน ไม่มีเครดิตในการกู้ บางคนต้องออกจากบ้าน เพราะมีปัญหาเกี่ยวกับบ้านด้วยปัญหาเศรษฐกิจของครอบครัว หรือคนไร้บ้านบางคน อาจไม่มีเงินพอที่จะเช่าอยู่อาศัย เนื่องจากการเช่าต้องมีเงินมัดจำ ซึ่งถือเป็นเงินก้อนใหญ่สำหรับพวกเขา”⁴⁷ ดังนั้น ผลกระทบที่เกิดขึ้นทางเศรษฐกิจและ

⁴⁶ Researchcafe. (2021). ประเทศไทยกับเอกนครที่ยากจะแก้ไข.

<https://researchcafe.tsri.or.th/thailand-eak-nakorn/>

⁴⁷ ภิมุข รักขนาม และ นนทรัฐ ใฝ่เจริญ. (2565). คนไร้บ้านเพิ่มมากขึ้นเพราะโควิด-19.

<https://www.benarnews.org/thai/news/th-homeless-bangkok-05102022151825.html>

สังคม จึงทำให้หลายคนไม่มีงานทำ ขาดรายได้ ไม่มีเงินเพียงพอต่อการใช้จ่ายเพื่อที่อยู่อาศัย ประกอบกับการมีปัญหาคอขวด การติดสุรา สุขภาพจิต และกลายเป็นคนไร้บ้านหน้าใหม่ในที่สุด

ข้อมูลจากรายงานผลกระทบโควิด 19 ต่อชีวิตของกลุ่มคนไร้บ้านและคนจนเมือง⁴⁸ ได้ชี้ให้เห็นว่าโครงสร้างพื้นฐานและระบบสวัสดิการของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ยังไม่สอดคล้องกับความต้องการและข้อจำกัดของกลุ่มคนไร้บ้าน เพราะความต้องการของคนไร้ที่พึ่งและคนไร้บ้านนั้น ไม่ใช่แค่ต้องการมีที่พักอาศัยเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ยังต้องการรูปแบบที่สอดคล้องกับชีวิตอิสระ และทางเลือกการอยู่อาศัยที่เหมาะสม นอกจากนี้ ความช่วยเหลือที่มีอยู่แล้วนั้น ควรให้ความสำคัญทั้งด้านที่อยู่อาศัย และการจ้างงานเพื่อสร้างรายได้ไปพร้อม ๆ กัน เพื่อให้การช่วยเหลือมีประสิทธิภาพ และตอบสนองต่อความต้องการอย่างแท้จริง

สถิติการให้บริการกลุ่มเป้าหมาย

ข้อมูลจากกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ประจำปีงบประมาณ 2566 พบว่า ได้ให้บริการศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง 46,729 คน สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง 4,777 คน นอกจากนี้ ยังมีการรับเข้าคุ้มครองภายในศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาทักษะชีวิต 197 คน

หน่วยงานและภาคีเครือข่ายพื้นที่

ในปี 2566 หน่วยงานภาคีเครือข่ายในพื้นที่ พบว่า ประเทศไทยมีศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง 77 แห่ง ครอบคลุมทั้ง 76 จังหวัด และกรุงเทพมหานคร นอกจากนี้ ยังมีศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาทักษะชีวิต 3 แห่ง สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง 11 แห่ง นิคมสร้างตนเอง 43 แห่ง ศูนย์พัฒนาราชภูรบนพื้นที่สูง 16 แห่ง และศูนย์ประสานโครงการหมู่บ้านและสหกรณ์ 3 แห่ง

⁴⁸ บุญเลิศ วิเศษปรีชา และคณะ. (2563). คนไร้บ้านในสถานการณ์โควิด-19. รายงานผลกระทบโควิด-19 ต่อชีวิตของกลุ่มคนไร้บ้านและคนจนเมือง.

77 แห่ง

คือ ศูนย์คุ้มครอง
คนไร้ที่พึ่ง

3 แห่ง

คือ ศูนย์ส่งเสริม
และพัฒนา
ทักษะชีวิต

11 แห่ง

คือ สถานคุ้มครอง
คนไร้ที่พึ่ง

43 แห่ง

คือ นิคมสร้างตนเอง

16 แห่ง

คือ ศูนย์พัฒนา
ราษฎรบนพื้นที่สูง

3 แห่ง

คือ ศูนย์ประสาน
โครงการหมู่บ้าน
และสหกรณ์

นอกจากหน่วยงานแล้ว ยังมีอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยในปี 2566 มีจำนวนอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จำนวนทั้งสิ้น 338,496 คน แต่มีเป้าหมายจำนวนทั้งสิ้น 556,674 คน แสดงให้เห็นว่าสามารถบรรลุเป้าหมายโดยเฉลี่ย ร้อยละ 78.9 ซึ่งยังคงต้องการอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เพิ่มขึ้นในการปฏิบัติงานเชิงกลไกในพื้นที่ สำหรับอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นประชาชนที่มีจิตอาสาหรืออาสาสมัครที่มีอยู่ในพื้นที่ซึ่งเป็นผู้ที่รู้และเข้าใจปัญหาสังคมในพื้นที่เป็นอย่างดี โดยมีบทบาทสำคัญ คือ การชี้เป้า ฝ้าระวัง สืบสวนกลุ่มเป้าหมาย และคัดกรองปัญหา จากนั้นจะให้ความช่วยเหลือเบื้องต้น และการส่งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตามสภาพปัญหาของกลุ่มเป้าหมาย สำหรับองค์กรสวัสดิการชุมชน และองค์กรสาธารณประโยชน์ พบว่า มีองค์กรสวัสดิการชุมชน 5,916 แห่ง และองค์กรสาธารณประโยชน์ 6,112 แห่ง

5,916 แห่ง

คือ องค์กร
สวัสดิการชุมชน

6,112 แห่ง

คือ องค์กร
สาธารณประโยชน์

การยกระดับคุณภาพชีวิตกลุ่มคนไร้ที่พึ่ง ผู้ทำการขอทาน ผู้แสดงความสามารถ และกลุ่มราษฎรบนพื้นที่สูง จะช่วยยืนยันได้ว่ากลุ่มคนเปราะบาง เช่น คนไร้ที่พึ่ง คนไร้บ้าน คนขอทาน หรือคนในสังคมทุกคนที่ประสบปัญหาทางสังคม จะสามารถมีหน่วยงานรองรับและให้ความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ รวมถึงการจัดสวัสดิการให้สามารถมีระดับคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้ ซึ่งจะต้องส่งเสริมให้คนกลุ่มนี้มีความพร้อมในด้านการอยู่อาศัย ไปพร้อม ๆ กับการหารายได้เพื่อเลี้ยงชีพ

6.1 บทสรุป

การจัดทำรายงานสถานการณ์ทางสังคม ประจำปี 2566 มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวม วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลระดับจังหวัด กลุ่มจังหวัด และระดับประเทศ ในห้วงปี 2563 ถึงปี 2566 เพื่อจัดทำรายงานสถานการณ์ทางสังคม ประจำปี 2566 ในระดับประเทศ ที่เกิดขึ้นในเชิงพื้นที่ และเชิงประเด็นจำแนกตามกลุ่มเป้าหมาย เพื่อดูสถานการณ์แนวโน้ม และจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายทางสังคมที่เหมาะสมกับบริบทสังคมและสถานการณ์ปัจจุบัน ซึ่งการวิเคราะห์สถานการณ์ทางสังคมตามกลุ่มเป้าหมาย และแนวโน้มสถานการณ์ทางสังคม ในแต่ละกลุ่มมีรายละเอียด ดังนี้

กลุ่มเด็กและเยาวชน มีการอธิบายถึงประเด็นสำคัญ คือ เด็กแรกเกิด ในยุคเด็กเกิดน้อย และเด็กและเยาวชนในสถานการณ์ทางสังคมและเศรษฐกิจ จากสถานการณ์การลดลงของเด็กแรกเกิดที่ผ่านมา ร่วมกับอัตราเจริญพันธุ์รวมในประเทศไทยที่ต่ำกว่าระดับทดแทน นำมาสู่การทบทวนสวัสดิการสำหรับเด็กแรกเกิด คือ โครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดแบบมุ่งเป้า (Targeting) อย่างไรก็ตาม ยังคงจำเป็นต้องพิจารณาการจัดสวัสดิการแบบถ้วนหน้า (Universal) โดยถือว่าเป็นการลงทุนในเด็กเพื่ออนาคต นอกจากนี้ เด็กและเยาวชนยังเผชิญกับความเสี่ยงหลายมิติ ได้แก่ ความเสี่ยงด้านการศึกษา การตั้งครภ์ในวัยรุ่น สุขภาพจิต การกระทำความผิด โดยเฉพาะคดีที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด การเป็นกลุ่มเปราะบางที่ประสบปัญหาทางสังคม และการเป็นเด็กและเยาวชนในกลุ่ม NEET ความเสี่ยงหลายมิติเหล่านี้เป็นสิ่งที่ลดทอนคุณภาพชีวิตที่ดีของเด็กและเยาวชน

กลุ่มสตรีและสถาบันครอบครัว มีการอธิบายถึงประเด็นสำคัญ คือ ความรุนแรงในครอบครัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องและสูงสุดในรอบ 7 ปี และความเท่าเทียมระหว่างเพศกับความเสมอภาคอย่างแท้จริง ที่ผ่านมา ความรุนแรงในครอบครัวมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น จึงมีการทบทวนแนวทางการปฏิบัติงานเพื่อยุติความรุนแรง โดยมีการอธิบายถึงการปรับปรุงกฎหมาย และการปรับปรุงฐานข้อมูลที่จะทำให้เห็นขนาดของสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ซึ่งมีความสำคัญต่อการกำหนดนโยบายและงบประมาณ นอกจากนี้ ยังมีประเด็นเรื่องความเสมอภาคในสังคม โดยเฉพาะการเสริมพลังทางการเมืองให้แก่ผู้หญิง ซึ่งจะต้องมีการพัฒนาสถานการณ์ดังกล่าวให้ดีขึ้น โดยมีข้อเสนอในเชิงปฏิบัติ คือ การใช้แนวทางการจัดทำงบประมาณที่คำนึงถึงมิติเพศภาวะ

กลุ่มวัยแรงงาน มีประเด็นเรื่องอัตราส่วนพึ่งพิงทางอายุและการแบกรับของคนวัยแรงงาน ในอนาคต มีแนวโน้มว่าสัดส่วนวัยแรงงานจะลดลง ผู้สูงอายุวัยพึ่งพิงเพิ่มสูงขึ้น จึงจำเป็นต้องมีมาตรการเพื่อแบ่งเบาภาระคนวัยแรงงานในครัวเรือน เช่น มาตรการด้านที่อยู่อาศัย ค่าครองชีพ/หนี้สิน การสนับสนุนเด็ก เยาวชน และผู้สูงอายุ โดยเฉพาะในครัวเรือนเปราะบาง ยากจน ไปจนถึงการเตรียมความพร้อมเป็นผู้สูงอายุ เพื่อลดภาวะพึ่งพิงให้ได้มากที่สุด

กลุ่มคนพิการ มีประเด็นสำคัญ คือ สิทธิ สวัสดิการ การศึกษา และการทำงานของคนพิการ แม้ว่าคนพิการจะเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการค่ารักษาพยาบาล และการส่งเสริมป้องกันโรค ในสัดส่วนที่ค่อนข้างสูง

แต่ยังคงมีปัญหา อุปสรรค และความต้องการเพิ่มเติมอยู่ เช่น ความสะดวกในการเดินทางไปใช้บริการ ค่าใช้จ่ายเพิ่มเติม ซึ่งจะต้องดำเนินการเพื่อลดอุปสรรคดังกล่าว สำหรับประเด็นการศึกษาและการทำงาน พบว่า คนพิการส่วนใหญ่มีเกณฑ์ต้องได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จะได้รับการศึกษา แต่ประเด็นที่จะต้องให้ความสำคัญมากขึ้น คือ การจ้างงานคนพิการโดยภาครัฐ และสถานประกอบการภาคเอกชน ซึ่งจะต้องลดข้อจำกัดที่เป็นอุปสรรคต่อการจ้างงาน รวมถึงการเชื่อมโยงความต้องการของผู้ประกอบการ และทักษะของคนพิการ ให้เหมาะสมกับงาน ทั้งนี้ แม้ว่าคนพิการจะมีความต้องการกู้ยืมเงินเพื่อการประกอบอาชีพ แต่ข้อมูลการกู้ยืมเงินกองทุนเพื่อการประกอบอาชีพ กลับมีสัดส่วนเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

กลุ่มผู้สูงอายุ มีประเด็นสำคัญ คือ ผู้สูงอายุในสังคมสูงอายุโดยสมบูรณ์ ในอนาคตประเทศไทยจะมีสัดส่วนผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ สิ่งที่จะต้องให้ความสำคัญใน 3 ประเด็นหลัก คือ การมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจ สุขภาพและการดูแล สังคมและความมั่นคง ซึ่งในปัจจุบันข้อมูลแสดงให้เห็นว่าผู้สูงอายุกว่าครึ่งหนึ่งยังคงทำงานเพราะความจำเป็นทางเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตาม การทำงานตามความสมัครใจของผู้สูงอายุเป็นเรื่องที่ดี เพราะถือว่าเป็นการสร้างความมั่นคงทางการเงินในช่วงวัยสูงอายุ สำหรับสุขภาพและการดูแล ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่มีผู้ดูแล และในอนาคตหากผู้สูงอายุไม่สามารถดูแลตนเองได้เพราะสุขภาพไม่ดี อาจจะนำมาสู่ความเสี่ยงในคุณภาพชีวิตที่จะต้องเฝ้าระวัง โดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพัง ซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี นอกจากนี้ ผู้สูงอายุ ร้อยละ 89.2 ได้รับเบี้ยยังชีพ และได้รับการส่งเคราะห์การจัดงานศพผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น

กลุ่มคนเปราะบาง มีการอธิบายถึงประเด็นสำคัญ คือ การยกระดับคุณภาพชีวิตกลุ่มคนไร้ที่พึ่ง ผู้ทำการขอทาน ผู้แสดงความสามารถ และกลุ่มราษฎรบนพื้นที่สูง โดยแนวโน้มสถานการณ์คนไร้บ้านมีจำนวนเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะในเมืองใหญ่ เช่น กรุงเทพมหานคร การเพิ่มขึ้นของคนไร้บ้านซึ่งมีจำนวนมากในช่วงอายุ 40 – 59 ปี ซึ่งเป็นวัยแรงงานตอนปลาย โดยมีสาเหตุมาจากความเป็นเมือง และผลกระทบหลังจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 ข้อมูลรายงานการให้บริการประชาชน ยังแสดงให้เห็นถึงจำนวนการใช้บริการแก่กลุ่มคนไร้ที่พึ่งของกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ นอกจากนี้ ยังพบว่าอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.) ยังคงต้องการจำนวนอาสาสมัคร เพิ่มมากขึ้น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

6.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย จากรายงานสถานการณ์ทางสังคม ประจำปี 2566 ใช้ข้อมูลจากการวิเคราะห์สถานการณ์ทางสังคมและแนวโน้มสถานการณ์ทางสังคม โดยมีฐานข้อมูลที่รวบรวมขึ้นจาก 100 ตัวชี้วัดจากหน่วยงานต่าง ๆ ภายในกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีข้อมูลสอดคล้องกับตัวชี้วัดในสถานการณ์ทางสังคม ครอบคลุมทั้งกลุ่มเด็กและเยาวชน สตรี และสถาบันครอบครัว คนวัยแรงงาน คนพิการ ผู้สูงอายุ และกลุ่มคนเปราะบาง จากการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าว ใช้การสังเกตแนวโน้มสถานการณ์ที่ค้ำถึงถึงการเปลี่ยนแปลงในอนาคตทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ประกอบกับการวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำมาสู่การนำเสนอแนวโน้ม

สถานการณ์ทางสังคม 8 ประเด็น ได้แก่ 1) เด็กแรกเกิดในยุคน้อย 2) เด็กและเยาวชนในสถานการณ์ทางสังคมและเศรษฐกิจ 3) ความรุนแรงในครอบครัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องและสูงสุดในรอบ 7 ปี 4) ความเท่าเทียมระหว่างเพศกับความเสมอภาคอย่างแท้จริง 5) อัตราส่วนพึ่งพิงทางอายุและการแบกรับของคนวัยแรงงาน 6) สิทธิ สวัสดิการ การศึกษา และการทำงานของคนพิการ 7) ผู้สูงอายุในสังคมสูงอายุโดยสมบูรณ์ 8) การยกระดับคุณภาพชีวิตกลุ่มคนไร้ที่พึ่ง ผู้ทำการขอทาน ผู้แสดงความสามารถ และกลุ่มราษฎรบนพื้นที่สูง

การวิเคราะห์แนวโน้มสถานการณ์ทางสังคม นำมาสู่การมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการปฏิบัติจากสถานการณ์ทางสังคมในระดับประเทศ นอกจากนี้ ข้อเสนอแนะยังมีการสังเคราะห์ร่วมกับข้อเสนอในรายงานสถานการณ์ทางสังคมระดับจังหวัด และกลุ่มจังหวัด เพื่อให้เกิดความครอบคลุมมากที่สุด โดยแบ่งข้อเสนอแนะตามการวิเคราะห์แนวโน้มสถานการณ์ทางสังคม 8 ประเด็น

ตารางที่ 73 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการปฏิบัติ

ประเด็นแนวโน้ม	ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการปฏิบัติ
เด็กแรกเกิดในยุคน้อย	
	การพัฒนาระบบและกลไกการตรวจสอบและยืนยันสิทธิ เพื่อเป็นการยืนยันว่า ในขั้นตอนการพิสูจน์สิทธิของเด็กแรกเกิดจะไม่ตกหล่น หรือเข้าไม่ถึงสิทธิ จึงควรพิจารณาให้มีการทบทวนและปรับปรุงระบบการตรวจสอบสิทธิ รวมถึงการพัฒนากลไกเพื่อชี้เป้ากลุ่มเป้าหมายเด็กแรกเกิดที่ตกหล่นจากสิทธิที่ควรจะได้รับ
	การเชื่อมโยงข้อมูลเพื่อจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพชีวิต จากการเก็บข้อมูลในโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดในกลุ่มแม่เลี้ยงเดี่ยว และแม่วัยใส ซึ่งเป็นครอบครัวยากจน ทิศทางต่อไปควรมีการขับเคลื่อนการใช้ข้อมูลกลุ่มเป้าหมาย ในการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มเปราะบางรายครัวเรือน
	การพิจารณาเพื่อเพิ่มความครอบคลุมของสิทธิ ควรเพิ่มความครอบคลุมของสิทธิให้มากขึ้น หรือแบบถ้วนหน้า และมีการพิจารณาทั้งเกณฑ์ความยากจน และรวมถึงเกณฑ์อื่นที่จะทำให้ครัวเรือนเด็กแรกเกิด สามารถเข้าถึงสิทธิได้เพิ่มมากขึ้นเพราะการพัฒนาเด็กในช่วงวัยนี้มีความสำคัญเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะด้านพัฒนาการของเด็ก
เด็กและเยาวชนในสถานการณ์ทางสังคมและเศรษฐกิจ	
	การลงทุนด้านการศึกษา ส่งเสริมทักษะชีวิต และทักษะการทำงานในโลกยุคใหม่ ให้เด็กทุกช่วงวัย การสนับสนุนด้านการศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชนมีความจำเป็น แต่ควรเพิ่มเติมทักษะชีวิตและทักษะการทำงานยุคดิจิทัล ให้แก่เด็กและเยาวชนในทุกช่วงวัย รวมถึงการส่งเสริมให้มีทักษะชีวิต เพื่อให้เรียนรู้และแก้ไขเมื่อเผชิญปัญหา
	การส่งเสริมทางเลือกที่หลากหลายสำหรับเด็กและเยาวชน ควรมีการส่งเสริมทางเลือกที่หลากหลายให้แก่เด็กและเยาวชน นอกจากการศึกษาแล้ว จะต้องมีการสนับสนุน

ประเด็นแนวโน้ม	ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการปฏิบัติ
	การพัฒนาทักษะทางอาชีพหรือทักษะการเป็นผู้ประกอบการ เพื่อให้เด็กและเยาวชนในกลุ่มเปราะบางทางเศรษฐกิจ สามารถมีทางเลือกการประกอบอาชีพมากขึ้นในอนาคต
	การสนับสนุนบทบาทของพื้นที่ในการดูแลเด็กและเยาวชน และให้เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วม เด็กและเยาวชนในหลายพื้นที่อาจเผชิญปัญหาที่แตกต่างกัน จึงควรสนับสนุน บทบาทของชุมชนหรือท้องถิ่น สภาดูแลเด็กและเยาวชนในทุกระดับให้สร้างการมีส่วนร่วมในการดูแลและแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนกลุ่มเปราะบาง
	การเชื่อมโยงข้อมูลเด็กและเยาวชนในครัวเรือนเปราะบาง ข้อมูลด้านการศึกษา และความต้องการฝึกอบรม ควรสนับสนุนการเชื่อมโยงข้อมูลด้านการศึกษา ความเปราะบาง ทั้งในระดับครัวเรือน และตัวบุคคล รวมถึงการรวบรวมข้อมูลความต้องการของเด็กและเยาวชน เพื่อให้สามารถนำข้อมูลไปออกแบบโครงการได้อย่างตรงเป้า
ความรุนแรงในครอบครัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องและสูงสุดในรอบ 7 ปี	
	การเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อการกระทำความรุนแรงในครอบครัวทุกภาคส่วนควรร่วมกันขับเคลื่อนงานปรับเปลี่ยนทัศนคติและสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องว่าความรุนแรงในครอบครัวเป็นเรื่องที่ยอมรับไม่ได้ และไม่ใช้เรื่องส่วนบุคคล ทุกคนสามารถร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการป้องกัน และยุติความรุนแรงในครอบครัว
	การขับเคลื่อนกลไกการปฏิบัติงานป้องกัน และแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวระดับพื้นที่ควรมีการบูรณาการในเชิงพื้นที่กับทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การดำเนินงานมีการเชื่อมโยงส่งต่ออย่างครอบคลุมในทุกมิติทั้งด้านสุขภาพ เศรษฐกิจ และสังคม ตลอดทั้งกระบวนการตั้งแต่การป้องกัน เฝ้าระวัง ช่วยเหลือ และคุ้มครองสิทธิ
	การส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างเพศ โดยให้ความสำคัญต่อความสามารถในทางเศรษฐกิจ ปัญหาความไม่เสมอภาคระหว่างเพศในสังคมไทยยังคงมีมุมมองในมิติการพึ่งพิงทางเศรษฐกิจระหว่างหญิงและชาย จึงจำเป็นต้องส่งเสริมผู้หญิงในครัวเรือนที่มีการกระทำความรุนแรง ให้สามารถพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจได้
	การเชื่อมโยงระบบฐานข้อมูลความรุนแรงในครอบครัว เพื่อกำหนดนโยบายงบประมาณและออกแบบการขับเคลื่อนงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรร่วมกันออกแบบระบบฐานข้อมูลความรุนแรงในครอบครัวอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การกำหนดมาตรฐานข้อมูล การจัดเก็บ การส่งต่อ และแลกเปลี่ยนข้อมูล รวมทั้งสำรวจ และปรับแก้กฎหมายที่เป็นอุปสรรคต่อการเชื่อมโยงข้อมูล เพื่อให้มีฐานข้อมูลความรุนแรงระดับประเทศที่สามารถสนับสนุนการทำงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับนโยบาย และในการปฏิบัติงาน
ความเท่าเทียมระหว่างเพศกับความเสมอภาคอย่างแท้จริง	

ประเด็นแนวโน้ม	ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการปฏิบัติ
	<p>การเสริมพลังทางสังคมและค่านิยมที่ให้ความสำคัญต่อความเสมอภาค ส่งเสริมค่านิยมและบรรทัดฐานความเสมอภาคระหว่างเพศในระดับครอบครัว ชุมชน และสังคม ให้เปิดรับความหลากหลายทางเพศ เปลี่ยนอคติทางเพศ เพื่อนำไปสู่การส่งเสริมและลดความเหลื่อมล้ำ</p>
	<p>การเสริมพลังทางเศรษฐกิจ สนับสนุนการเข้าถึงอาชีพ การมีงานทำ มีรายได้ และการเป็นผู้ประกอบการสนับสนุนการฝึกอบรมทักษะทางอาชีพเพื่อสร้างโอกาสในการทำงานเพิ่มขึ้น และสนับสนุนให้มีการจ่ายค่าจ้างอย่างเท่าเทียม</p>
	<p>การเสริมพลังทางการเมืองและการบริหาร ทบทวนระเบียบและมาตรการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง และการบริหารสำหรับผู้หญิง โดยให้มีการกำหนดจำนวนสำหรับตำแหน่งทางการเมืองและตำแหน่งการบริหารในสัดส่วนที่เหมาะสม รวมถึงการสนับสนุนให้หน่วยงานต่าง ๆ จัดทำงบประมาณที่คำนึงถึงมิติเพศภาวะ</p>
	<p>การพัฒนาระบบการจัดเก็บข้อมูล การวิจัย นวัตกรรม และการสื่อสารสาธารณะ พัฒนาระบบการจัดเก็บข้อมูลที่มีรายละเอียดเชิงลึก ส่งเสริมการวิจัย และพัฒนา นวัตกรรมความเสมอภาครวมถึงการนำองค์ความรู้มาถ่ายทอดและสื่อสารสาธารณะ เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อเพศหลากหลาย</p>

อัตราส่วนพึ่งพิงทางอายุและการแบกรับของคนวัยแรงงาน

	<p>การสนับสนุนที่อยู่อาศัยให้แก่ครัวเรือนที่มีรายได้น้อยควรมีการสนับสนุนที่อยู่อาศัยให้แก่ทุกคนอย่างทั่วถึง รวมถึงการสนับสนุนให้มีการปรับปรุงสภาพที่อยู่อาศัย ส่งเสริมการรวมกลุ่มและการจัดสวัสดิการชุมชนผู้มีรายได้น้อย</p>
	<p>การพัฒนาระบบฐานข้อมูลเชิงลึกของครัวเรือนเปราะบางให้ครอบคลุมในหลายมิติ ควรมีการเก็บรายละเอียดข้อมูลในเชิงลึก เพื่อให้เห็นปัญหาความเปราะบาง ในหลายระดับ และเก็บข้อมูลบุคคลในครัวเรือนเปราะบางว่าเป็นกลุ่มใด หรือมีสภาพปัญหาใดบ้างที่มีความเฉพาะและต้องการความช่วยเหลืออย่างเร่งด่วน</p>
	<p>การเตรียมความพร้อมเป็นผู้สูงอายุที่มีพละกำลังเพื่อการแบ่งเบาภาระวัยแรงงานในระยะยาว ควรสนับสนุนให้คนทุกช่วงวัยมีการเตรียมความพร้อมก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุ ส่งเสริมการมีสุขภาพที่ดี มีความมั่นคงทางการเงิน การออมเงิน รวมถึงความมั่นคงในหลักประกันในชีวิต เพื่อให้สามารถดูแลตนเองได้ยาวนานมากขึ้น</p>

สิทธิ สวัสดิการ การศึกษา และการทำงานของคนพิการ

	<p>การส่งเสริมให้คนพิการเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการที่มีอยู่ แม้ว่าคนพิการส่วนใหญ่สามารถเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการ รวมทั้งการรักษาพยาบาล และส่งเสริมป้องกันโรค แต่ยังมีบางส่วนที่มีข้อจำกัดที่ทำให้ไม่สามารถเข้าถึงการใช้สิทธิได้อย่างสะดวก จึงควรทบทวนอุปสรรคและข้อจำกัด เพื่อดำเนินการลดหรือแก้ไขปัญหา</p>
---	---

ประเด็นแนวโน้ม	ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการปฏิบัติ
	<p>การประกอบอาชีพหรือการจ้างงานคนพิการ โดยเฉพาะในลักษณะงานที่มีความมั่นคง คนพิการยังมีสัดส่วนของการทำงานในระบบค่อนข้างน้อย จึงควรสนับสนุนการเข้าถึงโอกาสในการทำงานผ่านการทบทวนกฎหมายการจ้างงานคนพิการให้มีประสิทธิภาพ และลดข้อจำกัดในการทำงานจากสิ่งแวดล้อมภายนอก</p>
	<p>การส่งเสริมกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น ควรสนับสนุนให้เกิดการใช้ประโยชน์จากกองทุนดังกล่าวมากขึ้น และส่งเสริมให้การใช้จ่ายมีประสิทธิภาพ ตอบสนองความต้องการด้านการงานและการประกอบอาชีพของคนพิการ เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น</p>
	<p>การพัฒนาฐานข้อมูล และการเก็บข้อมูลคนพิการ เพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึก ควรมีการจัดเก็บข้อมูลเชิงลึกมากขึ้น ซึ่งจะเป็ประโยชน์ต่อการใช้วิเคราะห์ข้อมูลความพิการเฉพาะกับความต้องการ เพื่อนำไปสู่การจัดบริการอย่างเหมาะสม และตรงต่อกลุ่มเป้าหมายมากยิ่งขึ้น</p>
ผู้สูงอายุในสังคมสูงอายุโดยสมบูรณ์	
	<p>การมีงานทำและการจ้างงานที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ ควรส่งเสริมให้ผู้สูงอายุที่มีความต้องการทำงานสามารถทำงานต่อไปได้อย่างมั่นคง และมีรายได้ที่เหมาะสมโดยความร่วมมือของภาคส่วนต่าง ๆ ในการจ้างงานผู้สูงอายุ ไปจนถึงการขยายอายุการทำงานตามความสมัครใจ</p>
	<p>การส่งเสริมสุขภาพและการดูแลในชุมชนทุกระยะสนับสนุนรูปแบบที่หลากหลายของการส่งเสริมสุขภาพและการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนทุกระยะ โดยเน้นการมีส่วนร่วมในการจัดบริการทางสังคมของรัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้มีการดูแลทั้งในระยะยาว การดูแล แบบประคับประคอง และการดูแลในระยะสุดท้ายของชีวิต</p>
	<p>การทบทวนรูปแบบการจัดสวัสดิการที่คำนึงถึงสังคมสูงอายุ ในกรณีของความเหลื่อมล้ำในสังคมสูงอายุ ควรมีการทบทวนการจัดสวัสดิการที่จะช่วยส่งเสริมความเสมอภาคให้เกิดขึ้นในสังคม ผู้สูงอายุในครัวเรือนเปราะบาง หรือครัวเรือนยากจนมากที่สุดอาจจะต้องได้รับเบี้ยยังชีพที่ใกล้เคียงกับเส้นความยากจนมากขึ้น</p>
	<p>การสนับสนุนกลุ่มผู้สูงอายุในครัวเรือนเปราะบางและมีความเสี่ยง สนับสนุนการให้ความช่วยเหลือที่มีความเฉพาะแก่ผู้สูงอายุในครัวเรือนเปราะบาง ยากจนหลายมิติ หรืออาศัยอยู่ตามลำพังและไม่มีผู้ดูแล โดยสนับสนุนให้ได้รับ การจัดสวัสดิการที่ตรงต่อความต้องการในการข้ามผ่านความเปราะบาง</p>

ประเด็นแนวโน้ม	ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการปฏิบัติ
การยกระดับคุณภาพชีวิตกลุ่มคนไร้ที่พึ่ง ผู้ทำการขอทาน ผู้แสดงความสามารถ และกลุ่มราษฎรบนพื้นที่สูง	
	<p>การทบทวนระบบและช่องทางการขอความช่วยเหลือ การรับความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐมีขั้นตอนการลงทะเบียนอย่างมีระบบ ซึ่งจะต้องมีการส่งเสริมให้คนไร้บ้าน คนไร้ที่พึ่ง เข้าถึงช่องทางการขอความช่วยเหลือ และลดอุปสรรคที่เป็นข้อจำกัด เช่น เงื่อนไขการใช้บริการ และเทคโนโลยี</p>
	<p>การสนับสนุนที่อยู่อาศัยในรูปแบบที่สอดคล้องกับความต้องการ แม้ว่าจะมีการสนับสนุนที่อยู่อาศัยสำหรับคนไร้บ้านและไร้ที่พึ่งอยู่แล้ว แต่อาจจะต้องกลับมาทบทวนรูปแบบการจัดบริการที่สอดคล้องกับความต้องการโดยเฉพาะการคำนึงถึงชีวิตอิสระมากขึ้น</p>
	<p>การส่งเสริมการมีงานทำ และการเข้าถึงอาชีพของคนไร้ที่พึ่งเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต จำเป็นจะต้องสนับสนุนการมีงานทำควบคู่ไปด้วย โดยการผลักดันให้เกิดความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน เชื่อมโยงคนไร้บ้าน คนไร้ที่พึ่ง ให้เข้าถึงการจ้างงาน อย่างเหมาะสม เพื่อให้มีรายได้สม่ำเสมอและยืนยันคุณภาพชีวิตที่ดี</p>

บรรณานุกรม

- กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ. (ม.ป.ป.). คู่มือสิทธิคนพิการ (ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1). กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2564). จะทำอย่างไร เมื่อความรุนแรงไม่ใช่เรื่องไกลตัว และบ้านไม่ใช่ Safe Zone ของทุกคน. <https://dmh.go.th/news-dmh/view.asp?id=30715>
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2565). “พาน้องกลับมาเรียน” โครงการสำคัญ ศธ. ตั้งเป้าพาเด็กหลุดระบบการศึกษา กลับเข้าเรียน 100%. <https://moe360.blog/2022/07/09/bring-students-back-to-school-3/>
- กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. (2566). NEET คือใคร ทักษะพื้นฐานการทำงานในโลกยุคใหม่ (Foundation Skill). <https://www.eef.or.th/article-neet-foundation-skill/>
- คริสฐา อ่อนแก้ว. (2562). ความคาดหวัง ปัญหา และอุปสรรคของนายจ้างต่อการจ้างงานคนพิการตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2556. วารสารวิทยาลัยราชสุดา, 35(1), 35-49.
- ไทยโพสต์. (2566). 'กสม.' ชง 'พม.' แก้กฎหมายคุ้มครองผู้ถูกกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว!. <https://www.thaipost.net/general-news/421033/>
- บีบีซี ไทย. (2023). “เราอยากกลับบ้านมา เจอแม่ไม่มีชีวิตอยู่ใหม่” คู่กับเหยื่อความรุนแรงในครอบครัว เมื่อฝันร้ายวัยเด็กตามมาทำร้ายถึงในวันที่เป็นผู้ใหญ่. <https://www.bbc.com/thai/articles/c84kylpg2xeo>
- บุญเลิศ วิเศษปรีชา และคณะ. (2563). คนไร้บ้านในสถานการณ์โควิด 19. รายงานผลกระทบโควิด 19 ต่อชีวิตของกลุ่มคนไร้บ้านและคนจนเมือง.
- พงศ์นคร โภชากรณ์. (2564). การใช้ข้อมูลขับเคลื่อนนโยบาย. <https://www.bangkokbiznews.com/blogs/columnist/127833>
- ภิมุข รักขนาม และ นนทรัฐ ไร่เจริญ. (2565). คนไร้บ้านเพิ่มมากขึ้นเพราะโควิด 19. <https://www.benarnews.org/thai/news/th-homeless-bangkok-05102022151825.html>
- ศุทธิดา ชวนวัน และ ปราโมทย์ ประสาทกุล. (2563). ขนาดประชากรที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย. วารสารประชากรศาสตร์, 36(1), 1-16.
- ศูนย์ปฏิบัติการโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด. (2561). วัตถุประสงค์โครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด. <https://webold.dcy.go.th/csg/th/about/objectives>
- สถาบันพระปกเกล้า. (2561). เสมอภาคสร้างได้ (การจัดทำงบประมาณที่คำนึงถึงมิติหญิงชาย Gender Responsive Budgeting: GRB). สถาบันพระปกเกล้า, กรุงเทพฯ.

- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน). (2566). รายงานผลการปฏิบัติงานสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ไตรมาส 4/2566. https://web.codi.or.th/operating_results/20230926-48540/
- สถาบันวิจัยประชากรและสังคม. (2566). ประชากรของประเทศไทย พ.ศ. 2566. สารประชากร, มหาวิทยาลัยมหิดล. <https://ipsr.mahidol.ac.th/population-gazette/>
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2566). ‘แม่วัยรุ่น’ ค่าเสียโอกาสที่ไม่เล็กของแม่เด็กในประเทศไทย. <https://tdri.or.th/2023/03/teen-pregnancy/>
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2564). การสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2564. https://www.dop.go.th/download/knowledge/th1687612748-2406_0.pdf
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2565). การสำรวจความพิการ พ.ศ. 2565. <https://www.unicef.org/thailand/media/11376/file/Disability%20Survey%20Report%202022.pdf>
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). รายงานการศึกษาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อการพัฒนาประเทศจากผลการคาดประมาณประชากรของประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). รายงานการศึกษาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อการพัฒนาประเทศจากผลการคาดประมาณประชากรของประเทศไทย (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). รายงานความยากจนหลายมิติของเด็กไทย ปี 2564. https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=11984
- องค์การสหประชาชาติ ประเทศไทย. (2562). เส้นทางการก้าวหน้าสู่เงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดแบบถ้วนหน้าของประเทศไทย.
- Centers for Disease Control and Prevention. (2017). Preventing Intimate Partner Violence Across the Lifespan: A Technical Package of Programs, Policies, and Practices. <https://www.cdc.gov/violenceprevention/pdf/ipv-technicalpackages.pdf>
- Hwang, S., Nam, T., & Ha, H. (2021). From evidence-based policy making to data-driven administration: proposing the data vs. value framework. *International Review of Public Administration*, 26(3), 291-307.
- Meemon, N., & Paek, S. C. (2020). Older Adults Living Alone in Thailand: Socioeconomic Inequality and Its Relation to Unmet Health Needs. *Asia-Pacific Social Science Review*, 20(4).
- Researchcafe. (2021). ประเทศไทยกับเอนกนครที่ยากจะแก้ไข. <https://researchcafe.tsri.or.th/thailand-eak-nakorn/>

Think Insights. (2023). BANI – How To Make Sense Of A Chaotic World?.
<https://thinkinsights.net/leadership/bani/>

United Nations Development Programme. (2021). GENDER INEQUALITY INDEX (GII).
<https://hdr.undp.org/data-center/thematic-composite-indices/gender-inequality-index#/indicies/GII>

World Economic Forum. (2023). Global Gender Gap Report.
https://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2023.pdf

ภาคผนวก

นำเสนอรายการตัวชี้วัดที่ใช้ในการจัดทำรายงานสถานการณ์ทางสังคม ประจำปี 2566 ซึ่งรวบรวมจากหน่วยงานภายในกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้อง จำนวนทั้งสิ้น 100 ตัวชี้วัด

ตารางที่ 74 รายการตัวชี้วัดที่ใช้ในการจัดทำรายงานสถานการณ์ทางสังคม ประจำปี 2566

รายการตัวชี้วัดที่ใช้ในการจัดทำรายงานสถานการณ์ทางสังคม ประจำปี 2566

Indicators	ลำดับ	รายการข้อมูล	หน่วย	ปีข้อมูลใน รายงาน	คำอธิบาย	แหล่งสืบค้นข้อมูล (หน่วยงาน)
2.1 ประเด็นด้านประชากรและพื้นที่						
2.1.1 ที่ตั้งและอาณาเขต						
		(1) พื้นที่	ตร.กม	2565	เนื้อที่ (ตร.กม.)	กรมการปกครอง, กระทรวงมหาดไทย
		(2) จำนวนประชากร	คน	2565	จำนวนประชากร	กรมการปกครอง, กระทรวงมหาดไทย
1		(3) ความหนาแน่นของ ประชากร	ตร.กม./ คน	2565	ความหนาแน่นของประชากรต่อพื้นที่ 1 ตาราง กิโลเมตร	กรมการปกครอง, กระทรวงมหาดไทย
2	2.1.2 ลักษณะภูมิประเทศ และภูมิอากาศ					
		(1) พรรณนาลักษณะ ภูมิประเทศ และ ภูมิอากาศ		2566	ลักษณะภูมิประเทศ/ลักษณะภูมิอากาศ	จังหวัด
3	2.1.3 พื้นที่การปกครอง					
		(1) องค์การบริหาร ส่วนจังหวัด (อบจ.)	แห่ง	2563	องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.)	กรมส่งเสริมการปกครอง ท้องถิ่น
		(2) เทศบาลนคร	แห่ง	2563	เทศบาลนคร	กรมส่งเสริมการปกครอง ท้องถิ่น

รายการตัวชี้วัดที่ใช้ในการจัดทำรายงานสถานการณ์ทางสังคม ประจำปี 2566

Indicators	ลำดับ	รายการข้อมูล	หน่วย	ปีข้อมูลใน รายงาน	คำอธิบาย	แหล่งสืบค้นข้อมูล (หน่วยงาน)
		(3) เทศบาลเมือง	แห่ง	2563	เทศบาลเมือง	กรมส่งเสริมการปกครอง ท้องถิ่น
		(4) เทศบาลตำบล	แห่ง	2563	เทศบาลตำบล	กรมส่งเสริมการปกครอง ท้องถิ่น
		(5) องค์การบริหาร ส่วนตำบล (อบต.)	แห่ง	2563	องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)	กรมส่งเสริมการปกครอง ท้องถิ่น
4	2.1.4	โครงสร้างประชากร				
		(1) จำนวนประชากร จำแนกอายุ	คน	2563 - 2565	เด็ก 0-14 ปี, วัยแรงงาน 15-59 ปี, วัยสูงอายุ 60 ปี ขึ้นไป	สำนักงานสถิติแห่งชาติ
		(2) สัดส่วนประชากร	ร้อยละ	2563 - 2565	สัดส่วนประชากรจำแนกตามกลุ่มวัย	สำนักงานสถิติแห่งชาติ
2.2 ประเด็นด้านสุขภาพ						
5	2.2.1	หน่วยบริการสาธารณสุขภาครัฐและภาคเอกชน				
		(1) รพศ.	แห่ง	2566	โรงพยาบาลศูนย์	สำนักงานปลัดกระทรวง, กระทรวงสาธารณสุข
		(2) รพท.	แห่ง	2566	โรงพยาบาลทั่วไป	สำนักงานปลัดกระทรวง, กระทรวงสาธารณสุข

รายการตัวชี้วัดที่ใช้ในการจัดทำรายงานสถานการณ์ทางสังคม ประจำปี 2566

Indicators	ลำดับ	รายการข้อมูล	หน่วย	ปีข้อมูลใน รายงาน	คำอธิบาย	แหล่งสืบค้นข้อมูล (หน่วยงาน)
		(3) รพช.	แห่ง	2566	โรงพยาบาลชุมชน	สำนักงานปลัดกระทรวง, กระทรวงสาธารณสุข
		(4) สสอ.	แห่ง	2566	สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ	สำนักงานปลัดกระทรวง, กระทรวงสาธารณสุข
		(5) รพ.สต.	แห่ง	2566	โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล	สำนักงานปลัดกระทรวง, กระทรวงสาธารณสุข
		(6) อื่น ๆ	แห่ง	2566	อื่น ๆ	สำนักงานปลัดกระทรวง, กระทรวงสาธารณสุข
		(7) โรงพยาบาลเอกชน	แห่ง	2566	โรงพยาบาลเอกชน	สำนักงานปลัดกระทรวง, กระทรวงสาธารณสุข
		(8) คลินิกเอกชน	แห่ง	2566	คลินิกเอกชน	สำนักงานปลัดกระทรวง, กระทรวงสาธารณสุข
2.2.2 ทรัพยากรด้านสาธารณสุข						
6		(1) บุคลากรทาง การแพทย์	ต่อ ประชากร 100,000 คน	2563 - 2564	จำนวนแพทย์ ทันตแพทย์ เภสัชกร และพยาบาล วิชา (รวมพยาบาลวิชาชีพและพยาบาลเทคนิค) ต่อ ประชากร 100,000 คน	สำนักงานปลัดกระทรวง, กระทรวงสาธารณสุข

รายการตัวชี้วัดที่ใช้ในการจัดทำรายงานสถานการณ์ทางสังคม ประจำปี 2566

Indicators	ลำดับ	รายการข้อมูล	หน่วย	ปีข้อมูลใน รายงาน	คำอธิบาย	แหล่งสืบค้นข้อมูล (หน่วยงาน)
7		(2) เติงโน สถานพยาบาล	ต่อ ประชากร 100,000 คน	2563 - 2564	จำนวนเตียงในสถานพยาบาลที่มีเตียงรับผู้ป่วยไว้ค้าง คืน ต่อประชากร 100,000 คน	สำนักงานปลัดกระทรวง, กระทรวงสาธารณสุข
8		(3) สัดส่วนบุคลากรจิต เวชต่อประชากรแสน คน	ร้อยละ	2565	ข้อมูลบุคลากรด้านสุขภาพจิตและจิตเวชในเขต สุขภาพ จิตแพทย์ทั่วไป, จิตแพทย์เด็ก, พยาบาลจิต เวชผู้ใหญ่, พยาบาลจิตเวชเด็กและวัยรุ่น, นักจิตวิทยาคลินิก/นักจิตวิทยา	กองบริหารระบบบริการ สุขภาพจิต, กรมสุขภาพจิต
2.2.3 ภาวะสุขภาพ ความเจ็บป่วย และการตาย						
9		(1) สาเหตุการตายจาก โรคต่าง ๆ 5 อันดับ แรก	คน	2566	สาเหตุการตายจากโรคต่าง ๆ	ระบบคลังข้อมูลด้าน การแพทย์และสุขภาพ, กระทรวงสาธารณสุข
10		(2) การป่วยเป็นโรค ซึมเศร้าของประชากร	คน	2564 - 2566	จำนวนผู้ป่วยสะสมและจำนวนผู้ป่วยรายใหม่	ระบบคลังข้อมูลด้าน การแพทย์และสุขภาพ, กระทรวงสาธารณสุข
		(2.1) อัตราการเพิ่มขึ้น ของการป่วยเป็นโรค ซึมเศร้าของประชากร	ร้อยละ	2564 - 2566	อัตราการเพิ่มขึ้นของการป่วยเป็นโรคซึมเศร้าของ ประชากร จากค่าร้อยละที่เพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับปีที่ ผ่านมา	ระบบคลังข้อมูลด้าน การแพทย์และสุขภาพ, กระทรวงสาธารณสุข

รายการตัวชี้วัดที่ใช้ในการจัดทำรายงานสถานการณ์ทางสังคม ประจำปี 2566

Indicators	ลำดับ	รายการข้อมูล	หน่วย	ปีข้อมูลใน รายงาน	คำอธิบาย	แหล่งสืบค้นข้อมูล (หน่วยงาน)
11		(3) อัตราการฆ่าตัวตาย สำเร็จ	ร้อยละ	2565	อัตราการฆ่าตัวตายสำเร็จต่อประชากร 100,000 คน (ข้อมูลจากแหล่งต้นทาง)	สำนักงานปลัดกระทรวง, กระทรวงสาธารณสุข
		(4) พัฒนาการและ ภาวะโภชนาการของ เด็ก		2563 - 2566	ร้อยละของเด็ก อายุ 0-5 ปี ทั้งหมดตามช่วงอายุที่ กำหนดมีพัฒนาการสมวัย (สมวัยครั้งที่สอง) และ ร้อยละของเด็กอายุ 6 - 14 ปี สูงดีสมส่วน	สำนักงานปลัดกระทรวง, กระทรวงสาธารณสุข
12		(4.1) ร้อยละของเด็ก อายุ 0 - 5 ปี มี พัฒนาการสมวัย	ร้อยละ	2563 - 2566	ร้อยละของเด็ก อายุ 0-5 ปี ทั้งหมดตามช่วงอายุที่ กำหนดมีพัฒนาการสมวัย (สมวัยครั้งที่สอง)	ระบบคลังข้อมูลด้าน การแพทย์และสุขภาพ, กระทรวงสาธารณสุข
13		(4.2) ร้อยละของเด็ก อายุ 6 - 14 ปี สูงดีสม ส่วน	ร้อยละ	2563 - 2566	ร้อยละของเด็กอายุ 6 - 14 ปี สูงดีสมส่วน	ระบบคลังข้อมูลด้าน การแพทย์และสุขภาพ, กระทรวงสาธารณสุข
14		(5) สัดส่วนผู้ป่วยสาร เสพติดในประเทศไทย	ร้อยละ	2563 - 2566	จำนวนของผู้ป่วยสารเสพติดในประเทศไทย	สำนักงานเลขาธิการ คณะกรรมการบำบัดรักษา และฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด, กระทรวงสาธารณสุข

2.3 ประเด็นด้านเศรษฐกิจ รายได้ และการทำงาน

15 2.3.1 ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด

รายการตัวชี้วัดที่ใช้ในการจัดทำรายงานสถานการณ์ทางสังคม ประจำปี 2566

Indicators	ลำดับ	รายการข้อมูล	หน่วย	ปีข้อมูลใน รายงาน	คำอธิบาย	แหล่งสืบค้นข้อมูล (หน่วยงาน)
		(1) ผลิตภัณฑ์มวลรวม จังหวัด	ร้อยละ	2560, 2562, 2564	ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด	สำนักงานสภาพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
		(2) การขยายตัวของ ผลิตภัณฑ์มวลรวม จังหวัด		2560, 2562, 2564	การขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด	สำนักงานสภาพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
2.3.2 รายได้ หนี้สิน ความไม่เสมอภาคของรายได้ และการออม						
16		(1) รายได้เฉลี่ยต่อ เดือน	บาท	2562 - 2564	รายได้ของครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือน	สำนักงานสถิติแห่งชาติ
17		(2.1) หนี้สินและ สัดส่วนประเภทของ หนี้สิน	บาท	2562 - 2564	หนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือน	สำนักงานสถิติแห่งชาติ
18		(2.2) ดัชนีความไม่ เสมอภาคของรายได้	ร้อยละ	2560, 2562, 2564	ดัชนีความไม่เสมอภาคของรายได้ (ข้อมูลจากแหล่ง ต้นทาง)	สำนักงานสภาพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
19		(3) ครัวเรือนที่มีการ ออมเงิน	บาท	2564 - 2565	ร้อยละของครัวเรือนที่มีการออมเงิน (ข้อมูลจาก แหล่งต้นทาง)	ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน จปฐ., กรมการพัฒนาชุมชน, กระทรวงมหาดไทย

รายการตัวชี้วัดที่ใช้ในการจัดทำรายงานสถานการณ์ทางสังคม ประจำปี 2566

Indicators	ลำดับ	รายการข้อมูล	หน่วย	ปีข้อมูลใน รายงาน	คำอธิบาย	แหล่งสืบค้นข้อมูล (หน่วยงาน)
20		(4) คริวเรือนยาจน	คริวเรือน	2562 - 2564	คริวเรือนยาจน คือ คริวเรือนที่มีรายจ่ายเพื่อการ อุปโภคบริโภคเฉลี่ยต่อคนต่อเดือน ต่ำกว่าเส้นความ ยากจน	สำนักงานสถิติแห่งชาติ
2.3.3 ภาวะการมีงานทำ						
21		(1) กำลังแรงงาน	คน	2563 - 2565	จำนวนกำลังแรงงาน	สำนักงานสถิติแห่งชาติ
		(2) อัตราการว่างงาน	ร้อยละ	2563 - 2565	อัตราการว่างงาน คำนวณจาก (ผู้ไม่มีงานทำ)/(กำลัง แรงงานรวม)*100	สำนักงานสถิติแห่งชาติ
22		(3) แรงงานนอกระบบ	ร้อยละ	2563 - 2565	ร้อยละของแรงงานนอกระบบต่อแรงงานรวม	สำนักงานสถิติแห่งชาติ
23		(4) การทำงานของคน ต่างด้าว	คน	2563 - 2565	จำนวนคนต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตทำงานคงเหลือ	กรมการจัดหางาน กระทรวง แรงงาน
2.3.4 ผู้ประกันตน						
24		(1) ร้อยละของ ผู้ประกันตนมาตรา 33 และ 39 ต่อแรงงาน ทั้งหมด	ร้อยละ	2563 - 2565	จำนวนรวมของผู้ประกันตนมาตรา 33 และ 39 ต่อ กำลังแรงงานรวม	สำนักงานประกันสังคม กระทรวงแรงงาน
2.4 ประเด็นด้านการศึกษา						

รายการตัวชี้วัดที่ใช้ในการจัดทำรายงานสถานการณ์ทางสังคม ประจำปี 2566

Indicators	ลำดับ	รายการข้อมูล	หน่วย	ปีข้อมูลใน รายงาน	คำอธิบาย	แหล่งสืบค้นข้อมูล (หน่วยงาน)
2.4.1 สถานศึกษารายจังหวัด						
25		(1) รายการ สถานศึกษาในระบบ และนอกระบบ	แห่ง	2566	สพฐ./เอกชน/อาชีวศึกษา/อุดมศึกษา/ท้องถิ่น/ สำนักพุทธ/กศน.	สำนักงานปลัดกระทรวง, กระทรวงศึกษาธิการ
2.4.2 เด็กที่เข้าถึงระบบการศึกษาภาคบังคับ						
26		(1) เด็กประถมศึกษาปีที่ 1 - มัธยมศึกษาปีที่ 3	คน	2566	จำนวนนักเรียนในระดับประถมศึกษา และจำนวน นักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	สำนักงานปลัดกระทรวง, กระทรวงศึกษาธิการ
27		(2) เด็กที่ไม่ได้รับ การศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามกำหนดของ กระทรวง	คน	2563 - 2566	เด็กที่ไม่ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานตามกำหนดของ กระทรวง (ข้อมูลจากแหล่งต้นทาง)	สำนักนโยบายและ ยุทธศาสตร์, สำนักงาน ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
2.4.3 กลุ่มเด็กที่มีความเสี่ยงด้านการศึกษา						
28		(1) เด็กที่ตกหล่นจาก ระบบการศึกษา	ร้อยละ	2565	เด็กที่ตกหล่นจากระบบการศึกษา (ข้อมูลจากแหล่ง ต้นทาง)	สำนักงานปลัดกระทรวง, กระทรวงศึกษาธิการ
29		(2) เด็กนักเรียนยากจน และยากจนพิเศษ	คน	2565	เด็กนักเรียนยากจนและยากจนพิเศษ (ข้อมูลจาก แหล่งต้นทาง)	กองทุนเพื่อความเสมอภาค ทางการศึกษา (กสศ.)

รายการตัวชี้วัดที่ใช้ในการจัดทำรายงานสถานการณ์ทางสังคม ประจำปี 2566

Indicators	ลำดับ	รายการข้อมูล	หน่วย	ปีข้อมูลใน รายงาน	คำอธิบาย	แหล่งสืบค้นข้อมูล (หน่วยงาน)
30		(3) จำนวนเด็กออก โรงเรียนกลางคัน		2563 - 2566	เด็กออกโรงเรียนกลางคัน (ข้อมูลจากแหล่งต้นทาง)	สำนักนโยบายและ ยุทธศาสตร์, สำนักงาน ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
2.4.4 ปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป						
31		(1) ปีการศึกษาเฉลี่ย ของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป	ร้อยละ	2563 - 2564	ปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป (ข้อมูลจากแหล่งต้นทาง)	สำนักงานสภาพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
2.5 ประเด็นด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน						
2.5.1 การรับแจ้งคดีอาญาตามฐานความผิด						
32		(1) การรับแจ้งคดี เกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย เพศ	ต่อจำนวน ประชากร 100,000 คน	2563 - 2566	การรับแจ้งคดีเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย เพศ ต่อ ประชากร 100,000 คน	สำนักงานตำรวจแห่งชาติ
33		(2) การรับแจ้งคดี ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน	ต่อจำนวน ประชากร 100,000 คน	2563 - 2566	การรับแจ้งคดีความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน ต่อประชากร 100,000 คน	สำนักงานตำรวจแห่งชาติ
34		2.5.2 อุบัติเหตุบนท้องถนน				

รายการตัวชี้วัดที่ใช้ในการจัดทำรายงานสถานการณ์ทางสังคม ประจำปี 2566

Indicators	ลำดับ	รายการข้อมูล	หน่วย	ปีข้อมูลใน รายงาน	คำอธิบาย	แหล่งสืบค้นข้อมูล (หน่วยงาน)
		(1) ผู้บาดเจ็บจากอุบัติเหตุบนท้องถนน	ต่อจำนวน ประชากร 100,000 คน	2563 - 2566	ผู้บาดเจ็บจากอุบัติเหตุบนท้องถนน ต่อประชากร 100,000 คน	ศูนย์ข้อมูลอุบัติเหตุ เพื่อ เสริมสร้างวัฒนธรรมความ ปลอดภัยทางถนน
		(2) ผู้เสียชีวิตและ ทุพพลภาพจาก อุบัติเหตุบนท้องถนน	ต่อจำนวน ประชากร 100,000 คน	2563 - 2566	ผู้เสียชีวิตและทุพพลภาพจากอุบัติเหตุบนท้องถนน ต่อประชากร 100,000 คน	ศูนย์ข้อมูลอุบัติเหตุ เพื่อ เสริมสร้างวัฒนธรรมความ ปลอดภัยทางถนน
2.6 ด้านที่อยู่อาศัย						
35		(1) ชุมชนผู้มีรายได้ น้อย	คน	2562	ข้อมูลรายงานสรุปชุมชนผู้มีรายได้น้อยทั่วประเทศ โดยการเคหะแห่งชาติ	การเคหะแห่งชาติ
3.1 ด้านเด็กและเยาวชน						
3.1.1 สถานการณ์ทั่วไปด้านเด็กและเยาวชน						
36		(1) เด็กและเยาวชน จำแนกตามช่วงอายุ	คน	2564 - 2565	เด็กอายุ 0 - 5 ปี, 6 - 14 ปี, เยาวชนอายุ 15 - 18 ปี , 19 - 24 ปี	สำนักงานสถิติแห่งชาติ
37		(2) อัตราเด็กแรกเกิด	ร้อยละ	2563 - 2565	อัตราการเพิ่มขึ้นของเด็กแรกเกิด จากค่าร้อยละที่ เพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา	กรมการปกครอง, กระทรวงมหาดไทย

รายการตัวชี้วัดที่ใช้ในการจัดทำรายงานสถานการณ์ทางสังคม ประจำปี 2566

Indicators	ลำดับ	รายการข้อมูล	หน่วย	ปีข้อมูลใน รายงาน	คำอธิบาย	แหล่งสืบค้นข้อมูล (หน่วยงาน)
38		(3) อัตราส่วนพึงพิงวัย เด็ก	ร้อยละ	2563 - 2565	อัตราส่วนพึงพิงวัยเด็ก คำนวณจาก (จำนวนเด็ก 0 - 14 ปี)/(จำนวนกำลังแรงงาน 15 - 59 ปี)*100	สำนักงานสถิติแห่งชาติ
3.1.2 สถานการณ์เชิงประเด็น						
3.1.2.1 เด็กและเยาวชนกลุ่มเปราะบาง						
39		(1) เด็กในบ้านพักเด็ก และครอบครัวจังหวัด	คน	2563 - 2566	เด็กในบ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัด อายุ 0 - 17 ปี และ 18 - 25 ปี	กรมกิจการเด็กและเยาวชน
40		(2) เด็กในครอบครัว อุปถัมภ์	คน	2565	ครอบครัวอุปถัมภ์และเด็กในครอบครัวอุปถัมภ์	กรมกิจการเด็กและเยาวชน
41		(3) จำนวนเด็กกำพร้า	คน	2563 - 2566	เด็กกำพร้า (ไม่มีครอบครัวอุปถัมภ์)	กรมกิจการเด็กและเยาวชน
3.1.2.2 แม่วัยรุ่น/แม่วัยรุ่นเลี้ยงเดี่ยว						
42		(1) เด็กและเยาวชน อายุต่ำกว่า 15 ปี ที่ ตั้งครรภ์ (กบรส.)	คน	2563 - 2566	เด็กและเยาวชนอายุต่ำกว่า 15 ปี ที่ตั้งครรภ์ (กบรส.) (ข้อมูลจากแหล่งต้นทาง)	สำนักงานปลัดกระทรวง, กระทรวงสาธารณสุข
43		(2.1) อัตราการคลอดมี ชีพในเด็กและเยาวชน อายุ 10 - 14 ปี	ร้อยละ	2563 - 2566	อัตราการคลอดมีชีพในเด็กและเยาวชน อายุ 10 - 14 ปี (ข้อมูลจากแหล่งต้นทาง ไตรมาสที่ 2 ของทุกปี)	สำนักงานปลัดกระทรวง, กระทรวงสาธารณสุข

รายการตัวชี้วัดที่ใช้ในการจัดทำรายงานสถานการณ์ทางสังคม ประจำปี 2566

Indicators	ลำดับ	รายการข้อมูล	หน่วย	ปีข้อมูลใน รายงาน	คำอธิบาย	แหล่งสืบค้นข้อมูล (หน่วยงาน)
		(2.2) อัตราการคลอดมี ชีพในเด็กและเยาวชน อายุ 15 - 19 ปี	ร้อยละ	2563 - 2566	อัตราการคลอดมีชีพในเด็กและเยาวชน อายุ 15 - 19 ปี (ข้อมูลจากแหล่งต้นทาง ไตรมาสที่ 2 ของทุก ปี)	สำนักงานปลัดกระทรวง, กระทรวงสาธารณสุข
44		(3) ร้อยละการตั้งครรภ์ ซ้ำในสตรีที่อายุต่ำกว่า 20 ปี	ร้อยละ	2563 - 2566	ร้อยละการตั้งครรภ์ซ้ำในสตรีที่อายุต่ำกว่า 20 ปี (ข้อมูลจากแหล่งต้นทาง)	สำนักงานปลัดกระทรวง, กระทรวงสาธารณสุข
45		(4) แม่วัยใสและแม่วัย ใสเลี้ยงเดี่ยวที่ได้รับ สิทธิเงินอุดหนุนเพื่อ การเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด	คน	2563 - 2565	แม่วัยใสและแม่วัยใสเลี้ยงเดี่ยวที่ได้รับสิทธิเงิน อุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด	กรมกิจการเด็กและเยาวชน
3.1.2.3 ความรุนแรงในเด็กและเยาวชน						
46		(1) จำนวนคดีเด็กและ เยาวชนที่ถูกดำเนินคดี โดยสถานพินิจฯ	คดี	2563 - 2566	คดีเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีโดยสถานพินิจฯ (คดีอาญา)	กรมพินิจและคุ้มครองเด็ก และเยาวชน
47		(2) เด็กและเยาวชนที่มี พฤติกรรมไม่เหมาะสม		2563 - 2566	เด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม 1) ดื่ม เครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ สูบบุหรี่และติดสารเสพติด ร้ายแรงเช่น ยาบ้า ยาอี สารระเหย กัญชา เป็นต้น 2) มั่วสุมและทำความรำคาญให้กับชาวบ้าน 3) ติด	สำนักงานพัฒนาสังคมและ ความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด

รายการตัวชี้วัดที่ใช้ในการจัดทำรายงานสถานการณ์ทางสังคม ประจำปี 2566

Indicators	ลำดับ	รายการข้อมูล	หน่วย	ปีข้อมูลใน รายงาน	คำอธิบาย	แหล่งสืบค้นข้อมูล (หน่วยงาน)
					เกมส์ และเล่นการพนันต่าง ๆ 4) มีพฤติกรรมทาง เพศ และ 5) อื่น ๆ	
48		(3.1) เด็กถูกระงับ ความรุนแรงใน ครอบครัว	คน	2563 - 2566	เด็กถูกระงับความรุนแรงในครอบครัว (รวมการ กระทำทางร่างกาย/จิตใจ/เพศ)	ศูนย์พิงได้ (OSCC)
		(3.2) เด็กถูกระงับ ความรุนแรงนอก ครอบครัว	คน	2563 - 2566	เด็กถูกระงับความรุนแรงนอกครอบครัว (รวมการ กระทำทางร่างกาย/จิตใจ/เพศ)	ศูนย์พิงได้ (OSCC)
49		(4) จำนวนเด็กที่ถูกใช้ แรงงาน (ขาย พวงมาลัย/ทำงานหนัก เกินเวลาพักผ่อน/ถูก บังคับใช้แรงงาน)	คน	2563 - 2566	เด็กที่ถูกใช้แรงงาน (ขายพวงมาลัย/ทำงานหนักเกิน เวลาพักผ่อน/ถูกบังคับใช้แรงงาน)	กรมกิจการเด็กและเยาวชน
50		(5) จำนวนเด็กที่เป็น เหยื่อค้ามนุษย์	คน	2563 - 2566	เด็กที่เป็นเหยื่อค้ามนุษย์	กรมกิจการเด็กและเยาวชน
3.1.3 เครือข่าย/สวัสดิการด้านเด็กและเยาวชน						
51		(1) เงินสงเคราะห์เด็ก ในครอบครัวยากจน		2565	จำนวนครอบครัวและเด็กที่ได้รับเงินสงเคราะห์	กรมกิจการเด็กและเยาวชน

รายการตัวชี้วัดที่ใช้ในการจัดทำรายงานสถานการณ์ทางสังคม ประจำปี 2566

Indicators	ลำดับ	รายการข้อมูล	หน่วย	ปีข้อมูลใน รายงาน	คำอธิบาย	แหล่งสืบค้นข้อมูล (หน่วยงาน)
52		(2) สภาเด็กและ เยาวชน		2565	สภาเด็กและเยาวชน	กรมกิจการเด็กและเยาวชน
53		(3) เด็กที่ได้รับเงิน อุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดู เด็กแรกเกิด		2563 - 2566	จำนวนเด็กที่ได้รับเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรก เกิด	กรมกิจการเด็กและเยาวชน
3.2 ด้านสตรีและสถาบันครอบครัว						
3.2.1 สถานการณ์ทั่วไปด้านสตรีและสถาบันครอบครัว						
54		(1) สัดส่วนประชากร เพศหญิงจำแนกช่วง อายุ	ร้อยละ	2563 - 2565	จำนวนประชากรเพศหญิง อายุ 0 - 14 ปี, 15 - 59 ปี, 60 ปีขึ้นไป	สำนักงานสถิติแห่งชาติ
55		(2.1) ครอบครัวที่จัด ทะเบียนสมรส หย่าร้าง	ครอบครัว	2563 - 2565	จำนวนการจดทะเบียนสมรส/หย่าร้าง	สำนักงานสถิติแห่งชาติ
56		(2.2) อัตราการหย่า ร้าง	ร้อยละ	2563 - 2565	(จำนวนการหย่าร้าง)/(จำนวนการสมรส)*100	สำนักงานสถิติแห่งชาติ
3.2.2 สถานการณ์เชิงประเด็น						
3.2.2.1 สตรีกลุ่มเปราะบาง						
57		(1) อัตราการว่างงาน ในสตรี	ร้อยละ	2563 - 2565	อัตราการว่างงานจำแนกเพศ คำนวณจาก (ผู้ไม่มีงาน ทำ)/(กำลังแรงงานรวม)*100	สำนักงานสถิติแห่งชาติ

รายการตัวชี้วัดที่ใช้ในการจัดทำรายงานสถานการณ์ทางสังคม ประจำปี 2566

Indicators	ลำดับ	รายการข้อมูล	หน่วย	ปีข้อมูลใน รายงาน	คำอธิบาย	แหล่งสืบค้นข้อมูล (หน่วยงาน)
58		(2) สัดส่วนของลูกจ้างสตรีที่ถูกเลิกจ้าง	ร้อยละ	2563 - 2566	สัดส่วนของลูกจ้างสตรีที่ถูกเลิกจ้าง	กระทรวงแรงงาน
3.2.2.2 ความรุนแรงในสตรีและครอบครัว						
59		(1) ครอบครัวที่มีคนในครอบครัวกระทำความรุนแรงต่อกัน	ครอบครัว	2563 - 2566	ครอบครัวที่มีคนในครอบครัวกระทำความรุนแรงต่อกัน	ศูนย์พึ่งได้ (OSCC)
60		(2) สตรีที่ถูกทำร้ายร่างกาย/จิตใจ	คน	2563 - 2566	สตรีที่ถูกทำร้ายร่างกาย/จิตใจ	ศูนย์พึ่งได้ (OSCC)
61		(3) สตรีที่ถูกล่วงละเมิดทางเพศ	คน	2563 - 2566	สตรีที่ถูกล่วงละเมิดทางเพศ	ศูนย์พึ่งได้ (OSCC)
3.2.2.3 ความเสมอภาคระหว่างเพศ						
62		(1) อัตราแรงงานในระบบหญิงต่อชาย	ร้อยละ	2563 - 2565	ร้อยละของแรงงานนอกระบบหญิงต่อชาย	สำนักงานสถิติแห่งชาติ
63		(2) สตรีที่เป็นสมาชิกของกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี	คน	2566	สตรีที่เป็นสมาชิกของกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี	สำนักงานกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี

รายการตัวชี้วัดที่ใช้ในการจัดทำรายงานสถานการณ์ทางสังคม ประจำปี 2566

Indicators	ลำดับ	รายการข้อมูล	หน่วย	ปีข้อมูลใน รายงาน	คำอธิบาย	แหล่งสืบค้นข้อมูล (หน่วยงาน)
64		(3) สัดส่วนผู้หญิงที่ดำรงตำแหน่งนักบริหาร (ระดับ 9 - 11) ของกำลังคนภาครัฐในฝ่ายพลเรือน	คน/ร้อย ละ	2563 - 2566	สัดส่วนผู้หญิงที่ดำรงตำแหน่งนักบริหาร (ระดับ 9 - 11) ของกำลังคนภาครัฐในฝ่ายพลเรือน (ข้อมูลจากแหล่งต้นทาง)	สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน
65		(4) สัดส่วนผู้หญิงที่ดำรงตำแหน่งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล	คน/ร้อย ละ	2563 - 2566	สัดส่วนผู้หญิงที่ดำรงตำแหน่งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล (ข้อมูลจากแหล่งต้นทาง)	กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย
3.2.3 เครือข่าย/สวัสดิการด้านสตรีและสถาบันครอบครัว						
66		(1) ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ศพค.)	แห่ง	2565	ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ศพค.)	กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว
		(2) มาตรฐาน ศพค.	แห่ง	2565	มาตรฐาน ศพค.	กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว
		(3) โรงเรียนครอบครัว	แห่ง	2565	โรงเรียนครอบครัว	กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว

รายการตัวชี้วัดที่ใช้ในการจัดทำรายงานสถานการณ์ทางสังคม ประจำปี 2566

Indicators	ลำดับ	รายการข้อมูล	หน่วย	ปีข้อมูลใน รายงาน	คำอธิบาย	แหล่งสืบค้นข้อมูล (หน่วยงาน)
		(4) องค์กรสาธารณะ ประโยชน์	แห่ง	2565	องค์กรสาธารณะประโยชน์	กรมกิจการสตรีและสถาบัน ครอบครัว
		(5) ศูนย์ปฏิบัติการเพื่อ ป้องกันการกระทำ ความรุนแรงใน ครอบครัวระดับตำบล (ศปก.ต.)	แห่ง	2565	ศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันการกระทำ ความรุนแรงในครอบครัวระดับตำบล (ศปก.ต.)	กรมกิจการสตรีและสถาบัน ครอบครัว

3.3 ด้านคนพิการ

3.3.1 สถานการณ์ทั่วไปด้านคนพิการ

67		(1) สัดส่วนคนพิการต่อ ประชากร	ร้อยละ	2563 - 2565	$(\text{จำนวนคนพิการ}) / (\text{จำนวนประชากร}) * 100$	กรมส่งเสริมและพัฒนา คุณภาพชีวิตคนพิการ
68		(2) จำนวนคนพิการ จำแนกตามประเภท ความพิการ	ร้อยละ	2563 - 2565	คนพิการจำแนกตามประเภทความพิการ	กรมส่งเสริมและพัฒนา คุณภาพชีวิตคนพิการ

3.3.2 สถานการณ์เชิงประเด็น

3.3.2.1 การศึกษาของคนพิการ

รายการตัวชี้วัดที่ใช้ในการจัดทำรายงานสถานการณ์ทางสังคม ประจำปี 2566

Indicators	ลำดับ	รายการข้อมูล	หน่วย	ปีข้อมูลใน รายงาน	คำอธิบาย	แหล่งสืบค้นข้อมูล (หน่วยงาน)
69		(1) จำนวนนักเรียน พิการที่เข้าเรียนใน โรงเรียนแบบเรียนรวม	ร้อยละ	2565	จำนวนนักเรียนพิการที่เข้าเรียนในโรงเรียนแบบเรียน รวม	สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน
70		(2) ร้อยละของคน พิการที่ได้รับการศึกษา	ร้อยละ	2566	ร้อยละของคนพิการที่ได้รับการศึกษา (ข้อมูลจาก แหล่งต้นทาง)	ศูนย์การศึกษาพิเศษจังหวัด
		(2.1) จำนวนเป้าหมาย	คน	2566	จำนวนเป้าหมาย (ข้อมูลจากแหล่งต้นทาง)	ศูนย์การศึกษาพิเศษจังหวัด
		(2.2) จำนวนคนพิการ ที่ได้รับการศึกษา	คน	2566	จำนวนคนพิการที่ได้รับการศึกษา (ข้อมูลจากแหล่ง ต้นทาง)	ศูนย์การศึกษาพิเศษจังหวัด
3.3.2.2 การทำงานของคนพิการ						
71		(1.1) จำนวนสถาน ประกอบการและ อัตราส่วนที่ต้องรับคน พิการเข้าทำงาน	ร้อยละ	2565	จำนวนสถานประกอบการและอัตราส่วนที่ต้องรับคน พิการเข้าทำงาน	กรมส่งเสริมและพัฒนา คุณภาพชีวิตคนพิการ
		(1.2) สัดส่วนการรับ คนพิการเข้าทำงาน	ร้อยละ	2565	สัดส่วนการรับคนพิการเข้าทำงาน	กรมส่งเสริมและพัฒนา คุณภาพชีวิตคนพิการ

รายการตัวชี้วัดที่ใช้ในการจัดทำรายงานสถานการณ์ทางสังคม ประจำปี 2566

Indicators	ลำดับ	รายการข้อมูล	หน่วย	ปีข้อมูลใน รายงาน	คำอธิบาย	แหล่งสืบค้นข้อมูล (หน่วยงาน)
72		(1.3) อัตราการเปลี่ยนแปลงของจำนวนการจ้างงานคนพิการในสถานประกอบการ และหน่วยงานของรัฐ ม.33 และ 35	อัตรา	2563 - 2566	อัตราการเปลี่ยนแปลงของจำนวนการจ้างงานคนพิการในสถานประกอบการ และหน่วยงานของรัฐ ม. 33 และ 35	กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ
3.3.3 เครือข่าย/สวัสดิการด้านคนพิการ						
73		(1) ศูนย์บริการคนพิการ	แห่ง	2566	ศูนย์บริการคนพิการ	กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ
74		(2) องค์กรด้านคนพิการ	แห่ง	2566	องค์กรด้านคนพิการ	กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ
75		(3) จำนวนการให้บริการกายอุปกรณ์สำหรับช่วยคนพิการ	คน	2563 - 2566	จำนวนการให้บริการกายอุปกรณ์สำหรับช่วยคนพิการ	กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ
76		(4) จำนวนคนพิการที่ได้รับเบี้ยยังชีพ	คน	2563 - 2566	จำนวนคนพิการที่ได้รับเบี้ยยังชีพ	กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ

รายการตัวชี้วัดที่ใช้ในการจัดทำรายงานสถานการณ์ทางสังคม ประจำปี 2566

Indicators	ลำดับ	รายการข้อมูล	หน่วย	ปีข้อมูลใน รายงาน	คำอธิบาย	แหล่งสืบค้นข้อมูล (หน่วยงาน)
77		(5) การบริการผู้ยืม เงินกองทุนส่งเสริมและ พัฒนาคุณภาพชีวิตคน พิการ	คน	2563 - 2566	การบริการผู้ยืมเงินกองทุนส่งเสริมและพัฒนา คุณภาพชีวิตคนพิการ	กรมส่งเสริมและพัฒนา คุณภาพชีวิตคนพิการ
3.4 ด้านผู้สูงอายุ						
3.4.1 สถานการณ์ทั่วไปด้านผู้สูงอายุ						
78		(1) จำนวนผู้สูงอายุ จำแนกตามเพศและ ช่วงอายุ	คน	2564 - 2565	ผู้สูงอายุวัยต้น 60 - 69 ปี, ผู้สูงอายุวัยกลาง 70 - 79 ปี, ผู้สูงอายุวัยปลาย 80 ปีขึ้นไป	สำนักงานสถิติแห่งชาติ
79		(2) สัดส่วนผู้สูงอายุต่อ ประชากร	ร้อยละ	2563 - 2565	สัดส่วนผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป ต่อจำนวนประชากร ทั้งหมด	สำนักงานสถิติแห่งชาติ
3.4.2 สถานการณ์เชิงประเด็น						
3.4.2.1 ผู้สูงอายุกลุ่มเปราะบาง						
80		(1) ผู้สูงอายุ ตัดบ้าน ติดเตียง ติดสังคม	ร้อยละ	2563 - 2566	ผู้สูงอายุ ตัดบ้าน ติดเตียง ติดสังคม (ความสามารถ ในการทำกิจกรรมประจำวัน: ADL)	สำนักปลัดกระทรวง, กระทรวงสาธารณสุข
81		(2) ผู้สูงอายุที่อยู่คน เดียว	ร้อยละ	2563 - 2564	ผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียว (ข้อมูลจากแหล่งต้นทาง)	สำนักงานสภาพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

รายการตัวชี้วัดที่ใช้ในการจัดทำรายงานสถานการณ์ทางสังคม ประจำปี 2566

Indicators	ลำดับ	รายการข้อมูล	หน่วย	ปีข้อมูลใน รายงาน	คำอธิบาย	แหล่งสืบค้นข้อมูล (หน่วยงาน)
82		(3) ผู้สูงอายุที่ถูก ทอดทิ้ง	คน	2563 - 2566	ผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้ง	กรมกิจการผู้สูงอายุ
3.4.2.2 ความรุนแรงในผู้สูงอายุ						
83		(1) จำนวนการแจ้งเหตุ ร้องเรียนความรุนแรงที่ เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุ	เหตุ ร้องเรียน	2563 - 2566	จำนวนการแจ้งเหตุร้องเรียนความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับ ผู้สูงอายุ	ศูนย์พิงได้ (OSCC)
84		(2) ผู้สูงอายุที่ถูกทำ ร้ายร่างกาย/จิตใจ	คน	2563 - 2566	ผู้สูงอายุที่ถูกทำร้ายร่างกาย/จิตใจ	ศูนย์พิงได้ (OSCC)
3.4.2.3 การทำงานของผู้สูงอายุ						
85		(1) ผู้สูงอายุที่กู้ยืม ประกอบอาชีพจาก กองทุนผู้สูงอายุ	คน	2565 - 2566	ผู้สูงอายุที่กู้ยืมประกอบอาชีพจากกองทุนผู้สูงอายุ	กรมกิจการผู้สูงอายุ
86		(2) สัดส่วนแรงงาน ผู้สูงอายุต่อประชากร วัยแรงงาน	ร้อยละ	2563 - 2566	สัดส่วนแรงงานผู้สูงอายุต่อประชากรวัยแรงงาน	สำนักงานสถิติแห่งชาติ
87		(3) ร้อยละการมีงาน ทำของแรงงานสูงอายุ	ร้อยละ	2563 - 2566	ร้อยละการมีงานทำของแรงงานสูงอายุ	สำนักงานสถิติแห่งชาติ
3.4.3 เครือข่าย/สวัสดิการด้านผู้สูงอายุ						

รายการตัวชี้วัดที่ใช้ในการจัดทำรายงานสถานการณ์ทางสังคม ประจำปี 2566

Indicators	ลำดับ	รายการข้อมูล	หน่วย	ปีข้อมูลใน รายงาน	คำอธิบาย	แหล่งสืบค้นข้อมูล (หน่วยงาน)
88		(1) ผู้สูงอายุที่ได้รับการ สงเคราะห์ในการ จัดการงานศพผู้สูงอายุ ตามประเพณี	คน	2563 - 2566	ผู้สูงอายุที่ได้รับการสงเคราะห์ในการจัดการงานศพ ผู้สูงอายุตามประเพณี	กรมกิจการผู้สูงอายุ
89		(2) ข้อมูลคลังปัญญา ผู้สูงอายุ	จำนวน	2566	ข้อมูลคลังปัญญาผู้สูงอายุ	กรมกิจการผู้สูงอายุ
90		(3) ศูนย์พัฒนา คุณภาพชีวิต และ ส่งเสริมอาชีพของ ผู้สูงอายุ (ศพอส.)	แห่ง	2566	ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิต และส่งเสริมอาชีพของ ผู้สูงอายุ (ศพอส.)	กรมกิจการผู้สูงอายุ
91		(4) ผู้สูงอายุที่ได้รับเบี้ย ยังชีพ	คน	2566	ผู้สูงอายุที่ได้รับเบี้ยยังชีพ	กรมกิจการผู้สูงอายุ

3.5 ด้านกลุ่มคนไร้ที่พึ่ง ผู้ทำการขอทาน ผู้แสดงความสามารถ และกลุ่มราษฎรบนพื้นที่

3.5.1 สถานการณ์ทั่วไปด้านกลุ่มคนเปราะบาง

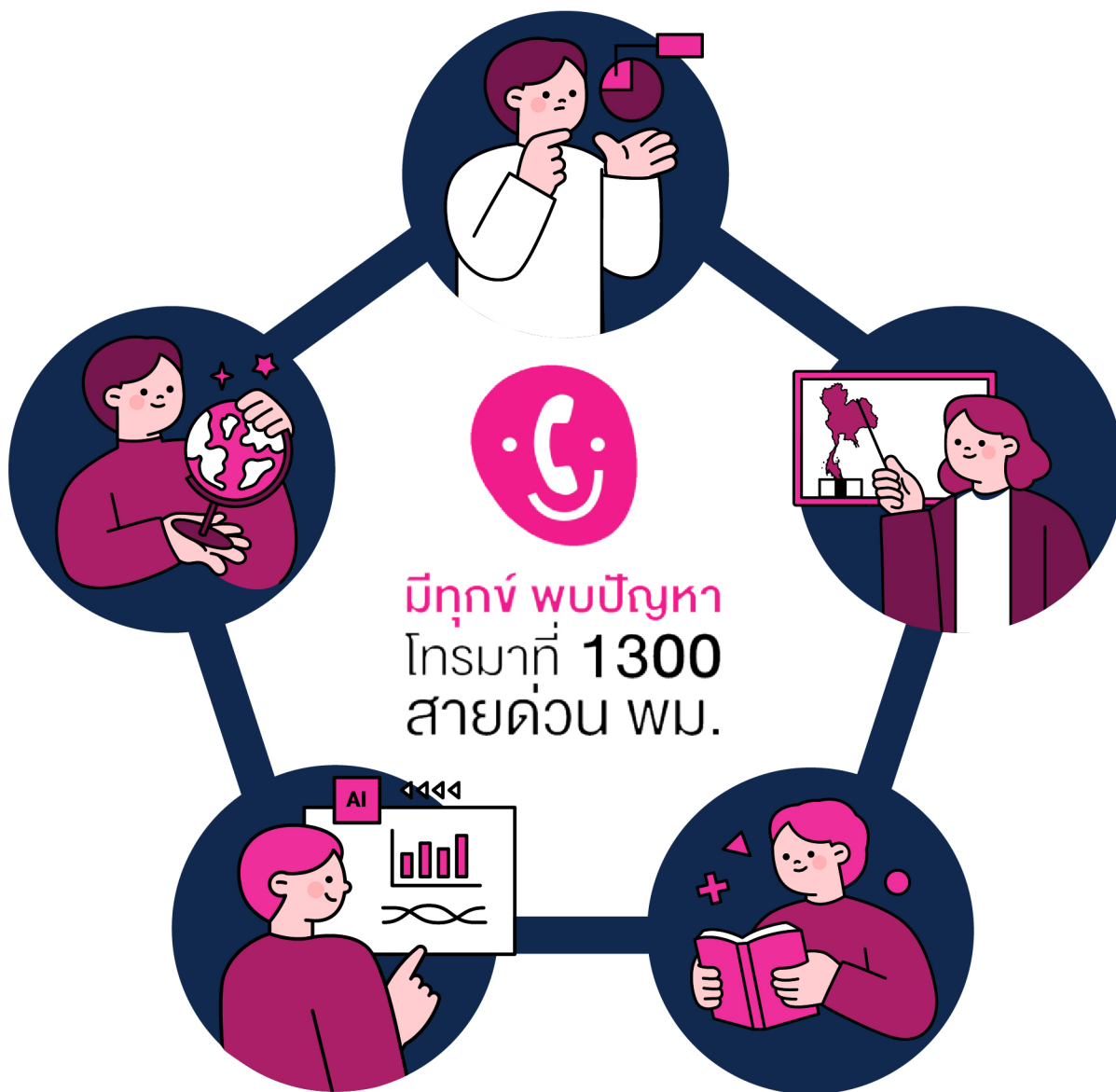
92		(1) คนเร่ร่อน/ไร้ที่อยู่	คน	2566	คนเร่ร่อน/ไร้ที่อยู่	กรมพัฒนาสังคมและ สวัสดิการ
93		(2) ผู้แสดง ความสามารถ	คน	2566	ผู้แสดงความสามารถ	กรมพัฒนาสังคมและ สวัสดิการ

รายการตัวชี้วัดที่ใช้ในการจัดทำรายงานสถานการณ์ทางสังคม ประจำปี 2566

Indicators	ลำดับ	รายการข้อมูล	หน่วย	ปีข้อมูลใน รายงาน	คำอธิบาย	แหล่งสืบค้นข้อมูล (หน่วยงาน)
94		(3) กลุ่มชาติพันธุ์/กลุ่ม น้อย	คน	2566	กลุ่มชาติพันธุ์/กลุ่มน้อย	กรมพัฒนาสังคมและ สวัสดิการ
95		(4) บุคคลไม่มีสถานะ ทางทะเบียนราษฎร	คน	2566	บุคคลไม่มีสถานะทางทะเบียนราษฎร	กรมพัฒนาสังคมและ สวัสดิการ
3.5.2 เครือข่าย/สวัสดิการด้านกลุ่มคนเปราะบาง						
96		(1) กองทุนสวัสดิการ ชุมชน	แห่ง	2566	กองทุนสวัสดิการชุมชน	สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน
97		(2) บ้านพอเพียงชนบท	แห่ง	2566	บ้านพอเพียงชนบท	สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน
98		(3) ผู้ได้รับเบี้ยยังชีพ ผู้ป่วยเอดส์	คน	2566	ผู้ได้รับเบี้ยยังชีพผู้ป่วยเอดส์	กรมพัฒนาสังคมและ สวัสดิการ
3.6 ภาคิเครือข่าย/สวัสดิการสังคม						
99		(1) อาสาสมัครพัฒนา สังคมและความมั่นคง ของมนุษย์	คน/ร้อยละ	2566	อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จำนวนเป้าหมาย จำนวนปัจจุบัน และร้อยละของ จำนวนปัจจุบันต่อค่าเป้าหมาย	กระทรวงการพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์
100		(2.1) องค์กรสวัสดิการ ชุมชน ตาม พ.ร.บ.	แห่ง	2566	องค์กรสวัสดิการชุมชน ตาม พ.ร.บ. ส่งเสริมการจัด สวัสดิการสังคม	

รายการตัวชี้วัดที่ใช้ในการจัดทำรายงานสถานการณ์ทางสังคม ประจำปี 2566

Indicators	ลำดับ	รายการข้อมูล	หน่วย	ปีข้อมูลใน รายงาน	คำอธิบาย	แหล่งสืบค้นข้อมูล (หน่วยงาน)
		ส่งเสริมการจัด สวัสดิการสังคม				
	(2.2)	องค์กร สาธารณประโยชน์ ตาม พ.ร.บ. ส่งเสริม การจัดสวัสดิการสังคม	แห่ง	2566	องค์กรสาธารณประโยชน์ ตาม พ.ร.บ. ส่งเสริมการ จัดสวัสดิการสังคม	

MSDHS

Ministry of Social Development and Human Security

กองมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

Website : <https://dshss.m-society.go.th>

Tel : 0 2202 9036

กระทรวง พม.